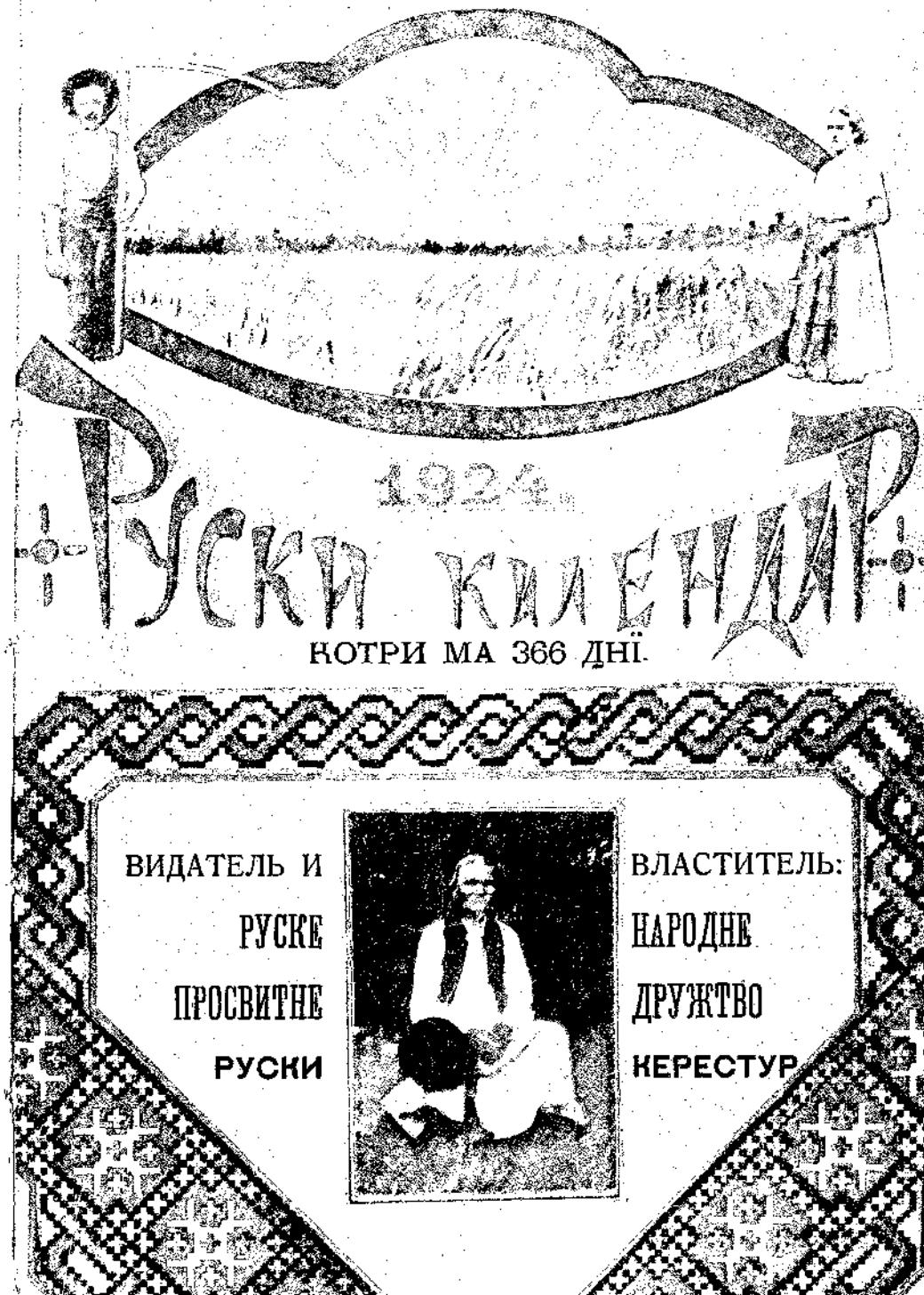

ЗА ЮЖНО-СЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ
НА ПРЕСТУПНИ РОК

РУСКИ КАЛЕНДАР

Сердечни слова

Рускому народу у Югославиј.

Богу слава, наш полюбени Календар, нашо ёдине читане и жимска розривка на мацеринским язику заш подурка на дзвери каждого Руснака, да го под свою стреху з любовију приме. То роби вон уж штвартираз. З любови гу свому власному, гу свој креви вон то роби и не спреведше до тераз, бо го вшадзи мило примали и радо читали, мож повесц з рук до рук давали.

А на тим їч не чудне, бо Руснак у наших крајох и так уж давно їч не мал свога власнога, гладни бул свога родзенога слова, а у Календару својм нашол поуку и воздобу у вири и шветовији науки, забаву, розривку, новосци зос швета и зос наших крајох, научел ше сам себе познавац и збачел, же и зос дробну роботу и жертву вельо мож посцигнуц. Ёдним словом наш Руски — Календар так ше цесно зединел з руску душу, же нет того руского куцика, дзе би о їм не знали и радо го не читали.

Та як би то и могло буц ињашак! Шицки добре паметаме, же лем пред даскељома роками за нас їхто анї не дзбал анї не знал. Руснак лем по своей вредней работи и по своей чесци бул познати, а и у тим нас кажди лем вихасновал.

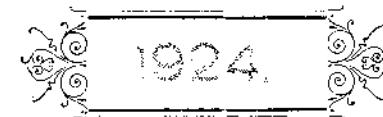
Хто шмел теди о даякей рускей Просвите и шнїц?! Правда поедини з нас читали даену књіжочку и новинку видавану од братох наших на Горнїци и Галициј, але таких мало було, бо и там теди не квитло рускей Просвите. Нашо людзе читали, найвецей „Недїлю“, новинку видавану у Пешту, котра правда досцдобре ушорйована була, але вилїшанї ше нешка не можу огадац, же то видавала мадярска влада и то як просвите средство, да нас з временом од свога власнога слова, од нашей рускей народносци преведзе на мадярску, як ше то ей и удало з часци на Горнїци.

А яки нам школи були? Мож повесц, крем Коцура анї зме не мали руски школи нігдзе. У Сриме не було анї једнай школи, дзе би ше дзеци по руски учели. Там ипак щешлівши народ бул, бо кед не мог мац свою руску просвите воспитовал ше у братской горватской. Але у Бачке у школах (державних) једино букву руску могли дзеци упознац, а друге шицко на ћудзим мадярским язику. Правда у Коцуре вироисповидни руски школи були, але у

(Предмјеже на 3. стр.)

ЗА ЮЖНО-СЛАВЯНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРЕСТУПНИ РОК

КОТРИ МА 366 ДНІ

РОК ВИДАНИЯ IV.

ЗЛОЖЕЛ

У МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВИТНОГО ДРУЖТВА

ДЮРА БИНДАС,

коцурски парох и подпредседатель РНПД.

Видател и Властитель:

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУЖТВО
РУСКИ-КЕРСТУР.

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ

СРПСКА МАНАСТИРСКА ШТАМПАРИЈА.

1923. — 341.

ЯНУАР
(СІЧЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

Мешацово мени:

- ⌚ Нови меш. 6. на 1 г. 37 м. по под.
- ⌚ Перша штв. 13. на 11 г. 34 м. в ноци
- ⌚ Поля 22. на 1 г. 46 м. в ноци.
- ⌚ Ост. штв. 29. на 6 г. 42 м. рано.

По новим	Святыни	Службо
14	1 Св. Григорий	Иларий
15	2 Сильвестр папа	Павел пуст.
16	3 Малахий и Гордий	Марцел п.
17	4 Собор 70 апост.	Антон пуст.
18	5 Мм. Теоп. и Теон.	Св. Фамил.
19	6 Св. Прокопий	Приска

Слунко:*)

Виходзи:	Заходзи:
1. 7 г. 39 м.	4 г. 28 м.
8. 7 " 38 "	4 " 35 "
15. 7 " 36 "	4 " 43 "
22. 7 " 30 "	4 " 52 "
29. 7 " 21 "	5 " 2 "

У януара нарощне дзень за
1 г. и 1 м.

**Старочне нагадоване
о хвилі:**

1. тепло, 2. до 4. молга, 5.
до 16. мраз, 17. и 18. шніг, 19.
до 27. мраз, 28. до 31. тепло.

Роботы у газдовству: Слами сцеліц под статок да ше гною прави цо веций, кед драга добра може ше гной вожац и преруцовца да зреє до сшэні. Кед би бул груби шніг а на ўім лядовица, треба облачки копац, або рогати статок, або шніні попреганяц по ёшеньских шацох, да ростліни достаю коадуху, бо інъшак би ростліни вигинули. Долікі зос кромплями и цвіклу треба опатриц кед є цеплайше време, да ё погнію або непомаржню, жыто преруциц, за ярне шаце приготовоц т. в. роштовац овяц або кед нужно и на машині очисиц, бетеліну або трави добре гноиц зос узретым гномом. У хліве треба да ё нормална цеплота, кажды дзень хлів вивитриц (вилуфтніра). Заградку треба прекопац, долінка под овоцово деревка накопац, копац и приправиц заградки, гу вічасному садаеню-шацу желеняви, зос древох лісце и гушеніці позберац и спаліц, сухи конари и непотребни літорости орезац.

През Бога ані до порога.

*) Дні слунка и мешаца по
новим календару.

Дзень

ДНЕВНИК

Прияток Видаток

Дн. п. Дн. п.

20	7 Соб. св. Иоана Кр.	Фабиан
21	8 Прп. Георгий и Ем.	Агніца дів.
22	9 М. Полиекта	Вінкентій
23	10 С. Григорій Ніс.	Зар. Бл. Д. М.
24	11 Прп. Теодосій В.	Тимотей
25	12 Мч. Татяна	Обр. Павла
26	13 Мч. Ерміл и Стр.	Полікарп

27	14 Прп. Отци на син.	Йоан Зл.
28	15 Прп. Павел Тив.	Валерий
29	16 П. вер. св. Петра	Франц С.
30	17 Прп. Антоній В.	Мартінадів.
31	18 С. с. Атаназій Кир.	Петро Н.
1	19 П. Макарій ег.	Ігнат
2	20 П. Евтимій В.	

3	21 П. Максім	Власій
4	22 А. Тимотей и Ат.	Вероніка
5	23 Свщм. Клімент	Агата
6	24 Прп. Ксения	Доротея
7	25 Григорій Бог.	Ромулд
8	26 Прп. Ксенофонт	Іоан исп.
9	27 Прен. м. Йоана Зл.	Аполонія

10	28 Прп. Ефрем	Схоластика
11	29 Прен. м. Ігнатія	Указ Г. лурд.
12	30	Евлалій
13	31 Мм. Кир и Йоан	Катарина

ФЕБРАЛІ
(ЛЮТИЙ)
29 дні

Мешацово мені:

- ❶ Нови меш. 5. на 1 г. 36 м. в ноци.
- ❷ Перша штв. 12. на 8 г. 9 м. вечер.
- ❸ Поляня 20. на 4 г. 27 м. по пол.
- ❹ Ост. штв. 27. на 1 г. 15 м. по пол.

По новим			
14 Штв.	1	Мч. Трифон	Валентин
15	2		Фавст
16 Соб.	3	Симеон и Ана	Юлиана

Слунко:

Виходзі:	Заходзі:
4. 7 г. 21 м.	4 г. 59 м.
11. 7 " 12 "	5 " 9 "
18. 7 " 0 "	5 " 21 "
25. 6 " 47 "	5 " 33 "
29. 6 " 40 "	6 " 38 "

Дзень нарочнене у фебруару
за 1 годз. и 30 м.

17	4	Прп. Исидор	Константин
18 Пон.	5	Мч. Агафия	Симеон
19 Вов.	6	П. Вукол	Конрад
20 Стр.	7	Прпарт. и Лука	Елевтерий
21 Штв.	8	Мч. Теодор стр.	Елеонора
22 Пят.	9	Мч. Никифор	Петро
23 Соб.	10	Мч. Харалампий	Петро дам.

**Сторочне нагадоване
о хвилі:**

- 1. до 4. вітор, 5. и 6. жимно,
- 7. до 13. шумне, 14. тепло,
- 15. до 17. з вітром, 18. шніг,
- 19. и 20. з вітром, 21. шніг,
- 22. до. 24. жимно зос шнігом,
- 25. до 28. шніг вее и жимно.

24	11	Свщм. Власій	Мафтея ап.
25 Пон.	12	С. Мелетій	Вікторин
26 Вов.	13	Прп. Мартиніан	Александ. п.
27 Стр.	14	Прп. Авксентій	Леандер еп.
28 Штв.	15	Ап. Онисим	Теофіл
29 Пят.	16	Мм. Памфіл и др.	Албін
1 Соб.	17	Вм. Теодор (3. соб.)	Симпліцій

2	18	Лев пп.	Павло
3 Пон.	19	Ап. Архіла	Кунігунда
4 Вов.	20	Лев еп.	Казімір
5 Стр.	21	Прп. Тимотей	Пеп. стр.
6 Штв.	22	Обр. м. мч. у Евг.	Фелицит
7 Пят.	23	Свщм. Полікарп	Тома аск.
8 Соб.	24	Обр. гл. Йоан. кр.	Іван од Б.

9	25	Тарасій еп.	Фран. рим.
10 Пон.	26	С. Порфірій	40 мучен.
11 Вов.	27	Прп. Прокопій	Григорій
12 Стр.	28	Прп. Василій	Розина
13 Штв.	29	Прп. Касіян	Никифор

**Хто в' леце ленує —
в' жиме гладуе.**

Дзень	Днівнік		Прияток	Видаток	
	Дн.	п.		Дн.	п.

МАРЕЦ
(МАРТ)
81 ДЗЕНЬ

ІІІ.

Мешацово мени:

- Нови меш. 5. на 3 г. 58 м. по пол.
- Перша штв. 13. на 5 г. 39 м. по пол.
- Поляня 21. на 5 г. 19 м. рано.
- Ост. штв. 27. на 9 г. 13 м. вечер.

По новим			
14	Пят.	1	Мч. Евадкия
15	Соб.	2	Сщм. Теодот

16		3	Мч. Евтропий
17	Пон.	4	Пр. Герасим
18	Вов.	5	Мч. Конон
19	Стр.	6	42 мученики
20	Штв.	7	Сщм. у Херсону
21	Пят.	8	Теофилакт
22	Соб.	9	40 муч. (Зад. соб.)

23		10	М. Кодрат
24	Пон.	11	Софрония
25	Вов.	12	Пр. Теофан
26	Стр.	13	Прен. м. Никиф.
27	Штв.	14	Пр. Венедикт
28	Пят.	15	Мч. Агапия
29	Соб.	16	Мч. Савин (З. соб.)

30		17	Пр. Алексий
31	Пон.	18	Кирил Ер.
1	Вов.	19	Мч. Хризант и Д.
2	Стр.	20	Прп. Отци
3	Штв.	21	Пр. Яков
4	Пят.	22	Сщм. Василий
5	Соб.	23	М. Никон (З. соб.)

6		24	Предпр. Благов.
7		25	
8	Вов.	26	Соб. Арх. Гаврила
9	Стр.	27	Мч. Матр. Поклонни
10	Штв.	28	Пр. Иларион и Ст.
11	Пят.	29	Свщ. Марко
12	Соб.	30	Иван. л. Як. Бог.)

13		31	Пр. Апатий
----	--	----	------------

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
5. 6 г. 32 м.	5 г. 51 м.
12. 6 " 20 "	6 " 0 "
19. 6 " 7 "	6 " 10 "
26. 5 " 54 "	6 " 19 "

Дзень нарощае у тим мешацу за 1 г. 46 м.

Старочне нагадоване
о хвилі:

1. до 3. ясно, 4. до 5. хмарно,
6. и 7. шніг, 8. до 11. витор
з мразом, 12. до 14. молговито,
15. витор, 16. и 17. шніг, 18. и
19. веявица, 20. легке време,
21. цепло, 22. до 25. легке време,
26. до 31. ясно, цепло, диж-
джовне.

Работы у газдствству: Овес,
ярец, ярицу, леднік, бетеліну,
мугар шац, гноиц нетреба, бо
то лем вешені добре. Ешень-
ске оране треба подерляц, по-
роляц, да будзе приправене
за кукурицу, цукрову и крав-
ску цвіклу и кромплі. Жита,
ешеньски ярец и раж треба
перше пороляц а вец дерляц
и то кед мож крижом (як
було шате) то вельо лепше, а
то кед не дуе жимни и сухи
витор, погноену бетеліну дер-
ляц да ше гной розбрані, и
да ше трава зос ней выбрані.
Орац на яр треба цо скорей
мож, и то плітше як вешени,
так исто и шац, бо віссчи
шаца су бязовнейши на сушу
як нескоро шати. Заградка:
Черешній каламіц а конком
мешаца и вишні, садзиц овоци
бо скорей посадзени овоци
лепше ше приму и баржей
рошню; гушейці позберац зос
древох (овоцох) бо на цеплих
дньох ше вілягню и розиду
по конарох, сухи конары и су-
вишни літорости посерезонац,
градки под желемяву треба
погнонц зос узретим гноюм,
прекопац, пограбац да не за-
сихац садзиц — шац желемяву.

Дневник

Прияток Видаток

Див. п. Дин. п.

АПРІЛ

(ЦВІТЕНЬ)

ЗО ДНІ

Мешацово мени:

- ➊ Нови меш. 4. на 7 г. 17 м. рано.
- ➋ Перша штв. 12. на 11 г. 12 м. водне.
- ➌ Полня 19. на 7 г. 11. м. вечар.
- ➍ Ост. штв. 26. на 4 г. 28 м. рано.

По новим			
14 Пон.	1 Прп. Мария егип.	Юстина	Слунно:
15 Вов.	2 Пр. Тит	Анастасия	Виходи:
16 Стр.	3 Пр. Никита	Венедикт	Заходи:
17 Штв.	4 Пр. Осиф и Плат.	В. штварток	2. 5 г. 41 м. 6 г. 28 м.
18 Пят.	5 Мч. Теодул и Агат.		9. 5 " 28 " 6 " 37 "
19 Соб.	6 Евтих.(Паз.соб.)	Б. субота	16. 5 " 15 " 6 " 45 "

Даень нароще у априлу за
1 г. и 37 м.

Шпорочне нагадоване о хвилі:

1. хмарно, 2. до 3. жимно-
вітор, 14. и 15. диждж, 16. до
19. шумне, 20. и 21. хмарно,
22. вітор з дижджом, 23. жим-
но, 24. и 25. красно, 29. диждж,
27. до 30. красно.

20	7	Пр. Георгий	
21 Пон.	8	Ап. Иридион	
22 Вов.	9	М. Евпсихий	Сотер
23 Стр.	10	М. Терентий	Войтих
24 Штв.	11	В. штварток	Фиделис
25	12		Марко ев.
26 Соб.	13	В. субота	Клет.и Мар.

Роботи у газдовству: Кед вре-
ме допуша и жем осохнута,
може ше садзиц кукурицу, цви-
кли и кромплі од першого дня
а гу концу мешаца т. є медви
Дзуряями треба шац шеменец.
Гной вожиц на громади, да до
єшеві зреє. Кед не було добре
време за ролянє и дерлянє
єшеньських шацох у Марцу,
тераз у Априлу треба поро-
ляц и подерляц, пасулю сад-
зиц, кромплі зос доліка тлеба
вибрац, осушиц и вигнати пуп-
ки поочуховац бо заградкаре
доказую же осушені и од пуп-
кох очухани кромплі, посад-
зени лепше рошню и баржей
ше развиваю. Заградка: Овоци
треба окопац, каламене ово-
цих и садзене ше докончує
у тим мешацу. Слаби древка
(ченки) да замоцнєю треба зос
ножом 3-4 места розрезац
скору наадлуж, од чеперкох
аж до кореня да замоцнєю, кед
велька суша а овоци квитни
треба их полівац, желаяву
позашевац цо остало непо-
шато, кед красне време треба
поля плєш, гордон, куколь, ка-
че мидло, стоклаще зос зар-
нох да ше не шею до жеми.
Герчки таманіц, вилівац або
повариц кукурицу зос нову
шалітру єдину гарсц (малу) по-
ложиц до дзиря герчковей, алє
лем на таки места дзе дома-
шнї животині неприходза, бо
є бара шкодліве.

27	14		
28	15		
29	16		
30 Стр.	17	Пр. Симеон и Ак.	Петро К.
1 Штв.	18	Пр. Йоан дек.	Павло од Ур.
2 Пят.	19	Пр. Йоан в.	Петро м.
3 Соб.	20	Пр. Теодор тр.	Катарина с.

4	21	Щм. Януарій	Моника
5 Пон.	22	Прп. Теодор	Пий V. п.
6	23		Йоан дам.
7 Стр.	24	Мч. Сава стр.	Станислав
8 Штв.	25	Ап. Марко	Михаїл
9 Пят.	26	Сщм. Василий	Марія кл.
10 Соб.	27	Сщм. Симеон	Ісидор

11	28	Апп. Ясон и Сос.	Франциск
12 Пон.	29	Мм. у Кизики	Нерей
13 Вов.	30	Ап. Яков	Сервакій

Даень	Дневник		Прияток	Видаток	
	Дин	п.		Дин.	п.

МАЙ

(МАЙ)

81 ДЗЕНЬ

Мешаюю мени:

- ⌚ Нови меш. 3. на 11 г. вечар.
- ⌚ Перша штв. 12. на 2 г. 14 м. в ноци.
- ⌚ Поляя 18. на 9 г. 53 м. вечар.
- ⌚ Ост. штв. 25. на 2 г. 16 м. водна

По новим	Святыни	Памяті
14 Стр.	1 Прор. Еремія	Бонифаций
15 Штв.	2 С. Атаназій	Іван неп.
16 Пят.	3 Пр. Теодосій	Андрей
17 Соб.	4 Прмч. Пелагія	Паскал

Дзень 4 з 14 днів від початку Травня. На 15 днів від початку Весни та 14 днів від початку Підніжжя

18 Вівк.	5 Мч. Ірина	⌚ Венанцій
19 Пон.	6 Прав. Йов	Целестин
20 Вов.	7 М. Акакій	Бернардин
21 Стр.	8 Ап. Йоан бог.	Бимотей
22 Штв.	9 Пр. м. о. Николая	Юлія і Гел.
23 Пят.	10 Ап. Симон Зил.	Десидерій
24 Соб.	11 Сщм. Мокий	Івана

Дзень 5 з 14 днів від початку Весни та 15 днів від початку Підніжжя

25 Вівк.	12 СС. Епиф. і Герм.	Григор. VII.
26 Пон.	13 Мч. Гликерій	⌚ Філіп н.
27 Вов.	14 Мч. Ісидор	Іван п.
28 Стр.	15 Прп. Паҳомія	Августин
29 Штв.	16 Пр. Теодор	Вінцентій
30 Пят.	17 Ап. Андронік	Фердинанд
31 Соб.	18 Мч. Теодот	Ангелина

Дзень 6 з 14 днів від початку Весни та 16 днів від початку Підніжжя

1 Вівк.	19 Сщм. Патрикій	Памфіл
2 Пон.	20 М. Талалей	⌚ Ерасмо
3 Вов.	21 Констант. і Єлена	Клотилд
4 Стр.	22 Мч. Василіск	Квірин
5 Штв.	23 Мч. Ієронім	Боніфатій
6 Пят.	24 Пр. Симеон	Норберт
7 Соб.	25 З. об. ч. г. Йоан. кр.	Роберт

Дзень 7 з 14 днів від початку Весни та 17 днів від початку Підніжжя

8 Вівк.	26 Ап. Карло	⌚ Григор. VIII.
9 Пон.	27 Сщм. Терапонт	⌚ Маргарита
10 Вов.	28 Пр. Нікита	Варнава
11 Стр.	29 Мч. Теодосій	Іван ф.
12 Штв.	30 Пр. Ісаакій	Антон пад.
13 Пят.	31 М. Ермей	

Слунко:
 Виходзі: 7. 4 г. 42 м. 7 г. 12 м.
 14. 4 " 33 " 7 " 20 "
 21. 4 " 26 " 7 " 28 "
 28. 4 " 20 " 7 " 35 "
 Дзень варожнє у маю за 1
годз. 15 м.

Сторочне нагад. о хвілі:
 1. і 2. красно, 3. до 6. мит-
не, 7. до 22. дижджовно в при-
ємно, 23. до 26. ясно і цепло,
27. мутне време з вітром, 28.
и 29. красно, 30. и 31. хмарно
і вітрово.

Роботи у газдовству: Цвіклу
посадзиць, кед ще скорей по-
садзена неудала, шеменець, му-
гар пошашь, кед су вще не по-
шати, або недобре зишли або
велью репченю у віх, та ще
муша преораць, кед диждж за-
пере пороляць, да ще скора на
ніх здроби, кукурицу, кромпілі,
цвіклу копаць, пошати поля зос
ярніма і єшеньськими шацами
треба плец од корова, не треба
охабиць да дозареє коров (гор-
дон, куколь, стоклаше) і др.
шкодліви ростліни, бо кед уз-
реє та ще нашеє до жемі, і
вирошнє стим часше го ви-
киренць, кед и по зарну и
по кореню ще будзе множиць.

Заградка: таманіц гушеніці
котри ще появя на ново; кед
ще появя чарни флееки на лісцу
овоци, треба пирскац (шпри-
цовац) зос ростопину 2 кили
вапна загашиць і розміщаць на
100 литри води; садзиц огурки,
пресадзовац капусту, кель, па-
прику, келераб, садзиц бун-
дави, дині, але не ведно, бо
оплеменюющи працок огур-
ки, бундаки и дині медвисобно
губя квалитет сорті и до-
броти; садзиц реткву, червену
цвіклу, пресадзовац парадичи,
копац, плац і полівац, але не
зос жимну воду; таманіц кир-
зваві гушеніці, конари мачац
зос 2%, ростопину догановог
екстракта и 1% розвареного
мідла треба долац; ярні ка-
ламки треба порозязовац.

Дневнік

Прияток Видаток

Днів. п. Днів. і п.

ЮНІ
(ЧЕРВЕНЬ)
за дні

Мешающее меню:

- ⑨ Нови меш. 2. на 2 г. 34 м. по под
 - ⑩ Перша штв. 10. на 1 г. 35 м. по под
 - ⑪ Полянія штв. 17. на 4 г. 1 м. в ноці
 - ⑫ Ост. штв. 24. на 2 г. 15 м. в ноці

По новим			
14 Соб.	1	М. Юстин (З. соб.)	Василий В.
	2		
	3		
15	2		Витус
16	3		Франц Р.
17 Вов.	4	Сщм. Митроф.	Райнер
18 Стр.	5	Сщм. Доротей	Марцелин
19 Штв.	6	Пр. Висарий и Ил.	
20 Пят.	7	Сщм. Теодот	Сильверий
21 Соб.	8	Вм. Теодор стр.	Алойзий
22	9	Вси святы	Павлин
23 Пон.	10	Сщм. Тим. (Поч. п.)	Горпина
24 Вов.	11	Ап. Варт. и Вар.	Р. Йоан. кр.
25 Стр.	12	Пр. Онуфрий	Проспер
26 Штв.	13	Мч. Акил. (пр. Ев.)	Еремий пр.
27 Пят.	14	Прор. Елисей	Владислав
28 Соб.	15	Прор. Амос	Лев п.
29	16	С. Тихон	
30 Пон.	17	Мм. Мануили и пр.	Спом. Павл
1 Вов.	18	М. Леонтий	Пр. крев. Ио
2 Стр.	19	Ап. Юда	Нащ. Богор
3 Штв.	20	Сщм. Метод	Гелиодор
4 Пят.	21	Мч. Юлиан	Теодор
5 Соб.	22	Состр. Пр. Бог.	Кир. и Мето
6 Н.	23	Мч. Агрипина	Ромул
7	24		Вилибалд
8 Вов.	25	Мч. Феврония	Елизавета
9 Стр.	26	Пр. Давид	Вероника
10 Штв.	27	Пр. Самсон	Амалия
11 Пят.	28	Пр. м. Кир. и Йоан.	Пий п.
12	29		Мохор
13	30	Соб. 12 ап.	Маргарита

Служко:

Входэй:	Заходэй:
4. 4 г. 15 м.	7 г. 41 м.
11. 4 " 13 "	7 " 46 "
18. 4 " 12 "	7 " 49 "
25. 4 " 13 "	7 " 51 "

Сторочне нагадоване о хвилі:

1. диждж, 2. до 4. шумна
хвиля, 5. диждж, 6. и 7. шумно,
8. до 11. дижджовно, 12. красно,
13. до 15. диждж, 16. премен-
ліве, 17. моцни диждж, плюсок,
18. красно, 19. ще хвиля по-
губи, 20. до 24. витор з диж-
джом, 28. и 29. красно, 30.
диждж.

Роботи у газдовстві: Копац кукурицу, кромплі, цвіклі дру-
гі раз і треті раз, бо треца копачка є найхасновитша, ра-
жу кошиц на порвисла, пра-
виц порвисла, бо у другей по-
ловинні того мешаца, почина-
ше коситва і после возідба ярцу, жита і ражу. Трави треба
кошиц кед найбаржей квитню

теди будае найлепше шено, шено грабац кед є добре висохнute, да ше не запари, ше-но вожиц. Заградка: зос ярніх каламюкіх треба розязац, ов-язаки да ше не зарежу до скори на древох, гу каламеним мла-дим конарком треба навязац палічкі и гу древом попри-вязовац да их витор неоламе, або кедсу при жемі каламені колічки набіц и попривязовац, флеково лісце на древох нир-скац зос 2% лагашемін вап-ном, а процы киравей гуше-ніці и других ушох на лісцох треба пирскац зос 2—2% вим-догановим екстрактом и 1% развареного мілда розмишану ростопину, желеняву треба ча-сто окоповац, плеч, и кед су-ша полівац, треба щац жим-ски мархву, петрушку, шалату, реткву, пресадзовац жим. ка-пусту.

Дневник

День

Ю Л И
(ЛИПЕНЬ)
81 ДЗЕНЬ

ЛІПЕНЬ

Мешацово мени:

- ⑨ Нови меш. 2. на 5 г. 35 м. рано
- Перша штв. 9. на 9 г. 45 м. вечар
- Полня 16. на 11 г. 49 м. пред пол.
- Ост. штв. 23. на 4 г. 36 м. рано
- ⑩ Нови меш. 31. на 3 г. 42 м. вечар

Дзень

Днівнік

Прияток . Видаток

Дин. п. Дин. п.

По новым			
14	Пон.	1 Врч. Косма и Дам.	Бонавентур.
15	Вов.	2 Пок. ч. р. П. Богор.	Генрик
16	Стр.	3 М. Якінт	М. Б. з г. К.
17	Штв.	4 С. Андрей крит.	Алексий
18	Пят.	5 С. Кирил и Метод	Камило
19	Соб.	6 Пр. Атанасий	Вінкентій

Слухно:

Виходзи:	Заходзи:
2. 4 г. 16 м.	7 г. 51 м.
9. 4 " 21 "	7 " 48 "
16. 4 " 27 "	7 " 44 "
23. 4 " 34 "	7 " 38 "
30. 4 " 42 "	7 " 30 "
- Дзень ше уменьша за 49 мин.

Старочне нагадованане
о хвилі:

1. красно, але з вітром, 2. плюсок, 3. до 5. ціхно і красно, 6. хмарно і вітор, 7. дужковно, 8. и 9. красно, 10. до 14. дуждж, 15. до 26. красне време, 22. до 25. дужковно, 27. и 28. приемно.

Роботи у газдовству: Возитба, кошне овса і звожоване, тла-
читба; накеди ше звожи зарно
дораз треба угориц сцерні док
ше незасуша, що скорей то
лепше, бо ше зос ораньом
унічтожую корови, корені им
висохнє, и после дерляц да ше
их корене зос жемі видерля,
и стим шежем змельчує. Му-
гар кошиц и добре висушиц
да ше незогреє укопи або бра-
ду, кошиц треба скорей док не
затвардне, бо кед затвардне
та коні правя анього вигрізки,
а особіто, кед уж од сподку
загови. **Заградка:** кед черешні
зрею, а птици розджубую и
чкоду робя, треба на шпарги
парери навязац и привязовац
на древа, да ше птици плаша,
пупчиц овоци до дзвіякох, бо
тераз є време найлепше кед
овоци древо ма у себе най-
вецей соку теди ше найлепше
приме. Млади древка зос не-
жимну воду полівац.

20	Пон.	7 Пр. Тома и Ак.	Ероним
21	Вов.	8 Вм. Прокопий	Данил пр.
22	Стр.	9 Сцм. Панкратий	Мария Магд.
23	Штв.	10 Пр. Антоний п.	Аполинар
24	Пят.	11 Мч. Евф. и Олга	Христина
25	Соб.	12 Мм. Прокло и Мл.	Яков ап.
26		13 Соб. Арх. Гаврила	Ана

27	Пон.	14 Ап. Акила	Панталеон
28	Вов.	15 Рав. ап. Владимир	Назар
29	Стр.	16 Сцм. Атиноген	Марта
30	Штв.	17 Вмц. Марина	Абдон
1	Пят.	18 М. Еміліян	Ігнатій л.
2		19 Пр. Макріна	Петро
		20	Алфонсо

3	Пон.	21 Пр. Сим. и Йоан	Августин
4	Вов.	22 Мария Магд.	Домінік
5	Стр.	23 Мм. Трофим и Т.	Мария інніг.
6	Штв.	24 Мм. Борис и Хліб.	Преображен.
7	Пят.	25 Усп. св. Ани	Кастан
8	Соб.	26 Сцм. Ермолай	Кирияк
9		27 Вм. Пантелеймон	Роман

10	Пон.	28 Ап. Прохор	Лаврентій
11	Вов.	29 М. Калиник	Сузана
12	Стр.	30 Ап. Сила и Андр.	Клара
13		31 Пр. Евдокима	Гиполіт

Без орача и доброго ко-
пача — не было бы хлеба
и колача.

АВГУСТ

(СЕРПЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

Мешацово мені:

- Перша штв. 8. на 3 г. 41 м. вночі
- Поляня 14. на 8 г. 11 м. вечар.
- Ост. штв. 22. на 9 г. 10 м. воднё
- Нови меш. 30. на 8 г. 37 м. рано

По новим		
14 Штв.	1 Макав. (Поч. пост.)	Евсевий
15 Пят.	2 Прен. м. Стефана	
16 Соб.	3 Пр. Ісаак, Далм.	Йоаким

17	4	7 отр. у Ефесу	Яцинг
18 Пон.	5	М. Ефсигний	Елена
19	6		Людовит
20 Стр.	7	Прм. Дометий	Стефан
21 Штв.	8	С. Емилиан	Івана фр.
22 Пят.	9	Ап. Мафтеє	Тимотей
23 Соб.	10	М. Лаврентий	Филип Б.

24	11	М. Евпло	Вартоломей
25 Пон.	12	Мм. Фотий и Ан.	Людовит
26 Вов.	13	Пр. Максим	Пелагия
27 Стр.	14	Пр. Михей	Йосиф
28	15		Августин
29 Пят.	16	Прен. нер. Образа	У.г.Іоан. кр.
30 Соб.	17	М. Мирон	Ружа свим.

30	18	Мм. Флора и Лав.	Раймунд
1 Пон.	19	М. Андрей стр.	Егидий
2 Вов.	20	Прор. Самуил	Антоний
3 Стр.	21	Ап. Тадей	Зенон
4 Штв.	22	М. Агатоник	Розалия
5 Пят.	23	М. Луп, Іреней	Лаврентий
5 Соб.	24	Свцм. Евтихий	Захарія

7	25	Ап. Вартоломей	Марко. кр.
8 Пон.	26	Мм. Адриан и Нат.	
9 Вов.	27	Пр. Пимен	Петро кл.
10 Стр.	28	Пр. Мойсей	Николай
11	29		Аврам
12 Пят.	30	С. Йоан, Павел	Мено Мар.
13 Соб.	31	П. ч. пояс. Бог.	Филип

Слунко:

Виходзі: Заходзі:
 6. 4 г. 49 м. 7 г. 23 м.
 13. 4 " 58 " 7 " 11 "
 20. 5 " 05 " 7 " 0 "
 27. 5 " 15 " 6 " 48 "

Дзень кратши у тим меш.
за 1 года. 34 мин.

Сторочне нагадоване

о хвилі:

1. до 4. красно, 5. и 6. даждж,
7. до 9. меяня ше време, 10. моц-
ни даждж з вітром, 11. до 13.
даждж, 14. красно, але з ві-
тром, 15. вітор і даждж, 16. до
25. ціхо дажджовно, 26. до
28. красно, 29. до 31. хмарно
з вітром.

Роботи у газдовстві: Тлачить-
ба ше докончуе, конопі ше
жню, моча и тру, угори ше
обрацаю, дерляць и пороляць
треба, гной развозковаць и при-
ораць да ше несуши, бо зос-
тим гной велью траци зосвред-
носци своей, почина ше куку-
рица ламаць. Посконя ше ви-
жню кед ше зніх оплодни
прах висипал, пасуля ше збера
и тлуче, просо ше коши, тлачи
и слама вис нього осуши кед
и неосушенна на гарсцюх, лепше
на гарсцюх осушиц як витла-
чену сламу да ше неспари:
мугар охабени на нашене ше
коши и тлачи. **Заградка:** У
початку того мешаца може
ище овоци пупчиц док ище
дрека маю у себедовольносоку,
кед овоци велью зродза треба
слабши конари гу вельким и
моцним повязац, або попод-
перац, да ше неполаму, на-
шене зос шалати и других
жель, позберац, цибулю цес-
нок викопац, парадичи оберац
кед су уж узрети, ранку кром-
плі викопац и то кед уж ко-
пине висохне, кед сушча млади
дрека полівац.

**Хто ѿщадуе (шипоруе) най
віща започина.**

Дневнік

Дзень

Прияток Видаток

Дн. п. Дн. п.

СЕНТЕМБЕР

(ВЕРЕСЕНЬ) 11.

30 дні

Мешацово меню

Перша штв. б. на 8 г. 46 м. водне
Поляні 13. на 7 г. рано.
Ост. штв. 21. на 3 г. 35 м. вночі,
Нови меш. 28. на 8 г. 16 м. нечак

По новим	Пр. Симеон	Роди.
14. Нест.	1. Пр. Симеон	Воз. ч. крес.
15. Пон.	2. М. Мамант	Жал. Госп.
16. Вов.	3. Свцм. Антим	Лудмила
17. Стр.	4. Свцм. Вавила	Гильдегард
18. Штв.	5. Прор. Захария	Йосиф К.
19. Пят.	6. Чудо Арх. Мих.	Януарий
20. Соб.	7. М. Созонт	Евстахий

Слунко

Входаи:	Заходаи:
3. 5 г. 23 м.	6 г. 36 м.
10. 5 " 32 "	6 " 23 "
17. 5 " 40 "	6 " 9 "
24. 5 " 47 "	6 " 15 "

День постава кратши за 1 годъ, и 40 мин.

Сторочне нагадоване о хвилі:

1. и аж до 29. будає красне
време, лем дзекеди хмарно,
30. даждж.

21	8	Прическа	С	Ап. Мафей
22	9	Пр. Яким и Ана		Мавриций
23	10	Мц. Минодора		Лино п.
24	11	Пр. Теодора		Руперт
25	12	Сцм. Автоном		Клеофа
26	13	Сцм. Корнилий		Киприян
27	14	Распятие Христово		Косма и Д.

Роботи у газдовстві: Главна ламачка у тим мешацу ще кончи, рубе, вяже і вивожує кукуричанку, кромпілі ще викопує і до доліка закопує, шеменець ще рубе, суши і отлукує, розвожує гной і приорює, оре ще под жито і од 15. септ. време є да ще почана шац, і то ярець, раж и жато, зарно треба овяць добре, очисиць на машині, и прошиїць намачаць, бо руска пословица гвари: цо пошееш — то и пожнеш, кромпілі кед не викопани, треба викопаць і до доліка закопаць цукрову цвіклу, скорей як ще ма ораць под ешеньське шаце, вибраць и одвоюць треба, доган обераць, док не дажджовнє време, бо вец ще чешко суши, и вельмо

28	Пон.	15	Вм. Никита	•	Вячеслав
29	Бов.	16	Вмц. Евфимия		Арх. Михаил
30	Стр.	17	Мц. София и 3 дз.		Ероним
1	Штв.	18	Пр. Евмений		Ремигий
2	Пят.	19	Мм. Трофим и С.		Ангел хран.
3	Соб.	20	Вм. Евстахий		Кандид
4		21	Ап. Кодрат		Франьо Ас.

*Еден другому — а Бог
каждому.*

5		22	Сцм. Фока	Плацид
6	Пон.	23	Зачатие Иоана кр.	Брунон
7	Вов.	24	Прмц. Текла	Рожанец
8	Стр.	25	Преп. Евфросина	Бригита
9	Штв.	26	Прест. Иоана бог.	Дионисий
10	Пят.	27	М. Калистрат	Франьо Б.
11	Соб.	28	Пр. Харитон	Емилиана

Дневник

Лзень

Прияток Видаток

Дин. | п. | Дин. п.

ОКТОБЕР
(ЖОВТЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

Мешацово мени:

- Перша штв. 5. на 2 г. 30 м. водне.
- Поляя 12. на 8 г. 21 м. вечар.
- Ост. штв. 20. на 10 г. 54 м. вечар.
- Нови меш. 28. на 6 г. 57 м. рано.

По новим	Святыни	Мені
14 Вов.	1 Покров Богор.	Калікст
15 Стр.	2 Сщм. Киприян	Тересия
16 Штв.	3 Сщм. Дионізій ар.	Гедвіга
17 Пят.	4 Сщм. Еротей	Маргарита
18 Соб.	5 Мц. Харитина	Ев. Лука

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
1. 5 г. 57 м.	5 г. 43 м.
8. 6 " 5 "	5 " 30 "
15. 6 " 14 "	5 " 17 "
22. 6 " 23 "	5 " 5 "
29. 6 " 33 "	4 " 54 "

Дзень постава у тим меш.
кратши за 1 годз. 43 мин.

19	6	Ап. Тома	Петро ап.
20	Пон.	7 Мм. Сергій и В. С.	Венделін
21	Вов.	8 Пр. Пелагія	Урсула
22	Стр.	9 Ап. Яков	Кордула
23	Штв.	10 Мм. Евлампій	Іван кап.
24	Пят.	11 Ап. Філіп	Рафаель
25	Соб.	12 Мм. Пров. и Тар.	Христант

Сторочне нагадоване

о хвилі:

1. даждж, 2. и 3. красно, 4. дажджовно, 5. и 6. красно, 7. и 8. жимво и витор, 9. шніг, 10. до 12. красно, 13. даждж, 14. до 22. красно але з вітром, 23. літно, 24. и 25. мало дажджу, 26. и 27. легке време, 28. до 31. хмарно.

26	13	Мм. Карло и П.	Димитрій
27	Пон.	14 Мм. Наз. Прот. Г.	Савіна
28	Вов.	15 Пр. Евтимія	Ап. Симон
29	Стр.	16 М. Лонгін	Евсевій
30	Штв.	17 Прор. Озій	Марцел
31	Пят.	18 Ап. Лука	Вук
1	Соб.	19 Прор. Йоіл	Василій

Роботи у газдовстві: Хто ішче чепошал єщенськи шаца, треба ше понагляць пошаць, і кед уж шицко пошате, кед не одвише сухо, може ше ораць за кукурицу глібоко, а так исто і за конопи глібоко ораць і ішце тей єшені погноїци і гной плітко приораць, гноїць под кукурицу і ораць. **Заградка:** Скору зос древох, котра є попукана і одделяюше треба ю одстраніць, долінки под древка копаць там дзе ще маю древка садзіць, і то верхню гліну на еден бок, а споднію на други бок, і кед ще садаць древка, кладве ше верхню насподок, а сподню гліну на верх, накеди лісце спадло долу зос древох, теди може садзіць древка (овоцово) і древа обіліць, од жемі аж покля труби конари, і не зос давно загашеним вапном, бо то слабе, і не шкодліче за хробачки що ще повапихали до овоцовых древох.

2	20	Вм. Артемій	Зад. дзень
3	Пон.	21 Пр. Іларіон	Гумберт
4	Вов.	22 С. Аверкій	Карло Б.
5	Стр.	23 Ап. Яков	Емеріх
6	Штв.	24 М. Аreta	Леонард
7	Пят.	25 Мм. Марк. и Март.	Енгелберт
8		26	Годфрід

Хто купуе що му не треба,
предаваць будзе и то що
му треба.

9	27	М. Нестор	Теодор
10	Пон.	28 Мм. Терент. и Н.	Андрей
11	Вов.	29 Мц. Анастасія	Мартин
12	Стр.	30 Мм. Зиновій и з.	Еміліан
13	Штв.	31 Ап. Стахій	Станіслав

Дзень	Дневнік		Прияток	Видаток
	Дн.н.	п.		

НОВЕМБЕР
(ПАДОЛИСТ)
зо дні

№ 1.

Мешацово мени:

- Перша штв. 3. на 10 г. 19 м. вечар.
- Поля 11. на 12 г. 31 м. водне.
- Ост. штв. 19. на 5 г. 39 м. вечар.
- Нови меш. 26. на 5 г. 16 м. вечар.

По новим	Ім'я та прізвище	Години
14 Пят.	1 Врч. Косма и Д.	Св. Йосафат
15 Соб.	2 Мм. Акинд., Пиг.	Леопольд

Неда. 24 по С. си. В. Г. в Укр. еж. к. 13
до 2. 1901. оч. Пук. № 83

16 Неда	3 Мм. Акепсим	Едмунд
17 Пон.	4 Пр. Йоанікий	Григорий
18 Вов.	5 М. Галактион	Роман
19 Стр.	6 С. Павел	Елісавета
20 Штв.	7 М. Ерон	Феликс
21 Пят.	8 Себастьян Арх. М.	Вов. Богор.
22 Соб.	9 Мм. Онис. и Пор.	Цецилія

Неда. 25 по С. си. В. Г. в Укр. еж. к. 13
до 2. 1901. оч. Пук. № 83

23 Неда	10 Ап. Ераст	Климент
24 Пон.	11 Мм. Міна, Вікт.	Іван од кр.
25 Вов.	12 Сщм. Йосафат	Катарина
26 Стр.	13 С. Йоан Злат.	Конрад
27 Штв.	14 Ап. Филип	Валеріан
28 Пят.	15 М. Гур. (П. посту)	Евстахій
29 Соб.	16 Ап. Мафтеї	Сатурнін

Неда. 24 по С. си. В. Г. в Укр. еж. к. 13
до 2. 1901. оч. Пук. № 83

30 Неда	17 С. Григорий	Ап. Андрей
1 Пон.	18 Мм. Плат. и Ром.	Елігій
2 Вов.	19 Пр. Авдій	Бабіана
3 Стр.	20 Пр. Григорій д.	Франьо Кс.
4 Штв.	21 Вовер Пр. Боніф.	Варвара
5 Пят.	22 Ап. Філімон	Сава
6 Соб.	23 С. Амфілох.	Миколай

Неда. 25 по С. си. В. Г. в Укр. еж. к. 13
до 2. 1901. оч. Пук. № 83

7 Неда	24 Вмц. Катарина	Амвросій
8 Пон.	25 Сщм. Климент п.	Іоанн
9 Вов.	26 Пр. Алипій	Леокадій
10 Стр.	27 Вм. Яков	Юдита
11 Штв.	28 Прм. Стефан	Дамас
12 Пят.	29 Мм. Парам., Філ.	Максенц
13 Соб.	30 Ап. Андрей	Луція

- Перша штв. 3. на 10 г. 19 м. вечар.
- Поля 11. на 12 г. 31 м. водне.
- Ост. штв. 19. на 5 г. 39 м. вечар.
- Нови меш. 26. на 5 г. 16 м. вечар.

Днівник

Дзень

Прияток		Видаток	
Дин.	п.	Дин.	п.

Слунко:

Виходзи:	Заходзи:
5. 6 г. 42 м.	4 г. 44 м.
12. 6 " 52 "	4 " 36 "
19. 7 " 03 "	4 " 29 "
26. 7 " 11 "	4 " 33 "

Дзень постане у тим мешацу кратши за 1 года. и 15 мин.

**Сторочне нагадоване
о хвилі:**

1. хмарно, 2. до 4. витрове,
5. до 18. жимно и шніг, 18. и
19. жимно, 20. и 21. цихо, 22.
и 23. шніг, 24. до 30. літно.

Роботи у газдовстві: Статок
ше до хліва заверя да всцей
гною іправя, оре ше под куку-
рицу и овес, кед хвilia до-
пушце, жито може ше ище
шаша, але иесско шате жито
ше не так роскорені як від часне,
прето ше и слабо розвива, на
ярні шаша треба орац вешені
цо вецей мож, бо стари зе-
мледілци так гваря: ешеньське
оранс полак гноене; бс-
тельни и трави треба подер-
ляц, и погноц зос недозретом
гнойом. **Заградка:** У тим меша-
чу найліспше садзни овоцны
древка, старши древа треба
оконац и гноц зос узретим
гнойом, сухи конари орезац,
густы древа преридиц, непо-
требни лістости одстраніц,
тушеніці позберац и спаліц,
на яблонях кирвави гушеніці
тамавіц, т. є. намасциц тераз
треба 3—4% догановим екс-
трактом и 1% розвареного
мідла додац; ешеньску же-
няву да не помаржне, треба
закриц гратки зос сламу, або
зос кукурічанку.

Длуство — зле дружство.

ДЕЦЕМБЕР
(ГРУДЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

По НОВИМ	Святыи	Святыи
14	1 Прор. Наум	Спиридион
15 Пон.	2 Прор. Авакум	Ириней
16 Вов.	3 Прор. Софроний	Евсевий
17 Стр.	4 Вм. Варвара	Лазар
18 Штв.	5 Пр. Сава	Грациан
19	6	Владимир
20 Соб.	7 С. Амвросий	Амон

21	8 Пр. Патапий	Ап. Тома
22	9	Зенон
23 Вов.	10 Мм. Мина, Ер.	Виктория
24 Стр.	11 Пр. Данил ст.	Адам и Ева
25 Штв.	12 Пр. Спиридион	Свят. Христ.
26 Пят.	13 Мм. Евст., Ор.	Прокопий
27 Соб.	14 Мм. Тирс, Левк.	Ап. Иван ев.

28	15 Свщм. Елевтер.	Младенци
29 Пон.	16 Прор. Агей	Тома
30 Вов.	17 Прор. Данил	Давид
31 Стр.	18 М. Севастиан	Сильвестр п.
1 Штв.	19 М. Бонифатий	Сильвестр п.
2 Пят.	20 Сщм. Игнат бг.	Мено Хр.
3 Соб.	21 Мц. Юлиана	Геновева

4	22 Вмц. Анастасия	Тит
5 Пон.	23 Мм. 10 у Криту	Емилия
6 Вов.	24 Навечер. Р. Хр.	Луциан
7	25	Северин
8	26	Марцелин
9	27	Павел п.
10 Соб.	28 Мм. 20 тысяч	Павел п.

11	29 Младенци	Гигин
12 Пон.	30 Мц. Анисия	Ернест
13 Вов.	31 Пр. Мелания	Богомир

Мешацово мени:

- Перша штв. 3. на 9 г. 10 м. рано.
- Полня 11. на 7 г. 3 м. рано.
- Ост. штв. 19. на 10 г. 11 м. водне.
- Нови меш. 26. на 3 г. 46 м. в ноцы.

Слухно:

Виходзі:	Заходзі:
3. 7 г. 10 м.	4 г. 20 м.
10. 7 " 26 "	4 " 18 "
17. 7 " 32 "	4 " 20 "
24. 7 " 36 "	4 " 23 "
31. 7 " 39 "	4 " 27 "

Дзень до 21. кратши за 21 мин. а вец до конца длукши 5 мин.

*Старочне нагадоване
о хвилі:*

1. до 3. мегке време и вітор, 4. и 5. даждж, 6. до 13. мишае, 14. до 20. хмарне време и вітор, 21. и 22. шніг, 23. до 27. ясно и жимно, 28. и 29. вітор и жимно, 30. и 31. ясно и жимно.

Роботы у гэздовству: Цо не поробене у врэшлым мешацу треба поробаць, гной вожыц на далеки поля на громаду, и зос сламу закриц да ше невимражуе, кед хвіля допушці, по-рихтац санкі. **Заградка:** по-гноюц градки зос узретым сно-йом и прекоповац под ярне шашце желеняви, ёшневску же-леняву на градкох закриц зос сламу або кукуричацку (рос-пресцерац), овоцы гу хторим можу заяци дойсць, треба зос конопами(посконами) обвязац.

На слідующи рок най вия-
вя браца земледліці гэздове
о чим любя читац зос гэздов-
ства, и цо іх найбажней заніма.

Газда Янко.

Дзень	Днівнік		Прияток	Видаток
	Дин.	п.		

Іого Святыйщество Папа Пий XI.

глава католіческої Церкви, патріарх запада, римський єпископ, на-
шлідник апостола Петра 265-и. Родзел ше 31. марта 1857. р. На
папски трон вибрани 12. фебр. 1922. р.

Грк. руска церква у держави СХС.

1. Епископ крижевицький: Преосвящени *Др. Дионисий Няради*,
родз. у Р. Керестуре 10. X. 1874. р. Пошвецени за священика 1. I.
1899. р. За владику пошвецени бул у Риме на Христово Рожде-
ство 1914. р.

2. За Русинох у Боснії и Херцеговині: *Др. Алексий Базюк*,
апостолски администратор од р. 1914.

Пасхалия: Ключ гранични т. є. пасх. буква ѿ; В руци літо
т. є. недзельна буква до 1. марта s, од 1. марта l; Триод ше по-
чина 17. фебр. — В Фашенти 8 тижні. — Пешров пост 2 тижні.

Митрополит Андрей Шептицьки

родзел ше дня 29. Юля 1865. р. у валале Прилбичах коло Яворова од старей
українській грофовській фамелії у Галиції. Кед скончел гімназіяльни и уни-
верситетски науки сцел свој живот Богу пошвецен, ступел до монастира Св.
Василянцох у Добромуле. Кед бул пошвецени дня 22. септембра 1892. за
священика дал ше зос цалим шерцом на апостолску роботу медзі своїм на-
родом и зос своїма казаннями, мисиями и писаньем стекол велике признане
и симпатії.

Боже Провидінне не дало му длиго ше скривац у монастирских мурох.
Іого необична апостолска ревносць и велька ученосць подагла на себе очі
широких кругох. Папа Лев XIII. іменовал го владиком станиславовским а
потім кед ше виражиела митрополітська столиця, поволани є, да завежне
тот пристол. Дня 17. Януара 1901. ступел на свою столицу у Львову, дзе
остал до нешка.

У тей чежкай служби указала ше потполно його силна діяльносць.
О тим би книжки писац. Ми спомінаєм лем на кратко його діла.

Части визитаций своєго владичества, тисячи и тисячи споведзі, що их
сам вислухал од своїх вирніх, численні казання, котри вирек при кождій
вгоді, цали громади пастирських писмох, що их посыпал своїм вирнім, —
ясно гуторя за його роботу.

Але и на пољу народній роботи стекол вон непроповедзени заслуги.
Основав народни музей, утемелел двівоцки гімназії, помогал морально и ма-
теріяльно шицки народни українські заведенія и старал ше, да их осигура-

Дзе ше робело о добру народа, чи то о вирским, чи то економским,
там Митрополит перши кладол свої руки до роботи. Гу шицкому приходзі

ище святоць його живота и непрестана молитва. Хтоти людзе мали щесце з нім блізке быць, тоги знаю, як строго и свято жыс.

А на концу допущел Господь на юго вшеляки страданя. Руски цари зам вжал го до неволі, дзе велью страдал. Вецка го Поляки преганяли и не сцели пущиц на свою столицу. Але то шыцко прешло. Поможе Бог, же дожис и Вон и його руски народ у України ище красны щешліви, часи. Цо наі Господь ускори!

Рок 1924.

в преступни рок и ма 366 дні або 52 тижні и 2 дні. По жидовским рахованню тоз рок е 7432. од створеня швета.

Штири часцы у року:

Яр почина тога року 20. марта. Теды ноц ёднак длуга як и дзень. — Лето почина 21. юна. Теды найдлугши дзень у року а ноц найкратша. — Ёшчэ почина 23. септембра. Теды ноц и дзень ёднак длуги. — Жыла почина 22. дзяцембра. Теды найдлугша ноц а найкратши дзень у року.

Зацемнуце слунка и мешаца.

У р. 1924. зацемнёс слунко трираз, а мешац двараз. Слунково зацемнуце у нас анё одно не будзе видно.

Приказани пости.

1. Вілія Богоявления и Рожд. И. Хр.
2. В. пост от пондзелку сиропустнай недзелі до В. Ноци.
3. Петров пост от пондзелку по недзелі Всіх Святих до св. Петра и Пав.
4. Усікновение ч. главы св. Івана Кр. 11. (29.) септ.
5. Воздвижение ч. креста 27. (14.) септ.
6. Маткей Божи пост от 14. авг. до Усп. Богор.
7. Крачунски пост от 28. (15.) нов. до Рожд. И. Хр.
8. Каждей стреды и пятку, крем сертисох.

У тих шыцких днёх заказуе Церква музыку и явни забави — вешеля.

Загальники (сертыси).

1. Од Рождества И. Христа до Богоявления.
2. Медзи недзелями Мітара и Блудного Сина.
3. Од Велькай Ноци до недзелі Томовей.
4. Од Русадльюх до недзелі Всіх Святих.

Державни швета.

24. мая славянски апостоли Кирил и Мешод.
28. юна — Відовдан, служа ше богослуженя за погинулих борцох за віру и отечество.
1. дзяцембра спомен виглашэння уединенія Сербох, Горватох и Словенцох до единай единственай Кральевини Сербох, Горватох и Словенцох.
17. дзяцембра — родзени днень Его Величества краля Александра I.

Родословие

Кральскаго дому Кральевини Сербох, Горватох и Словенцох.

Іого Величество краль Александар, родзени 4. дзяцемб. 1889. р. на Цетиню. На трон ступел 17. авг. 1921. р.

Ей Величество кралица Мария, родзена у Готи (Саска) 8. януара 1899. р.; вінчана у Београду 8. юна 1922. р.

Іого кральскє Вісочество Петро, нашлідник престола, родзени 6. септембра 1923. р. у Београду.

Іого кральскє Вісочество Дъорде, родзени 27. авг. 1887. р. на Цетиню.

Ей кральскє Вісочество княгиня Елена, вд. Йована Константиновича.

ДУХОВНЕ ЧТЕНИЕ.

Вірним Руснацом епархії Крижевацкай даскельо слова о св. вири.

Написал владика Дионісій.

I.

Добри мой руски народу!

Прешлого року написал сом у нашим календару кратку науку о нашей св. вири. З тей науки кажди читатель мог порозумиц, же ми нешка тоту виру тrimame, яку нас научовали св. Апостоли и Евангелисти; яку виру исповидали и проповидали св. отци; " научовали общи церковни собори; " исповидали велики царове Гречески; " научовали св. Кирил и Мефодий, и котру виру зос свою креву запечатал наш св. владика и мученик Йосафат пред 300 роками.

Того року напишем вам даскельо слова з наших церковных книжкох, да кажди читатель видзи, же ше и у тих книжкох находзи тата иста наука о першеньству св. Петра и його нашлідниках, — Римских Патох, яку ми грекокатолики нешка исповидуеме.

1) Восточна Церква слави на 16. януара „Поклоненіе чистымъ веригамъ св. й всѣхъ Апостола Петра“.

У стихирох и тропарох и других писньох того дня велича Церква св. Петра: „як фундамент церкви, як камень вири, як ключара небесного царства, як верховного медзи апостолами, як первопрестолного медзи апостолами, як другу святосц, котра озарюе нашо души, як недвижны (котры немож рушиц) фундамент догматох, як того, що приял од самого Створителя ключи Божи и власц вязац и розришовац, власц пасц овци, водзиц выбраных, пасц ягнятка“ и т. д. и т. д.

2) Послухайце далей, що учи наша св. церква у своїх книжкох о св. Петру на празник Петра и Павла на 29. юния!

Правда, же ше того дня слави спомен не лем св. Петра але и св. Павла. Але вошицким ше иньшак слави св. Петро. — Св. Петро ше слави як „*вождь апостолох и настоятель*“ и на веліх ше местах исповидує, же сам:

„*Бредвични Бог преодредзел тога апостола за главу и за первого престолника*“,

же Христос Бог преуказал св. Петра як тварде со-
кровище свойого царства (своей Церкви);

же Исус Христос на каменю його исповиданя уте-
мелел Церкву небориму;

же Христос йому первому придал Божествени кор-
мила своей Церкви и дал му власц вязац и розришовац;

Петрови, як председательски апостолох первому ше
явел Исус Христос, кед воскрес од гроба;

Петрови, за його трикратну утверdzену любов при-
дал Исус Христос свойо любіме стадо — *Пастирох и
овци* — Ікш ѿнованіе церкви, камень вѣкі, ключаръ царствія
небеснаго, Апостоловъ Верховный, Апостоловъ Первопрестолный,
Свѣтъ второй извѣржній душы наші, догматовъ недвижимое
ѡнованіе, ѿ самаго дѣлателя твари ключи Божественныхъ и власть
вазати и рѣшати пріемшаго, пасти ѿвци, пасти избранныя, пасти
Агнцы поставленнаго... (Минея вид. Москва 1705. р.)

Ето, тото исто и ми нешка вериме о св. Петру, цо
нас уча нашо церковни книжки, з которима ше служа не
лем грекокатолики, але и шицки несоедињени у Церкву
Христову, котри маю восточни обряд.

II. Цо уча церковни книжки восточнай Церкви о наслідниках св. Петра и Папах Римских!

1) На концу первого столітія бул у Риму еписко-
пом св. Климент. Його спомен слави св. Церква на 25.
новембра. У служби того дня св. Церква так учи: „же
был Климент ученик Верховного Петра“...., же вон за-
сиял од Запада и прошицел швет зос зарю догматов
своих и же аж до восточных странах зашол, бо ше про-
повидане його божествених одредбох розширело по шиц-
ких странах швету; Вон засиял зос свою науку як заря
слунка цалому швету, разтолковал шицким законам Божи;

як законодатель шицко церковне исполнене зробел;
зос своїма божественіма поуками шицких привед гу
правей вири Христовей, и
пріял од Христа Господа власц вязац и розришовац.

Вон бул ученик Петров и його Престола наслідник;
Церква почитує його *божествени закони* як свою прече-
стну ствар и з нім ше хвалі“ и т. д.

Цо зме чули за наслідника св. Петра у *першим столітію*, тото исте чуєме и у *штвартым столітію*.

Коло 315. року бул у Риму Папом св. Сильвестер.

Восточна Церква слави його спомен на 2. фебруара
и так о нім гутори:

„же ше вон указал слупом огняним, котри *предво-
дзел св. собор* (І. Екуменски собор у Никеи 325., на ко-
трым ше зишло 318 владикох, котри Дух святы поставил
да водза Церкву Господа и Бога. Дъян. Ап. 20, 28.), и
вон зос лучами своїх науков прошицел шицок швет;
бешеда його медоточних словох вшадзи ше розширела,
а сияние його науки облистала краї цалого швета;

указал ше верховником (председателем) св. собора,
и украшел Престол *Верховного меды апостолами*;

од Бога поставени як *Верховнік св. отцох* утверdzел
святу науку, а Бретикох уста запар....“ и т. д. Івиса
столізъ ѿгнінъ, священніш предвода священныі соборъ и очіній
своїхъ стряжалъ всю землю напон, глаголъ єгш методичныхъ вѣ-
чіаніе во всіческамъ изыде, и оченіе въ концы всемъ вселеныхъ сілніе
шевиста; верховникъ Івиса священнаго Собора, и верховнаго пре-
столу оукраси; Божественный Верховникъ священныіхъ Отцевъ свя-
щенное оченіе оутверди, єргицквъ везвожнала буста загради и т. д.
(Минея вид. Москва).

Чи мож нешка красше гуториц о Першеньству св.
Петра и Його наслідниках?

Питайме и дальши столітія, цо вони уча о св. Петру
и його наслідниках? Цо нам пове о тим *шятіе столітіе*?

Коло половки *шятого столітія* бул у Риме Папа св.
Лев. Наша Церква слави спомен того святого на 18. фе-
бруара. У своїх отправох так гутори св. Церква о св. Льву:

„Ти глава православней Церкви Христовой,

„око побожносци,

„тварди фундамент (св. церкви),

„старійшина верховного Собору,*) бизовне пра-
вило учения;

Ти *Петра верховного Престола* наслідник, котри маш
його природу и ревнощ;

Ти слуп правей вири Христовей Церкви;

*) Пать календар за 1922. рок стр 8. и 9. точка 4.

Ти побидель шицких богумерских єресох;
 Ти зорнічка и слунко, котре засияло од Запада;
 Ти Петра честни наслідник, котри ше обогацел з
 його началством и посцигнул вельку ревносць... и т. д.
 4) Послухайме далей, що нам шведочи Церква у сед-
 мим столітию!

У тим столітию бул у Риме Папом св. *Мартин*, ко-
 трого славиме на 14. априла.

У служби того дня спомедзи другого читаме и тово:

„Же Мартин бул преславни учитель правовирного
 научования и несправедліви верховнік святих и божестве-
 них одредбох;

полна рика духовних водох;

шичинк побожносци, котри прошвице швет, бо
 виходзи зос Запада, а явя ше на Востоку;

Вон бул полни божественей ревносци и утверdzел
 церковну науку.

З Риму бул силом вигнати и пострадал од людзох
 неправедних, але випущел зарї як слунко и шицких
 правовирних прошвецел...

Украшел божествени Престол Петров и на його ка-
 меню (фундаменту) Церкву зачувал необориму, и як
 слунко возсяял од Запада на Восток и шицок швет зос
 зарями побожносци прошвецел.

Подобна ше наука находзи и у других літургичних
 книжкох восточній Церкви.

а) Так на приклад читаме у Синаксару на 8. априла
 о св. *Келестину*, котри бул Папа од 423.—432., же вон
 зніщел богумерзке кривовирство Несторийово, и же вон
 зруцел з патріяршеского Престола у Царгороду Несто-
 рія прето, бо тот криву науку учел о Пресв. Бєгородици.

б) Исто так читаме о св. *Агафіту*, Папи, котри жил
 у шестим столітию, же вон зруцел з патріяршеского
 Престола у Царгороду патріярху Антима, котри учел
 криву науку, и на його место поставел Мину.

в) О св. *Григорію Двоеслову*, Папи Римським, котри
 жил у осмим столітию, читаме у Минеї на 12. марта:
 „Бог тебе поволал, да будзеш верховни епіскоп його св.
 Церкви и наслідник Петра, верховного Апостола.

г) Але вредно послухац ще юного зос дзеявшего сто-
 літия а то є св. Теодор Студита, († 826), о котрим чи-
 таме у Минеї на 11. новембра тоти слова:

„Ти поборник побожносци, ревни благовистник прав-
 ди, слуп и твердиня правовирия...“

А ѿ учи тот „благовистник правди, слуп и твердиня
 правовирия“ о св. Петру и о його наслідниках — Па-
 пох Римських?

Добре прочитайце науку того ученого святителя и
 добре себе ю запаметайце. Діла св. Теодора Студита по
 припису церковним маю ше и нешка читац по шицких
 монастирох на концу Литії; и то сам игумен ма то чи-
 тац (Типик Московски и Триод).

У посланію, котре писал Теодор Студита Папи Льву
 читаме спомедзи других и тоти слова:

„Найверховнійшому отцу отцю...“

„Понеже Христос велькому Петру з ключами небе-
 ского царства придал и достоинство пастирского насто-
 ятелства треба явиц Петрови, то єст його наслідникови,
 о новотарийох, що їх уводза до Церкви тоти, котри не
 сцу исц по драже правди, бо ми так научели од наших
 св. отцю (явіц наслідником Петровим)...“

„Од шицких главах требожанствена глава! Зобрал
 ше, повем з пророком Єремійом, собор гришникох и со-
 бор прелюбодітельох...“

Тераз далей приповеда св. Теодор Папи, же як на
 тим собору було проглашене законитим прелюбодійне
 винъчане цара Константина з Теодотом, и як там прогла-
 шени владикове, же царове не подложени ані Божим
 законом....

По тим так пише св. Теодор:

„Цо ми тераз остава друге, як да управим того
 слово, котре Корифей (Петро) з другими апостолами
 управел Христу, кед их габи морски лем цо не пото-
 пели! То и я управям на твою Святощ, котра наслідує
 Христа:

Спаси нас, Архипастириу шицкай поднебеснай Церкви,
 бо іньшак зме препадли! Патри на Христа, учителя
 своєго и дай руку нашей (восточній) Церкви, як Хри-
 стос дал руку Петрови....

През твойого знання, як од старини було потвердзене,
 не могли (восточни владикове) ані зволац законити со-
 бор; зос страхом напомінам, кельо пристойнейше и
 потребнейше, же би по божескай твоей верносці бул
 зволані законити собор...“ (Migne col. 1018...).

Року 817. писал исти Святи Папи Паскалу кед була вира у опасносци пре иконоборство: „Чуй, апостолска главо, од Бога предпоставлени пастиру Христових озџох, ключару небеснога царства, каменю вири, на котрим збудована Церква католическа!

Ти Петро, бо владаш Петровим Престолом... Придз нам на помоц, Ти Христов насліднику. Тебе Христос Бог наш гуторел: *А ти раз обраџ ше и утврдзуй братох своїх...* Подай нам свою руку: *Ти махи од Бога власц, же биши бул перши над шицкима...*“ (Migne col. 1022...)

Слично пише св. Теодор и у другим писму Папи Паскалу. Ту спомедзи другого пише и то: же на Востоку шицки видза, же Бог не запущел восточну Церкву, понеже ей охабел помоц у Римских Папох. „Ви од початку бистре и незагубене жридло Православнай истини“ — гутори св. Теодор Папи Паскалу. „Ви прощив каждой еретицкей бурї мирне и захранете пристанце цалей Церкви. Ви од Бога выбрана держава защиты и спашеня.“ (Col. 1154—1155.)

Чи добре розумице, добри читател, що учи св. Теодор Студита, „поборник, ревни благовистник правди, слуп и твердиня правовирія, котри зос свою науку прошвицел шицких“ о Римских Папох?

Папа Римски по науку св. Теодора Студита, котрого за величного святителя признаваме не лем ми грекокатолики, але и цала восточна Церква, котра ше у XI. столітию отдала од Церкви Христовей:

- 1) найверховнійши отець отцов,
- 2) верховни свитилник цалого швета,
- 3) найперши медзи шицкими архиереями,
- 4) божествени пастиро-началник,
- 5) перша наша апостолска глава (так го Восток воля),
- 6) архипастир цалей Церкви под небом,
- 7) ключар Евангелия и небеснога царства,
- 8) камень вири, на котрим создана католицка Церква,
- 9) Йому Христос гуторел: утврдзуй братох своїх,
- 10) вон од Бога одредзени, да будзе пастир шицким,
- 11) вон ма власц вселенського собора,
- 12) вон Корифей, и кед ше дахто од Папи отаргнє, отаргнути є од Христа,
- 13) Папа Петро и през нього не можу владикове тримац законити собор,

14) Иого Престол верховни Престол,
15) на тот Престол Христос поставил ключи вири и вон од Бога создані град одбрани, защити и спасеня;

16) римски Престол є против еретицких буріох мирни и осигуране пристанище цалей Церкви,

17) тот Престол од початку жридло правовирнай науки; там треба гледац неспреводаву пресуду вири,

18) церква Римска найверховнійша спомедзи шицких Церквох Божих,

вона глава шицких Церквох, и кед дахто зос ню не соединєти, тот не у миру с Христом и т. д. и т. д.

О як ше мушки цешиц шерцо каждого доброго грекокатолика, кед вон и нешка тово шицко исповидує о Папи Римским, до исповидовал у 9. столітию св. Теодор Студита, що исповидали наши славяньски апостоли св. Кирил и Мефодий, котри були ученики св. Теодора Студита!

Як треба да будземе ми грекокатолики пишни на то, кед ми знаме, же ми нешка вериме тово исту вири, котру научовали св. Апостоли и Евангелисти, тово исту вири, котру научовали Вселенськи собори! Ми нешка шмеме шмелю кожному до очох повесц: Моя вира не нова, бо я исповидуєм нешка тово, що исповидал св. Ігнатій Богоносец († 108), ученик св. Йоанна Апостола, же Церква Римска „председателька цалому християнству“ (Migne V. col. 685.)

Ми нешка зос св. Іринейом († 202), владиком у Смирни у Малій Азии исповидуємо то, „же ше з Римску Церкву пре єй важнійше настоятельство мушки складац кожда Церква, то есть шицки правовирни гоч дзе жию, понеже у Римской Церкви зачуване апостолске предание од тих, котри су вшадзи“ (Migne VII. 848).

Ми нешка исповидуємо зос св. Киприяном († 258) владиком з Картахи у Африки, „же в Римска Церква главни камень Церкви, пняк и матка Церкви католицкей“ (Ad Corin. Pap. Ep. 45.)

Ми и нешка тово исповидуємо о Римской Церкви, що исповидал св. Василий Вел. († 379) зос 32 владиками у своїм 92. посланню: „Найбаржей ше треба тому чудовац, же Господь вам дал, да можеце правду од неправди розвлучиц и вири св. отцох научовац през каждого сомніния.

Ми и нешка исповидуємо, як исповидал св. Григорий Нисенски „же Ісус Христос дал през Петра ключи

небесних ласкох епископом (Migne, Tract. de Caslig. T. 46 col. 311.).

„Же на Петру основана Церква Божа. Вон по власци од Господа му даней *непримирими и претварди камень, на котрим Спаситель збудовал свою Церкву*“ (Migne, T. 36 col. 734.)

Ми и нешка зос св. Йоанном Златоустим († 407), кого нам шицки діла так ясно шведоча, же цала восточна Церква признавала першеньство Папох Римских — исповедуєме и признаваме Папу Римского „*общим отцом шицких правовирних*.“

Ми нешка зос св. Кирилом Александрийским († 444.) воламе Папу Римского, як го волал св. Кирил:

„архиепископом цалого швета. . . . виридостойним шведком правди. . . .“ (Hom. II. Migne T. X. col. 1034.)

Ми до нешка исповидуєме исте, що исповидал преславни защитник св. вири у VII. вику, св. Максим († 662), котри так учел:

„же саме втоплощене слово и шицки святи собори по св. правилах дали Апостолскому Римскому Престолу у шицких и на шицко власц над шицкими Церквами вселения. (Migne I. 91. col. 141.)

Читателі добри!

Од перших часох ставали у Церкви Христовій людзе, котри сцели научовац науку не Божу, але людску. Таких людзох було у шицких викох християнства, а будзе іх и до конца швета. Чувайце ше таких людзох, гоч вони под яким меном приходза.

Вам предобри Бог удзелел туту ласку, же сце ше родзели и виковали у Церкви Христовій котра ше вола грекокатолицка. За Вас нет спасеня поза туту Церкву.

Як ваш владика пишем Вам тоти слова и пре Вашо вичне сцесце жадам од Вас шицких, да ше стараце:

1) да того шицко *добре знаце*, що нас учи наша св. вира;

2) да *жисце* так, як нас учи св. вира.

Красни приклад живей св. вири напомина нам уж Св. Писмо Старого Завиту.

У часу панования цара Антиоха (176—163), котри сцел шицких Израїлзох завесц на поганство, жила єдна вдова зос 7 синами. И мац и синове тримали ше твардо

своїй св. вири и прето їх поруцали до цемніци. Пришол и дзень суда. Найперше приведли найстаршого сина на суд пред цара Антиоха. Вон так гуторел царові: „Знай, цару, же ми шицки воліме умрец як одступец од св. вири“.

Розгнівани цар росказац роспаліц велічезни огень, а йому за таку бешеду одцац язик, здрец з нього скору, руки и ноги пообцинац и на концу дал го руциц до огня.

Мац и браца шицко то патрели и ведно ше шмелели до мужества.

Кед перши так умар — вжали другого, — здарли му скору зос власами на глави и питали го, чи ше по росказу цара одрекнє од своїй вири? „Не“ — отвиговал други. Руцаю и його до огня, а вон прегваря царові: „Ти безбожніку, одбераш нам живот, але Пан того швета на дзень воскрешеня воздвигнє нас, котри зме умарли за його закон“.

И треци руки и ноги вицагнул до мучительго и так ўм гуторел: „З неба од Бога тоти уди достал и за закон Божи я их не ценім себе, бо мам надію, же ми їх Бог враги“. Сам безбожни цар и його зли слугове не могли ше досц начудовац тому легіньові, як вон презира шмерц. Кед и тот умар, мучели штвартого, а тот конаюци гуторел: „Лепше буц мучени од людзах и на Бога ше надіяц и од нього жадац воскрешене. А за тебе не будзе воскрешеня“.

Кед мучели пятого, тот гуторел цару: „Ти маш власц медзи людзми робиц, цо сцеш. Але не думай, же би наш род бул опущени од Бога. Почекай и увидзиш його вельку державу, котра будзе тебе мучиц и твой по томство“.

Приведли и шестого. Умераюци гуторел:

„Не спреведай ме! Ми церпиме за свойо грихи! Але ти не тримай себе за невиного, кед ши започал борбу з Богом“.

Чудна мац и достойна слави рода людскаго, котра патрела шмерц своих 7 синох и зос своїма синами ведно церпела, бо уповала на Господа, полна мудросци Божей так прегваряла гу своім сином:

„Не я вам дала душу и не я зложела вашо тіло, але Створитель швета. И Вон вам повраци дух и живот, бо ви сами себе презираце за Його закон“.

Антиох цар сцел да спаши голем наймладшого и обецовал му найвекши богатства и чесци, кед ше одрекне вири. Кед то не помогло, обрацел ше гу мацери най би вона нагварела на то свойого остатнього сина.

А до чудна мац зробела? Вона так гуторела своїому синови: „Сину мой! змулуй ше надомну.... Попатъ, дзецко моё, на небо и на жем, и на шицко, цо видзиш и знай, же тото шицко Господь Бог з нічого створел, так само и род людски. Не бой ше того страшного мучителя! Будз достойни своїх братох! Прим шмерц, да це найдзем з братами на дзень милосердия“.

Док мац ще гуторела, а дзецко прегваряло:

„Цо чекаце! Не послухам цара. Тримам ше закона, котри нам дал Бог... ми за грихи нашого народа то церпиме.... Ти беззаконику, найсквернійши од шицких людзох, не возвнош ше, бо ты ще не прешол суд Бога Вседержителя.... Ти достанеш по суду Божим справедліву кару за твою гордосц.... Тебе раз кара Божа змуши припознац, же е лем єден Бог“.

Заганьбени цар дал ще страшнейше мучиц и седьмого сина, а на концу и мацер.

За виру Христа Господа жертвовал свой живот пред 300 роками на 14. новембра 1623. владика наш и Полоцку св. Йосафат. Його живот описаны у красней книжочки, которую препоручаем каждому, да ю прочита. Св. мощи того мученика находза ще тераз у церкви св. Варвары у Бечу.

Так умерали за св. виру людзе, котри знали, цо то вира. З любови до Христа преляли свою крев милиони и милиони християнох, а так бува и тераз медзи не вирними Хинцами, Японцами, Индийцами и т. д. и т. д.

Не ганьбце ще своей св. вири, та Вас Бог будзе и далей чувац и благословиц и временитим и вичним щесцом!

Хторе древко не заквита,
Тото ще вицина —
Народ тот препадне, цо ще
Гу небу не спина!

Славяньски Апостоли Св. Кирил и Метод.

Написал: Д. Биндас.

Наши подкарпатски (на Горніці) браца Русини праздновали прешлого року мешаца марта 120-у роковину як ше народзел наш славни руски шпивак о. Ал. Духнович, котри ще преславел з вельми прекрасными писнями, котри и мы южни Русини радо шпиваме. Вон зложел нашу милу гимну: Я Русин бул, есм и буду..., котра нам наймилша од шицких наших писньох. Славному нашему поетови и наш Календар мили спомен роби словами: Слава о. Ал. Духновичу и вични спомен медзи руским народом!

О. Ал. Духнович преславел ще найбажей зос т. зв. патриотскими (родолюбивими) писнями, бо му шерцо горело од любови гу свойому народови. Крем спомнутей гимни нашей, зложел вон ище велько иныши красни писні, так н. пр. нам познату: „Кто там дуркать сине“..., у хторей гутори: ... „Мати руска а и отец, Кирил и Методий и панотец“..., а то значи: Руснак ще кревно не миша з другими народами, прето го легко познац, бо у руским обисцу лем руска бешеда ще водзи (мати руска а и отец), а вири ще свой праділовской твардо трима, бо то вери и того ще трима цо верели и научовали його прадідох св. апост. славяньски Кирил и Метод, а священики то исте и тераз глаша (Кирил и Методий и панотец).

Краине то поведзено барз, але нешка кед погубени людзе так мало дзбаю за св. виру, радо ше оруцую зос кажду виру, викривя ю, не боя ще змуциц здраве учене и народ легко на криву драгу зведу.

Мили браца Руснаци! Непобитна то правда, же народ, хтори не поштуе свою оцовщину — дідовщину и змагане своїх дідох и прадідох — того народу нестава, препада як народ. — Гу вам доходзозвали у остатніх роках людзе, котри лем на слову много-глаголиви а не и у науки, пробовали вам покивац св. виру грекокатолицку зос словами: нашо праділове були „православни“*) як и нешка браца Велько Руси, а нас познейше преведли на зеди-нене з Римским Престолом, та прето треба ще нам врациц назад у вири гу братом нашим Велько-Русом.

На келью то хибне таке думане, не жадам вам, браца моё, доказована нацисковац, але вам предложим по истории опис жи-вота св. апостолох славяньских Кирила и Метода, од котрих св.

*) Розумим: несоединени з Римом, бо мы и нешка наисце православни т. е. католіки.

виру христианську нашо праділове прияли, па сами легко увидише дзе правда и чи у вири идзeme страндрагов. Бо и я то гуторим: такей и лем тей вири ше тримайме, котру научовали св. апостоли славяньски Кирил и Метод.

Читайце то вецейраз и о том раздумуйце!

1. Млади літа св. Кирила и Метода.

„Премилостиви и предобри Господь Бог сце, же би шицки були спасени и же би шицки пришли до спознаня правди. Прето Бог посыпал людзом пророкох и апостолох. Так послал и славяньским народом двух апостолох, а то су св. Кирил и Метод, котри розшвицели славянох и научели іх ходзиц у шветлосци заповидах Божих“. Так написали давни славяньски животописцы пред езер роками о животу св. Кирила и Метода.

Народзели ше вони у славним варошу грецкого царства у Солуну. Отец іх, по мену Лев, бул високи военски достойнік, а мацери було мено Мария. Родичи були богоўйни и побожны греки а так и дзеци свойо виховали.

Славни пре науку свою и доброту Метод бул першe царски намистник у єднай славяньской країни (Македонии), але світску службу неодлуго охабел и пошол до манастира на гору Олімп (у Малей Азії), дзе пошвецел свой живот лем служби Божей.

Наймладши син спомедзи 7 синох Леоновых бул Константин, котри пред свою шмерц у Риму як монах выбрал мено Кирил, а родзел ше 826. або 827. року. Вон бул на целу слаби, але на духу барз бистри. Док бул мали ище у сну ше му указали 7 дівици и чул розказ оца най себе выбере юдну за жену. Вон себе выбрал „Софию“ то ест „Мудросц“ и од того часу гледал Мудросц Божу и побожносц. За патрона своего выбрал себе як приклад славного церковного учителя св. Григория навязенського и як тот святитель не познал инышу забаву як науку и молитву, так робел и Константин, — позднейши Кирил. У своей хижі на муре наимальвал знак св. креста а под нім написал туту молитву: „О св. Григорие, ти ангел у целу людским! Твойо уста як Серафими величаю Бога и зос щиру науку розшицую швет. Зос полну любовию препоручам ше тебе, же би ме ты хранел. Будз ми учитель и просветитель!“

Молитва младого Константина була вислушана, бо вон постал правим ангелом у людским целу, а ученосц його розшицovalа цали швет.

По шмерци свого оца коньчел свойо науки у Цариграду на царским дворе в єдно зос царовичом Михаилом III., на место

котрого управляла з державу побожна царица Теодора. Св. Кирила учили там славни учени професоре, а медzi німа и подзнейши патриарх Фотий.

По окончаню своіх наукох именовані бул св. Кирил професором на високей школи у Цариграду и вельо ше преславел зос свою ученосцу и чистоту вири, прето го назвали філософ т. е. мудрец. Але слава чловеческа не задоволела його душу. Вон зажадал цихи манастирски живот. Прето попредал шицки своё добро и раздал худобним а сам пошол тu свойому братови на гору Олімп. Ту жил у молитви и самоодреканю: разгварял з Богом и читал св. книжки.

О даскелью рокі ціхого манастирского живота поволал Господь Бог св. Кирила и Метода на першу вельку мисию, а св. браца тога поволане послухали. Поганьски народ Казари, котри бивали у днешній України коло Чарнаго моря, послали до Цариграду своїх послох, да там замодля христианських місіонарох (вироучительох), бо тu нім доходзвали магомедане и жидзи та ширели криви науки. У Цариграду не було ученых людзох як св. Кирил и Метод. Року 858. пошли св. браца на туту св. мисию медzi казарох и там на фришко викоренєли криви науки и зашали здраве нашене христианські науки медzi поганьскими казарами. Там винашол св. Кирил и мощи (цело) римского папи св. Клемента, котри познейше однес до вичного варошу Риму. По окончаню тей св. роботи врацели ше браца знова до свойого манастира.

2. Патриарх Фотий и апостоли славяньски.

Пре славолюбіє византійских царох цариградски патриархи уж од другей половини пятого століття змагали ше верхносц' за добиц над цалу восточну церкву, тог іх престол не бул поставени од жаднаго апостола. Над цалу Церкву, як восточну так и западну найвисшу васц мал папа римски, як нашліднік св. апост. Петра, котрого поставил Ісус Христос за видиму главу своей Церкви. У тим часу, кед жили св. Кирил и Метод патриархом бул у Цариграду св. Игнатий. 857. року вигнал царски намистник Барда патриарха Игнатия зос престола и то прето, же му св. патриарх як явному блуднікови отказал св. причасц на праздник Богоявления. Барда ше на то барз разгнівал на св. Игнатия и не лем же го дал вигнац зос Цариграду, але го ище и страшне муциц дал, а на його место поставил ученого шветового чловека Фотия, котри ище ані богословию не коньчел але цивильни чловек бул. Прето го Барда пошвециц дал за патриарха по єдним зруценим од св. Игнатия архиепископу. То шицко окончане було

у 5 дньох, гоч то було процив церковных канонох. Фотий бара добре знал, же не може буц патриархом през потвердзеня римскаго папи. Прето написал писмо до папи Николая I., у котрим пише, же ше св. Игнатий добровольно одрек патриаршескаго престолу и же шицки вирники, епископы а и сам цар примушели го да приме туту чесць и чежку епископску службу, та модлі и св. Отца Николая I., да го потвердзі за епископа у Цариграду.

У тым достал папа Николай I. писмо и од св. Игнатия зосцемніци, котры му написал шицко як було. Каждому ясно, же папа не мог задоволіць Фотийовому жаданю и припознаць го за законитого патриарху. Папа то и написал Фотийови и царови Михаилу III., котрого замодел най душне пущи на шлебоду законитого патриарха св. Игнатия.

Накеди приял тот отвіт Фотий з Риму такой ше указал яки вон. Розказ видал мучиць и страшне биць св. Игнатия у цемніци, примушовал го най ше одрекні патриаршескаго престолу. Але то шицко даремне було, св. Игнатий того не зробел. На то позруцоввал шицких епископох по приставали гу св. Игнатию, а на ўх места поставел других (так исте робели у Русии большевики противъ законитого патриархи Тихону) и року 867. зволал тих своіх епископох на собор и там одрекнул послушенство папи римскому прето, бо го папа як наемника несцел потвердзиць за патриарха. Пред нім шицки законити патриархи царгородскі припознавали папу римскаго за видіму главу Церкви Христовей и за нашлідника св. Петра, котрому Ісус Хр. придал ключи царства небеснаго. Припознавали то: св. Григорий Богослов, св. Йоан Злат., св. Прокло, св. Флавий, св. Евтихий, св. Методий, св. Александр, св. Павел и др. — и шицки екуменски соборы, котрих ришенія потвердзовали папи римски. То припознавал з початку и Фотий. Аж кед го папа Николай не потвердзел за патриарха, бо то не мог и не шмел зробиць по закону церковним, започал Фотий раздзераць Церкву Христову, котра до тога часу була єдна на востоку и западу.

Цар Михаил III. дал забиць свайго ўйка Барду, а не одлуగа и сам з таку шмерцу умар, забити од свайго помочника Василия, котры веց царом постал. Умар и св. Игнатий, а Фотий ше умилел и новому царови, котры намодлэл римскаго престола, да Фотия потвердзі за патриарха. Понеже Фотий обецац поправиць шицко, цо погубел, папа го потвердзел за патриарха. Але вон лемисти остал як и скорей: утрацел виру и сцел постац глава Церкви Христовей. Року 886. бул вигнані зос патриаршескаго престола и умар на вигнаню подобно як Юда.

Хоч по шмерци Фотийовей бул мир у Церкви Христовей, куколь пошати од нього роснул и ширел ше за 116 роки. Року 1054. патриарх цариградскі Михаіл Керуларій на ново започал раздзераць Церкву Христову и докончел тот раздор або схизму.

Од тога часу Церква Христова на востоку одорвана од Церкви Христовей. Року 1454. завжали Цариград Турки, и од тога часу патриархи цариградскі, котры не сцели слухаць намістника Христового на жемі, папу римскаго, муша слухаць султана турецкаго. Од патриарха цариградскаго оддзелі ше шицки другі восточны Церкви и гоч ше вон вола „екуменски патриарх“ (патриарх цалогаго швета), — вон пануе лем над малим числом Грекох у Малай Азії. Шицки народы, котры спадли до схизми, кожди основали себе т. з. „неовисни Церкви“ (н. пр. руска, сербска, румуньска, греческа и т. д.) и за то заплацели патриарху цариградскому. Права Церкви Христова мушки буць така, яку ю Ісус Хр. основал: една за шицки людзох шицких вікох, котры исповидую исту виру, примаю исти св. Тайни и котры припознаваю римскаго Оца Папу нашлідника св. ап. Петра за видіму главу Церкве Христовей так, як то припознавали шицки св. Отци а як то припознавали и нашо славяньски апостоли св. Кирил и Метод.

Св. браца у часу Фотийоваго патриаршества жили у Цариграду, але не приставали гу ньому але гу св. Игнатию. То доказує и история животописа іх. Пре кривоучене Фотия раз оштро опомнүл св. Кирил: „Очи твоей ученосцы бара вельки и отворени, але зашлепени з димом жажди слави людской и прето не видза праву драгу“. Фотий ше трудзел задобиць св. братох за себе, але му даремна робота була, гоч обецац св. Метода поставиць за митрополиту, — св. браца остали верни Церкви Христовей и не сцели од Фотия няяки чесци анё достойнства прияць.

Прето вони на небе и тераз найвекши заступніки тих, котры ше трудзя о церковным соединению!

3. Св. Кирил и Метод у Моравії.

Славяньска азбука.

Року 862. послал моравски княз Растислав до Цариграду гу царови Михаілу III. послох, котры то гуторели: „Наш народ уж з веckшай часци християнски, але ми не мame учительох, котры бы нас научовали правди вири на нашим языку. Прето у нас св. вира по мали напредуе. Модліme даклем, пошліце нам славяньских учительох, котры бы нас поучели у кождай правди“.

Цар Михаіл радо сцел видоволіць молби славянох, а понеже на туту роботу найзгоднейши и найученійши були св. Кирил и

Метод, замодлел їх най би вони ишли на ту мисию. Св. браца прияли тут поволане, бо їх души горели з любови гу Богови. Св. Кирил то гуторел: „Я вистати и слаби, але на таку роботу ідзем“.

Робота була чежка, бо Славяне теди ище не мали ані своєї власне писмо (букви), з котрим би значели свою бешеду. Зос жи-
вотописа св. братох читаме, же св. Кирил модлел Господа Бога, да го розшири, и Господь Бог му сам указал славяньски букви. Св. Кирил преложел зос греческого на славяньски язик недзельній евангелия и найважнейши молитви.

Так постал св. Кирил основатель славяньской азбуки и писменосци.

Не легка то була робота винайсц и видумац потребни ви-
рази за превод и писане християньских кнїжкох. Але учени св.
Кирил то так славно поконьчел, же ше и нешка чудуєме красоти
и богатству старославяньского язика и писма.

На початку року 863. уж були браца приготовени на драгу
до Моравии.

Моравска держава була теди на истим месце дзе и нешка
Моравия и Словацка (Горнїца) а панонска держава була дзе днешня
западна Мадярска и часц Штаерской. У тих державох жили Слав-
яне и з веќшой часци уж и покресцени були але од немецких
вироучительох. Над Славянами вельораз пановали Немци, а да
свою власц баржей утвердза над Славянами посылали там немец-
ких мисионарох. Прето Славяне церковно подпадали под немец-
ких єпископох. Славяне ше часто змагали вишлебодзиц ше с под-
ярмом немецкого, часто воювали за свою шлебоду та прето и во-
вали (княз Растислав) славяньских вироучительох.

З яри 863. року ступели ноги св. славяньских апостолох
Кирила и Метода на красну жем Моравску. Зос собу ношили
мощи св. Клиmenta, папи римского. Княз Растислав зос своїм на-
родом привитал їх найсердечнейше. Дораз основана була школа,
у котрой ше найталантливши хлапци ховали за священикох. Виру
христианську глашали по шицких валалох и варошох Моравии,
и вшадзи витаманьовали поганство а насадзовали христианськи
цноти. Людзе од радосци плакали кед почули бешеду Божу на
своїм мацеринським милим язiku. Главне место, дзе бивали св.
браца бул главни варош Моравии: *Велеград*.

Славяньски князи Растислав (моравски) и Коцель (панонски)
були барз дзечні св. просвітителем та їм богати дарунки по-
нуковали. На место дарункох випитали вони шлебоду 900 осудзе-
ним людзом, цо ше по цемніцох мучели. Так вони не лем словом
але и ділом научовали христианську жертволовивосц и шлебоду.

868. року одпутовали св. Кирил и Метод до вичного варошу Риму, да ще там поклоня папи римскому, намістникowi Христовому на жемі и же би достали полномоц и потвердзене церковній власци и богослуженя у Моравї и Панонії.

Як знаменита и преважна tota dрага славяньских апостолох до Риму! Вони путую до Риму у тим часу кед наемнїк Фотий започал роздзерац Церкву Христову. Їх души жадали, же би на гробу св. Петра указали свою пошполну верносц правей церкви Христовей. А путуючи до Риму през Хорватску и Словенію проповидали и там вшадзи слово Боже. Зос собу ношили св. мощи св. Клиmenta и водзели велью младих ученікох, же би у Риму були пошвецени за священикох и дияконох.

4. Св. Кирил и Метод у Риму.

Шмерц св. Кирила.

В ёшені 868. року дошли св. славяньски апостоли до вичного варошу Риму. Римяне ше уж скорей дознали, же учени и святи апостоли ноша зос собу мощи св. Клиmenta, папи римского. Сам папа Адриан II. и римски житеље вишли опред їх з вельку процесию и зос запаленими швичками, же би достойно прияли святих славяньских апостолох и мощи св. Клиmenta.

Папа Адриан II. дораз ше ошвечел, же то святы и апостольски людзе, котри уж велью зробели за розширене св. вири. Св. Кирил и Метод указали св. Отцу богослужебни кнїжки на славяньским язiku. Св. Отец потвердзел богослужебни кнїжки и позволел конъчиц Службу Божу на славяньским язiku.

Року 868. на 19. децембра св. Кирил и Метод пошвецени були у Риму за єпископох а їх ученікох за священикох и диаконох. У церкви св. Маріи при „Вифлеемских яшльох“ поблагословел папа Адриан славяньски богослужебни кнїжки и там одслужели св. Кирил и Метод першу св. Службу Божу на славяньским язiku.

Св. Кирил ище од младосци своїй бул слабого тілесного здравя. Дух юго силни бул, але тіло од непрестаней роботи віше баржей слабло и вон видзел, же му ше збліжує конец туземского жи-
вота. У цалим живоце своїм любел монашески (манастирски) живот, та и тераз приял на себе монашески шмати и выбрал
мено Кирил. Пред шмерцу поволал свіого брата Метода гу себе
и так му прегварел: „Брату мой, до тераз ми в єдно були
Орали зме єдну бразду на полю Божим. Патри, я падам на полю,
а ти барз любиш гору Олимп. Але пре Олимп не опущай нігда
свою апостольску роботу, не опущ Славянох!“ Остатні його слова
була тата молитва: „О Господи, котри ши створел небо и жем!

Ти віше вислухал тих, котри по Твоїй дзеки робя, котри ше Тебе боя и виполнюю Твою заповиди. Вислухай мою просьбу: Сохрани мое стадо — Славянох — на віше у св. вири. Вишлебодз іх од злосци безбожних и поганох, котри ше Тебе ганьбя. Умнож свою церкву з новим множеством и зединьшицких у единству! Тих, котрих Ти мне придал, я іх Тебе придавам як Твою, управрай з німа зос свою силну десницу и закри іх зос своїма кридлами, же би шицки хвалели и славели мено Твою: Отца и Сина и святого Духа. Амен!"

Тоти слова указую, як горуцо любел Славянох св. Кирил. По тих словох одпитал ше од шицких своїх ученікох и мирно у Господу заснул 14. фебруара 869. року у 42. року живота свого. Поховані є у Риму в єдно зос мощами св. Клиmenta, а над німа збудована прекрасна церква.

5. Св. Метод врача ше гу Славяном.

По шмерци свого брата св. Кирила врацел ше св. Метод 869. року з Риму до Панонії. До того часу була Панонія и Моравія под власцу солноградского архиєпископа и пассавського єпископа латинського обряду. Папа Адриан II. поставел св. Метода за архиєпископа панонського и дал му власц управяща над славяньську церкву неовисно од німецких єпископох. Св. Метод достал ище єдну вельку власц од папи Адриана II. а то: же би мог оконьчовац св. Службу Божу на славяньським язику. С тим Римски папа вознес Славянох и подал їм то що не мали други векши народи на швеце.

Тота власц Славянох и неовисносц св. Метода ніяк ше не начела німецким єпископом и іх кральом, та прето дзень и ноц готовели незгоди св. Методу и його апостолскей роботи. Вони го лукаво оскаржили и на суд поволали а вец до цемніци заварли дзе за 3 роки мушел барз велько церпиц од злосци Немцох. Тоти його страданя сам папа назива, „дзвиви жвирства“, а стало ше так прето, бо єпископи, котрих на граніцех славяньских ставяли сами німецки кральове, не мали духа Божого, але духа того швета, вони помагали шириц німецку державу а не виру Христову.

На таки способ постал св. Метод *мучеником и исповидником церкви Христовей*. Церпел превельо не лем на целу але ище вецей на души. Вон ше часто жаловал св. Отцу до Риму, але його писма неприятелє віше лапали и зніщували. На концу у трецим року його мукох удало ше єдному ученікови його пойсц до Риму гу папи Йоану VIII. и там особно потолковац як и кельо страдал св. Метод. Папа такой послал єдного єпископа як свого

посла до Немецкей, же би вишлебодзел св. Метода, котри то и зробел р. 873. Папа поволал гу себе єпископох німецких, котри мучели св. Метода и оштро іх покарал, а св. Метода виименовал як свого „окремого (специального) посла и котри ше по тим врацел до Моравії, дзе пановал теди недобри княз Святополк.

Народ моравски ледво дочекал св. Метода. Вон такой по зберал коло себе перших своїх ученікох а и нових зберал и започал як архиєпископ з нова свою апостольську роботу. Столиця його була на Велеграду, главним варошу Моравии. Плоди його пастирской роботи на фришко ше указали: поганьских обичайох неставало, а живот христианськи віше баржей квитнул. Ученіки св. Метода ходзели по шицких странах кадзи бывали Славяне и глашали виру Христову. Таке щесце мали: Чахи, Поляки, Хорвати а близовно и нашо прадідове, котри ше теди уж насельовали по горох Карпатских. Зос виру Христову поднесла ше и писменосц славяньска високо. Моравия постала така сильна, яка ище нігда дотля не була.

6. Св. Метод по други раз у Риму.

Шмерц св. Метода.

Хоч св. Метод мал допущене од папи Адриана коńчиц св. Службу Божу на славяньским язику, неприятелє славянства и далей му робели вельки неприємносци. Таки бул и княз Святополк и його бояре. Вони св. Метода знова оскаржили до папи римского, же вон не цалком правовирни, бо коńчи Службу Божу на славяньским язику.

Тедиши папа Йоан VIII. да обрані св. Метода од неприятельох його, заволал го до Риму и там року 880. знова потвердзел и віхвалел славяньски богослужебни кніжки и правовирносц и невиносц св. Метода. Надалей потвердзел папа и митрополитску власц св. Метода над цалу Моравию и Панонию, але мушел и Немцом попущиц: допущел за єпископа у Нітри пошвециц Немца Віхинга а йому наказал, же ма слухац св. Метода.

Св. Метод ше врацел поцешени и оправдані з Риму до Моравії, але ту уж вецей не мог прави мир уживац. Віхинг, котри не мал Христового духа у себе, а зос нім тримал Святополк и бояре, несцел слухац св. Метода и велько му прикорсци робел. Гу тому мал св. Метод ище велько роботи зос преводзенъом св. Писма и других побожных кніжкох. Ученіки його були з векшай часци од простого народу, та ше велько мушел трудзиц, да іх поучи у науки и у св. вири утвердзи.

Пречежка апостолска робота и велі страданя витрошила
цело св. Метода. Вон мал уж 70 роки. Старославянська легенда
так описує остатній його години:

Так вон щицки чежкосци премог, течение оконьчел, виру захранел и чекал на венец правди. Понеже так совистно служел Богови, прето го Бог так любел. Збліжовал ше час кед мал прияд мир и плацу за труд. На Квитну недзелю назберало ше вельо народу у церкви. Метод уж бул слаби, але ище ишол до церкви, з трешацими руками поблагословел княза, священство и народ. Потим гварел: „Будце коло мне до трецого дня“. А кед ішвітало трецого дня прегварел слова: „Отче, до твоих рукох придавам дух мой“, и на рукох своих ученикох у Господу заснул 5. априла 885. року.

Ученіки його окончели приписані молитви за усопших на старославянським, греческим і латинським язiku, а тіло його поховали у катедральней церкви на Велеграду. Силне число народу провадзело зос швичкамі и длуго оплаковало свайго доброго Учителя і пастира.

Неприятеле св. Метода ледво дочекали шмерц його, а по тим такої повиганяли його ученікох зос Моравии. Розогнати ученіки св. славяньских апостолох прибіжище нашли у Хорватох, Сербох и Болгарох. Гу Болгаром найвекша часц дошли и там розвили богату славяньску писменосци.

Добри читачи Руского Календара! З того краткого опису живота наших славяньских просвітительських видзиць легко яку вони славу заслужели пред Богом и як іх спомен чествовац мame ми Руснаци. Вони и іх ученіки приведли на християнство наших поганьских прадіох, а з тим положили корень и темель нашей народней рускей просвіти. Як вироучитеle ишли по простей драги; у чистоти правей вири Христовей не бали ше нікого, за св. виру и живот свой жертвовали, а над щицким старали ше о единству у вири св. католическей, котру и вони шмело исповидали, глашали и у ней до конца свого живота витримали. Цешме ше, Руснаци, же ми тоту исту праділовску виру исповидаме и нешка, а св. апостолом славяньским одлужиме ше, кед по іх стопайох исц будзeme у вири св. т. ё. зединени з Римским Престолом, як и вони були, и теди „сила вири спасет нас!“*)

^{*)} Читай каіжочку: „Жите св. Кирила и Метода“, котру написал преосв. владика Дионисий.

Од кед Русини Греко-Кафтолики?

Предисловие.

Не думам ту писац историю Греко-Кафтол. Церкви, бо то бы
було тельо, кельо писац и саму историю Руского народу. Греко-
Кафтол. Церква и Русини то так медзи собу здружене, же єдно
од другого не мож oddзеліц. Я сцем на кратко лем преподац исто-
рични факт, же наша св. Греко-Кафтол. вира и Церква, гу хторей
нешка припадаме, ест иста и ёдна, котру нашо праділове пред
950 роками на св. крещению прияли. Другими словами, же зме-
ми Русини нігда не припадали гу якей другей вири, а особито же
наша дідовска вира не була нігда тогта ѹо ще нешка вола право-
славна. На жалосц нашло ѹе и таких людзох медзи Русинами у
Америки, на Горніци, па и при нас, котри твердза же нашо пра-
ділове прияли таку виру и церкву як є нешка у Русії або у Сербії
т. є. православну и вец же одпадли гу католиком, па зато треба
да ѹе назад враца на православие. Таких людзох є два файти:
Єдни су безвирци, котри вонще немаю ніякей вири лебо иду за
таку виру од хторей думаю вецей хасну мац — таки су н. пр.
соціалисти, котри уча, же вира приватна ствар як ѹо шмата, конь,
паленка и т. д. па ѹе може и по дзеки меняц. Вони не служа ані
єдней вири и церкви на чесц па ані нашей Греко-Кафтолической.
Вони як ѹо предаваю виру, так предаваю и свою народносц — зос
такими Руски народ муши оштро обрачуніц. — Други су таки
Русини, котри дацо читали зос исторії, але зос таких кніжкох,
котри нам неприятельски — па зато пишу криво и циганя, та ўм-
шицко не ясне.

Свидоми Руснаци! паметайме, же єдна наша св. Греко-Кафтолическа Церква и вира зачувала до тераз нашу народносць и нашо меню. И хто бій сцел нас одорвець од нашей Церкви, тот є народни издайнік, тот дума унічтожиць руску народносць и зос ліца жеми зотрець руске меню. Останьме вирни своей Церкви и своей Дідовщини.

Покраснение Русинох — принятие Греко-Кафт. Вири.

У дзевятим столітію по народзеню Христовим основаў Руски народ уж свою самастойну державу, у котрой и нешка у найвекшай часці жие. Уж тэди ше виражавала разліка медzi сіверну часцю и южну. На сіверу пановал князь *Рурик* а його престолница була Новгород. На югу брат Руриков *Олег*, котри ше намесцел у Кіеву. Цали тот край на югу ше волал Україна (то значы толькі кельо на окраю) зато ше и Руси, котри ше там настапеши, лябо ше од

тамац розширили волаю *Українци*. Таки су н. пр. Галичане, Горяници и ми Руснаци. Вони же називали и Русини а то мено и нешка маю.

Олѣг и його син Угор цали живот препровадзели у войни. По шмерци Угора пановала його жена Олга место малолітнаго сина Святослава. И Рурик и Олег и Угор и Святослав були погане а погане були и шицки Руси, едина княгиня Олга покресцела ў скорей. Кед умар Олгов син Святослав наслідзел го син *Владимир* и вон постановел прият виру Християнску зос шицким Руским народом. То ще стало так;

Року 988. послал княз Владимири своїх посланікох на шицки страни швета, да видза и преучча, хтора вира найлепша и найкрасща. И пошли тоти посланіки и препутовали вельо царства и видзели вельо вири так поганску, турску и други. Пошли и до Риму и видзели виру християнску але їм ше обряд (способ богослужения) не пачел, бо бул латински. Пошли веџ до Цариграду и там нашли тиж тоту исту виру християнску ягод и у Риме але обряд бул гречески. Були и у св. служби Божей у церкви св. Софії и так були зачудовані шпиваньом и красним обрядом, же кед ше врацели дому, гварели князови Владимирови: Вира християнска у греческим обряду найлепша и найкрасша. На то ше Владимир зос цалим руским народом дал покресциц у рики Дніпру. Од того часу почина ше християнство на руских жемох.

У шото време, кед нашо прадідове прияли крещение була лем єдна християнска вира и єдна, свяша, апостолска и кафтолическа Церква. Глава тай церкви бул Папа римски по мену Йоан XV., наслідник св. апостола Петра и 140-ти по шоре. Богослужения отправляли ше на двояки способ: на западу у Риме по латински, а на востоку у Цариграду по гречески. Але то ніч не завадзала бо Християнох шицких вязала ведно єдна дума, єдна шерцо и єдна Христова любов. Шицка Церква ше тэди волала християнско-кафтольческа. Християнска зато, же ю утемелел Ісус Христос а кафтольческа зато, же вона за шицких людзох. У тей единей Церкви содежана права наука, вона єдина учи право-славиц Господа Бога. Зато ше и тата християнска кафтольческа церква волала православна а св. Петро и його наслідники римски папи волаю ше у церковных книшкох „православия наставници“, и „православия учителе“ — бо вони єдино учели праву науку Христову и право славиц Бога. Зос тога кожди видзи, же лем тата Церква, котра припознава як главу свою наслідниках св. Петра, римских Папох, ма право да ше вола православна, а котра не припознава то є неправославна. И людзе, котры припадаю гу

кафтол. Церкви су наисце православни а котри не припадају то неправославни. Так и ми у нашој Служби Божјој говориме: „и всех вас православних христијан“ зато, же наша Служба Божја зос тих часох, кеди була лем једна Церква зос једну главу а за провадзели ју св. Кирил и Мефодиј, котри добили допущене од римскога Папи.

Нашо дакле прадїдове прияли у початку кафтолическу виру грекого обряду и пре то ми Русини греко-кафтолики.

Тота греко-кафтолич. вира роширела ше по цалей Україні, Галиції, Горніци и вшадзи дзе народ руски бивал. Гоч вона ошвицела руску жем, ище не влапела глубокого кореня у народу. Першай темноти, правда не стало, але не могла заквитиць таким кветом як то було по других краюх. Тому були два причини: Перше, же ше по шмерци св. Владимира руски князи и владаре не старали о тим, як подзвигнуць и утвердзиць живот Християнски и чесноту медzi народом, але як би рошириць свою власць. Друге же ше о 100 роки то ест 1054. одорвала греческа церква од кафтолической и не сцела припознаць веций єдну и правдиву главу наслідника св. Петра Папу римского. А тото прикре событиє мало вельки послідствия и за цали руски народ, бо ше дораз поведа:

II Велька агитация на однад од Кафтол. Церкви.

Греки були пишни, же у Цариграду биваю царове, па сцели да и владика цариградски ма прето таку исту чесць и власць яку ма и римски папа. Гречки царове помагали цариградским властиком и вони одказовали наслідником св. Петра послушносць. Зос царску силу почали сами у церкви редзиць и учить, же Цариградски патриярх глава церкви, зато же у Цариграду и цар бива. — Забули вони же главу Церкви не кладзе цар, але ю уж положел сам Иисус Христос, кед гварел Петрови: Ти еси Петр и на сем камени созижду Церков мою. А понеже Петро умар у Риму, то глава церкви муши буць тот, хто придає на место Петрово у Риме а тоти ше волаю римски папи.

Крем тога видумовали цариградски патриархи криви науки, да ше можу заквачиц так н. пр. же Дух Святи виходзи лем од Оца а не и од Сина, же нет Митарства (чистилища) и т. д. и хибу покладали на гевтих цо мали латински обряд и на Римского Папу, же вон не добре учи. — Ето то так як кед напити гутори, же шешицко круци, лем вон твардо стој. Задаремни були шицки опомени зос страни наслідникох Христових, Греки не сцели слухац и року 1054. одорвали ше од єдней правдивей Церкви Кафтоли-

ческай и од ёй Глави. На 16. юла того року виключел ёх Римски Папа зос правдивей Церкви и вдерел на ёх преклятство. — А Греки место да ше поврацели и покаяли почали гуториц, же ўх наука права, па зато ще презвали же вони Православни и же ўх Церква Православна. Тото меню и нешкава затримали. А так ше волаю и шицки тоти котри познайшце гу нім пристали. — Немирни дух греки не застановел ше на Цариграду и на грекім народу, вон почал агитирац и медзи Русинами на України и Галици, да и вони одпадніо од Кафтол. Церкви и приду гу нім — на так зване нове православие. Наисце їм пошло за руку, же велі Русини одпадли од прадідовской вири и пошли гу Греком на ўх православие. Сіверна Русия коло Москви такой цала одпадла и до нешкайшнього дня ше іще назад не поврацела. Греки могли шириц свою виру легкі медзи руским народом, бо Русини не мали досці своїх священикох и владикох, па їм посылали грекіх одпаднікох, котри ше вецираз не знали ані потписац. Так ше слухело, же медзи Русинами веци раз були два файти владикох и паноцох. Еден прави греко-кафтолічески а други греко-православни, котрих и на нещесце домашні князи помагали. И як цо ше кожде зле легчайше шири як добре так ше и гречески одпад од кафтоліческой вири фришко роширел медзи Русинами. — Жалосни то були часи за наш народ. Наставала нова темнота, множели ше злодійства на рускай жемі а цали вирски и церковни живот замарз. Так було през 200 роки. Кельо би наш народ могол бул дац угодниках Божих, як би напредовал у духовним напряму, да не слухал зводнікох, але да ўх вигнал зос своїй жемі па да остал вше вири греко-кафтоліческой дідовской вири и церкви!

III. Утвердаование Греко-Кафтоліческай Вири.

Тота агітация Грекох барз чкодзела нашему народу. Римски Папи як глави Христовей Церкви віше ше трудзели о тим, да Русинох у вири Греко-Кафтолич. отримаю и утверда. Зато посылали медзи наш народ добрих наказательникох, да народ уча и прошвицу. Свою любов гу Русином указали и зос тим, же и. пр. папа Инокент посла злату коруну велькому нашему князovi Данилови року 1255. Слава Богу було их и вельо, котри остали вири своеї вири и учасцівалі у церковним кафтоліческим живоце. Так уж року 1245. бул на церковним Собору у Лиону як заступнік Русинох греко-кафтолічески владика Петро, а на собору у Флорентії 1439. р. руски метрополіт Исидор зос Києва, чловек велькай ученосци и побожносци. Вон наново оживел духовни кафтолічески живот медзи Русинами, розогнал цму, погубеносц и немір, яки були медзу нас

запровадзели гречески православни агенты. Проців ньому ше дзвігло шицко, цо лем пекло могло видумац так, же Исидор бул ручены до цемніцы, предани як статок док го зос велького церпеня не ошлободзела свята шмерц 1463. року. Исидор в за Греко-Кафтол. церкву велькі приклад, на котры буду патриц дальши вікі, кельо год раз ше буду дзвигац неприятеле церковнай єдноўсці на ю.

Діло Исидора принесло плод аж о 100 рокі по його шмерцы и то року 1595. — Теди митрополіт Михаіл Раіоза зос шицкими рускими владиками зволац церковни Собор у Брест-Літоўску и на тим собору одредзели на ново обновиц християнски живот руского народа и утвардзиц виру дідовску греко-кафтоліческу. У присутствiu бесмисленого множества народа и руских князох було заш преглашено обновление и соединение целого русского народа в юну, святу, кафтоліческу (соборну) и апостольску Церкву. Таке то було торжество, як теди, кед руски народ приял крещение у риці Дніпру. У шерцох шицких присутних запановала велька радосц и одушевлене. Од того часу вира християнско-кафтоліческа квітне медзи Русинами од дня на дзень до нешкайшого дня и нет тей сили, котра би ю могла вірвец зос руских шерцох:

А Москва и цала Русия? — остала и далей при отпаду (схизми) у темноти, далеко од Христа и правдивей Церкви. Не лем то, але од того часу Москале постали неприятеле Русином. При каждой згоди преганяли їх и примушовали, да приму їх православие. Вельо зос ўх поднесли и мученическу шмерц за свою виру и закон. Перша така жертва бул наш греко-кафтолічески владика у Полоцку св. Йосафат Кунцевич. Року 1623. забили го православни Руси. Його свята крев орошела руску жем и наш народ. И до нешкайшого дня не престава ше прелівац крев Русинох мученикох цо жертву свой живот на обрану вири и Христа. Н. пр. року 1839. уничтожели нашо владичества а два милиони Руснакох примуштели на православие. Царска Русия не патрела на крев и на слизи греко-кафтоликох, котри видиховали под оштримі корбачами. У Русії шицким було шлебодно жиц и узнавац свою виру и Жидом и Турком и Лутераном и Хінцом, шлебодно им було мац церкви и священикох, але того не було шлебодно єдино Русином греко-кафтоликом. Бог зато не опущел Русинох, бо крев руских мученикох то лем нашене котре принесло сторазов плод а слизи їх то роса, цо спадла скорей як видзе заря и слунко шлебоди, да грее народ наш и нашу св. греко-кафтоліческу церкву.

Закончение.

Світли приклад св. Йосафата и других утверdzел Руски народ у греко-кафтоліческай вири и вон туту виру далей чувал и ховад, гоч кадзи бивал. Пре шицко насилие и зос страни царскай влада у Русії и зос страни нешкайших большевикох греко-кафтол. наша вира и у самей Русії чишлі коло 2 милийони души а тото число ше од дня на дзень и повекшую. Вони маю и свойого владельцу у Луцку. Русини у Галиції и на Горніци маю б свойо вельки владичества и вельмо милийони души, котры су кажды дзень готовы за свою виру церпиц и умрец, бо знаю же іх греко-кафтолическа вира ест тата, цо ю руски праділове прияли на св. крещению. Зос Горніци приселели ше и нашо оцове. Не принесли зос собу ні стрибла ні злата але принесли цошкаль цо вецей вредзи як стрибло и злата а то є праділовска св. греко-кафтолическа вира. Вона затримала наш народ до терас, та го и далей зачува.

Наш Руски народ у своеі исторії, як зме видзели, вельмо мал издайнікох народных и одпаднікох од вири. Дзепоедни слаби ше одлучели од нас, зохабели свою Церкву и свой народ, пошли там, дзе іх цагал хасен и шпекулация, дзе ше жиє добре и весело. Таких будзе и у будучносци. Але паметайме, же спомен на прешлих издайнікох уж давно витарти зос шерца каждого вирного Русина а народ наш зос обридзенем пальцом указує на гроби тих издайнікох, котры оброснути зос церквом и покриву. Така доля (судба) чека и будущих, бо предали найвекши народни добра: виру и народносць свою.

Греко-кафтолік.

Зос Руским Нар. Просвітним Дружтвом рошнє и руски народ,
а зос Дружтвом пада и руски народ!

Габор Костельник:

Отцове народа.

Тот дзень и тей годзини, кед Христос умерал на крижу, по улізох Єрусалиму, найпростейшов драгов од Голгофти до палати старца Никодима, ёдного з князох жидовских, ишол Осиф з Ариматеї, член највисшайшей жидовской ради, „синедриону“. Видно было, же ше понагля, бо го ніч по драже не занімало, и гоч уж старши у роках ступал оштро, як тот, хто ше сподзива, же з приходом на означене место його страта ше зменьша — злагоднёе. Княз Никодем и ариматейски богач Осиф були єдини з целого синедриону,

котри ше заступали за Христом, кед го судзели совітнікове израильски. Але — не помогли. Та ище ані го не могли зошицким шмелю браніц. Так було на синедриону, же хто бы бул одважел отворено браніц Христа, тога бы оздалъ ведно з Христом осудзели на шмерци.

Стари Никодем аж ше розхорел з прошивносци, и уж не могол дочекац до конца, та замодлел свойого ўднодумца Осифа, же би вон пошол на место згубеня, на Голгофту, и же би му веџка шицко розповед. А у себе ше вон, гоч и нешмелю сподзивал, же ше случи цошкаль необычне — — „Не! то не може буц! Таки чловек, цо воскрешовал мертвих, якому була послушна цала природа швета, — таки не дозволі, же би го замучели, же би його тіло розджобали птици и мухи! Цошкаль ше муши случиц — гоч аж при самей шмерци, гоч аж дораз по шмерци!“...

Шедзел у своім мегким карсцелю, тримал ше за браду, и смутно патрел пред себе. Ушол нука Осиф.

А цоже? — запитал ше го Никодем, и аж ше стресол од страху. Ані ше не привитал зос госцом, ані ше не дзвигал зос свойого карсцеля.

А цоже?! — баржей з гнівом, як зос жальком повторел його питане Осиф:

Крикаче и голота торжествую!

Телью прегварел, и ані ше не привитовал, ані не шедал.

— О Господи! — чежко здихнул Никодем —: Чи уж коньчина? Ніч ше не случело?

— Можебуц же уж и коньчина! А кед не та до годзини будзе!

Осиф почал гнівно ходзіц по хижі там и назад.

— Та разпяли го? Дал ше розпяц? — далей здиховал Никодем.

— Розпяли! — ведно зос збойнікамі!

— И не зишол зос крижа?

— Нашміховали ше з нього: най зидзе, але — не зишол! У мукож умерал, не могол сом патриц на тото до конца.

— Але цо будзе далей?

— Як то „далей“? Оздаль ше на дацо заноши? Так! — горко додал Осиф — заноши ше на то, же карни римски закон будзе на нім виполнети до конца: його тіло остане на крижу, аж мутици виджобу очи, а мухи обнаружа цале його тіло, а вец остатки руца — до шмеца...

— Страшне! То уж не може буц! Не шме! — здиховал Никодем, и таргал свою длугу браду.

— А хтоже препречи? Тоти, цо з нім ходзели, док вон ходзел як тот, цо влада над людзми и над жему, тераз ше разбегли — як миши до своіх дзирох.

Видзі ми ше, же при крижу була лем його мац и ішце якиш жени. Але цо жени зробя? Потрацели главу! А ішце жени з простога народу?! Плачу — то іх шыцко! — И ішце оштрейше почал Осіф ходзіц по хижі. А Нікодем ше над чимшик задумал.

— Гварим ци, благородни князу, голота віше лем голота! То ме болі! То смутне! Ім віше лем давай та давай, и дотля вони шмели, сцели и верни.

Але накеди лем придзе време, же би вони дацо давали, же би вони дацо утрацели на рахунок другого — ого! теди вони всцекай до своіх дзирох! Уж іх ня ёт, уж вони не тоти, цо вщера були!

Так! Гнів ме порива! Ім лёбо пенёжи давай, або батог на ніх — іншакого послуху вони не знаю!

Подумай лем, благородни князу, келько тисячи, яки натлок ишол за нім дзень гу дню — през рокі — ого! теди вони зобрац, та розогнац тих крикачох, цо ше домагали його шмерци? Чи би ше голем тераз не могли як буря зявіц у Пілату, и як гевти врещали „розопні го!“, так най би вони кричали: „Дай нам тіло нашого учителя!... Пілат бояжаліви — сиугрно би ше згодзел. Га-га, але дзеже су? Не лем іх не чуц, але ані о ніх не чуц!

— Брату! — злагодліво прегварел Нікодем — оздаль криво робиш простим людзом. Вони наисце таки, як ти гвариш. Але — вони як дзеци, вони видза доокола себе лем —

Ту ше старец закашлял, и препітал, же му чежко гуториц, бо му ше шерцо біє пре процывносц и пре змучене з остатній непрестаней ноци, кед синедрион радзел над Христову судбу.

Так, гварим, прости, худобни народ видзи доокола себе лем цудзе добро, цудау славу и цудзу власц — вон сам ніч зос того не ма. Чи чудне теди, кед прости народ віше лем о тим дума, а ішце векшого худобства и нужди лем ше бац зна, и уцека од того, як лем може.

У таких випадкох, брату, з дзецими ше не доробиш. Отцове — тоти, цо можу и разумя, вони ше маю жертвовац! Але поведз: чи отцове народ лепши?

Твоя правда, благородни князу, — не лепши! И вони гледаю лем свой хасен и свою славу. Сам знаш туту горку правду, же баж отцове народу и царове шыцких пророках замучели, бо пророки за жывота були ім процывни — гантели іх з божім словом.

Але кед пророки по шмерци постали за ніх нечкодліви, кед ше іх слова уж одношели до мертвих, а не до живых владарох — теди живи іх славели. З іх слави робели свою славу, крадли ю!

Та так и тераз з Ісусом з Назарету. Гварим ци, же за даяки сто рокі отцове народу — тоти, цо приду, буду ше з нім величац, и з його слави свою славу робиц. То вецей як сигурне!

— Осіфе! а чи ми вельо лепши од ніх — од тих інъших?

— попатрел на ніго допітліво Нікодем. Роздумай по совисці! Чи не прето ти — можебуц и не зошицким швидомо — нарикаш на прости народ, же вони не прияли на себе жертву, а терха тей жертви —

— Мала би спаднуц на нас?! То сцеш повесц? — прервал му Осіф бешеду.

— Так!

— Я о тим думал! Але ми ше лем по крадзме признавали гу Ісусові, ішце зме очековали — як нам и спадalo робиц —, гу дзело само дозврее. А воно ше нагло заламало! А прости народ явно приставал гу ньому, и доставал од ніго непроповедзені ласки.

А вец и то: наша жертва була би през поровнаня чежша, як жертва тих простакох. Шак вони ніч не маю на страцене, ми — шыцко!

— Брату, дзело наглі, тераз нет кеди диспутовац. Дораз мушиме tot кирбави гузел розвязац!

Поведз ми: цо думаш о Ісусу? Уж ше гістория сконьчела, далей уж не мож очековац!

— Цо думам? Бул то святы, бул пророк, бул чловек божи, може буц и наисце Месія — але тата шмерц, тата шмерц! Кед би не тото, шыцко було би ми ясне!

— Цо до мне — гуторел Нікодем — то я дзеяндзей видзим трудносц. Вон себе преглашэл ані меней, ані вецей (шак вецай уш не годно буц!) — але за Бога, за вичного Бога! То за мне чудне, не можем тото зрозумиц! Шак Бог лем ёден, а вон гуторел о „Сину Божім!“ А Мойсейово закони! Знаш іх! По тих законах вон осудзени на шмерц.

Але — я себе так цешим — не єдно, цо пророки гуторели за іх времена, випатрало немудре, неможліве, а вецка ше видзело, же то було боже слово... Погодзел сом ше з тим, же Бог може мац тайни яки нам не обявлел, котры ше нам з початку можу видзиц як дацо таке, цо не може буц, — але чи то нам спада замікац Господу уста, кед до нас гутори? або ми маме лем слу хац и чекац конца, хтори шыцко розяшні? чи дзеци одразу шыцко

розумя? А кельо того ше ўм видзи, же то неможліве, а воно наисце ест? А цо ты гуториш о його шмерци — а кедже наисце візкрешне, як гуторел? Не можеме знац! Хто таки знаки робед, як вон, тот ма право, же би му вериц, гоч и не розумиме його ствар. Мам у души таке прешвечене, же ше цошкань муши слу-чиц. Таки конец не може буц!

— Та цоже нам теди робиц?

Од птицох и од мухох тіло святого вжац и поховац го як швечи. То наша должност — шак ми отцове народа, яки муша думац о шицких и за шицких, яки ше муша старац за славу божу у народу и за славу святих. Чи не вериш, же Господь Саваот може ище нешкна цали Єрусалим розваляц за кару, же ше ніхто не нашол, хто би остатню чесц и прислугу зложел заму-ченому святому невиноватому?... За народ ше треба жертвовац! Лепшэ: най гоч ми погинеме, але народ остане, и слава божа остане. — Так гуторел Никодем, а очи му ше побожно швицели.

А Осіф заш почал ходзіц по хижі гев-там.

— Кріпту мам готову, одповедну. И до Пілата пойдзем, а думам, же призволі. Але чи ти, благородни князу, обдумал шицки нашлідки, яки з того виду? Знаш ти, цо нас чека?

Га, брату, шицко едно! Иньшого вийсца нет!

— Ютро зме ше уж не годни указац на уліци, готови нас зос каменем позабивац!

- Най будзе божа воля! — одповед Никодем.
- З синедриону и з церкви нас вируца!
- Най будзе божа воля!
- Уж зме стари; можеме умрец, не поховаю нас по закону!
- Най будзе божа воля!
- Будземе як одпаднікі од церкви и зраднікі народа!
- Най будзе божа воля!
- Маме дзеци и добро. Можу нам шицко сконфісковац а нас вигнац. Нашо дзеци останю у нужди.
- Най будзе, божа воля! Але Бог нас не опущи!

— Га, кед ти, благородни князу, на тово готови, та и я го-тovi! Такой дораз ідзэм до Пілата, же би нам видал тіло святого.

— Идз, любезня приятелю, ідз! Идз цо скарей, понагляй ше, же би крикаче не видумали ище даяке зло под сам конец. А модлі Пілата и одо мене, у моім мену.

Я би и сам пошол, але ми чежко. Але на погреб придзем. Пале: такой ше зберам, помали зайдзем. Чкода, же ми коч не дома, дзеци ше вивезли ище віщера на салаш. А то бим на кочу

пошол, до Пілата. Остатня чесц святому! Остатня чесц! — волал Никодем за Осіфом, кед тот виходзел з хижі.

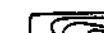
И так зробили.

* * *

Гістория нам не записала: яка була дальша судба благородних ізраїльських совітнікох Никодема и Осіфа пре їх юнацке діло на Велькі П'яток. Сигурно, же ше случело не єдно з того, цо ўм грожело, и чежко доткнуло благородних старцох.

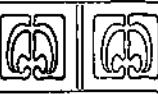
Але гістория рок-рочне в дзень погребу Христа Спасителя швечи, же теды, кед цалому народові опадую руки од страху и заламан'я вири, кед треба зложиц велькі жертви, же би виаратовац народ ище пред непроповедзено векшими жертвами, теды лем отцове народа можу вицагнуц зос блата колесо нового жывота — колесо, цо залезло на чежкей драже.

Кед не будзе Руского Нар. Просвітного Дружтва, не будзе ані руских книжкох, ані руских школох, ані руского языку, ані руского народу.

СВІТСКЕ ЧТЕНИЕ.

Габор Костельник:

Препасц вініци.

Дай ци Боже щесце, ти страньски човече!
Стань-ле кущик, стань-ле, кед ши на тим месце!
Пребач, же це ту на полю, в драже сперам —
Знам же маш роботу — але я уж не мам!

Пале: ту є цінтор моего жывота —
Кедиш бул ту жывот, щесце и красота!
Пребач, не пать на мне — до оч ми не патри,
Бо ми уж не швечи плакац, бо сом стари,
А як дзецко плачем, кед сом на тим месце —
Таке вельке мойо и страшне нещесце!
Чи ме не вислухаш од коньца до коньца?
Шак самому чежко! — и у Богу — Тройца!
Будзеш ми приятель мили и любезни —
Превежнеш на себе часц моей трапези!

Видзиш тото жовте лісце, бляде, мертвє?
Кедиш воно було живе, моцне, черстве,
Було густе, вельке, желене — аж чарне!
Не пре ёшень воно тераз таке марне,
Не пре ёшень — шак баж тераз маме лето:
Жем желене свойо тераз швеци швето —
Лем нещесна моя лоза — ох! — умера!
Муши — бо ю жёдла страшна філоксера!

Видзиш тоти спрети даскелью чокоти?
То остатки моей препадлай роботи!
Ту и там коліки голи ище стирча,
Інъши поспадали — вшадзи мертвіа циша.
Цінтор, прави цінтор остал ми з вініци —
А тим, що у гробе, слунко уж не швици!

Але кедиш вони були живи, сцели:
Шерцо ім ше было, по швеце ходзели;
Думи свойо мали, коньчели роботу,
И шпивали — ради свойому животу.
Хижи мурovali, поля обрабяли,
Плоды свойі працы — богацтво зберали.
А вец пришол конец — косци жем ім скрива,
И моцнейша од ніх гоч яка покрива,
Бо над німа рошне, а іх ше не пита,
Зос ніх себе цага силу — и розквіта.

Боже, яки закон на тим швеце влада:
Шицко, и найвекше, на прах ше розпада!
Але чловек віше ше одніма од шмерци:
Гоч умера — живот йому на памеци!
Боже, яки роки и яки образы
Ходза ми по души? Хто же ми іх врачи?
Ніхто, ніхто вецей! — Шицко то препадло,
Але ми у души як живе остало.

*

Пришла яр, а зос ню и моя робота:
През дзень од чокота ходзим до чокота,
Та открывам лозу... Шерцо ми ше треше,
Думам, же ме вітор так на кридох нешеш.
Яки то чокоти були, яка лоза
— Ягод живи руки! — габи по ніх ходза,
Габи живей креви! — чуеш, як дуркаю
У ніх жили; видзиш, як ше и рушаю.
А я од радосци на ню волам: Пале!
Уж слунечко швици! Ноле! Ставай! Гале!
— Вона заш як дзецко, кед ше зос сну збудзи,
Та лем о тим дума: да ше дораз руци
Мацери на шию — и ручки розширя,
На ноги ше спина, плаче, не ма мира —
Так и моя лоза мне привитовала,
Та заспани свойо очка прецерала,
Як дзецко, кед зна уж, же є при мацери,
Та уж себе вери и мацери вери.
Боже, мили Боже! якже сом ю витал!
О шицким ше питал, за шицко препитал.
Та ей гварим: Ноле, попать доокола:
Ясне, цепле небо на швет тебе вола!

Ноле бегай, шпивай, одзивай ше, рошні!
 Шмей ше зо мну вёдно — чом да зме жалосни?
 Вона ме слухала — нё так мне, як Бога!
 Аж сом ше чудовал — же так роснуц могла:
 Бо сом нё обачел: як, кеди и кадзи —
 А то уж виніца полна зос ню вшадзи!
 Баюски заруци за колік, за латку,
 Та ше дзвига, — аж ю сцинам на остатку.

Гей, мой приятелю, зрозум слова тоти:
 Вше так на яр було — през штерацец роки!
 През мой цали живот! — Лем на концу сцела,
 Же бим ю поховал, та ме засмуцела!

*
 И так — нё знам кеди — яр на лето прешла,
 Уж одквитла, уж и зродзела черешня —
 А моя виніца за ню ше понагля,
 Та свойо пахняце квице указала.
 Квице поспадало, виша гиризочки —
 З дня на дзень ше красще наліваю бобки...

Мойо руки тераз кус роботи маю:
 Чисцім дражки — шицко у мне, як у раю.
 Але за мне тераз робя жем и небо,
 Та ўм вше ше модлім и питам іх пребог.

Свята жеми, святе небо! цо, лем маце,
 През тоту виніцу шицко ми даваце!
 Будзле, небо, мирне, бурі нё посытай,
 Ляд и диждж недобри у зубадлох тримай!
 Пошлі іх на морйо, пошлі на пустиню —
 А моей виніци влагу дай обилну:
 Циху росу, цихи дижджик, цихи витри —
 Нё обивай бобки, нё суш ми гиризди!
 Але дай и цепла — грозну огня треба!
 То од тебе питам, од святого неба!

А ты, свята жеми, чувай ми роботу:
 Нё пошлі на лозу ніяку хороту,
 Чувай ю од ардзи, нё допущ хробацтво —
 Шак ти шицко мойо и цале богацтво!
 Дай есц моей лози, лем кельо ей треба,
 Ти нам мац — а хтора мац есц дзецку нё да?

И цо на то повеш, приятелю мили?
 Жемски и небесни слухали ме сили
 През штерацец роки! Яка божа ласка!
 Але гу коньчии не була ёднака!
 З тей виніци жил сом — жило нас седмеро:
 Я, жена и дзеци — а дзецох пецеро.
 Нё бул розкош — але вше зме мали шицко,
 Цо за живот треба: муку, хлебик, житко,
 Шмати, цукер, месо — шицко тото, шицко
 Бог ми през виніцу давал — но, и винко!

Нераз того винка було у нас на досц,
 Та було и цудзим — шицким нам на радосц!
 Кед ше лем случела дагдзе свадбя, слава,
 Вше по вино пришли до мне — „до Михала“.
 А кед вино пили, кед ше вешелели,
 Та вше мойо вино любели — хвалели:
 Же нет таке вино, якъо „у Михала“!
 Видзиш: така, така моя була слава
 През штерацец роки! — А кед дахто зашол
 До мне, та погарик вше зос винком нашол!

Погарик нё ёден и нё одно вино —
 Гей непредвидзена несщесна коньчина!
 Ша я би и тебе дзечне почествовал,
 И не так на сухо з тобу бешедовал —
 Але ми пивніца празна — празна, вера!
 Бо мою виніцу жедла філоксера!

Так, так! так то було! — По виніци ходзим,
 Та около з очми по виніци водзим.
 А кед витор шушнє, та поруша лісца,
 Нараз ми ше моя розшмее виніца —
 Шмее ше и вищи, як дзвінка ганьбліва,
 Кед хусточку витор зос глави ей зрива,
 Та уж себе дума дзвінка, же нещесце:
 Же ей витор такой и власи розтреше,
 Же ей и пацерки розорве стріберни,
 Та іх порозтреса по блаце, по жеми — — —

Виша на чокотох гиризди з бобками,
 Виша доокола скрыта под лісцами,

Виша як пацерки — били и червени
На шиї у дзивки, кед идзе до церкви,
Кед ё барз прибрана, кед ёй сукні шуша,
Та вона ганьбліво очи долу спуша.

*

Яка була радосць, кед забелавела
Даяка гиризда перша — кед дозрела!
Вжал сом ю, одрезал — гоч сом ю сановал,
Але сом лем ёден бобок з ней коштовал,
Гевто однес дзецим — най то ёдза дзеци,
Бо то перши плоди лем дзецим ёсць швечи.

Придзем дому, але грозно у кишэні —
Та гуторим дзецим, як ше звикло з дзецими:
Цошкаль сом вам принес! Але лем за того,
Хто бул вешка вредни — то лем за вредного!
А дзеци — як дзеци — на мне попатрели,
Та ше гу мне збегли, та ме окружели,
Як курчата квоку, кед лем іх завола —
Коло мне танцую гев-там, доокола,
Та дзвигаю руки — уж би сцели достац,
А ніхто остатні зос ніх не сце остац.
„Апо, мне!“ — „Мне, апо!“ — „Мне, апochко, дайце!“
„Апо, цо то?“ — „Цо то, апо? виволайце!“
Ище и найменьше кричи: „Апо, тъо тъо?“
А старши уж видза, же в кишэні того,
Цо я од ніх скривам, та крича: „Заяче!“
Тот кричи: „Препилка!“ — гевтот: „Якеш таше!“
Я з кишэні теди гиризду винімам,
Та ю горе, горе пред шицкима тримам.
„Грозно! грозно!“ вони шицки крича, вища,
А шицким ше очи од радосци бліща — — —
Коло мне танцую, руки подзвигую,
Як кед ше голуби гу зарну злетую.
Та ім вецка дзелім по даскелью бобки —
Видзиш: так то було през штераць роки!

Спредз сом давал цудзим, док сом своїх не мал;
Вецка своїм, вец унуком — вец сом престал.
Бо и мне виніца уж престала даваць —
Одтеди почала до гробу ме цагац!

*
Чи маш кеди слухац? приятелю, поведз!
Нё думай, же ту уж моім словом конец!
Бо не можем престац, кед почнем гуториц —
Нё мож то зос словом назад того створиц,
Цо препадло! Та гоч кельо приповедам,
Нігда того не мам, а вше лем го гледам.
Ище сом ци ніч не повед о ёшенні,
Кед ше шицка лоза на дугу премені —
На небесну дугу — на вшельяки фарби:
На червени, жовти, желени, белави — — —

Але хто би шицко того мог описац,
Хто би зос памеци шицко мог вичитац,
Цо премудри Бог у своій премудросци
Створел и удешел — а вец придал лози?
А мойо ше око тому припатрало
През штераць роки — и ухо слухало!

*
Оберачка! Шпиви! Шміхи! Беганіна!...
То весели дні, кед два ше сходза вина:
Стари пию старе, млади пию младе —
Шак то ти и сам знаш, оздаль ци познате!
Жими треба огню, яр заш люби квеце —
А кед ест, цо треба, та теди ест щесце!

Превжал сом богацтво од моій виніци,
Та сам го похранел крашне до пивніци —
Дихаю гордови з младым вином полни,
Млада крев то — прето дихаю гордови!

А пред жиму брижно накрил сом чокоти;
Уцихло и вино — не мал сом роботи.
Сланіну сом на пойд вицаг — штири боки
Так то, так то було през штераць роки!
Ёден рок подобни до другого рока,
Якцо ёдно око до другого ока —
• Знамже так не було, бо хто нема бригу?
Лем ми так ше видзи пре терашню биду.

*
Коньчина, коньчина! — Боже милосердны!
Гоч да як гуторим, та не буду верни

Мойо слаби слова! — тельо сом прецерпел!
А ище церпене свойо сом не звершел!

Пришла яр — уж прешло одтеди пейц роки,
Пейц несщесни роки — як морйо глібоки,
А моя ше ладя на морю розбила,
Та так през пейц роки давим ше и плівам.
То бул рок, баж кед сом наймладшого сина
Женел, — то остатня була нам госцина!
Швет ше зажеленел, як каждого літа —
А моя винїца в єдним куце спрета!
Жовта, бляда, спрета — — — Боже, до то? як то?
Кед сом то обачел, як кед би ми дахто
Шерцо прейга пребил!... Думам себе: мраз ю
Залапел — ожє вона з нову яру...

Не знал сом, же цо ми нова яр принеше:
Же мойо нещесце будзе стораз векше!
Кед заш пришло време желеного швета,
А з моїй винїци уж трецина спрета!
Трешем ше и плачем, за власи ше таргам,
Небо, жем и лозу — хору лозу благам:
Цо ци? цо ци? дзе це болї? поведз-ле ми!
Цо сцеш? гною? гару? прекопаней жеми?
Дам ци гоч и креви зос мойого шерца! —
Алє вона цихо — бо гуториц не зна!

Вицагнул сом спрети три-шири чокоти —
Вонка з німа! ту на слунко, гу ясноти!
Круцим їх, опатрам, дрем з кореня лупку —
Алє ніч не видно — гоч корень на слунку!

Цоже сам знам почац? Хлапцом сом наказал
Погноїц винїцу — и сам сом помагал.
Вец зме гу кожому хорому чокоту
Насипали гару, да здави хороту.

Не весела була єшень, анї жима,
Бо зме лем чекали: цо яр за нас скрива?
А кед заш ше желенъ на швеце зявела,
А з моїй винїци уж половка спрела!

Вонка зос ню, вонка! — дораз сом одредзел,
То зараза! пошесц! — уж сом ше утвердел.
Будаки, мотики такой хлапци вжали,
Та хори чокоти шицки зме вицагли —
Ище и два щори зос тей здравей лози,
Гоч як нам жаль було — лем най гевта родзи!
А вец сом надумал, та сом хлапцом гварел:
Хлапци! Я бим ище едну пробу патрел:
Ноце-ле прекопце прейга през винїцу
Ярок — та оддзельце здраву лозу шицку
Од тей зараженей!... Хлапци так зробели,
Бо зме кельо-тельо уратовац сцели!

Цоже? чи ше з того шмеєш, приятелю?
Нешка ше и мойо думи з того шмею,
Шерцо не, лем думи — алє теди, вера,
Ище зме не знали: цо то філоксера?
Же дзе ше залапи, там як огень тлєє,
Гори ю не зопру — — — далей, далей вше є!
Баж моя винїца у хотаре перша
Од ней погинула — перша була жертва!

Чекал сом през жиму — уж през тоту трециу —
Зос страхом у души, зос жальюм у шерцу: —
Як тот, цо уж не ма ноги по колена,
Бо му их дохторе пре хороту цела
Мушели одрезац — — — Чи то будзе здраве?
Алє гоч и будзе, та лем будзе марне!

А кед заш ше нова желенъ появела,
А моя винїца далей, далей прела!
Ніч сом уж не робел, ніч сом не прегварел,
Лем сом на винїцу ягод мертві патрел — — —
Та сам пошол дому — не знам: як и кеди?
Хлапцох сом заволал, та йм гварим теди:

Хлапци! идце оталь, идце гет до швета!
Бо вам ваша жем уж вецей хлєба не да!
— Смутно, смутно хлапци на мне попатрели,
Ніч не прегварели — шицко зрозумели!
Нашо польо нізач, за ніяке зарно,
Лем за лозу — алє вона прешла марно!

Таки слова дзецом мушел сом виповесц!
Боже! цо на тото повед би мой оцец?
Шак вон уж умерал, лем цо ше чуствовал,
Та ми и поцихи ище наказовал:
„Сину, запаметай: не идз до цудзини!
Тримай ше виніца — нашей дідовщини!“
— З рода в род виніца наша преходзела,
Дзе похила, там ше наново садзела.

Пошли хлапцы — — — А вец жена ми умарла —
Едну шмерц сом пребул, цо ми шицко вжала!

Приятелю мили! так то на тим швеце!
Видзиш: таке моё щесце и нещесце!
Едну шмерц сом пребул — тераз другу чекам,
Док ци приповедам — свою шмерц одвлєкам —
Бо ше у мене шицко, цо лем було, руша:
И стара и млада озива ше душа!

Нацо народ, цо през шерца,
Цо през мене, през язика,
Цо през кнїжки, през науки?

Вира, Просвіта, Шлебода.

Написал: Йоан Бучко, Детроит, Амер.

31-го марта 1923. року большевики забили прелата Буткиевича и на робию осудзели метрополиту Сеплиака и других священикох. А чом? Осудзели іх бо виру Христову проповидали. — И тоти большевики и нешка владаю у Русії и гуторя, же большевицтво: „сце шлебоду народа“. Жалостна то шлебода и жалостна держава, дзе пару разбойніцох и безбожніцох пришло до сили и влади, дзе разбойніци и безбожніци правя таки закони и выдаваю розкази яки задоволюю лем іх жаданя и цілі. — Прелат Буткиевич пред судом ясно указал, же вон и його товариши священікі ніч приціво влади не завиніли, лем ше старали, же би Церква и Школа, тоти два шестри науки и просвіти, обстояц могли, а на туту ціль зберали пенежы зос цалого швета и зос Польскей, а большевики іх осудзели на шмерц.

Цали христиански а и други швет треба да ше давигне а и давигне ше, же би затопиц и зніщиц таку владу и же би виняц право з рукох таких разбойнікох и кревопрелівцох як Ленін, Троцки, Криленко и іх бандити. — Дзе нет шлебоди вироисповіданя, там о народней шлебоди ані думац не мож. Кед большевики забили Буткиевича, забили шлебоду народа и його вироисповіданя.

Большевизам и тероризам бул давно познати, але 31-тогарца вишол на найвисшу точку и тот дзень ше указало ясно цо большевики скрываю под своим плащом шлебоды.

Розглашую большевики, же народу школи треба, а на другой страни забиваю просвітителью: то ест легко вирозумиц, же вони сцу зробиц школи, але таки, дзе ше будзе учыц того, цо тих пару бандитох сце и цо ѹм ше подоба, а кед ше дахто ушмелі досц мудри буц, да видзи сам своим розумом и ушмелі ше и дакому другому повесц цо видзи и зна, теди ше зяви Криленко пред „судию“ Галькина и будзе жадац, да го забилю, бо вон видзи цо правда.

Така ше влада лем у Русії може отримовац ачом? Зато, же руски народ непросвіщені на тельо, же би могол сам судзіц цо добре а цо зле.

Ту ше даклем указує потреба Просвіти и Науки. Зато би требало, да кажды чловек и жена: по возможносци подпомага каждого, хто ше подейме Просвіту и Науку то ест Церкву и Школу шириц и проповидац. Бо хтори народ ма просвіту, виру и науку, з тим така гарсц бандитох так робиц не годна як большевики нешка робя у Русії. — Не лем то, але просвіта и наука вам є бара и барз у помоци у вашей кождоденей роботи; чи то земледліство, чи ремесло, чи бодай яки други способ жывота тот

Грк. Церква и семінар у Загребу.

ко ма науку, виру и просвitu у себе вше далей напредує, як tot цо того німа. Даклем, хтори народ ма просвitu, виру и науку у себе — будзе лепше напредовац як други.

А чом потребна вира, Просвита и Наука гу напредованю? Зато, же тоти три нероздільни шестри єдна другу помагаю на тот способ:

Наука научи писац, читац и раховац;

Просвіта научи патриц, видзиц и розсудзиц а

Церква научи у братству, совокупно и без зависци т. е. по-
божно жиц.

Шицко то барз потребне гу напредованю народа и поєдиного человека. — Наученому человекови не треба ходзиц од сущеда до сущеда лебо од валалу до валалу та питац цо нове по швеце, почим на приклад жито, овес лебо иньше цо вон продукуб лебо вирабя, вон себе купи новини и книжку (то ест: просвitu) и сам будзе знац цо робиц зос агентом кед до ньго придзе куповац лебо кед му придзе дацо предавац. Побожни, поучени человек зна, же шицки єдно робиц не можу, цо вецей: зна, же кед єден брат ше достане више як други тому завидзиц не треба але ше хвалиц и цешиц, же єден з наших братох з нашей креви так лебо так високо пошол.

Просвищени человек зна, же тот цо є на найвисшай позиції ма найвекшу одповед — несц на свой глави и совисци. Вон зна, же кральовска коруна лебо владическа паліца а так священическа евангелия чежка то ест полна зос чежкими одповедносцями и должностносцями. Священик у церкви а учитель у школи ма гет чежшу роботу як земледілец на полю, бо земледілец одповеда лем сам себе а священик и учитель цалому народу.

Ми Русини станьме и паметайме тому 25 роки назад. — З нашого народу барз мало було и то лем на меньших позиціях и вікто за нас не знал, же и ми на швеце жиєме.

Нешка: шерцо ми бие од радосци кед чуем же маме нашого владику, шицки нашо валали наших священікох, наших писательох, учительох итд. Крашнє то од такого малого народу як наш. Зато ше поцешиме Русини, а тих цо од зависци нашо напредоване погубиц сцу вирукмє з нашого округу, поучме їх о їх маленькосци и неукусци а вони увидза свою хибу и приду назад гу нам.

Шерцо ми ше радує чуц, же нашо водителе основали Р. Н. П. Д. хторому є циль новинки видавац и книжки писац за наш народ. Новинка и книжка то є водитель гу просвitu а просвита є шестра вира, а без вира и просвitu не вредзи жиц на швеце, бо вира и просвита отвори народу очи а того ше боя большевики, прето забиваю просвітительох.

История швета у малих образкох.

У прешлорочних календарох читали зме о розширеню Християнства медзи народи того швета т. е. толковали зме, яким способом постал поганьски швет християнським.

Того року розпатриме у нашим „Р. Календаре“, яки бул швет на тей жемі, кед ище не було Христа, и як ше по тим розвивал, кед уж запоновал християнськи закон.

Будзе то кратка история швета у малих красних образкох.

I.

Цо знаме о постанку и початку швета?

1.

Людзе, цо не веря Бога и бессмертну душу, сцели би постанок и початок швета так потолковац, же цали швет таки яки є: зос людзми, зос жыврми и рошліну, постал зос мертвей матерій. То таке толковане о початку швета, як кед би дахто повед, же тот, цо не видзи и не чуе, може створиц око и ухо; бо як може тово, цо не жив, створиц живот чувствени, и цо вецей: дух, душу, думу и волю?

Духовни и душевни человек може походзиц лем од такого Початніка, хтори ма разум и волю, дух и чувство. Так толкую початок швета шицки тоти наученяци, хтори веря Бога и душу.

Хто иньшак толкує постанок швета, а не од Бога, тот не научуе доказану правду, але приповеда приповедки и свойо фантазії, як цо тоти, цо приповедаю, же людзе постали од маймунох, и други створеня, зос неживей матерій.

Християнськи ученыци не сцу видумовац прычи о постанку швета, але ше тримаю тей науки, цо ю нам дава св. Писмо. То є на швеце єдна стаємна наука о початку швета, хтору и сам Иисус Христос, потвердзел, волаюци ше на св. Писмо. Други науки так ше явлю, як печарки по дижджу; више нови теорії, и више иньшаки и више ше меняю.

2. Цо нам гутори св. Писмо?

Воно нас учи, же швет створел Господь Бог. Першे ушорел небо и жем, а на остатку створел человека: Адама и Еву. Перши людзе зогришели проців Бога и були вигнati зос раю. Вони ше намножели на жемі и розширили по цей.

Почали забувац на свого Створителя, и з временем одпали од Нього. Страцели веру у Бога. Теди Бог пущел на жемі

потоп. Яки то бул потоп: чи по целей жеми, чи лем з часци, то не знаме точно. О тим потопу, як цо и опстанку швeta, о гриху перших людзах, маю скоро шицки народи на востоку свойо предания. Птверджую слова св. писма.

По потопу ше заш наможел род человечески, и сцел ше ушориц у ёднай держави, але не могол. На памяток ёдинства сцели себе збудовац ёдну вельку турню, звану Вавилонску, але не могли довершиц дўло; розишли ше ширцом по швеце. Понеже ёдни сцели пановац над другима, зорвали ше медзи юма зяди, неприятельства, войны. Телью знаме о початку швeta зос св. Писма. Сами людзе, по своей глави и науки, не можу юч бизовного повесц.

3.

Найстарши часы, кед уж людзе, як народи, або держави, получали од себе давац знаки живота: кед почали од себе охабяц спомени, кед почали писац, читац, раховац и чувствац ше як народ, — иду найдаляй до 3600. роки пред Христом, а и тоти су у початку зос цму завити. Аж коло 1800. роках пред Х. уж мож точно зос писма провадзиц нітку исторіі человеческой. Найстарша держава на швеце, котра ше розвила, то є Египет, або Мисир.

Одтац почнеме на кратко виказовац поедини народи и держави, як ше започиняли, розвивали и препадали.

II.

Восточни народы: Египтяне, Вавилоняне, Асирыне, Медияне, Израелитяне и Персияне.

1. Египет.

История шицких тих горе спомнутых народох здаба на рост ёдного дрэвка, хторе з початку маленьке, вецка вше векше, док ше не розвие до своей сили, а вецка опадує, суши ше и дзекеди зошицким висхнє. — Так було и з юма. Патъме их каждого окреме.

Египтяне су од шицких державох и нароудох найстарши. Их история почина коло 3600. р. пред Х. Кральюк свой креви мали аж до 300. р. пред Х., кед по шмерци Александра Велького достали краля цудзей креви, Грека. Свой кральюк мали 30 династий.

През тоти силни роки, док зос остатню краліцу Клеопатру не спадла Египетска держава 30. р. п. Х. под Римянох, давигли ше вони до силней моци, слави и просвіти. Ёдно време — за кралью Тутмеса, Рамсеса I. коло 1500-го року, владал Египет зос цалим познатим шветом: зос цалу преднюю Азию. По тим почали долу падац. Вдерели на юх чарни Етиопяне, вецка Гикси. Кед ше

од тих ошлебодзели, — надвладали их Асирыне, коло 700. роки пр. Х. Р. Цар Асирски Асаргадан розвалел им главни град Мемфис. За тима пришли Персиянцы, док их 300-го р. не вишлебодзел Александр В. и дал им кральюк греч. креви: Птоломейцох.

Конец зробили египетской держави Римляне 30-го року пред Хр. За Римлянами пришли Араби, а вец Турки, и так до нешка остали.

Старих Египтянох остало под меном Фелахи и Копти до нешка.

Стари Египтяне були просвищени народ. Охабели за собу таки памятники цо и нешка стоя. Іх пірамиди, гроби (крипти, могили) их кральюх, то су права чудовища того швeta. Долу у фундаменту як квадрат, маю длужину и ширину до 220 метри. Високи су 144 метри. Чудую ше ученяки, як могли вирубани камені од 15 метери чежини вицагнуц горе. Их главни вароши були Мемфис и Теба. Терас их викопую. У науки були на високим степену. Малярство, Лікарство, Звездознанство стало високо. Уж теди копали бегелі, езера, одкадзи воду пущали на жем. Их жем була ёдна красна заграда. Але и их слава прешла, остал им лем спомен, медзи народами. И то красни спомен, бо твардо верели безсмертну душу и були богобойни.

2. Вавилон.

За Мисиром найстарша держава на швеце: Вавилонске, або Калдейске царство. Уж коло 2000 роках пр. Х. Р. видал у Вавилону цар Гамураби ёдну книжку „Законик“. И Вавилонске царство было ёдно време силне, богате, просвітне. Вони заняло од Вавилона на сивер, запад — шицки жеми. Кончину му зробел Асирски краль Сенахеріб, котри 689. р. пр. Х. Р. розвалел Вавилон.

3. Асирске царство.

Готово у исте време зос вавилонским царством почало ше розвивац и Асирске царство, котрому главни град бул Нинива. Асирци були бойовни народ. Их история вігісана зос непрестаними войнами. Вони з временем превладали Египет, Израїлске кральовство, и 689. року заняли и Вавилонске царство. 606. року пред Х. Р. зложел ше намістник Вавилона Набуходоносор зос Медийским кралью и вдерели на Ниниву. Три роки ю общедали, и на концу ю розвалели. Так препадло и старе Асирске царство.

И Асирци були просвищени. Знали добре будовац, писац и вшеляку уметност. У Музеею у Лондону чуваю ше асирски споменики.

4. Мидийске царство.

По препасци Асирскога царства, дзвигло је мидийске зос свою престолицу у Екбатану. Но јак је фришко дзвигло, так фришко и спадло. Розбил го персийски краль Киро, хтори и нове-ававилоньске царство надвладал, и 539. року розвалел нови Вавилон. Асирски кральове збудовали нови Вавилон, але, јак зме чули, вон је под Набуходоносором вишлебодзел, и почал од нова владац. Тот краль розвалел и Јрусолим и храм Божи, 597. року; одвед Жидох до пліну и забрал церковни сосуди зос храму, и однес до Вавилону. Зос тима святыма сосудами служел је при гостцинох. Прето го Бог фришко покарал. Кед је його син разгосцел, у царским доме, теди је указала рука на муре хтора написала: „Мене текел Фарес“. Тоти слова потолковал кральови пророк Донијл: же му конец блїзки. И наисце тоту ноц вдерел зос войском персийски краль Киро 539. р. пред Х. Р. на варош, западел го и розвалел.

5. Персийске царство.

Тераз пришло на верх персийске царство. Киро пушел Жидох дому зос Вавилону, а краль Дарий дозволел Жидом нови храм будовац у Јрусолиму. То було 515. року пред Х. Р. Персийци били на Грекох до Европи, але их не могли превладац. Вони пановали зос цалу предњу Азију и Египтом, аж до III-го столітија пред Христом, кеди им Александер В. Македонски зламал карк, и ошлебодзел шицки народи, по були под нїма, як Асирцох, Жидох, Египет и други. То було 300-го року пр. Х. Р. Скорей јак прејдземе на греческу державу, хтора у III. столітију вишила на верх, треба да спомнеме дацо и о Жидовским кральовству, и то найбаржай прето, же Израїлски народ звязани зос Одкупенњем рода чловического по Исусу Христу, сину Божому, котрого Бог обецац Аврааму, же је зос њого поколења будзе родзиц.

6. Израелитяне.

Авраам, чловек божи, зос Калдеи (Вавилоньске царство) зачувал виру во единого, правого Бога, Створитеља неба и жеми. Вон приселел до жеми Канаанской (Палестини). Ту му обецац Бог, јак је з њого поколења народзи Спаситељ Швета. Унук Яков и праунуки Авраамово, преселели је коло 1800. року пред Х. Р. до Египту, гу Осифови, котрого браца там предали. Вони живили у жеми Гесену; добре им було, и намножили је. З временом пришли Фараоне, хтори почали мучиц Израелитијох у

Мисиру. Теди Бог поволал Мойсеја, да виведзе род израїлски зос Мисиру до Канаану, до жеми їх праоца Авраама. То було 1427. року пред Х. Р. У Египту живили коло 430. роки.

Кед је уселили до жеми прадїдовской, теди знїма владали з початку судијове, а веџка кральове. Найславнейши кральове їх були Давид и Соломон, хтори збудовал Богу у Јрусолиму красни, велики храм. Но народ Израїлски не бул верни Богу. Одступовал од закона, и падал до поганьства. Прето го Бог карал, и прешащал до рукох непријательох. Вони је сами роздзелели на два часци: на Јудейске и Израїлске кральовство.

Церк. одбор у Р. Керестуре и нови дзвони.

Од тераз више падали на нїжай. Раз їх били Египтяне, раз Асирци, раз Вавилонци, док им краль Набуходоносор не розвалел Јрусолим 597. р., и одвед їх до рабства, до Вавилону. Отамац їх пуштал, јак зме чули Дарий краль и вони је врацели дому и збудовали у Јрусолиму храм, але од тераз нїгда не мали мира, аңи не дошли до слави.

Жили јо под Персийцами, јо под Асирцами. Однимали је под Макавейцами од цудзого паньства, але дармо. Конец їм задал Римян, хтори їх розселел по швеџе и знова розвалел з фундаменту Јрусолим. Тераз Жидзи жију помишани медзи шицками народами тога швета и чекаю конец швета.

III.
Греческа держава.
1.

Кед уж азийски народи подозревали, кед почали стариц, теди ше появел еден нови, млади народ у Европи, хтори вжал жезло швецкого панована до своїх рукох, а то були Греки. Их история идзе там дас до 1800. роки пред Х. Р. З малого древка виросло велике. У VIII.—VII. столітю уж мали красни мали держави. Вони ше нігда не зложели до єднай великої держави. Жили окремо у малих державах, бо барз любели шлебоду. Так постали вець держави у Грекох: Атина, Спарта, Теба, Сиракуса, вецка Македония и други. Вони ше медзи собу били, лем кед требало стануц про и други. Вони ше медзи собу били, лем кед требало стануц про и заєдничкого неприятеля, як н. пр. Перса, теди ше зложели в єдно.

Греческа воєна сила указала ше найбаржей у Александру В. Македонским у III. столітю, кед вон зос не великом войском занял цалу познату Азию, Египет и дошол аж до Индії; даклем однял цали познати швет на востоку. Но його царство не тирвало длуго, бо вон нагло умар, а царство ше розпадло на 3 велики часци: Постало Нове-Асирське кральовство, Египетске под Птоломейцами и Македония. То було у III. столітю. Тоти кральовства ані не знали за римского Орла, (знак римской застави), хтори их вецка до своїх пазурах зграбел. То ше стало у I. столітю пред Хр. Р., кед Римске царство запановало над цалим познатим шветом — як будземе далей видзиц.

2. Греческа Просвіта.

Греки були у старим вику, хтори ше рахує до 400. роки по Христ. Рожд., найпросвищеньши народ на швеце.

Вони заложели темелі обще человической просвіти. На тим фундаменту, до го вони положели, будowała ше, и буде ше и нешка наука и уметносці.

З них вишли перши філозофи, хтори заложели правила чловіческого думаня и бешеди. Найславнейши спомедзи них були Сократ, Платон и Аристотел. На кождим полю науки и уметносци мали великих людох. Мали преславних стихотворцох, поетох: Гомера, Есхила, Софокла; мали преславних историкох, математикох, географох, геометрикох, законодавцох, адвокатох, бешеднікох, войсководьох, кождай файти писательох, малярох, кипарох, особено ше преславели у кипарству. Яки вони діла зос каменя зробели, то ані нешка не можу зробиц. Їх будинки и нешка гуторя славу

того народа, якого не було у исторії. Шидок швет знал гречески. То бул язык школованих людох. Хто ше сцел волац просвищени, тот мушел знац гречески.

Кед Римяне надвладали Грекох, не могли одруциц іх язык и книжку. Прияли го як свой, так же кожди ученьши Римян бешедовал по гречески. Прето ше у Риме первих двох-трох вікох вецей бешедовало гречески, як римски. Так просвіта надвладала оружие. Римяне надвладали Грекох зос оружием, а Греки Римянох зос просвіту.

И нешка ше ище муши у школах учиц по гречески, бо без того не мож високу науку конъчиц.

Наука швета є у греческих книжкох пописана. Вони пренесли мудросц Востока: Египта, Вавилона, Ниниви, Персох на запад, и дополнюли ю. То є іх вична слава.

IV.
Римске царство.

1.

Од Грекох прешло первенство на Римянох. Просвіта започата на востоку преходзела вше далей ту западу. Док ше Греки медзи собу парли, били, дотля римскому Орлу по мали криделка росли, док не дошол до сили и не зарабровал тоти шицки народи, о хторих зме до тераз гуторели.

Римска ше история почина там коло 800. року пред Х. Р. Були вони мали народ, а згарли ше коло града Рима. Мало по мало подложели вони под свою власц шицки сушедски мали нації. Коло 300. пред Х. Р. заняли уж цалу Італію. Коло 200. року вошли до Африки, до Ілірику, коло 100. року пред Хр. уж були у Азії.

За цара Августа, кед ше Христос народзел подложели под свою власц шицки познати народи на тим швеце. Не лем восточни держави, о хторих зме гуторели, але и западни у Европи спадли под Рим. Од Енглескай на западу, до Арабской и Тигри рики, вецка од Египта до пол Немецкай и Криму у Русії — шицко то було под єдним царом.

Чули зме, же були велики держави до тераз на швеце, але такей яка постала римска ище нігда не було. Тельо нації и тельо жеми под єдну главу! Бул обичай у Риме тримац отворени дзвери у храму Бога Войни, Марта, кед ше войовало: Лем теди ше заперали дзвери, кед не було войны. Но то було ритко. То бул случай за цара Августа, кед ше Христос народзел. Бог сцел, да будзе теди мир. Уж теди шицко одняли, та не було до однімац.

Римске царство тримало ше у моци и сили аж до 300. року по Христ. Рожд. Теди го цар Диоклециан раздзелел на 4 часцы, и вони ше нагло почало розпадац. Коло 400. року почали ше рушац и селіц народы зос востока на запад и вони зробели конец западно-римскому царству. Не одлуго по тим по римских уліцох росла трава. Так препада слава тога швета!

Восточне римске царство зос главним градом Константинопольем ище ше тримало до 1453. року по X. Р., док го Турки не одняли, и претворели на турецку престольницу. Так стой и до нешкы

2. Просвіта.

И Римяне були просвищени народ. Свою просвіту прияли найвецей од Грекох, так, же ше у тей силней держави гуторели найвецей два языки: гречески и римски. Римяне були на першим месце катонацки народ, але любели и науку. Були добри правотаре, краснословци, а у будованю ше барз преславели. Іх будинки стоя и до нешкы. Язык латиньски постал добро целого швета.

Вон є капча шицких язикох. Вон вяже учени швет медзи собу, бо на нім су шицки науки виражени и описаны.

Як ше розшало заренко правди вири Христовей у тим царству медзи народи, то зме в лоні читали у Календару. То ше стало од висшай Сили. Християнська вира ше не ширела зос людску силу и мудросцу, але зос Божу. Царство Боже не од того швета т. е. воно ше не темелі на человеческой мудросци и сили але на надприроднай сили и правди. Стало ше, же швет приял Христа, гоч ше швет однімал и несцел Го; гоч Го од держави ніхто не препоручовал, але Го гонел; гоч Вон не мал своїх катонацох и богатство. Христос з циха пришол —, и зциха без войны створел Духовне Царство, хторе постало найвекше од шицких на швеце. Христос влада, Христос заповеда.

Христов намисник, рибар Петро, у Риме заложел свой престол и отадз ше почало шириц християнство. Тот столок стой твардо и нешкы.

V.

Селітба народох.

Стредні вік.

1.

Смертельни удар дали римскому царству народи, ко ше почали селіц од востока на запад. Селітба од востока започала ше ище пред Христовим Рождеством, а вецка віше векши обим лапала. Зос Азії лем ше так гарли народи — през Сарматию — днешнюю Русию — на запад. Едни поціковали других, па хто кадзи могол.

Главни суѓоти народи, ко ше селели: Готи, Вандали, Авари Гуни, Германы, Славянє, подзелени на вшэліяки файти. Едни ше з іх розтресли и препадли, а едни себе створели нови держави. Едни ше помищали зос романскими народами, и так постала Галия, Италия, Шпаньольска; други Германе остали у Немецкай; Славянє основали свой держави. На остатку пришли и Мадяре. Карло Вельки основал нове римске царство, хторе було лем по мену, а воистину народи окреме владали. Немецки владаре були т. зв. римски царове. У стреднім віку од 400. р. пр. Х. — до 1492. — народи ше намесцели на свой месца, и так остало до нешкы. Колумбо открыл Америку 1492. — Од теди ше рахуе Нови вік.

2.

У стреднім віку то важне, же ше тоди шицки дзиви нови народи, хтори ше населяли на свой месца покресцели. Прияли християнську виру. Не було то лёгко, але и то Бог зробел Вецка ше почали прошицовац зос християнську просвіту. У стреднім віку водзели ше вельки войны зос Турками. Св. жем, и Ерусалим однімали народи християнськи през 200. роки, и не могли ю одняц. То ше волали крижарски войны. Християнськи ше народи ледво одняли од Туркох у стреднім віку, аж початком новога віку зламали ім власц и силу.

Кумове давнонах у Р. Керестуре.

VI.

Нови вік.

1.

Нови ше вік рахуе од открывеня Америки по Колумбу 1492. р. по X. Р. и трае до нешкы. Остатні два столітія водаю ше найновши вік.

У новим вику ше розвивали народи у національним духу, и створели ше моцні національні держави, хтори ше вязали до союзах и патрели да розширя свою моц по швеце.

Велька буна 1790. у Французькій зоторла моц панства: кральох, грофох и унесла до народох дух демократії.

Дух демократизму значи то, же народ ма буц зошицким шлебодни и же кажди одросли чловек ма право брац учасц у управи державней. Тот дух завладал вшадзи по швеце и народи владаю по уставох и по Соборох (парламентох).

Велька є хиба то, же до сідней часци рода чловеческого вдерел дух антихристиянськи т. е. таки, котри би сцел у швеце порядок зробиц без вири Христовей. А то не возможно. Людзе су не машинки, або колеска у машини, з хторима мож робиц, цо сцеш, але су живи, разумна ссава, цо маю волю и шерцо, цо маю у себе и над собом моральни закон, котрого ше *муша тримац, кед сцу у міре їсц на швеце*. Без Бога, ані до порога. Друга часц людох трима ше твердо Христовей науки и на тим темелю буде щесце рода чловеческого. Прето нешка стої борба вири и безвирия. То є векша война, як цо була тата світска, цо прешла. Ми ше за вири не требаме бац, бо вона нігда не препадне, але ше мушиме бац за себе, бо народи, хтори старца вири — претпадаю.

2.

У новим вику ше розвили особено природни науки т. е. тоти, хтори виучую сили створеней природи од Бога. Винашли ше нови природни сили, хтори више були ту, але людзе за ніх не знали, або не знали їх похасновац. То су електрика, магнетизам, пара и т. д. У тих силох нашли себе людзе полегчене у своїх роботох.

Заключение.

Род чловечески живе, розвива ше уж велько езри роки, а докля будзе, и як будзе то ніхто не зна, лем едини Бог.

Людзом би могло добре буц на жеми, кед би ше зложели у божей волі, але як зме видзели и у прешлей велкай швецкай войни, народи пошли по волі „сердец своїх“ не питаюци ше чи маю право чи не. Держави ше не ровнали по боским закону, але єдни ше на рахунок других сцели обогаціц, других унічтожиц и так створели ситуацию, яка є тераз, цо є познато шицким. Як будзе на далей, то увидземе, кед нам Бог да жывота и зздравля.

Михаил Мудри,
парох керест.

Културни и вірски живот Подкарпатских Русинох.

Написал: Ілько Крайцар.

Найвецей наших фамелійох приселело ше, як то и читальном календара познато, зос Подкарпатской Руси, або Горніці. Гоч одтеди прешло уж ста пейдзешат и вецеі роки, іпак нашо дідове не забували на свою оцовщину. Правда же помали тата звяз медзи новим и старим крайом неставала, але ище до войны нашло ше у нашим народу досц книжки зос Ужгороду або Пряшова, а велі нашо газдове були предплацени на новинки „Недѣлю“ або „Науку“. По войни престали и тоти знаки єдносци, а причина тому найвекша тата, же живеме у двох розличних державох, котри су одзделені зос трецу. Прето нам тераз мало познато, цо ше роби и як ше живе у нашим старим краю. А у послідних роках там ше велько того пременело и велько зробело, цо би требало да зна и наш народ, єдно прето, да не забува на свой стари край, а друге прето, же од наших братох на Горніці можеме велько того научиц. Тоти два задатка и маю тоти шори.

До конца войны була Подкарпатска Рус часц кральовини Угорщини або Мадярской. Гоч Мадярох не було ані половка цалого жительства Угорщини, іпак вони мали власц у рукох, и с помоцу власци робели на тим, да и други народносци помадяря. Найуспишнейше средство мадяризациі бул їх язык, як єдини службови, и мадярски школи, котри основали и подтримовали и у тих краях, дзе вообще и не було Мадярох. Загибель мадяризациі грожела особенно Подкарпатским Русином, котри були премало прошищени, же би ше могли успишно зопрец Мадяром. Найбаржай виновата була у тим їх интелигенция, котра була през малих изнимкох мадяронска, а не старала ше за просвіту и господарски поступ свойого бидного народу.

Аж революція од 1918. року, котра розвалела аустро-угорску монархию, принесла и Подкарпатским Русином шлебоду. Правда, велька часц интелигенції сцела, да Русини останю и далей у єдней держави зос Мадярами, але права народна интелигенция и народ не сцели о тим чуц. „Дотераз нас помоцу власци и сили тримали у рабству, а одтераз да од своей дзеки зогнеме шию под їх ярмо?“ — так гуторел пребудзени народ. У цалим краю сходзел ше народ на вельки собрания або збори, на котрих ше виявляла велька любов до шлебоди и велька народна моц. Теди ище мали браца Українци свою державу як у бувшій Русії так

и Восточнай Галичини, и прето народ гледал на тих вельких собранийах одщилене од Мадарской и злуку зос Україну. Але баш у тих часах водзел українски народ страшни бої, бо од сивера наперали на Україну московски большевики, а у Галичини Поляки, котрим помагали Французи. Прето не могли Українци дац руку помочницу своім Подкарпатским братам. Подкарпатскі Русини нашли ше заш у чежким положеню. У Мадарской занавали большевики зос Белом Куном, зос западу наперали Румуне, а од Українцах не мож було очековац помоци, бо и сами страдали у войни зос московскими большевиками и Поляками. Надія іх почала ше обращац тут братскому ческому народу. Ище баргей зросли симпатії тут Чехом, кед пришла вистка, же американски емігранти зос векшину гласох ришели злуку (зединене) Подкарпатской Руси зос Чехославацку Републику. Прето чески войска вошли до Подкарпатской Руси и вигнали отамаль Мадярох и Румунох. На дзень 8. мая 1919. року зишли ше представнікі (делегаты) шицких Русинох и вельке число народу, представнік ческей влади, и делегат американских Русинох Др. Григорий Жаткович. Зборы виявіли єдногласно зединене зос Чехославацку Републику. То потвердзела и Мирова Конференция у Паризу, в од теди Подкарпатска Русь часц Чехославацкой Републики як окреми аутономни край.

Та діло народного ошлебодзеня зос тим ище не было готове. Мадарске пановане зохабело Подкарпатским Русином двух вельких народных неприятельох: цемноту лебо непрошвиценосц, и бідноту лебо господарску засталосц. Мала гарец народней интелигенції зос помоцу чехославацкого правительства вжала ше до велького діла, да уклоні и тих двух неприятельох подкарпатского народу. И справди, треба ше чудовац, як швидко крохи напредок тута іх праца. Правительство стара ше, да зос аграрну реформу и на другі способы дзвігне народ господарски. Єднак ше стара и за школи, котры у народним языку маю давац просвіту и науку руским дзецем. Отворено вецеі руски гімназії, учительски, торговельни и други школы. У маю 1920. року основує ше дружтво „Просвіта“ и розвива красно свою діяльносц. Коло „Просвіти“ организує ше обща народна праца. Же би робота „Просвіти“ була успішнейша, утворени великомисії, яки провадза окремо свою працу. Ёдна комисія стара ше о тим, да ше у Ужгороду збудує красни „Народны Дом“, и назберала за кратки час вельки суми пенёжох на туто ціль. Друга комисія то музейно-бібліотечна, а стара ше о тим, да ше збераю вшеляки памятки, книжки

и списи, яки маю вредносц за историю Подкарпатских Русинох. Ёдна комисія провадзи „Русский Театр“; окрем того ест ище научна, музична комисія и др. Важна организаційна комисія, яка ше стара, да ше по шицких варошох и валах осную філії „Просвіти“, а так и читальні, и водзи бригу о іх розвиваню и живоце. Окрем того водзи вона курси за старших людзох, котри не знаю писац и читац. За господарске дзвігане народу основано „Подкарпатский Банк“, котрого ше діяльносц исто так крашне розвива.

Але як вшадзи, так ше и медзі Подкарпатскими Русинами нашло людзох, котрим ше не подобала тата успішна народна робота и напредоване. Уж скорей было там „москофілох“ або як іх там волаю, „кацапох“, котрі твердза, же Подкарпатски Русини то исто цо и Москове (Руси або Велькоруси) та прето треба да за свой книжкови язык вежню московски язык котри вони не разумя, и да прейду на „стару православну виру“ а одруца грекокатоліцку, бо шицки Москове православни. И справди тоти вироди свогого народу руцели ше зос шицку силу до своей мутней роботи. Помагаю іх у тим московски емігранти, дзе поедна ческа политицка безвирская странка, а и сербски владика Доситеј зос Нишу водзел там пропаганду за преход на

православие.*¹⁾) У Пряшову основана окрема банка лем за тот циль. „Православцом“ придружили ше и велі „мадярони“, и так в єдно правя баламуту и шею незгоду медzi народом. У своєї пропаганди не вибираю средства. Найлепше їх средство, то — циганство. Наруцую ше зос клеветами на кожного, хто не сце з німа, баш так, як и нашо „батогаше“ цо робели. И так, на жалосц, заведли тоти геретики вельо нєукого швета, и розуми ше наробели зос тим Подкарпатским Русином вельке нєщесце, бо створели два неприятельски табори у народу баш теди кед требало найвецей єдносци и згоди. И так у место да ше интелигенция и народ зложа и робя ведно за свою культурне и господарске напредоване, провадзи ше там борба за язык и виру. Можеме ше іпак цешиц, же и ту однеше побиду права народна страна, бо заведзена часц народу спознава, кадзи провадзи рбота вшеліяких авантурнікох, котри нігда не робели и не жили зос своім народом, але го предавали за Юдово сребреніки спредз Мадяром, а тераз Москвом. И чехословакзе правительство увидзело, же тата рбота уноши медzi народ лем раздор и нєщесце, и указуе волю, да по правдзе ушори вирски прилики у Подкарпатской Руси.

Не можем законьчиц тот приказ живота и приликох у Подкарпатской Руси а да не спомнен едну вельку народну славу, яку шветковал того року цали народ — и то спомен родzenia найвекшого подкарпатского писателя и будителя руского народу Александра Духновича. Вон ше раздел 1803. року па того року прешло дакле 120 роки од його родzenia. Под мадярским панованьем не шмели Подкарпатски Русини славиц и чествовац того свого вожда и писателя, бо вон водзел свой народ по правей драги. У писньох им напоминал же вони славного руского роду, наказовал да любя свою жем, свою народносц и свою виру. И зато була с тим векша тата слава, бо ше його жаданя виполнели. У тей слави треба да ше нашим братом на Горніци придружиме и ми, бачвансько-сримски Русини, и да ведно з німа восклікнеме так, як нас учел тот істи Духнович:

„Я Русин бул, есм и буду,
Я родился Русином;
Чесни род свой не забуду,
Остану його сином“.

*¹⁾ Владика Доситеї приведол отамаль даскельо богословох до Ср. Карловцох, котри як знаме мали и тот циль, да провадза тоту противнародну рботу медzi нашим народом, и уж почали у Коцуре в єдно зос нашими „батогашами“.

ШМИХОВИНКИ.

Українски поет Степан Руданьский написал вельо шмишни и весели писні, котри познати под меном „шмиховинки“. Вельо таки писні вишпивал вон по народним приповеданю, то єст, гевто, цо чул медzi простим земледілским народом, написал у шпиванкох. Шицки тоти писні вишпивал Руданьский у простим народним языку (бешеди) па прето його шмиховинки барс облюбени у українским народу. Баш пре тоту народну бешеду може тоти писні похопиц скоро кажди наш Руснак, як цо сом бизовни, же кажди зрозуми и тоти його писні, цо су ту друкованы, а котрым сом додал и мали толмач непознатих нам можебуц словох. Зос тих писньох кажди увидзі, кельо нам блізки язык братского українского народу. То найлєпши доказ, же наш язык лем вден диялек (наричие, бешеда єдного краю) українского языка, и же наш народ лем одщиپени юнарчок велького українского народного стебла, як цо то писал и доказовал українски писатель Володимир Гнатюк, а и син нашого народу Др. Габор Костельник исто доказуе и роби на тим, да ше цо вецей прибліжиме гу Українцом, бо ми ту барз мали и слаби, а українски народ, гоч е затераз политично розтаргани и мучени, іпак є у себе вельки и моцни и ма високу народну культуру, прецо мушиме вериц же неодлуга и свою народну державу себе збудуе.

И. К.

1. Треба всюди (вшадзи) приятеля.

(Баба у церкви).

Прийшла в церкку стара баба,
Свичок накупила;
Де була яка ікона,
Всюди поліпила.

Іще пара остается,
Де їх приліпiti?..
— Ага! каже, пошукаю¹⁾
Святого Микити!

Найшла баба и Микиту —
Святий чорта ціпти²⁾?..
Баба єдну йому ставить,
Другу чорту ліпить... .

¹⁾ поглядам, ²⁾ моцно трима.

Видять люди ѹ розважають,¹⁾
Щоб там не лїпила:
„Що ти, бабо, кажуть, робиш?
Та ж то вражка сила!..

Але баба обернулась:²⁾
— Не судите, люди!
Ніхто того не видає,³⁾
Де по смерти буде...

Чи у неби, чи у пеклї
Скажуть викувати;
Треба всюди, добри люди,
Приятеля мати.

2. Безязика коняка.

Вивив⁴⁾ циган на ярмарок⁵⁾
Коня продавати...
Посходились ярмаркови
Стали оглядати...

Оглядають: конь як сокол
И ганчу не має!
А сам циган кругом ходить
Та все примовляє:⁶⁾

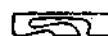
„Що конина, то конина!
А щоб⁷⁾ язик мала,
То вона б' вам, люди добри,
Всю правду сказала!”

Купив якийсь ту конину,
Дома оглядає...
Аж конина його справдї
Язика не має...

3. Жалобний дяк.

А що тилько⁸⁾ в церкви дяк⁹⁾
„Иже“ заспиває,
Будна баба у кутку
Мало не вмліває.
Аж завважив¹⁰⁾ тее дяк,
До неї забрав ся¹¹⁾:
„Чого плачете ви так?“
Стару запитав ся.

— Як не плакати мені, —
Стара баба каже, —
Коли¹²⁾ мене голос ваш
Аж за серце вяже!
Так колись¹³⁾ моя коза
На льоду кричала,
Як там її звирина
Бидну роздирала.

¹⁾ одгваряю, ²⁾ обрацела ще, ³⁾ незна, ⁴⁾ вивед, ⁵⁾ вашар, ⁶⁾ привваря, ⁷⁾ пришептує, ⁸⁾ же би, кед би, ⁹⁾ що тилько = цо лем, як лем, ¹⁰⁾ обачел, ¹¹⁾ пришол гу ней, ¹²⁾ кед, ¹³⁾ кедиш.

Народна писня.

Миле нам, Русини — миле,
Же ще розвиваме:
Дзвони набавяме,

И Просвіту розширяме.
Нет то тому два сто роки
Як дідове пришли,
Але треба добре патриц,
Як зме ще розишли.

Ми Русини, число мале,
З „двох снопох“ шеховаме,
Медзи собу ягод браца,
Любо ще тримаме.

Керестурци з Коцурцами,
Шицки зос Сримцами,

Бо ми браца єдней матки
Звани Руснаками.

Виру, язик прадідовски
Твардо ми чували,
Полни з нами, слава Богу
Дас шеснац валали.

Ми Русини, число мале,
Вшадзи зме розшати,
Кед ще зидзе єден з другим,
Такой зме познати.

Позна то брат своєго брата
Гоч у ширим швеце,
Бо то крев од єдней матки
Виберане квеце.

Д. Р.

Хто на Руску Просвіту дава — себе дава
и заслужи вични спомен у руским народу.

Петро и Янко Копчай.*)

Два славни мена у исторії нашого русинського народу у тих країох, котри су барз узко звязані зос исторію нашого руского народу —, па прето потребно да их кажди Русин позна и памяток их слави.

Петро и Янко Копчай були парохове керестурски, але тоти парохове, хторих нам Провидніє Боже послало, да зос Горніци населени народ уведза до шору. Пред німа було вшеліяк у Керестуре.

Петро Копчай збудовал народу красну и велику Церкву, и привед ю до шору.

Його син Янко заведзєни порядок духовно моцно утверdzел народ у вири и богообойносци одховал, и так заложел тварди темель розвитку самого народу.

*) У двох слідуючих дописох приношиме читачом Календара интересни материал за нашу до тераз преходобну южно руску историю. На рок предложиме о Коцуре и других наших валалох.

Ред.

Понеже Керестур, як матка и кошніца шицким Русином' у Бачкай и Срімє, узко звязана його история зос шицкими Русинами, котри ше отац селели, па прето добре да позна кажди Русин тоти два славни мена, котри су тварди камені у будинку исторії руского нашого народу у Югославії. Их животопис, котри зложел наш славни пищемнік и стихотворец Др. Гавриїл Костельник на темелю виродостойних документох, находзи ше у Хроники парохиї Руско-Керестурскої, хтори ту чесним Русином подаваме:

1. Петро Копчай.

Петра Копчая приял владика Божичкович до своеї епархії як оконченого гімназисту. Послал го до Бейчу на богословию до семинарії св. Варвари. То було 1779. року. У Бейчу ше стретол Петро Копчай зос владиком Божичковичом, хтори го любезно приял, и як Петро писал своїму братови Янкови, парохови у Дорогу, од любосци куцник го за власи поцагал, бо то бул його обичай, кед дакого сцел погласкац.

Петро скончел гімназию у Вельким Варадине. Родзел ше на Маковици у валале Долнї Мирошов. Брат терашнього школского керестур. директора Полівки гуторел, жб вон добре познат валал, и же и нешка там ест Копчаки. Сигурно, же ше и Копчай одпредз так волал, але кед пошол до школох, та себе преврацел meno на мадярске, почал ше писац Копчай. Цо бул його оцец, за сигурно не знаме, але то знаме, же не бул ані паноцец, ані обични пааст. Думаме, же бул дзияк або учитель. Братови Янкови тужел ше Петро у Бейчу, же му ше там пайташе прездзываю, же вон з нізкого роду. 1782. 2. сецтємбра одволал у Бейчу Петра владика Божичкович, гоч Петро ище не скончел цалу богословию, але владика писал, же то вимага потреба у владичестве.

Петро ше оженел на Маковици. Вжал себе жену по мену Ану, дзвінку руского паноца зос валалу Венчельов.

По пошивеценю Петро такої пришол до Керестура, и за цалого свого священического живота лем ту служел. Петро Копчай умар 1818. року, 28. XI., а мал 65 роки. У Керестуре служел през 36 роки. Поховали го вицеархидиякон Гавриїл Смичклас и Янко Радвані, парох коцурски, и домашній капелан Гоч. У матрикули мертвеней припасане: „умар — по 36 рочній служби у пастирской служби“. (То зробел сигурно його син Янко). По тих датох можеме судзит, же ше Петро Копчай родзел 1753. р. Кед пошол на богословию уж мал 26 роки а кед ше пошивецел мал 29 роки. До Керестура пришол 1783. р. под конец фебруара.

Прето, же Копчай на свою першу штацию пришол до Керестура, послал владика Божичкович, Силвестра Бубановича, пароха варадинского, да Петрови Копчайови приготови место, и да го уведзе

Проелава 120 рочници спісателя Духновича.
Откриванє спомен площи на семинару у Пряшову.
Бешеду о Духновичу трима др. Руснак, Викарій.

до парохиялней роботи. Бубанович бул у тим чаше у Керестуре од 1872. — од децембра — до 1773. до юния мешаца. Бул даклем ведно з Копчайом през даяки 4 мешаци. Теди ше обидвоме заприятелели так, же Бубанович кумовал шицким дзецом Петра Копчая.

З початку Петро Копчай бул лем администратор керестурської парохії, а од 1876. р. липня 27. почал ще подписовац парох.

На керестурським цинтору (теметов, на тим од Кули) и нещка ище стої досць велики камени криж на гробе Петра Копчая. Тот криж поставел син Петра, Янко Копчай. Стої на гробе лем сам криж, — грунка (гроба) нет. Доокола крижа рошне жито, бо други крижи на гробах уж попадали та терас туто часць цинтора ору. Стої криж у полю сам. Од других гробах уж нет спомена, а криж на гробе пароха Петра Копчая стої. Стої, як да сце повесць, же тот, кому вон на спомен поставени, наїсце заслужел, да ще го памета, гоч ще других и муши забуць.

Тот гроб чека мирно на тих благодарних синох руского народу, хтоти го зос забуца на шветло винешу: украша го, обновя го и потомком придаю на вични спомен и чуванє. Хтоти народ поштує своїх предкох, тот себе буде темель будочносци, бо на прешлосци — будочносць ще темелі.

Кед Бог поможе дочекац — украши тот гроб керестурска Церква, хтоти вон зос народну помоцу збудовал и украшел.

2. Янко Копчай.

Син керестурского пароха: Петра Копчая. Перши керестурски парох, хтоти ще у Керестуре и родзел. А родзел ще 1790. р. априла 25. (по стар. календ.), кум му бул Сильвестр Бубанович. До візших класах гімназії ходзел у Сегедине, а до висших од (1806. р.) у Калочи. По скончанню штредніх школах през два роки учел право (*ius*). Вец надумал пойсц за паноца, але за латиньскаго, па ще питал до семинарії до Калочи, и бул прыяты. Але о тим ще дознал Константин Станич, теди крижовски генерални викар, и не сцел го одпушці до калочанской епархії, ударемнел му план. То було 1812. року. Йоан Копчай теди пошол до Філіпова за новтаруша. Там бул дас до половки 1814. року. Але його судба була іньшака; священство го не обкеровало. На концу ще згодзел, да будзе паноцец у крижовской епархії. Станич го послал до Бейчу до св. Варвари на богословию. Кед ишол до Бейчу, вжал себе на драгу два хлеби, але лем ёден у драже поїд, а други му остал. У писме, котре писал оцови 1814. новембра 29., спомина вон о тим хлебе: „шицки ще (у Бейчу) чудую, яки то велики и красни хлеб. Цо пове на то Пишкорка? (то була газдиня у Петра Копчая.) Може ще похваліц, же ёй хлеб у Бейчу бул як даякє чудо.“ (Ето: лем то Бачка віше була Бачка!) Мац Янка Копчая з початку, кед пришла до Керестура, тужела (жаловала) за своїм родзеним крайом. А у єдним писму,

1783. р. Йоан Копчай брат Петров, так ще за ню пита: „Цо роби твоя Анна? Чи ище тужи за Венчельов? Кед так, та жада египетску цибулю — место мани у пустині.“

Янко Копчай остал у Бейчу лем през два роки, а вец го Станич, хтоти уж бул владика, вжал гу себе, бо му го требало до канцеларії. Року 1818. Янко Копчай бул пошвецени, и бул владиков секретар. Але не за длуго. Кед му оцец умар, пришол вон до Керестура; першираз у керестурских парохияльних матрикулох подписал ще 1819. р. фебруара 6. (кресцел). Теди бул администратор Гоч, а Янко Копчай бул капелан, але думам же до приходу Смичикласа бывал на парохії. Янко, тиж так як и його оцец, цали свой священически живот прежил у Керестуре. Кед Габор Смичиклас бул парох, Янко Копчай бул капелан. А кед Смичиклас пошол зос Керестура, Янко бул администратор парохії, а уж у новембру (30.) истого року (1825.) постал керестурски парох. Теди мал 35 роки. Янко Копчай не бул оженети. Року 1831. бул вон виименовані за крижовскаго владику, после шмерци владики Константина Станича хтоти умар 1830. р. липня 31., але не сцел тога достоинство прыяц. Волёл остац у Керестуре. Стари людзе прыповедаю, же вец Серби приходзели нароком патриц Янка Копчая: „На само да га видим, какав је то поло, који није тео да буде владика!“

Янко Копчай бул чловек добри, благи и просвищени. То бул Керестурски найславнейши парох. Кед го сцели именовац за владику, як то обычай, питали ще з кральовской Канцеларії архиепископа Калочанскаго, да им приобрі верни суд о моральнім живоце, о науки Янка Копчая; архиепископ сам не познал Янка Копчая, але одписал на пароха у Станишич-у и на Кулянскаго пароха, да му потайно видаю свой суд о керестурским пароху. Перши одвітовал же Копчай не позна; а кулянски парох Осиф Ландвіебер, барз хвалі Янка Копчая. Пише же Янко Копчай „зна по мадярски, по немецки, по руски и по илирски (горвацки) и то добре; у науки и у шветской и у богословской е просвищени, живот му чисти, ма благу натуру, а у роботи е совисни, медзи своїм народом е облюбени.“

Кед Копчай подзековал, же не будзе владика, кральовска канцеларія надумала виименовац за крижевскаго владику Габра Смичикласа, хтоти теди бул викар генерални, и граф Адам Ревицки, (1831. р. мая 8.) обрацел ще на Янка Копчая, да му вида свой суд о Габру Смичикласу. Копчай хвалі Смичикласа, одписуе, же вон досць добре позна Смичикласа, бо под нім бул капелан готово за 5 роки. Вон же е здрави — так пише — и же своє

роботи вше провадзел як найлепшie. Смичиклас вец, 1834. р. 9 марта, бул именовани за владику, а история владического його живота показала, же го Янко Копчаї добре оценел.

Янко Копчаї, пребул страшну колеру у Керестуре 1836. р. И у тей згоди ше указал, же є благи роботни и пожертвовни. Умар вон 1844. р. марта 6-го. Ховали го Дюра Шовш, коцурски парох, Василь Лусканци, капелан коцурски и Гвожджак Я. капел. керестурски. Стари людзе гуторя, же Я. Копчаї барз бул добри гу худоби, тримал велью крави (а на кождай бул цингалов) па млеко, сир, роздавал худоби. А як гваря — любел ношиц квешцк на першох, а тоти цо тово приповедаю обычно додаю: ша легинь бул. — Слава Янку Копчаю!

Чи сце себе и челядз свою уписали за членох Руского Народ. Просвитного Дружтва?

Природни и газдовски живот Русинох у Бачкай и Сриме.

1. Живот Русинох у перших роках населеня.

Руснаци у Бачкай добре ше множели — па так и до нешкі. У перших 50 роках, од кеди ше Керестур населял, ридки бул служчай, да ше жені легинь од 18 роках, а дзивка од 16. Обично ше теди женели, так як то и у других народах, легине од 20—26 роках, а дзивки ше одавали од 18—22 роки. Але познейше почали ше легине женіц од 18 роках, а дзивчата од 16 роках. Було време кед державна власц сцела викореніц тот обичай (медзи 1850. и 1860. роком), але то ніч не помагало. Нешка досц часто ше слушчє, же ше одава дзивче од 14—15 роках. Па так Рускиня часто уж баба, кед ма 32—35 рокі. Чи то добре, чи не так скоро ше женіц и одавац, не спада, да ше о тим ту пове остатне слово. Але тово треба ту зазначиц, же ше пре вщасну женібку наш народ скоро множи, а млади людзе скоро починаю жиц за газдовство; бо кед ше легинь ожені, а дзивка ше ода, уш ше ошлебодза од лехкодушносци и — так наш народ гвари — од „шаленства“ младосци, а наберу до себе газдовскога духа. Не задармо ше гутори: „Хто ше ожені, тот ше премені“.

1792. р., як там уш наведзено було у Керестуре 470 пари душох, а шицких (Руснацох) жительюх 2100. Року 1838. уж було 782 пари, а 3740 души; 1859. року було 4829 жительюх у Кере-

стуре (у Коцуре 2300.) Видзиме, же ше Керестур за 50—60 роки сам од себе (през досельваня!) одвойне помножел. 1900. р. у Керестуре було шицких 5098 души, а як Руснаци записаны 4826 души, дакле баш тельо, кельо було 1859. року. Чом же так? Пре не-престане висельоване зос Керестура. Дас коло 1850. р. Керестур ше напольнел зос жителями, як кед ше погар напольні з воду. И цо ше вецей зберало, розлівало ше, и цекло, кадзи себе напшло драгу.

2. Обераци хороти и колери.

Розмножованю Керестура велью чкодзели два вельки колери, хтори у Керестуре пустошели, а пре подводносц и до нешкі чкодзи нездрави воздух и вода. Велью млади умераю у Керестуре на ёфтику (сухоти). Але нешкі уж велью лепше як до теди, докля не були викопані бегелі. Вечайраз були обераци хороти медзи дзецими. Так 1811. р. лем у самим децембр умарли 76 дзеци (20., 26. и 27. децембра по 6 на дзень); а у јануару 1812. р. умарли 48 дзеци. (Матрикула Кер.)

Перша колера була 1836. р. — кед бул дарох Йоан Копчаї, а капелан Гвожджак. Пановала тата колера лем през 5 тижні: од 16. юля до 24. авгуаста. То була веクша колера як друга.

Число тих, цо зазначени, же умарли на колеру, виношело: 570; а шицких умарло у тим року 607. Дакле: вимарло дас $\frac{1}{6}$ жительюх цалого валалу. До найстрашнейшай сили дошла колера 2. авгуаста; того дня умарло 61. Од 16. юния до 2. авгуаста колера так росла:

16. юля умарло: 1 (Гелена Хромишин 28 рочна); 17. юля умарло 0; 18.: 0; 19.: 2; 20.: 0; 21.: 1 (не сигурне же на колеру); 22.: 4; 23.: 4; 24.: 7; 25.: 7; 26.: 9; 27.: 15; 28.: 15; 29.: 30; 30.: 40; 31.: 47; 1. авгуаста 47; 2.: 61. Од 2. авгуаста так колера падала:

3. авгуаста умарло: 53; 4.: 32; 5.: 23; 6.: 31; 7.: 41; 8.: 20; 9.: 20; 10.: 20; 11.: 16; 12.: 10; 13.: 13; 14.: 8; 15.: 5; 16.: 6; 17.: 6; 18.: 0; 19.: 3; 20.: 2; 21.: 2; 22.: 3; 23.: 1; (не сигурне, же на колеру); 24.: 3; (остатня умарла на колеру Емейди Марча 4. рочна). Мертвих ховали двараз на дзень: на саме поладніе и на 7 годзін вечаром (Матрикула Кер.)

Кед уж видзели же колера престала. 28. по нов. 16. по стар. авгуаста тримали „Те Деум“, а 29. (17.) авгуаста мали службу Божу за шицких усопших у колери. Страх бул у валале теди вельки, так людзе давали на служби Божи, як и нешкі у часу страшнейшай шветовей войны. Зос наскладаних од людзох пенежох як и зос своеі штолі послаў парох Йоан Копчаї до Зомбора на шпиталь 100 форинти. Прето го зомборски варошки одбор выбрал (у фебруару

1837. р.) за почесного граждана на варошу Зомбора. На шпиталь у Варадине Штефан Канюх и Ферко Мудри послали суму: 250 форинти (5. августа 1836. р.) А на сербски шпиталь у Варадине наскладали (и послали) Керестурци 100 форинти (7. октября 1836. р.). Тоти дати не означаю дзень, кеди пенежи з Керестура були послати до Зомбора и до Варадина, але кеди виставели квиту тоти, цо їх прияли. Три роки по тим (т. в. 1839. р. у априлу) послал парох Копчаї од своїх пенежох на зомборски шпиталь ище 500 форинти. Як на гевти часи були то вельки пенежи: теди 500 форинти вредзели тельо, кельо нешка 5000 форинти (10.000 коруни). Пре тоти дари Керестур би мушел мац на зомборски и варадински шпиталь векше право, як други валали.

Друга колера була 1873. року, априла од 20. юля до 22. септембра, дакле велью дужей як перша, Шицких у тим року умарло 479, а на колеру (хтори вазначени же так умарли) 289. Найвецей на дзень умартих було 15 (17. августа); 9. августа було 13, тиж так 10. августа; 15. августа було 14 мертвих.

Пре войни, хтори ше водзели од того часу, одкеди Руски-Керестур стой, Керестур не настрадал. Ишо ані у буни 1848. Керестурови ше ніч не стало, бо Керестурци и Мадярох и Сербох дочековали мирно, давали їм, цо од ніх питали.

3. Селене Русинох на други валали.

Не одлуга потым, як ше престали з Горніци Руснаци селіц до Керестура, почали ше з Керестура висельовац, але уж ше так выберали з Керестура як дзеци од своєй мацери: не вибирали ше Рунснаци прето з Керестура, же им ше не любел, але лем прето, же им ту уж почало буц цесно. Кед сцеме гуториц о висельованню з Керестура, мушиме гуториц и о висельованню з Коцура, бо як з Керестура, спомнул, нешка и у Керестуре и Коцуре и у шицких валалох, дзе жив наш народ, помишани Керестурци и Коцурци. Уж у I. половки 19. століття рушел ше и Керестур и Коцур, як кед на яр древо руши. Перше ше почали селіц до Шиду, дзе лежи велике добро Крижевацких владикох. То було 1802. року.

Вец ше почали селіц до Петровцох (у Срімі) од 1834. року. у I. половині 19. віку почали ше селіц и до „Шайкаш“-у и з Коцура и з Керестура; у буни 1848. дзепокотри тамац посцекали.

Векше висельованне як з Керестура так з Коцура почина ше по буни. До буни, док паасти були звязані зос своїм паном, було ше чежше висельовац. А по буни кед шицки людзе добили шлебоду пукли обручі, хтори сцискали людзох, по швеце ше отворели шлебодні драги. А баш у тото време у Керестур и Коцур ше

виполнели (як зме то уж видзели). И од теди ше почина висельоване и з Керестура и з Коцура, як не претаргнути ланц ше воно цагнє до нешка. Нашо Руснаци селя понайвецей на место Сербох, а у новше време (Пишкоревци, Райовосело, Андревци и т. д.) на место Шокцох. Гевти гиню, а ми рошнеме. Та ми не виновати їх шмерци. Руснак лем роби и Богу ше модлі, з ножом не воює. И Бог му помога. Думам же Дюрдьов наша найхарактеристичнейша колонія. Перши доселеници Руснаци (хтори там

Руски селянски театр у Свиднику,
котри представлял у Пряшову „Добродѣтель перевысшае богатство“ од
Духновича на прослави 120-рочнини Духновича.

пришли ишо пред буну) посербели ше, а хтори ше не посербели, у буни отамаль сцекли. 1870. р. були там 13 руски хижни нумери, а 1880. року 30. Од того року з рока на рок досельовали ше у векшим числу. 1910. року (по статистики) було там 1481 греко-католикох (а то значи Руснацох) а у філіалах 187 души. Нешка сигурно же єст у Дюрдьове преко 1800 Руснацох, а маю веций як половину з валалского хотару, гоч по числу душох Сербох єст дас двараз тельо як Руснацох. Од 1893. р. ма Дюрдьов руску парохию (предтим спадали тамтейши Руснаци под варадинску гр. кат. парохию). З тих Руснацох дас $\frac{1}{3}$ Коцурчане по походзеню, а $\frac{2}{3}$ Керестурчане. Вжате з релаций тамтейшаго пароха. Так *

исто и о других руских колонийах пишем по информации там-
тейших паноца.

До *Вербасу* почали ше селіц Руснаци после 1848. року. Нешка ест там Руснацох дацо преко 750, векша їх часц походзи з Ко-
цюра, а меньша з Керестура. Парохиялни матрикули починаю од
1860. р. Грекокатолицка парохия у Варадине по своей старосци
треца медзи грекокатол. парохиями у Бачкай.

У Сриме нешка мame слідуючи колонії: Найстарша колонія Шид. Там Руснацох з Керестура и з Коцюра населел (на влади-
ческе добро) крижевски владика Сильвестер Бубанович р. 1802.
Мали ше населіц 50 фамелій. Нешка у Шиду ест коло 950 Русна-
цох — по походзеню дас половка Керестурци а половка Коцурци.
Але зато шицки гуторя „були“ „лежали“, а не: „булї“, „лежелї“.

Беркасово. Нешка у нім ест коло 380 Руснацох. Почали ше
Руснаци селіц до Беркасова после 1848. року. Беркасово спада
под Шидску парохию. При Беркасове є Прибина Глава, дзе ест
коло 270 Руснацох „Горняцох“, але вони ше уж зошицким з на-
шима зедначели (асимилювали).

Бачинцы. У Бачинцох нешка ест Руснацох коло 6050. Векша
їх часц походзи з Керестура. Парохиялни матрикули починаю ше
од 1851. року. У веckшой маси населели ше Руснаци до Бачинцох
дас пред 20 роками.

Миклошевци. Там ше Руснаци почали насельовац 1849. року.
Тераз їх ест дацо преко 750. (Сербох лем 115), а жем у валал-
ским хотаре є готово шицка їх. Парохиялни матрикули ше по-
чинаю з 1859. роком. Тамтейши Руснаци готово шицки походза-
з Керестура.

Петровци. Руснаци ше ту почали селіц 1834. року. То сом
нашол записане у приватных хроникох. Од 1837. року ше починаю
матрикули рускей петровской парохії. Перши Руснаци ше
населели до Янковцох але ше вец преселели до Петровцох. Нешка
у Петровцох ест 970 Руснацох. Векша їх часц по походзеню Ке-
рестурчане, а меньша Коцурчане.

(У Славонії): *Пишкуревци*. Ту руска парохия, душпастыр-
ство а людзе розшати по околици (филияли: Андриевци Доль,
Перковци, Врполе, Чаковци, Дяково, Сатница, Врбица, Вишковци,
Осиек, Селци, Трнява, Маяр, Набрдже, Тополе Старо, Сатци, Гар-
чин, Среданци). У самих Пишкуревцох ест 378 Руснацох, а шицких
котри припадаю тут тей парохії (окрем „Галициянох“ хторих ест
дас 150) ест 686.

Найвекша часц населенцох походзи з Керестура. 1906. р. у
Пишкуревцох вибудована руска церква, 1907. добили Пишкурев-

чане руского свойого паноца. У Андревцох маю Руснаци свою
власну капліцу.

Райолосело. Шицких Руснацох, цо спадаю под туту парохию,
ест дас 500. З того 400 по походзеню Керестурчане, а лем 10
Коцурчане; други кой „Галицияне“ кой „Горняци“. Руска парохия
од 1911. року. И ту Руснаци барз розшати (филиялі: Гуня, Дю-
ричи, Рачиновци, Бошняци, Жупаня, Врбаня, Соляни, Дреновци,
Оток, Комлетинци, Привлака, Винковци, Андриашевци, Церна,
Ямина).

У Керестуре нешка може буц дацо преко 5000 Руснацох.
Керестур зос салашами, хтори не спадаю под його хотар, але на
яйма биваю (понаї више биреша) Руснаци, може мац до 6000
души. А у Коцуре дас 2600. Шицких наших Руснацох нешка може
буц даяки 17.000.

4. Як населени Керестур?

Як зме видзели, контракт медзи ерапом и Руснацами, цо на-
сельовали до Керестура, ніч не гутори о тим, кельо кожди поедини
населенец достане жеми. Сигурно, же не шицки еднак достали
жеми, бо не кожда фамелия могла еднаку часц жеми обрабяц.
Ані еден населенец не могол достац вецей як „сесию“ жеми
(4 ферталі).

1778. р. дакле 28 роки потом, як ше до Керестура почало
селіц, були у Керестуре такі газдове: 5-ме хтори мали по сесию
жеми; 100-ме хтори мали по $\frac{3}{4}$ сесій; 102-ме хтори мали по $\frac{2}{4}$
сесій; 57, хтори мали по $\frac{1}{4}$ жеми, а 29-ме цо не мали ані по $\frac{1}{4}$
жеми; и 20-ме през жеми (Кал.) То сом не нашол нігдзе у спи-
сах виявене, але я себе так думам, же населенци у Керестуре не
добивали жем зошицким задармо, але мушели за ню плащи
даяку гоч найменьшу цену. Тоту свою думу операм на слідуючих
точкох:

1.) У споминаним контракту нет о тим ані слова, же насе-
ленци добилю жем зошицким задармо, а баш то би найбаржей
цатало людзох до Керестура.

2.) У контраку ше наводзи, же кожди годзен свою жем и
хижу и шицко своё предац а з пенежох придзе ерапу лем $\frac{1}{10}$
часц. Кед би населенци добивали жем задармо, немогло бы так
буц же би главну суму пенежох за предану жем вони добили, а
не ерап.

3.) Попис газдох у Керестуре з 1778. р. указує нам, же теди
у Керестуре було досц и таких, хтори не мали досц жеми ані
за свой живот, а сигурно же би могли вецей жеми обробиц, як

наисце мали. Хто ше селел з „Горніц“ до Керестура мушел себе або пенежи принесц, або привесц статок (коні, краві) и цо треба за газдовство: коч, плуг, брану и т. д. Ерат тото не давал приселенцом, бо наисце и не могол давац. Хто ше преселел през нічого, тот не могол розпочац газдовство, тот мушел буц лем люцки слуга.

5. Способ газдованя у початку.

Газдоване нашого народу у Керестуре вецей як през 100 роки оставало вше єднаке. Жем було обрабяц чежко, бо не було ту тому добрих справох. Плуги були древени, требало до ніх працац по 4 коні, машини не були ніяки. Жем вше була зароснута зос тараску. Прето ше шало лем дацо вецей, як цо треба за жывот и отплату (теди готово шицко плацели у жице, з чого досц и до нешкы остало: так паноцови, дзиякови, краварови, байберови и т. д. и нешкы ше ище у Керестуре плаци у жице). Яраш бул вельки, трави вішадзи було досц, па людзе газдовали зос статком: з кравами, волами и овцами. З того ше правели главни пенежи. Але теди ані не були пенежи медзі людзми; и чежко було до ніх дойсц, бо шицко було туне. Кед требало дацо предац, па путь до Баї або до Варадина або аж до Сегедина. А ніч не мало цену: ані робота ані ствар. Нашол сом записане з 1783. року, як теди парох керестурски плацел своїх роботнікох: „дал сом корец ярцу.... (тому и тому)... цо ми копал кукурицу за 4 дні“; „дал сом 4 гроши.... (тому и тому), цо ми древа рубал, цо ми дикинь рубал“; „за копане кукурици надніца 4 гроши“.

Паноцец доставал очисченого жита 2 корци од нумери, котри у тим чаше вредзели 1 форант. Але кед ше добре зродзело, та жито не вредзело ніч, бо го ніхто не сцел купиц. Брат керестурскаго пароха Петра Копчая Йоан Копчаї, парох у Дорогу, у тим чаше писал до брата Петра: мам жита, але цо ми знього, кед го не мож предац. (Ей, кед би нешкы тога жито ми добили, ша ми би го предали за езерки!!) Тото писмо писане 1792. р. 17. новембра (Кер.) А не лепшэ було ані у Керестуре, — бо теди бул таки швет, пенежи було мало, и не ходзели так помедзі людзя як нешкы. Пожичиц себе пенежи — то була барз чежка робота. Кед спомнүти Йоан Копчаї, 1801. р. у априлу, бул именованы за мунікачевскаго каноника, требало му плаціц за диплому 200 фор. И теди мушел вон писац аж до Керестура гу братови Петрови; да му, лем кед може, пожичи холем 100 фор. Тот істи Йоан Копчаї вецейраз пожичовал пенежи од брата Петра, пароха у Керестуре. Але яка була мука доручиц тоти пенежи тому, кому требало.

Йоан Копчаї пише братови Петрови по пошти ми пенежи не посытай, бо то не сигурна драга; мнё уж двараз пенежи препадли, кед сом іх по пошти послал; раз 25 фор., а раз 10 фор. Писма обидвараз дошли, дзе треба, а пенежи препадли. ... Як же теди посылали пенежи?

Найсигурнейше було по сигурним познатым чловеку послац. А кед не так, теди зос Керестура ше требало одвесц або до Баї, або до Варадина або аж до Сегедина па там даяк пенеж придац до сигурных рукох (обычно: до даяких дружтвох). Йоан Копчаї радзи Петрови, же да му (до Дорогу) так пошле пенежи: Изд або

Живи образ. Руека будучноец. Щастъ Боже!

до Баї, там ест „уряд солі“, або до Варадина до банки, па ми пошлі пенежи по пошти, але з іх препорученью. А кед не, а ти идз до Сегедина, там калудэре пияристы, вони часто ходзя до Дебрецина (дзе тиж маю манастир), а отамац уж ше лем найдзе дахто сигурни, да ми пенежи принёшэ. — Така то була мука з пенежмі. А кед требало послац даяки пак, теди поготово требало посылац (да будзэ сигурне) по познатым чловеку, а тому ше уж вец дацо дало за послугу. Так 1804. р. 14. януара пише Петро Копчаї до Сегедина свайому синови Янкови, хтори ше у Сегедину учел: (письмо писане як теди було обычай — по латински, а лем тога по руски и так писане): „Тому честному Коминярови дай на еден жидель вина, Яничку мой, сину мой. Красний добро ся

уч". Сигурно, же Коминяр принес Янкови писмо и даяки пак. Таки то живот бул, док ше по швеце не наможели жележніци, телеграфи и телефони, машини вшёліякого рода. Шицко зарноше звожело дому, тлачело ше на коньох. Же у Керестуре (а и у Коцуру) од самого початку населення тлачели на коньох, и то швечи, же Руснаци пришли до Керестура спод Карпатох, а не з правей „Горніці“. На „Горніці“ а тиж так у Галиції, „ципами молотять“, а нізач би не сцели на коньох тлачиц. Газдоване у Керестуре ше нагло пременело одтеди, одкеди жем зогната (од 1876. р.). Кед жем у веќшим фалаце, легчайше мож на ней газдовац. Одтеди ше почали множиц салаши по керестурским хотаре хторих ест нешка тельо, же страньски людзе, хтори не приучени на салаши, думаю же то — у керестурским хотаре — салаши валал. Зарно ше звожи на польо, на полю ше витлачи з машину. Машина нешка у шицким парастови помага: машина шеє (и садзи кукурицу), машина и коши, машина тлачи (и кукурицу лупа), машина и зарно меле (давно були сувачи, у хторих, коні цагали). Прето нешка мож згоднійше и спорше газдовац, своєй роботи мож дац веќшу цену. У тих роках, од кеди жем зогната, керестурски парости ше и найвецей змогли. Жем була за їх перше и главне; робели, шпоровали, брали на себе и досц вельки длучства, лем да ше замогню жеми. Па так — да лем повем як приклад — керестурци цалу Билу за не велью роки закупели. Нешка мame досц газдох, цо маю по 5—8 ферталі жеми, а ест и таки, цо маю по 9—10—14 ферталі.

Хижи були давно шицки з надом покрити, нізки, але комин мали вше. Облаки були мали, а обично не виходзели на драгу, але лем до двора (то „шлепи хижи“). Капури були вишаци; цала капура вишела на єдней греди, хтора вищела на єдним слупе, и доокола нього ше обрацала, а од другого слупа ше заношела. Таки капури ище нешка ест у Керестуре. Греда, на хторей така капура виши там дзе ше спера на тот слуп, доокола хторого ше обраца, коньчи ше зос пняком, да капуру легчайше заношиц. Нешка ше хижи покриваю з черепом, а обично таки красни, же би мог у німа гоч яки пан бивац.

6. Облечиво.

Хлопи ношели шицки гачи. И то швечи, же нашо Руснаци пришли спод „Горніці“ а не зос самих горох. Широки гачи и кошуля з длугими широками рукавами то мадярска ношня. А на кошулі длуги и широки рукави (хтори ше не капчали, але закасовали), стань на кошулі бул таки кратки, же хрибет (часц од

гачох до кошулі) бул вше голи, па влеще зошицким почарнел. А ище добре паметам але уж лем єдного діда з таким хриптом и з таку кошулю. На ногах чижми. Калап з вельким горе подзвинутима крисами. У женским облечиву найхарактеристичнейши були червени чижми, хтори ше коньчели оштро (на шпиц). Тиж характеристични були „оплечка“ т. е. брушліки зос билого платна, а рукави ше коньчели пред локцом (кед идзeme од плеца гу локцу) и були на широко випирени; сам локец и рука була голи. (Думам, же оплечка превжали Рускині од Словачкох, але ище на „Горніці“).

У новше време облечиво хлопске у Керестуре а так исто у цалим нашим народзе вше баржей идзе на обще европейске. Женске заш облечиво трима штредок медзи мадярским и сербским женским облечивом. Дзивки на швето ноша барз драги шмати. Єдно таке облечиво (сукня, фартух и рекла) коштує од 100 до 200 коруна (цена пред войну). Дзивчата ше любя „нафарбиц“. Хлопи давно шицки ношели длуги власи — ище и легине: тераз би було шмішне, да легинъ ноши длуги власи, але старши, дас од 50 роках далей ище ноша длуги власи, гоч уж мож видзиц, же и то не будзе длуго пановац.

7. Едло.

Давно (през вецей як 100 роки) у Керестуре були главни млечни страви — так, як нешка у Галиції. Месо ше ридко єдло. Галушки зос млеком, зос сиром, пироги — то були шветочни єдла. Лошки древени, а видлічкох не було. Мой оцец ми приповеда, же кед вон бул хлапец, „та зме себе з наду видлічки пра-вели, кед зме ше дознали, же буду пироги на полудзенок“. Пости ше барз посцели. „У вельким посце“, як ми гуторя стари „млеко зме швиньом до шафля сипали, а сами зме єдли хлеба з олейом або кромплі на лупу“. Нешка ше є меса у нашим народзе, гоч баш и не тельо як у Швабох, але досц як на парастох. Главна страва нешка месо. Нешка кажди Руснак патри да себе одхова швині на забице, а газдиня, да вихова досц дробизагу. Мало ест таких худобних, хтори би себе не заклали голем яку-таку швиню.

Швині ше колю вешені — под жиму, да будзе на жиму меса. Як у самим газдовству так и у газдовским живоце нашо Руснаци иду за Швабами. Од Швабох ше велью научели. Але мож и повесц, же по Швабох нашо Руснаци ту у Бачкей найліепши газдове.

Од елементарних нешесцох у Керестуре вредно спомнүц шашку 1849. р. теди, кеди були Руси у Керестуре. Каменец ве-дайраз бул, але єден охабел за собу найвекшу традицию. Спа-

днул вон на Русадля на други дзень под вечар. Одтеди кажды рок на треци дзень Русадльюх иду Керестурчане з процесио до „водици“. Сримчане Руснаци иду на тот дзень до капели у Илачи при Товарнику. Котрого то року було, не мог сом ше за сигурно допітац. Як сом познейше нашол у прыватнай хроніки мало би то буц 1853. р. юнія 7. Людзе хтори нешкы маю 70—73 роки гуторя, же вони тэди іще лем хлапцы були. Вельку традицию охабела за собу вода, хтора вишла 1870. року. Вода ше вдарла до валалу баш на самі Трокралі (ляд розруцела). Ніжша часць валалу (Барыще і Буджак) стали у воді, а польські готова шицка — окрем Косцеліска. До Лалітю, Торжи і Філіпові ходзело ше на чамцу. Риби было превелью. Кед вода спадла у хотару бул велькі смрот пре жабуруну і пре погнілосц. У тих водох була друга колера (1773. р.) През два рокі вода у валале була, але вец іще і за 3—4 рокі ту і там у полю осталася, або ше адноў являла. То були рокі дижджовны рокі.

Надпіс на гробе славнага народнога чалавека (Колара): „За живота ношел вон у шерцу цали народ, а як умар жиє у шерцох цалога народа“.

Зос руско-українськай кніжковносци.

Маркіян Шашкевич.

Написал: М. Черняк.

Вельким, твардым сном на полю просвітним спали Русини у Галичині пред 80 роками. Панове, то є интелигенция вшадзі и дома бешедовали лем по польски. Кніжкі правда були, але лем на церковно-славянскім языку и на польским. На рускім народным языку кніжкох не было. Бо и хто же мал их напісац, кед ніхто за то ше не старал. Народны рускі язык бул, бо шицок прости народ нім бешедовал, але тот язык бул лем за паастох. Панове ше ганьбели у дружтве на тим языку бешедовац, бешедовали по польски. — То були смутні часы!

И як на Україні І. Котляревски, так у Галичині перши прэгварел на народным языку Маркіян Шашкевич.

Вон бул син галицко-рускага паноца, родзел ше 1811. р. Кед бул на богословій, в ёдно зос двома приятелями видал кніжочку „Русалка Дністровая“ 1837. р. на народнай галицко-рускай бешеди. То бул перши велькі камень фундамент. Од тэді мало помало почина народны рускі язык превладовац и у интелігентных фамеліях и у Церкви и у кніжкох. М. Шашкевич умар 1843. р. як рускі паноцец.

За Русінох, ма
Маркіян Шашкевич
вельку вредносць, бо
перши на простей
народнай рускай бешеди
почал пісац,
прецо іще і церпел.
Маркіян Шашкевич
дал початок и зос
його стараньем руск
народна бешеда
у Галичині вошла
не лем до кніжкох
але тиж и до домох
інтелигенцій и стала
друштвеним языком,
вецка и у школах
почали на народнім рускім языку
учиц, з ўдзім словом,
язик народны рускі
стал языком
літературным (кніжковним).

У тим ёст велька заслуга Маркіяна Шашкевича.
Пречитайме даца з його сочиненіях:

Руска бешеда.

Руска мац нас породзела
Руска мац нас и повила
Руска мац нас полюбела

Чом бешеда ёй не мила?
Чом ше од ней ганьбиц маме,
Чом ше цудзей прилапяме?

Владимир Виславески (Амер.)
Утемель, член РНПД. I. кл.

Праятельови.

Одруц тот камень, цо ци шерцо цишне,
Дозволь, най в цемни тин*)
Шлебоди ясне слудко заблішне,
Ти не неволи син!

Дружтвена шпиванка.

Русин же я з роду и тим ше поношим,
Любим прости щироць, хранім руски нрави
Шпиванку зашпивам, голубка**) поскочим
Госца почастуем — то майо забави.

Як буц щешліви.

Оцец ше еден	Науч го крашнє
Питал учителя:	И читац и писац.
На яки би начин	Место иминия
Син щесца мал вельо?	Дай му розум ясни,
Тот му одпове:	Теди твой син будзе
Науч Бога познац,	На вик-вични щестни.

Правдиве щесце.

Не сцем я богацтво	Лем добри най будзем
Ні пенежи мац,	И Богу миленьки
Ні паном — вельможом	Най ме людзе любя,
Ні царом ше звац;	Теди я щасненъки.

Слово до почитательох руского язика.

Дайце руки млади други,
Шерцо шерцу най припаднє,
Най щезаю чежки смутки
Розум, дзека най настанє.
Ведно, ведно, хто ма сили
Гоньце Руси молги цемни,
Зависц най вас не зопера,
Ведно к шветлу други шмели!

С п о м е н.

(Скрацене.)

Шпивац будзем, цо уж прешло
Давни — давни згадам час,
Як весело теди було,
А як смутнє нешка в нас.

*) плот. **) руски танец.

Поза билими водами
Били орел гніздо мал
Медзи рускими странами
Звон зборови гласно грал.

Новгород зос силу — славу
На цали швет гласни бул,
Київ свою злату главу
Под небеса видзвигнул.

Теди Славу величали
Ширим шветом славно раз,
Люмир и Боян шпивали
Красно, звучно в еден глас.

Нешка писня смутно идзе
Цемни лес сей слуха глас,
За Дніпер, за Дунай лєци,
Давни спімен — смуци нас.

Понад Дністра крутым брегом
Чарни галки крича там,
Смуток страшни душу хвата,
Будучносц закрита нам.

Щесце, добро зос могили
Про себе нам дава знак,
Як Славяне давно жили
Чежко нам жиц нешка так.

Русин з щирих першох своїх
Посила у братски край,
Дзе биваю браца його
Там за Дніпер, за Дунай.

Ярне квеце.*)

(Преведла: Ю. Ч.)

Квитка малая	Най бим заквитла,
Модлела маму	Польо прибрала,
Вщас яр прибрану:	Же би сом була,
„Мамо родная!	Як слунко ясна,
Зроб ти ми волю	Як зоря красна,
И дай ми долю:	Же бим згарнула

*) Ярне квеце треба розумиц „Русалку Дністрову“.

Весь свит до себе!“
— „Дзивко голубко!
Жаль ми барз тебе,
Прекрасна любко!
Бо витор свишне
И мраз прицишне,

Буря задудній:
Краса змарнєе,
Лічко счарнєе,
Главичку склоніш,
Лісточка зроніш,
Жаль шерцу будзе“.

Син любезному отцови.

Думка моя, ягод буйни витор ярній
На лёгки ше кридла взвесла — лета,
Вноши ше тамаль, дзе мой оцець стари
Поцешеня у старосци гледа.

В печалі жиє. Боже, чом нє в радосци
Вик свой мирно, весело вон нє прежива,
У добру, зздраву, милей веселосци,
Чом нє у щесцу живот, його пліва.

Отче, ах отче! Кед ше ми трафело
Дні живота ци з полінчом огорчиц,
Кед ци ше шерцо з жальем наполнело;
Стари твойо очи сліза стала рошиц.

Просць ми Отче, просць ми! Патъ я ше каэм
Чежко ми, жаль шерцо мою наполнюе,
Твойо стари ноги зос слізами злєсю,
Просць ми, просць! Розпуга най ме нє турбуе!

До милей.

Подуй витре, витросеньку
Дзе мила сумус,
На кридлох ей неш писеньку,
Най ю поцешус.

Подуй витре до загради
Дзе веночок плєце
Поведз, же ю любим млади
Ягод вона квеце.

Погласкай ю витросеньку
По ей лічку билим,
Най уж зна и ей серденько,
Же то я ей милим.

Най не плаче, най не тужи,
Бо ше време збліжа:
Придзе мили, приголуби,
Зос ню ше повинча.

Псалми Русланово.*)

II.

Вира шерца моего ягод Бескид твардо поставена на любови. Смуток твой змарнєе, а радосць и шлід по нім замеце, а смутна полноць ясним поладнем будзе и розвешеліш ше, а око твойо засияє ягод зорнічка у бурній цемносци живота твойого, як зоря облечеш ше од шмати тихомиря и над тобу трепеци милосць Божа, бо надія ци зос шерца не сcekла, — бо хто яко Бог?

Сплашиш ми долю и одженєш щесце, дзень ми помуциш, як да ше предомну цали швет запада, зос нужду ме вдериш, пошлеш на мене злідні, швет ми опусцел и будзе враждоваць на мене, радосць моя знікне, лем плач ми остане, туга рано, а вечаром журба, безсонносць в ноци, горйоване во дні, вирвеш ми очи и душу ми вирвеш а не вежнєш милосць одо мене и виру не вежнєш и не видреш любов и виру не видреш, бо руске ми шерцо та и вира руска.

Цудзе дзецко — не свойо.

Ст. Руданьскій.

(Прев. Ю. Ч.)

Старали ше муж зос жену	Вироснул ім хлапець крашнє,
Же дзеци не мали;	Час го уж оженіц,
Зато себе уж под старосць	Требало би газдоване
И широту вжали.	Зос сином подзеліц.

Рошнє tota іх широтка	Але стари барз би ради
Шицко ім помога,	Широсць його познац,
Але стари як люцкому	Роздумуе, як би сина
Вери ей не дава.	На спробунок та вжац.

Та уж озда не на дармо.	Врацел ше вон раз од пана
Пригваряю людзе,	Так почал гуториц:
Же ніяке люцкое дзецко	„Жено мила, сину мили,
За свойо не будзе.	Не будзем я уж жиц.

*) М. Шашкевич волал себе: Руслан.

Барз ше на мне пан погнівал
И сце ме обешиц,
И я ютре ягод злодзей
Мушим живот звершиц.

Ідз ле жено по пенежи
Треба ше подзеліц,
Сцем остатню свою волю
Док жиєм виполніц".

Стара бидна ягод дзецко
Плаче и нарика,
Бере ключи у старого
И ладу одміка.

Цо там тих дукатах було
Гаршок верховати,
Ледво-ледво стари з сином
Вицагли го з лади.

Висипали на парточку,
Стари на жем шеднул
И з дукатах громадочки
Аж штири нагарнул.

„Громадочка, гвари, перша
На ховане будзе,
Жеби на мне, так як треба
Паметали людзе.

Друга, жено тебе будзе,
Тебе премилена,
Бо ты ягод мамочка
Старого любела.

Треца громадочка тебе
Мили сину будзе,

Любел сом це як свойого,
Видзел Бог и людзе.

Тота штварта громадочка
Най будзе для того,
Хто поможе мне на ютре
Обешиц старого".

Синочок ше скопел фришко,
За пенежи лапа,
„Я помогем вас обешиц,
Моя будзе штварта".

Здыхнул стари, станул горе,
Прегварел помали:
„Идз ми з хижи зос обисца
Хлапче препогани!"

Вжал сом це до своей хижи
Ище ши бул мали,
Во дне в ноци зме робели,
Тебе допатрали.

Лем сом думал, же на старосц
Ти нас будзеш цешиц,
А ты сам место помоци
Готов ме обешиц.

Идз ти, одкаль ши и пришол
Хлапче препогани,
Не споминай, же ми тебе
Своим сином звали".

Хлапец вишол, стари плаче,
Правда, добри людзе,
Ані ёдно люцке дзецко
За свойо не будзе.

Глухи и гамбати.

Трафело ше якош раз,
Гамбати и глухи
Мали в церкви ведно стац,
Видзели то други.

И гамбати лем цо сце
Зос кніжочки читац,
Гамби ше му зложка так,
Ягод да сце гвіздац.

Глухому уж було досц,
Так ше барз погнівал,
Висше руку дзвігнул кус,
Длужей не витримал.

Та по гамбох його: луп!
„Будзеш гвіздац брате!"

Не мое ноги.

Наштред леса, наштред гаю
На недзельни ёден дзень,
Заспал чловек у чижемкох,
Пребудзел ше, чижмох нет.

Пребудзел ше, предрал очи,
Даскельо раз живкнул барз,

З зачудзенъем боси ноги
Опатрел вон ище раз.

„Не мое то" — гвари, „ноги
Вера Божа, мое не,
Бо мое у чижмох були,
На тих ногах чижмох нет".

Пеальми.

О. П. III-го альбо.

(Преведла Ю. Ч.)

Псалом 1.

Щешліви муж, хтори нігда негледал
Поради од гордих безбожнікох,
Не ходзел по драги гришникох,
На лавку гу душегубом не шедал,
У гриху вони жию, зло лем творя,
Добре, хто не чул, цо вони гуторя,
А Божи закон хто лем полюбел,
Щешліви — душу вон не погубел.
И таки чловек — древо до квітн€,
Корен€ му блізко велькай води,
На време зродзи прекрасни плоды,
И лісце му не спрее не одпадн€,
Цо год вон роби, віше в щешліви час,
Щешліви чи можу буц безбожніци?
Ша вони ягод прах, цо на уліци,
Кед вітор вельки, нет го ані гарсц.
И зато вони нігда не воскрешню
Награду прияц и славу небесну,
И не привита іх ангелох збор,
Не опатри небо іх гришни зор.
Зна Господь добре драгу праведнікох,
З погубу кара пут безбожнікох.

Псалом 14.

Хто достойни о Боже
У пробутку Твоїм бивац,
Хто на святу гору може
Преселіц ше и пребивац?
Непорочно хто лем ходзи
Божих законох драгами
И вше лем правду роби,
Хто зос щирими словами
Каже, як му шерцо гвари,
Та хто нікого не зрадзел
И язиком хто лукаво
Лестну мову не провадзел,
Хто з любови гу ближньому,
Зла не робел баш нікому,

Ощадуй, уч ше, роб — будзеш мац,
будзеш знац и годзен ши шицко.

Дружтвени живот.*)

(Пише: М. Винай).

Роздумоване о дружтвенем живоце. Роздумоване о дружтвенем живоце кожому потребне: бо шицки зме члени дружтва (фамелії, общества, державы) у котрим и по котрого законох жиєме; зато треба кожому знац яки права ма у дружтве, але исто так и яки должносты ма гу дружтву; потребне о тим роздумоване управителью и водилью народа, да не збию дружтвени живот на криву драгу, але да водза дружтво ту його правдивей цілі. Же бы ше тому удоловело знанственяки ше почали занімац за дружтвени науки баржей як скорей и почали випитовац закони дружтвеного живота. При тим ше настої приказац дружтвени живот таким як ест, а не да ше вельо бешедуе о тим як би могло, або як би мушело буц, бо о тим кажди иньшак дума. Потребно знац закони дружтвеного живота, бо живот дружтвени стої до человека, вон одлучуе о тим, як будзе жиц, а человек треба да зна цо роби и прецо роби, вон одвитуе за свою роботу.

Дружтвене зло у исторії. История учителька живота. Зло было очибисне у швеце. И то дружтвене зло. Страшне дружтвене зло

*) Тота разправа рабена по делу: А. Ушеничник, Соцыология.

Хто и плетки на ближнього
Мержи ягод грихи свойо;
Хто лукави діла мержи
И од зла далеко бежи;
Боящих ся Тебе Боже
Вон вше хвалі як лем може;
Хто помагац брата пришаг,
З препасци в нужди го вицаг,
Хто ближньому пенеж жичал
Та зос ліхву не одберал;
Хто не примал такей плаці,
Да невинних з ложу блаци.
Хто так роби, думац може,
Же не зидзе з драги Божей!

було старе рабство — готово медзи шицких народох и у шицких державох у старым вику. (Раби були людзе котри зоз свою фамелію служели богачам на вше през плаці. З німа ше тарговало). у старых державох була велька розлика медзи богатима и худобініма. З єднай страни були силни роскоши, з другай страни — біда. Пред християнством у славнай римской держави дружтвени живот цалком слабнул и распадавац ше, бо уж лем два класи людзох було: мале число богачох и вельке число худоби, котра була богата лем з дзецими („пролес“, от того приходзі пролетарият, худоба). У дальших вигох по Христу цалком запановали спагійове а жем дою не однёсли спагійове була у власносци держави. Паасты мушели давац од шицкого дзешатину и исц спагійом на роботу. Цо далей вше було горшее. Спагійове були бесни и народу то допило. Около 1500-тих роках було вельмо паастких бунох по цалей Европи, але ше паасты не могли од спагійох ошлебодзеці. Вишлебодзели их першэ у Францускай 1789. р. вароши, котры ше зоз тарговину збогацели и направили новы шор у держави. По прыкладу францускай були не однуга ошлебодзени паасты од спагійох по цалей Европи.

Дружтвене зло наших часох. Нігда дружтвене зло не было таке обществене, таке глубоке и таке опасне як у нашо време. Обществене ё, бо ё у шицких державох и залапае шицки класи людзох. Фабрики ше вше вецей прави и настава вше векіше множество роботнікох. Паастство препада, жем ше збива до громадох. У тому ше явя моцне свідомство нееднакосци и жадане за единосцу. Дзеяки зводзую народ, так, же гвари седен знанственік, кедзе не створя нови, иньшаки закони, предстої: знічтожене и опущене шицкого цо постої.

Гу першай св. причасци
(Амер.)

Да ше тошо зло поправи, стара ше о тим наука о дружтве, а то є наука о законах на котрих треба да ше оснве дружтво, да досцигне свою ціль, котра є обществене щесцем. Потребно да шицки робя по тей науки о тим да ше дружтвене зло поправи. Гвари римски філозоф Цицеро: *Премило то єдному чловекови помогнуц, але лепше и Богу милье помагац шицким людзом.*

Ошакда походзі нееднакосць у дружтве? Було знанственікох, що научовали, же у живоце постоі бітка за опставане и у тей біткі же були ёдни моцнейши а ёдни слабши, ёдни вишли богаты а ёдни худобны. На то мож одповесць, же постоі старане за живоце и не бітка и же не мож вжац за главне у дружтвеним живоце мержню, неприятельство и обеговане, бо у чловеку ёст окрем того и любови. Дослідно науки тих знанственікох научовал Маркс, що право и державни устроёня зато лем постоя и на то су видуманы да браня газдох од худобных. Фундамент дружтву, научавало ще далей, су розлични класи людзох, цо су вихасновац слабших од себе. На то одвітує знанственік Гумплович: Ишё держави ані не було, уж було дружтвено розлични грамади, вони таки розличны вишли до держави. Думаць, же вихасноване дараз престане не вредно. Людзе ні́тда не були ёднаки ані не буду.

Чи можеме буць шицки ёднаки? То исто як кед ше пита: чо мож одняць од людзох капитал? На то одвітую знанственіки. *Капитал то є средствіе, котрим ёден другого вихаснус.* Капитал не юажди чловек себе ёднак назбера. За дзивого чловека ёнож з котрим ше вон бори и одніма — капитал. Капітал була дара жем, нешка капітал пенежы а у соціялістичнай большевіцкай державі є капітал водства. Капітал од людзох не мож вжыць, прето людзе не могуць буць ёднаки. Меня ше форма дружтва, людзе оставаю істи. Наука о дружтве, гвари ёден знанственік, ні́тай пове ѹвозможна и ні́тай чува чловечество од спрэвокації (жеба могол буць рай на жемі). Да ше увидзи яки права ма чловек у дружтве, потребно видзіць яку ма ціль його жывот и яки вони ма свойства.

Ціль чловекова и дружтвена. Ціль чловекова може ше ѹз кратко повесць ў щесці на тим и на другім швеце: то значи щесці тела и души. Потребно да чловек ма на тим швеце ѹз треба зажыць, найглавнейшее: шмату, пожиток и быване; потребно да чловек може дойсць до знаня и да будзе шор у дружтве, да чловек може чесно жыць. Ціль дружтва є у тим да будзе цале дружтво и юажди член Ѣщэліви.

Свойство чловеково: розум, шлебодна воля, дружтвеносць бешеда. Чловек особа — ма розум, шлебодну волю, постоі за себя.

Розум му ідзе за истину, воля за щесцем. Ніхто го не може хасповаць як средство. Чловек жыє и треба да жыє лем себе на хасен и ніхто німа право од нього хасен браць, як ѿ бере хасен од жемі од жвирох. Другіх люби лем з любові гу Добру.

Чловек ма самосвидомства (сознане о самим себе). Вон гутори о себе „я“. Ёст ствари котры йому служа, вон не служи другім. Зос шлебодну волю вон одлучуе и роби ѹз сце и як сце. Зато и одвітуе за свойо діла. Так ма должносты а зос должностыми и права. У старе време не поштовали чловекову особносць, ѹзого розумну природу и шлеболу. Раб то була ствар, добро ѹз куповало и предавало. На кріж з рабом — гварел чловек. — Прецо, питала ѹз го жена; та ніч не звинел. — Прецо? дурна, та чи и раб чловек, же ѿз питаць прецо? Так сцем, так ніай будзе! Чловек би думал же нешка лепше. Але и у ніешкашне време находзі ѿз сличне зло; лем отац мож розумиць же ёст у терашніх часох у вику просвіти и мудросці тельо дружтвей биди. И дніешкашне време вельо людзе иду за науку, котра научуе: не ёднаки зме мудри, не ёднаки зме моцни, так и треба да мудрейши и моцнейши паную над глупаками и слабіма, цо вецей: моцнейши ніай унічтожка слабших.

Погане чували и старали ѿ рабах, бо их коштали пенеж, так як ѿз мі стараеме о статку, (вони их кармели и вітримовали до шмерци), модерни капитализам не стара ѿз ніо цо: ніай ѿ силую, ніай ѿз убиваю тоти, приду нови швіжи на роботу, ёст их досць!

Чловек є дружтвене существо. Чловек не може жыць сам за себе. Жвир може. Лем у дружтве дзе ёден другому помага, може ѿз ніайсць задовольства (задоволене потребом).

Чловек ѿзвіва не лем шлесно але и духовно. Будовли, видумства, дохторство, науки то діло не од 50—60 роках, то діло вікох. То мож лем у дружтве створиць. Же чловек по природы дружтвени видно по тим, же више у дружтве жыл. Лем дзиви народи, котры скоро жвирски жилю, не жилю у дружтве.

Чловек ма бешеду. А кед самі животіні як ѿз пчоли, котры не маю бешеду у дружтве жилю, тым баржай то лікуе чловекови, бо іншак не знаме на ѿз була бешеда. А природа не роби даремно ніч.

Чи потребни у дружтве званічники, управителі, панове, класи? Людзе розлични. Кельо глави, тельо думы. Да будзе шор медзи людзмі у дружтве потребна є власць, то ёст розумне управяне дружтва да віполніні ѿзною ціль за котру ідзе. Власць не може робиць ѿз сце, вона одредзена зоз общественным щесцем. Члени дружтва и власць треба да буду у зложносці. Кед плюца не робя,

страда шерцо, кед жалудок ослабне, ослабню и шицки други часци у чловеку. Так и у дружтве.

Кед ше престане угле копац, муша стануц и фабрики до робя железо, кед стану предилници и ткалиници (фабрики за шмату) — не маю роботи тоти цо шмату робя; кед члени дружтва не даваю влади, званчніком, судийом, жандаром, цо им треба за живот, не можу вони шор тримац медзи членами.

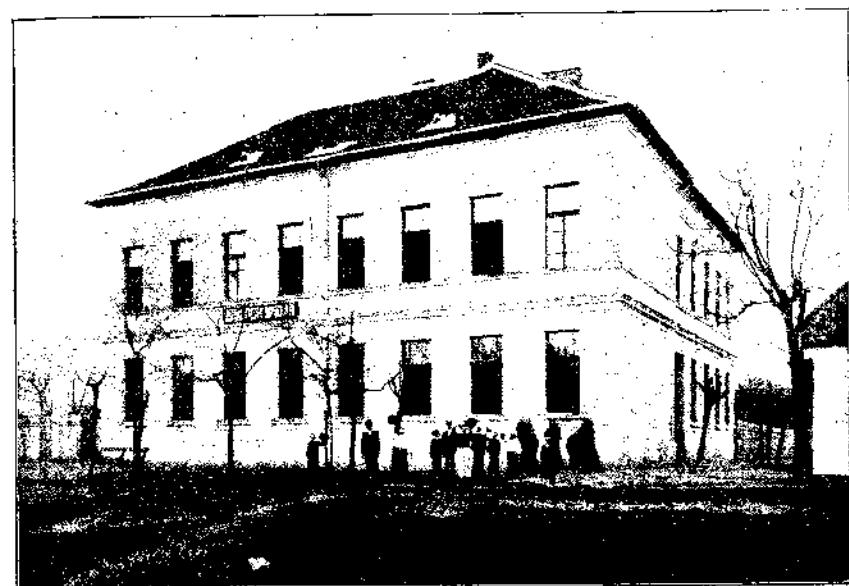
Право и праведносц у дружтвеним живошце. Чловек ма свою циль, ма дакле должностосц исц за туту цилю, кед дакле ма должностосц исц за туту цилю, ма и право да му ніхто не завадза исц за його цилю. Морална власц шлебодно випольньовац должностосц пре даяку циль є право за того чловека. Кед я мам право на дацо, постої должностосц у других людзох, да поштую тоти права иньшак бим ані немал права.

Цо према тому праведносц? *Праведносц є поштovanе правоз у людзох: дац кождому цо є його.* Христос гварел: Дайте кесареви кесарева, Богови Божия. Чловек должен за дружтво робиц, бо добива од дружтва помоц за свою циль, дружтво должно чловекови помагац, бо чловек за ны' го роби, и кед дружтво должно чловекови помагац, чловек ма на то право. Каждому дац цо є його — и дружтву дац, цо дружтву припада. *У ушоренем дружтве не шме буц биди, неволї, худобства.*

Задня причина шицкого дружтвенога зла у чивеце є самолюбство (егоизам). Самолюбци шицко грабу себе, а розуми ше то є недостаток любови гу другим. *Природа то преаисує, заповеда,* — гвари филозоф Цицерон — *да чловек чловеку, гоч хто то бул, лем пре то, же є чловек, будзе на помоци.*

Етика и дружтвени живот. Етика то наука цо научує добрих и недобрих ділох чловека. Ёст знанственікох цо научује же нет правей розлики медзи добрима и бриткима ділами; научују же то стой лем до обичайох, же ше дзепоедни діла тримац за добри, а дзепоедни зли. На то ше одвитуе: ёст діла бритки; а не бритки су по обичаю, бо погубени на вики не тримали бы ша за бритки; прецо су бритки? Природни закон их такими означац Тиран (насильник) Креон — приповеда писнік Софокло — да руциц до поля мертвца Полиника и заказал го под шмерцу за копац до жеми. Шестра Антигона го закопала. Як ши шмела закон потупиц, питал ше ёй тиран. Вона отповедла: Того закон не дал Бог, не дала природа. Я себе не могла думац, же би тоз закон мал туту моц, же би чловеческа воля була над Божім законами, котры не писани, але ше не даю меняц. Бо су не о нешкі, не од вщера; вични су и ніхто им незна за постане.

Право власносц и дружтвени живот. Власносц є неомедзене паньство особи над стварми. През права власносці не возможни чловечески живот. Ствари нужни чловеку за живот. Кед су му нужни, ма на іх право. Откадз приходзі тото право, особено право власносці на жем? По науки приходзі тото право запошедованьом, одмераньом, з ограду. У старе време людзе себе одмерали жем, запошедли ю и хто кадзи жем залапел то була його. Проців того научовали дзепоедни знанственіки и научую, же у давних часох: шицких було шицко. На то ше отвітуе: не

Руска нар. школа у Р. Керестуре.

так, хто цо запошеднул то було його, а цо не було запошеднунте, завжкate — то було нічийо. Гваря (Маркс и други) же власносц добива моц од дружтвенней власці. Але власносц є пред державу. Ище держави не було а власносц уж була. Чловек ше стара за фамелю и дзеци. *Свою власносц ше преношуц шестпаментом на дзеци.* Кед би не було власносці людзе би ше не старавали о тым да прывредзую. Работа, пілнованie работи стой у тим, же чловек зна же себе роби. Проців того иду у нешкашне време соціялисти и комунисти, котри сцу право класносці од людзох вжац, так же би лем держава мала право власносці, то значи: ніхто би немал ніч, лебо шицко би було шицких, шицко би було обществоене. На то ше гвари: людзе маю за

тото ѿ обществене премало бриги. Кажды найволі робиц, кед за себе роби; кажды найбржей на тото меркує ѿ ёго; слатко чловеку, кед може дацо волац своім. Філозоф Аристотел гвари: *Ніхто ше не стара за люцке еднак як за свойо.* Не преповедзева то радосць волац дацо своім. — Даровац и госциц наймилш; а то лем тэди може буц, кед постоеі власносц. О комунізму гвари Аристотел: красне ше видзи таке законоданіе и чловеколюбие, але ше указуе зошицким не возможным таки живот. Потпольна ёднакосць погубела бы шор у дружтве, превеліка неёднакосць початак ѿ революцыі. Приходзі време кед держави буду принуждзены охабиць политику капитализма а остарац ше отым, да ше поправя дружтвени неправедносці и да ше зменьша дружтвена неёднакосць.

Гу расправи о дружтве спада ище толковане о поєдинках дружтвах о фамелії, о общество, о державі, по тим толковане о соціяльнай демократії, о капитализму о дружтвених неправедносцях и як их знанственікі думаю лічіц. Зоз до тераз поведзенаго треба зробіц слідующе заключение.

Понеже жиєме и жиць мушиме у дружтве, треба да медынами панує любов а не мержня и зависц. Треба ёдни других помогац, бо лем у зложносці може буд праве напредоване. Нам Русланом котры зме ту населени лем у малым числе потребно особіто да ше тримаме ведно и у газдованю помагаме, бо од инкадз помоці не мож обчековац. У роботі и у поштovanю так худобнейших према богатшіма, як и богатшых према худобнейшіма най будзе фундамент и основ нашей зложнозці, напредовану, любови и просвіти.

Гоч кого увидзіме нещешлівим, думайме себе, же и вон
чловек (майме милосердіе).

Добры людзе.

Й. М. Веселіновіч.

Зос сербскаго преведол М. В.

Бул дідо и баба. Дідові было мено Єфрем, а бабі Феброна. Могло им буц преко шейдзешат рокі. Обидвойо ище були у моці. Обидвойо були схілени и мали.

Єфрем мал белаве око и то лем ўдно, а друге было зошицким биле, бо на нь го ані не видзел; а баба мала обидва шиви, лебб... але ше им не може одредзіц фарба, бо уж остарели. Єфрем бул

барз нэмірни и вше нашмяяни. Руки и язик нігда му не міровали; по при тым Феброна була як буба, смиренна, смиренна, та меньша од макового заренька...

Так вони жили од кеды ше зишлы и любели ше як дзеци.

Були голубоваго шерца. Ето Єфрем! Питай од нього ѿ сцеш — да ци, лем кед ма.

— О!... Єфрем.

— Цо? брату?

— Маш ёден дукат?

— Мам, мам!

— Дай ми, здравля ци!

— Дам, брату, як бим не дал!...

И дораз вине и да.

И гоч остал през грайцара то ніч...

На рано йому треба, вон не пита од того ѿ му пожичел, але ідзе и бере под интерес. А знаце уж як ше плаці дукат...

Єфрем плаці и ніч не гвари; але дружніка не опомніс нігда. Аж ше ганьби, кед ше з нім зидзе:

— Бойм ше; подума себе, же сом пришол да питам!... Не, брату! Знам я: кед будзе мац — враци ми!...

То шыцко знала Феброна; але Єфремові нігда о тым ані слова не спомла...

Кед ми до хижі придзеш — хто бул, тот бул: добре пришол. Єфрем дораз бежи зоз чутору до піньвицы, на кед ше враци, а йому слізі на здравим оку и гвари:

— Добре пришол приятелю!... Баш ци дзекуем!... Кед ми так придзе дахто до хижі и яше наем и напием по при нім! Ха, ха, ха!...

А Феброна бежи, лапа курче, вола Єфрема у помоц, и такой реже курче, и готове єдзене...

Любели цали швет. За Єфрема кажды чловек, з котрим ше стретнул, бул лебо „приятель“, лебо „родзіна“, лебо „знамец“, а кажда жена „ніна“. Як да ше тоти слова родзели, зос нім, так их слатко віпомінал.

— Як ши, приятелю?

И дзеци любел. Од любові им гуторел „Чада мойо“.

*

Штерацец и даскельо рокі як ше вони двойо зишлы. Нігда меды німа не было словох — як цо зна буц на швеце... И кед Єфрем зробел даяке шаленство, Феброна го сцишала ище го и цешела...

Бог им дал дзеци досц...

Іще рок скорей як ше побрали, Єфремови помарли родителі и вон остал газда на досц добрим імению. Обидвою були вредни, па им Бог давал...

Дзеци воспитовали як знали. Єфрем звичайно после роботы, кед ше ноц спущи, шедне при котлянки, вежнє дзецко до рукох, па го розгваря, док Феброні готови вечеру. Кед уж миска на столе, вон дзецко дава Феброні, па обидвойо шедню и вечераю. И вон звичайно койцо загваря.

Видзіш мац! Так вон волал Феброну, док була младша, а кед му синове подросли, вон ю волал „баба”... Ето видзіш тот старши син цо шпи, и тот мали, цо го тримаш у рукох, то буду легінє як од злата яблука!...

- Буду, кед Бог да!
- Па их оженіме...
- Кед Бог да!
- Па кед подрошню...
- То нам будзе одмена, мацерине кридло и права рука! — гвари Феброна и почне бочкац дзецочко.
- Котра досц раз вдері мацер! Ха, ха, ха!... Ха, ха, ха!...
- Бог з тобу! — корела го Феброна.
- Ха, ха, ха!... Ха, ха, ха!...
- Та мань ше! — модлела го вона.
- Но, но!... Нé гнівай ти ше, мац!... Хто зна? Шицко у Божей руки!... Най нам буду живи и здрави, па най и бию!... Лепше свойо як цудае!...
- Та цо таке гуториш!...
- Шалім ше, шалім ше!
- Ізд до пшамаца!...

Ето така була их звода. Так ше звичайно звершела. Нігда оштрейш Феброна з нім та и з ніским нe бешедовала. Людзі гварели:

- Аñі едно нeма єду!...

После краткей розгварки, вона би му заш придала дзецко, и однесла миску и отрошини почисцела.

— Дай ми дзецко да го уложим. Вон ей да мальчика и вона го однеше до хижі.

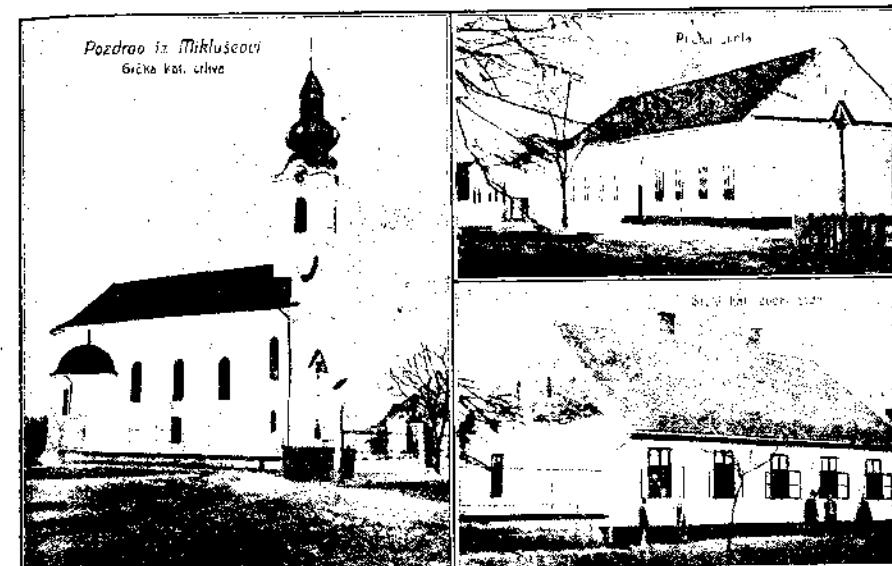
Єфрем би теди наполнил свою піпку и запалел... Думал бы звичайно о тим, цо треба на рано робиц. Як покури піпку, кричя на Феброну, да го зобуе.

По тим ше ведно ломодля Богу за здраве и напредоване, та полегаю да ютро скорей станю...

У таким живоце дзеци им росли. Микола бул таки вельки, же го Єфрем поволал, да му помага орац.

Полни з радосцу патрел скойого мальчика як пишно заруцел калап и кричи: „Айс Били; айс Секи!.. Шерцо му радошне било, а тото ёдно здраве око плакало. Да могол, лецел би. Та чи то його дзецко?... Ідзе аш ше плянта... Заорал бразду, па слуха як Микола кричи на воли.

- Апо! — кричи Микола.
- Цо сину?
- Дайце-ле мне плуг!
- Охаб, охаб!.. Не можеш ти ище!

Образки з Миклошевіз.

— Хто, я? Можем питайце ше Мироня бачиковога! — гвари дзецко и патри го пишно.

А вон патри, патри та гвари:

— Ето, на!

И одкрочи од плуга... Микола вжал ручки до рукох, а вон крача за нім и чудуе ше як то вон шицко мудро роби.

— Айде, да видзим цо будзе робиц при наврацаню — думал себе Єфрем.

Кед було при краю, дзецко дзвигнє плуг, отреше го, нагнє то и зоз стиком очисци як стари чловек.

— Най бразда ровно идзе! — гвари Єфрем, патри и чудуе ше.

— Нe старайце ше! — гвари Микола, та таргнє плуг и влапи бразду.

Тот дзень бул Єфремови швето... Наказал Феброни, да му на вечар увари добру вечеру. Вон ше подшмелел та Миколу не-престанов бие по плецу:

— То мой роботнік!...

Па ше лем обраци гу Феброни.

— Але знаш, брату мой, прави роботнік, параст!... Плуг таке як ніч у його рукох!... Обраца го, так, так... Як ніч!... Скоро лепше одо мне!

А Феброна плакала од радосци.

— Слава Господу Богу! — гвари.

Дзецко пишно патрело коло себе.

*

Дзень за днем преходзел необачно. Микола роенул як верба з води. За нім дорастали Петро, па Михал. Шицки то тераз були парадти. Кажды дорос до свой мәци... Микола бул вредны як у приповедки. Шицко ніч але такого косача не мож було нігдзе на-около найсц.

Але, пшамац го знала!... Чудну якушык норов мал. Одкаль ше лем таки зарвал, кед му ніхто не таки у цалим родзе. Шицки то людзе мирни; кед не може буц як вони сцу, вони приставаю най будзе як ты сцеш... Але тот постал чудо на швеце!... Муши на його буц, па хоч ше цали швет наспак обраци!... Аң Єфрема, аң мацер не сцел слухац; його воля ше мушела спольніц... Цо вон одредзел, то ше коньчело... И вон чуствовал, же так треба да будзе...

Аң Єфрем аң Феброна не обачели як ше им одніма ёдно по ёдно право у хижки. Кеди-не-кеди обача, кед ше Микола, викичи, але заш махню с плецами.

— Млади ё — гвари Єфрем.

— Да млади ё — пристава Феброна.

— А оштри — додава Єфрем. — Прави огень! То добре за хижу!...

— Слава Богу! — гвари Феброна.

Раз ше Микола цошка розкричал а Єфрем ше нашмеял.

— Знам я цо ци! Ха, ха, ха!

— Цо мне — пита Микола.

— Знам я, знам! Ха, ха, ха! Оженім це! Ха, ха, ха!...

Феброна ше нашмеяла, и Микола ше нашмеял и сцекол.

— Ха, ха, ха!... шмеял ше Єфрем. Опитай ле ше го, бабо, котра то дзивка цо так кричи?... Знам же и вона лопоци с котлами дома... Ха, ха, ха!...

И оженєли Миколу... Теды цо ше повешелел бачи Єфрем, то би була цала приповедка. Правел тельо шаленства, же ше аш преврацали од шміху.

Миколови уж спрапал нову лайту и закрыл з новым черепом, па скакал од радосци, кед там одведли младенцох.

Кед прешла свадзба и вешеле и почали обычни домашні дні, видзели и Єфрем и Феброна: же млади преважали старшинство у даме.

— А цо знаш?... Им найпосле и остава — гвари Єфрем.

— Най буду живи и здрави! — гвари Феброна.

— Так, так!... И цо нам треба? Ето нам дали хижки и посцелі. Ту будземе одпачивац, а дзеци най нам робя... Будзем патриц да оженім и Петра.

— А я, знаш, думам інъше.

— Цо, бабо?

— Лем да добиєм унука!... Не дзбала би я за німа ані за ёдним... Вони и треба да ше поштую!... А я би унука вжала до рукох, та бим ше з нім бавела як з мачецом.

Єфремови шлізи вишли на його ёдно око. Вон ше по оби-цаю зашмейял, да то не обача.

— Ха, ха, ха!... И дідо будзе його так, так, на рукох ба-виц, па му будзе шпивац туту його шпиванку!... А вон мали, лиси, патри у дідово цемнє око и цага діда за баюсу!... Ха, ха, ха!

— И знаш іще цо!

— Цо бабо?

— Най вона допатра хижу... Я ей будзем помагац, дзе сом годна и будзем тебе патриц!

— Ехехе!... Ехе-хе!... Е бали го знаш, бабо!...

*

Бог их обрадовал пред ешено. Добили унука, па вельки, груби... Єфрем скакал од радосци, а Феброна?... Не питай-це ше!...

Вони двойбо и тот хлапец були швет за себе...

*

Прешли рокі.

Вон оженел и наймладшого сина. Ошивели и похилели ше вон и Феброна.

Але у хижки бул живот. Там ше шміяли и шалељи, бегали и робели: Микола бул газда и шицко ишло под його руку. Аң Єфрем аң Феброна нікому ше не тужели. Ведно ше модля Богоўи за здраве шицких и за свою шмерц... Дзекеди им жаль було,

же су таки заруцени, як да помарли; але то лем теди було кед були сами. Медзи людзми и кед му даяки знамец до хижі пришол, Єфрем бул істи як и скорей; шмеял ше и кричал, „чада майо“... и хвалел своіх домашніх...

Цо старосц, цо нахлада, и Феброніа легла до посцелі.

Єфрем да ше поламал, бегал од врачарки до врачарки, гледал вшеліяки трави, да ю вилічи. Але не було ліка.

Єдного дня ошеддал коня и пошол далеко гу єдней врачарки...

Кед ше врацел, дочекал го Микола з' открыту главу, през калапа. По нім прешол мраз, так же баржей спаднул як зишол с коня.

— Цо то?

— Умарла мац!

Єфрем ше нашмеял... Але тот шміх бул страшни.

— А кеди умарла?

— Тераз лем.

Вон ше лем влапел в обидвома руками за главу и убег до хижі. Вона уж була окупана и поблекана.

Вон станул пред ню. Патрел длиго, длиго сій наранцована ліцо, котре випатрало як да шпи:

— Та так, бабо; та ані ши ше не одпитала!

Скотуляла ше шліза по ліцу. Двойо тройо одтих, цо ту були, ошміхли ше. Йому було, як да го дахто пляснул, але сцагнул шерцо, та ше и вон ошміхнул.

— Добре бабо, добре!... повед и вишол вонка...

Стримовал ше, але го болело... Вона умарла, а вон не шме за ню жаловац!... Нікого нема, хто би го розумел; осетел, же тот швет уж не за ньго... Ходзел помедзі овоц и попатрел през пожовкле лісце на небо, та гварел:

— Боже!... Вежні и мне.

*

О даскельо тижні после пімерци Фебронівей легнул и вон до посцелі.. Бул барз весели, полни з радосцу.

— Ровно ме — гвари — вола баба! Ха, ха, ха.

Умар зос шміхом. Пребачел шицким и шицкіх побочкал, та сам поскладал руки на криж...

Треба любиц не лем добрих, але и злих, бо лем зос любовию мож зос ніх зле викореніц.

Як мали Миронъ риби лапал?

Г. Гейерштам.

Преведол: М. В.

Мали Миронъ длуго ше припратрал як на мосце галаски дзеци, хлапцы и дзивчатка, лапаю риби. Почал жаловац чом и вон не галаски син, та би могол лапац риби кельо би сцел. Ёдного красного дня пришол гу озови и спомнул:

„Та да, я то дабоме не шмем“.

Миронъ цошка жадал и то управо силовіс жадал. Тельо и оцец розумел. Бо Миронъви од велького жаданя аж слізи виходзели на очи, але вон по при тим патрел лукаво.

„Цо же? питал ше му оцец. „Цо би ти то сцел?“

„Чи би сце ми не порихтали цигонъ?“ питал ше Мирон.

Миронъ бул барз радосни, кед чул, же то оцец здзечне зроби. Вон пошол на двор дзе були велькі и длугі пруты. Оцец вжал ёден прут и почал го удесовац. Найперш привязал порвазок, а вецка ю прецагнул през червени дугов. Кед то було готове, прышло на шор олово, котре тиж було обешене. На концу привязал оцец на порвазок цигонъ и навязал при цигоню гузли.

Миронъ цале време стал при тей роботи и припратрал ше. Прут, порвазок олово — шицко ше му пачело и аж го пальцы швербели, док му не було шлебодно вжац цигонъ. Оцец гуторел велью того цо було одредзене за Мироня. Вон му твардо клепал до глави; як треба да меркуе, як не шме махац зос порвазком, да ше не померви, лебо да ше цигонъ не заджобнє до ока йому самому, або дакому другому. Було на страх велью того на цо вон мушел мерковац.

Миронъ ту стал и слухал и одвитовал раз „гей“, а раз „не“. Але як да не точно слухал, бо дзекеди одвитовал „да“, кед требаło повесц „не“ и „не“, кед требаło повесц „да“. А теди оцец скричал на ньго. „Цо ти то гуториш, хлапче?“

Миронъ думал лем на цигонъ и на тото, яки вон красни. Чул цо оцец гуторел, але на то не думал, та зтрабел цигонъ накеди бул готови и бежал як лем швітко могол гу бегелю.

Ту вон указал цигонъ другим дзецом. Там бул и його брат Якім. Шицки хвалели його цигонъ, бо мал красни прут. Зоз тим ше вшеліяк муши влапиц риба. Миронъ положел хлісту на цигонъ, руцел го до води, умесцел ше на берегу и почал патриц на дугов.

Кущик подувало и дугов ше порушовал тадзи и тадзи. Тераз то мала буц риба. Миронъ цага. Не, нет ніякай. Вон заш руци.

Цвенка. Нё, заш нёч. Миронь стой, шерцо му бие швітко, а воа
ше ужера на дугов. Другим хлапцом допило патриц. И Яким ко-
нечно пошол. Кажды пошол свойов драгов. Але Миронь не ви-
стали. Самучки сам и твардей сцелосци стой вон и патри червени
дугов як ше на габох гойса. Зна же муши буц мирни, зошицким
мирни, бо то чул. И стара ше да поцагнє помали и бачліво, як
даяки стари галас. Але накадзи цвенкне, дораз му шерцо скочи у
першох. И так швидко поцагнє, же порвазок одлетнє далеко на
брег. Двараз ше порвазок, так помервел же мушел присц Яким и
помогнуц му. Яким му гварел, же в дурни, але то Мироньови не
завадзала, лем кед му Яким помог. Раз му ше цигонь зацал до
пальца, так же му го оцец мушел зоз бичаком винімац. То барз
болело, док ше палец не завило, а вец з нова пошол и руцел
цигонь до води и мерковал на дугов, котры ше кивал и тадзи и
тамаль.

Ту нараз обачел Миронь, як ше дугов помали дави. Так
мирно ишол под воду, же ше Миронь не мог пречудовац та так,
да за то ані не знал, на широко отворел уста, же дахто могол
коч з коньми цалком лёгко угнац нука. Вон патрел и патрел.
Дугова цалком нестало. Вон вошол до води и там ше рушал горе
и долу. Вецка Миронь поцаг цигонь горе и осетел, же ту нѣт
шали, але же то цошка на справди. Було то таке чежке, же мушел
прилапиц з обидвома руками, а вец почал цагац та мало му
очий зоз глави не повискавали. Конечно ше цошка явело з води.
То полецело над Мироньом и спадло на жем. И кед вон там по-
шол, лежала ту велька харча, омотана зоз порвазком.

Миронь ище нїкеди не знімал рибу зоз цигоня и не понімал
як ше треба владац. Легнул на жем и зграбел харчу зоз обидвома
руками. Вецка почал кричац цо год лем могол. Кричал так, же
прибегнул оцец, прибегла мац, прибегли двоме ладяре, прибегнул
Яким и други хлапцы. И шицки ше питали, цо то.

„Я влапел харчу“, дихцел Миронь. Таки бул червени у ліцу
як да ше бил з даским.

„Ох, тот би могол человека на шмерц злекнүц“, гварела мац.

Але оцец ше почал шмеяц, ладяре, Яким и шицки хлапцы
почали ше шмеяц, а оцец вжал харчу да ю знев зоз цигоня.
Миронь добре чул, же ше шицки шмею. Але то йому не завадзала.
Вон стал цихо як миша и патрел на свою харчу, а кед ю
оцец ошлебодзел, вжал ю Миронь и бежал з ню дому. Вон ука-
зал харчу ище раз мацери и приповедал ей, як ше однімала и
яка була чежка. Вецка пошол до кухні и розтолковал шестри, же
то велька харча и же вон ище велью таки налапа. Вецка заш-

вибег вонка и указал ю шицким хлапцом. Кажды ю мушел вжац
до рук и пробовац яка ё чешка. На концу шеднул и Миронь на
брег и опатрал свою харчу.

Там длugo шедзел и я ше боім, же Миронь, а да нё оцо ані
не знал, мордовал бидну харчу, бо ей скруцовал ушка и рознімал
уста. Пробовал ю тримац за хвост, а харча спадла до трави.
Вецка ше Миронь злекол и влапел ю при глави, бо чул же так
треба. И так требало робиц.

Але док Миронь так шедзел и розпатрал харчу; почал чув-
ствовац за ню милосердие. Очисца ю и упечу за полудзенок, а
Миронь ю будзе сам ёсц. То мац гварела, а то и було цалком по
правдзе. Але жаль му ю було и вон себе надумал, чи би то харчи
не було добра, кед би ю ище дакус тримал под воду.

Миронь влапел моцно харчу и пошол гу води.

„Дзе ідзеш?“ кричал Яким, котры ше там зоз хлапцами бавел.

„Сцем окупац харчу“, кричал Миронь. Вецка ше иоцихи
зогнул и тримал харчу под воду. Але кед риба осетела коло себе
свой элемент, вдерела с хвостом, же аш пирсло. Тому ше Миронь
не наздавал. Вон ше злекнул, випущел харчу и уж ю не видзел.
Аж ше стресол од чуда. Патрел и патрел. Іще раз плюслю и не
було нічого.

Аж тераз порозумел Миронь, же му препадла харча. Плакал
и кричал баржей як скорей и барз длugo траяло док ше умирел.
Але конечно положел швіжу хлісту на цигонь и руцел го до води.

Червени дугов ше гойсал на габох, а Миронь длugo на нъ го
патрел, догод ше не надумал купац. Але того дня вецай не вла-
пел ані ёдну харчу. Нё, то му ше не удало.

Чловек гутори — а то Бог ушори.

300 рочница мученической шмерци Св. Йосафата.

(о. Др. Я. Есалай, професор).

На 12. новембра 1923. р. праціло 300 роки, як за св. виру-
дал свою креви и свой живот св. Йосафат, архиепископ Полоцкі.

Вельки мученік бул нашай креви и нашого руского народу
сін, прето опишеме и у нашым руским календару його живот, його
шмерц и причину, пре котру мучеян, же би зме ше могли и ми
похваліц с тим праведником божім и його спомен як треба славиц.

Родзел ше св. Йосафат 1580. року у Володимире на Волині у України. Нє одликовал ше богатством ані високим родом, але св. животом, вельку виру и любову до Ісуса Христа и Пр. Богородици. Баш у його время велі епископи, священіки и народ оживели туту волю и молитву Ісуса Христа, чо ше модлел на Тайней вечери: „да шицки буду єдно“. Року 1595. соединели ше зос верховним Пастиром Христовей Церкви, св. Отцом римским Папом. И живот христианськи показал плод чеснотех христианських. Сам Йосафат приходзи 1604. року до манастира, да ше може зошицким Богу пошвециц. Ту його побожносц швечела, як слунко и других волала на святы и богоійни живот.

Р. 1608. пошвецили го за священіка. Бо ше барз старал за спасене душох христианських и славу Божу, за соєдинение шицких. Бул именовані 1614. архимандритом (настоятельом) манастира у Вильни дзе було 60 монахах його духа, а 1617. пошвецили за владику у Полоцку. Од р. 1618—1623. управлял вон тим владичеством як добри пастир и старал ше, да шицки приду до спознання вправдивей вири и соєдинения в римским Папом наслідником св. Петра.

Но у тих своїх стараньох мал вельких противнікох. Було и таких, як и тераз єст, чо сцу роздори у Церкви. Було іх, чо не сцели „благостояния св. Божих церквей и соединения всіх“, а за чо ше шицки вирни зос священіком на кождай служби, Утрині и Вечурні модля. Тоти неприятеле св. соєдинения не церпели св. Йосафата и його священікох и його вирних и почали прешлідоац св. Йосафата и мучиц його священікох. Хтори ше не сцели одорвец и одтаргнуц од св. католицкій вири, од римского отца, таких мучели, забивали. Так погинуло за вибу вецей священікох.

И то неприятельом св. вери нє було досц. Вони сцели главу самого пастира и владику св. Йосафата, да вдеря пастира, та ше розбежу овци. Св. Йосафат мирел побунютох ичувал свойо стадо, да го вовки нє розтаргаю.

Неприятеле св. соєдинения дагварели ше уж 1622. р. да сконъча живот св. Йосафата; лем гледали прилику, да то зробя. Па до зробели? Кед св. владика умирйовал и научовал народ у Вітебску, неприятель св. вири баж ше завжали, да го забию. Кед ше 13. новембра в недзелю врацал св. владика зос Утрині до епіскопскій палати, навалели уротніки заведзени зос єдним зрученім священіком и забили владику зос шекеру. Мертвє цело обезчесцели, одвлекли до рики, обешели камень на шию и на ноги и там го до води руцели. А св. Йосафат, як и Ісус Христос и первомученік Стефан, кед наньго навалели, руки свойо подзвиг на ёла-

гослов и мир и так ше модлел: Отче одпуш їм, бо не знаю, чо робя. — И на небе ше модлел владика за своїх неприятельох и убийцох, бо ше шицки уротніки и убийци його обрацели до Бога и св. вири грекокатолицкей крем єдного.

Св. цело вирни виняли зос води и з почесцу го погребли а на його гробу ше многи чуда творели. До 1873. було поховане у олтару у Билей а кед московски цар сцел зошицким скасовац св.

Евхаристицки конгрес у Загребу 1923. р.

грекокатолицку церкву нє дал почитовац св. цело, але го дал замуровац у пивніци а вирних грекокатолікох преслідовал по цалим царству. Под час велькей войны пренёшени св. мощи до рускей церкви св. Варвари у Бейчу, дзе приходзя вирни и модля ше святыму за помоц у потребахвой.

„Най шицки буду єдно!“ Тоту просбу и молитву модлел сам Спаситель а виконовал и св. Йосафат. А робме то и ми вирни сини руского народу и грекокатолической церкви. Ювілейну 300 роцницу мученической шмерци св. Йосафата прославме як ше доликуе. Св. Отец римски папа вида писмо, да ше од 12. новембра 1923. до 12. нов. 1924-го обходзи прослава славней мученической шмерци св. Йосафата. Послухайме його глас!

Стораз лепше врацц ше, як
по злай драги исц до конца.

Пенеж.

(Виняте зос преподавания у конкурским РНПД.)

Кед людзе на початку свойого жицьота юз зас вайедно-
ставнейшу ствару видоволяли свою потреби, не було пенежох.
Жицьотни потреби вимирювали зас вшелькими коренями, зас
овоцу, цо могли у досц обильним квантитету найсц. При таких
жицьотних обставинах пенеж дабоме не бул познати, але ані по-
требни не бул. Шицко, цо лем жадали пре свой єдноставни жи-
цьот, у природи могли найсц. Но, знатно ше пременели обставини
у вику земледлства т. б. кед людзе уж жем почали обрабяц, на
по их природа примушела пре вельке число душох.

Громадский живот людох, що є темелью нешкашного світового порядку уж ше и у тим часу показує. Людзе, єден другого погляду, упознаю ше зос добрима а и зос злима обичаями, хторих по своїй сподоби превжали. Зос тим, же упознали живот других, хтори не бул през шицкей діяльности на іх повекшали їх животни потреби. На таки способ ше тоти потреби више баржей и баржей множели так, же єден чоловек уж не старчел з роботу, да сам себе удоволій. Главни спосеб за набавене тих стварох було черане. Людзе своїй ствари цо их мали у обилю, черали за ствари цо их не мали. Так вони намирівали свойою потреби през вельо и вельо вики, а цо вецей еще и нешкаль так бива при народох малей култури. Но тото черане цо є першим степеном тарговлі заменело пенеж. Як пришло до пенежох? Потреби росли. Людзе уж не могли набавиць потребни ствари с чераньом за свой живот, бо предмет — осудзени за черане — не мал стаємну вредносць а другому, хтори го уж мал не вредзел ніч, лебо барз мало. И прето людзе почали гледаць едну таку ствар, єден таки предмет, хтори би шицки людзе прияли през шицкого предумована. То и нашли: єдни народи у слоновей косци, други у солі, а трэци у скойкох и т. д. То бул перши пенеж. Но не одлуга пришол ба-кар, жалезо а за тим заж злато и стрибло, дабоме не у кованей форми, бо то еще не було познано. Вредносць тим фалатком од злата и стрибла одредзовали по чежкосци.

Нашо праділове як у кождим так и у тим напредовали. Место природного злата и стрибла, як цо их нашли у руднікох, почали прерабйовац, ковац и так пришло до темельней форми нешкашніх пенёжкох. Коване було кождому допущено, прецо людзя да цо лепшэ вихасную туту шлебоду кованя, почали до пенёжкох меней стрибла и злата класц. То видзиме уж и при римлянох, хтори попри добрым и слаби пенёж мали. Так тоти пенёжи страцели свою вред-

Ібсць, бо меней мали у себе племенитого металу, як то на пенежох означене число указовало. Таки фалсификовани пенеж отримал ше готово непрестано до 18. вику, дзе при ёдних, дзе пак при других народох. У тим вику почали держави до своїх рукох превжац пенежни ковальні. Зос тим була вецка виключена спекуляция пенежох, голем от приватних особох. Бо кожди приватник у державній ковальні мушел дац своє злато и стрибло, кед спел, же да му баш зос його злата и стрибла кую пенеж.

У 18. вику дзе тарговля уж шумне напредовала указала ше нова завада, препятство, цо баш златни и стриберни (метални) пенеж проузрковало. Подумайме, да ше у тих пенежох маю виплациц даскелью езри? Да то у истим месце, вецка еще так як, але кед ше дзень два и веций идзе у драже чи на кочу чи пешо, док ше придзе на одредзене место. — Як годзен легко чловек настрадац од вшэйяких збойнікох. — З часци тот страх и з часци заш потреба держави за златом и стриблом — а то главне — створела нови пенежы, а то ё паперови у средку 18. вика.

Тераз вопрос кельо метални а кельо паперови пенеж шме-
ше видац. То шицки знаме, же кед у ёдней держави ёст цо вецей
паперови пенеж — як то приклад указуе у Австриї и индей —
теди меншу вредносц ма. Тото исте вредзи и за метални пенеж.
Вообще квантитет пенежох ровна ше по вредносци гевтих ства-
рох, хтори ше находза у тарговельним обращаню. Но окрем того
вредносц паперовых пенежох муни буц еще на ёден способ оси-
гурана. Цо є паперови пенеж? Ніч друге як заменік, сурогат
металних пенежох и як таки муши мац свою златну лебо стри-
берну резерву. Яка велька ма буц резерва? Паперов пенеж лем
теди ма свою потполну вредносц, кед ше тата сума хтора озна-
чена на паперовим пенежу, фактично може и добиц, кед чловек
то зажада — у злату лебо стриблу, од на то уполномоченей банки.
Да ше тата сума може вше у каждим часу виплащиц то потребно,
да банка ма на число, у резерви, исто тельо злата лебо стрибла,
kelко виноши число виданих паперовых пенежох. Н. пр. 100 дин.
у паперу муша мац 100 дин. у стриблу як резерву. — Но того ше
не трима ані ёден народ, да цалу суму паперовых пенежох по-
крие лем зос металом, але бере лем ёден одредзени процент на то.
А цо є над тим процентом, то покриваю зос драгоценными папе-
рами. Покрице у металу виноши обычно 30% до 40%-ох, так же
100 единіци пенежи маю ак прокрице 30—40%-ох злата, а 70—60%
у драгоценных паперох. Кед ше тераз на тоту исту златну лебо
стриберну резерву вида двараз, трираз лебо еще вецейраз тельо
пап. пенежу як цо спада, цо будзе? Паперов пенеж почина тра-

циц зос своєй вредносци. — Тераз уж 30—40% злата лёбо стрибла не закриваю 100 единіци паперових пенежох, але 200, 300 а и веций единіци. Tot приклад видзиме при досц вельх народох нешка, же папер чи пенеж не ма довольного покрица, прецо и вредносц його велько менша. (Далей будзе.) **Федор Лабош.**

Легко увредзиц, — але чежко ше помириц.

ХТО ВИНОВАТИ?

(С горватскаго преложел: Я. Костелник, учитель.)

— У цемніци, чарней, жимней, полней гаду и смраду, полней влаги, през шветлосци билого дня, дзе не доходзи ані слунко аң мешачок — лёжи уж длуго, велі часы, мацерин єдинец. — Сциглаго праведна и заслужена кара за його злодійства. Суд му судзел и осудзел го на шибеніцу баж у месцю, дзе ше родзел.

— Кед му прочитали смертельну осуду, ані ше не стресол. Осетел вельку вину свою, па ані не глядал, да му ше змилую.

Питали ше го за конечне жадане. Зажадал лем, да ище раз пред шмерцу видзи свою мацер. Жадане ше му виполнело.

— Зишол ше силни швет, да видзи, цо зроби правда и закон. Вишадла були готови. Людзе цихо чекали мацер нещастливого.

О кратки час настане немир и шептане. Народ ше виступал и отверал драгу. С палічку у руках дриляла ше ухилена, бляда стара мац. На упадлих и зошицким висушених очах бліщали ше горки и чемерни слизи. Як да не! Ёдзінога ей сина тераз пред очами телького швета обеша. Мацерино очи гледали сина, але го не могли збачиц, прето скричи:

„Дзе мой син?“ Людзе, змилуйце ше дзецку мойому! Дзе е?“

„Ту сом, ту, мамо моя! Ту твой син под вишадлами“, яви ше бидник.

— Мацеринска любов и синов глас як да уляли новей ющи старей мацери. Вона побегнє за гласом сина свайго и нагло сцигнє гу вишадлом.

„Ta ту, сину?!“

„Ту, мамо!“

Мац и син ше зишли.

— Оштрым гласом яви судия, же ей син осудзен на шмерц, же ше го муши такой обешиц и же ей син зажадал, да пред шмерцу голем раз видзи ище мацер свою.

Мац вислухала тоти чежки слова, а веџ облапела сина и почала нарикац.

„Панове судийове“, замодлі осудзени, — „одвяжце ми руки лем на час, да остатні раз облапим и побочкам свою милу мацер“. Змиловали ше и одвязали му руки.

„Подце, мамо, да вас син облапи и побочка. Ви мне родзели, ви мне дойчели, животу учели. Подце, мамо!“

Док тото гуторел, на його ліцу и очах видзела ше моц збешчестей жвирины, хтора забува на шицко, лем патри, да дакого

Евхар. конгрес у Загребу — дзеци шк. у процесії.

отруе. Не знал цо да зроби. Тресол ше, ламал з руками, преврацял з очми ліца му горели.

— Вишадзи цихо. Людзе патра на мацер, хтора патри на сина под вишадлами, патра на сина, хтори будзе дораз вишиц. Спадне мац сину на перши, облапи го.

Посматрающи здиховали, а прэйт ліца ше котуляли шицким вельки капки слизи. И син облапи мацер. Облапи, побочка, за праве, за ліве ліцо. Витаргнє ше од мацери, хмураво ю попатри и руки давигнє. Зоз шицку силу дрилі мацер. Вона ше заплянта, спадне и бухнє на жем, аж здубонело.

Шицок народ ше таргнє, збуні прето, и почал оштры кричац: „Вишайце, вишайце, того скараніка!“

— Но келькогод ше чул глас народа, телько баржей ше чул глас осудзеного:

„Чуйце, людзе и судийове! Чежки и вельки грихи мойо, хтори сом за живота зробел. Знам, же мі іх ані Бог не пребачи. Чуйце ме! Остатне то мойо слово. Вец ме вишайце. Так сом заслужел. Але, модлім, да ме ище послухаце“.

Узихли шицки и упарли очи свойо на бидника, хтори дрілел свою мацер. И судийове узихли и слухали, а осудзени почне: „Я бул дзецко, барз добре паметам. Було мі пейц до шейсц рокі. Пошол сом з мацеру на госцину до ей пайташки. Док вони бешедовали, я ходзел по хижі и збачел сом у єднай кошарки орехі. Направел сом ше як да ше бавим, прицагнул сом ше гу кошарки и натрапал сом себе полни кишенкі орехі. Врацели зме ше дому. Отца ище не було дома. Требало исц спац мац ме почне зоблекац. Як ме зоблекала, збачи орехі. „Одкаль ци орехі, — запита ме?

Я ше збунім и злекнім, па почнем круциц, да не визнам. На концу ипак повем мацери шицко и почнем плакац.

„Пале, пале, малого лопова!“ поведла мі мац. Ані с пальцом мі ше не погрожела, ані слова вецей не поведла. Не попатрела мі хмураво, але ме побочка и уложи спац. Длugo сом не заспал. Радовал сом ше, же сом прето не бул бити, але сом сам видзел, же сом заслужел, да будзем бити. Познейше сом ше ище и цешел, як я то фіно покраднул орехі и таки поцещени зашпім.

— Дали ме до школи. Кніжка мі не пахла. Учене мі не ишло глатко. Од пайташох школярох сом краднул до чого сом дошол. Робел сом тот занат вешто. Нігда мі не влапели. Мац то шицко добре знала. Знала, а нікому ніч не гуторела. Нігда мі не карала, нігда мі не гуторела, же не добре робим.

— А и жили мі худобне и бідно. Оцец мі бул наднічар, а я лем краднул, цо мі до рук падло. До школи сом уж не ишол. Скітал сом ше през роботи. С початку мі було наймілше од сущедох краднуц с гніздох вайца. Трафело ше, же сом и курчатко дараз принес под пазуху дому.

Раз ме сущеда влапи баж у часу, кед сом сплашел куру и позберал вайца. Поведла то мацери, же да примеркує на мне, бо то не водзи на добре.

Мац ше росгніва и увредзи.

„Як би то зробело мойо дзецко? А да и зробело, воно лем дзецко па то не розумі!“

Але я то добре розумел и у тим роснул. Умре мі оцец. Мац сама робела кельо могла. Я ей живот и роботу засладзовал и олегчовал голем з вечера, бо сом за вечеру вше принесол даєдно курчатко. Вец сом приношел гуски, прашата, бараньчата па овци з нашого и другого валалу. Мац то знала, але ціхо була.

Па и як би могла виволац на свайго сина, хтори уж бул вельки чловек? Да то и зробела, було би уж позно. Назберал я себе пайташох. Крадли зме целята, крави, воли и коні.

Мац то шицко мирно патрела и ніч не гуторела, а я кажды дзень віше горши. Побунели ше велі валали, Власци гледали лоповох. Даскельораз ме влапели и заварли. Одлжжал, одшедзел сом свою кару и врацел сом ше дому. Мац ме віше дочекала зоз слизами у очох и жаловала ме, же сом бул у гарешту и же сом ше там натрапел. Але ище и терас ме не опоминала, же не добре робим, и да зохабим тоту лоповску роботу.

— Кажды знал, же сом лопов. Чежко мі було, але сом ше и цешел, кед сом видзел, же ше людзе боя одомне.

— Дробенява уж не була за мне. За таку роботу мал я цалу регементу дзеци, за хтори ше ніхто не старал. Я бул гарамбаша тей лоповскай регементи, а шицки ше мі бали як од огня.

Уж сом и забивал. Иньшак уж ані не могло буц. Велью сом креви прельял. Право, да и ві мнє терас забієце. Будзе вам легчайше, одихненце. Ей, да ше можем ище раз да родзим! Да, то лем дурни може так гуториц. Правда гледа, да ме забієце. Лем вас ўдно модлім. Не осудзуйце ме мертвого, же сом так дрілел мацер свою хтора мі живот дала, хтора мі одранела и на ноги поставела, а бригу о мнє не водзела, не опоминала ме, не карала ме. Жывот мі дала, а не віполнькова да должносты гу дзецку свойому. Да вона коньчела свойо должносты, не бул бы я лопов и збойнік. Можеме замержиц цали швет, але праву мацер нігда. У остатнім часу жывота я ше розгнівал на мацер свою. Вона тому злу виновата. Я виновати швету, правди и закону. И я зато умерам на вишадлох. Мац моя мі виновата и я ю покарал. Дрілел сом ю, бо вона мнє дрілела ище у младосци по не добрей драги.

— Людзе, пребачце мі тото остатне мойо діло! З Богом!

Шицок народ почал ше рушац и кивац, як даяка габа. Судийове поставали и шантаяю. Народ закричи:

„Милосц, милосц, осудзеному! Ми за нъго шицки шведочиме!“ — Судийове ше збунели. Кричане народа, було віше векше, и віше ше баржай гледала милосц за біднога.

„Най будзе по вашей волі“, прегвари судия. А вец ше обращел гу осудзеному па му гварел:

„Ти маш два животи, ёден до вішаня, а други по вішаню. До вишадлох це привед неприятель душох людских и власна твоя мац. Тот од вишадлох даваю ци Бог и людзе. Правда Божя послухала милосц людску. Одлуж ше Богу и людзом поштеним своім животом. Шлебодни ши!“

— И одлужел ше. Кельо скорей зоз злими ділами, крадзенем и убийством трепал грих на грих, так тераз зоз поштену роботу, з добрими ділами, любовию и милосердием затрепал шицки зла прешлого живота. И народу не было жаль, же му живот спашел.

А мацери му нестало. Приповедали, же дзешка далеко жила о жобраню, а кождому гуторела:

„Мац найбаржай убива дзеци свойо зоз небзбалосцу и маймунску любовию“.

Баржай заверай свойо шерцо як капуру.

М. Буила.

Р ос х од.

Дні и ноци — вельо прешла —
Радосць и жалосць прелєцела,
Вельо уста прегварели,
Очи ш' часто забліщели.

Слатки часи од любови,
Од так вельо словох милих:
Товариших, братских, здравих —
Од радосци слатких правих.

Уж годзина росход бие. —
Гласи тужни оддзвонюю...
Желень-древа прислухую;
Шицко циху жалосць крие. —

З Богом! мили товариши,
Ти ми облюбени краю —
Ти животу — красни мирни
З Богом! мали жемни раю!

Кельо дні сом у це прежил
Келя радосць міе в' це нашла
Яки мир ши вше давал
Але — гвізда уже — зашла!...

Ще раз: з Богом, мили краю,
Ще ми милши товариши!
Час отходзиць од Вас далей.
Други драги ме чекаю!

Ж ер т в а.

(Миколови Гайналовому).

Родителі дзецко мали, —
Хлапец то бул здрави, груби;
Рост му стредні, наров жива,
А Миколом го волали...

Мали векши, мудри постал
Дика отцови, мацери
Ясни розум глава добра...
Зато дома и не остал!

На цудзину отпутовал,
Же би учел главу ламал
Розум оштрел, шерцо чисцел —
Виру в себе потвердоввал. —

Перши рок з одлику сконьчел
Весели ферії прежил,
З другима ше бавел ходзел
Іх вше любел, іх не мержел.

Але и шмерц свойо ніда
Скорей, а гоч и позднейше —
Як од Бога одредзене
Жертву вона свою гледа...

Слугове ш' ей разбегую:
Глад, колера и ёфтика
Чарна пока зос шарлахом
Прейг польох лем поскакую.

Гладни шицки — зуби шкрипя
Сама косць су лем и сюора
А лукави ш' очи бліща
Док ш' на пети жертви ліпя.

Но предвидносць Божа сцела
Да миленік иньшак умре,
Нефритис па уремия
Його Богу приджружела...

Як ангельчик чисти били
Ружа животу старгнута
Зос запахом на широко,
Схабел нас товариш мили...

Скорей як му жем прияла
Цело и красоту жемну
Богу мила, чиста душа
У загратки — в небе ш' нашла.

Време — то пенеж.

Ноц.

Циха вшадзи завладала
Хмарки ше споро цагаю
Не єдна гвіздачка мала
Вишла — спокойно трептаю.

Цихи витрик воздух хладзи,
Бави ше зос конарами —
В бистрій рики воду хладзи,
Габи иду за хмарами...

Лєм дакеди уж засущи
Дагдзе птичка... Накрай рики
Котра, ни, подомну гущи.

Варош розшищени — цихо —
Мешац нови такий видзе,
А — ноц циха на жем зидзе.

Цо не можеш повеси до оч', не гутор поза оч'.

Милостиня.

(З українського преведол: Д. Б.)

Мам tot обичай, же вше помогнем жобракови гоч у чим. Велі ме прето вишмеюю, гваря, же мам премегке шерцо, а мой приятель, с котрим ше часто схадзам, гутори ми:

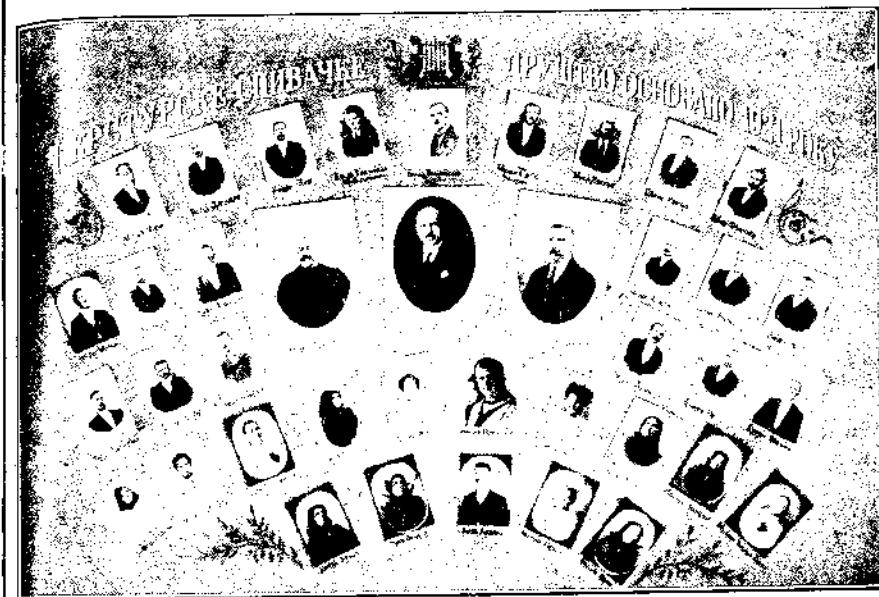
— Ти губиш людзох.

— Як то? — питам ше го.

— Та так. Вони так навикю лèгко жиц и не сце ше їм робиц.

— А чи то лèгко на уліци дзвигац руку, дзе це кажди видзі?

— Алё ши шмишни. Привикю на таки живот, та. у новинох сом раз читал, же по шмерци єдней такей жобрачки, котра днями стала вше на истим месце и жобрала, нашли при ней 50.000 златни форинти скрити у ботоши у посцелі.

— Чи наисце баш златни форинти мала? — питам ше го.

— Дабоме, баш златни, а не паперово — одвитуе мой приятель.

— Чкода, же не жила до нешка, тераз би могла будц велька пані, єдла би кажди дзень меса и колачи и руки би умивала с финим мідлом.

— Та стобу ше не мож разгваряц, одпове мой приятель, кед видзел, же го вишмеюем.

Же бим го удоброволел, почал сом му приповедац згоду з моего живота.

Уж тому даскелью роки. Єдней сботи ишол сом вечаром дому и збачел як при єдней хижі стой якиш чло-

век. Кед я гу ньому а вон знял шапку нацагнє гу міе руку и прегвари трешацім гласом:

— У велькай сом нужди, поможце ми! Але глас міу бул таки, як да заповеда. На блізко горела лампа (було то у варошу) и я збачел, же му ліцо бліде и як да є у горучки.

Нѣ велько раздумуюци винем бутелар и отворим и запрепасцел сом ше. Нѣ мал сом дробни! Лем два фалати по пейц коруни. Кед дам жобракові пейц коруни, то нѣ можем, а кед му ніч нѣ дам и так нѣ шумнє будзе. То би грих бул, як да ще видрижнюем його нужди. Та вон сигурни, же од міе дацо достанє, можебуц уж надумує себе цо купи, можебуц фалаток хлеба гладному дзецку? — та да му ніч нѣ дам! Нѣ, нѣ! И я му нагло штурим до гарсци пейц коруни, а с другими цейц корунами понаглял сом далей. Чул сом, як. вон кричал за мну, оздаль бежел, да мі подзекує, але я ще нѣ обращал, якош сом ще ганьбел, же сом на силу добре діло зробел, бо сом му несцело аж пейц коруни дал.

У драже ще здогадам, же ще о пол годзини на железніци мам одвесц до сушедскаго варошу, дзе ме до єдного дружтва волали. Але яй, як можем с пейц корунами путовац до другого варошу? А кед ище дому по пенеж пойдзем, будзе позно. Иньше нѣ мож було зробиц як дома остац, най гевти там пребача. И рушел сом ще помали дому.

Други дзень рано купим новини и читам — цо думаче, цо? Железніца, с котру ще я мал вечар вожиц, вискочела зос шинох, велько ест мертвих и ранетих, єдним словом железніцке нещесце.

Чудне мі було на души. Чи того жобрака сам Бог не поставел на уліци да му дам свой пенеж, за котри би мі нышак купел карту — за други швет?

А можебуц то нѣ бул живи чловек, можебуц то було дацо иньше?

Цали дзень сом міра нѣ мал, а вечар пойдзем до тай истей уліци по котрой сом и дзень пред тим ходзел.

Патрим — стой. Исти чловек, як віщера, лемже шапку нѣ знял и руки нѣ нацаг. Як да дакого чека.

Чудне чуство сом осетел у себе, уж сом сцекац сцел. Але нескоро, бо вон скочел гу міе и влапел ме за

руки: „Дзекуєм вам, дзекуєм! Ви спашели мойо дзецко, мою єдину потіху, єдину ціль моего живота!”

— Я? Але чловече Божи, та я нѣ лікар (дохтор) ані чудотворец, як би ци я могол дзецко виздравиц? — одповедам у чуду.

— Ах гей, але за гевти пейц коруни, цо сце мі іх дали, я купел за свойо хоре дзецко ліки, пол кили меса, жена му уварела юху и нешка воно ожило, уж ще шмее, а віщера лежело на пол мертвое. О дзекуєм вам и — и сцел мі побочкац руку. Ледво сом ше витарг, и на то му гварим:

— Дзекуєм, вам, приятелю, бо сце мі живот спашели!

— Я вам? Ви жартуєце... и його ліцо ще пременело, випатрало як да ще чудує и гніва, думаюци, же ще му видрижнюем.

— Гей, ви ме спашели од шмерци — и я му виpriповедал цо ще стало зос железніцу.

Вон себе здихнул и повед:

— Гей, гей палец Божи, палец Божи! Іще раз дзекуєм, идзэм гу дзецку, воно ще уж шмее!

*

Ето прето нѣ шмеме обисц руку ближнього, котра нас о помоц модлі. Шицких нас карми єдна жем, шицки зме дзеци єдного Отца, прето ще мушиме любиц и єден другому помагац.

Бо рука, котру змё обишли и нѣ помогли ей, сциска ще по тим до песци, а уста, котри модліли помоц преклінаю нас и о вимсцене вопию.

— А цо — одпове на то мой приятель — кед tota руки цигані? Кед ще жобрак за пенеж, котри му дам opie и почнє ще видрижновац, же ме спревед?

— Лепшее, да ме стораз спреведзе, як да єдно дзецко умре прето, бо сом нѣ помогнул його отцови, гоч мі вон модлел и — гоч сом могол.

Кед ще статок добре и обилно карми — шпорує ще, а кед ще статок подло карми — розсипує ще.

Способ напредованя Русинох.

(Пречитал на гл. схадзки РНПД. у Міклошевцох: И. Нрайцар, студ. права.

Велька швєцьска война пременела ліцо Еўропи. Дзеяючыя стари державы препадли або ослаблі, а на іх месца омоцнелі другі і настали новы. Но окрем тих пременак прынесла велька прешла война пременак і на пољу духовным. Вона вируцела на верх велько нові ідеї і новы думкі, кторы як морски філіі буркаю Еўропу, а і цалі швєц. Гоч не штреляю пушки і дзела, водзі ше борба, борба духовна, борба ідейна.

Нове положене і новы прилики рушэлі і наш народ зазровновага, зос предвоеннага шоровага і мирнага жывота. Наш стари край находзі ше у другей державы, а наш велькі украінско-рускі народ прыцислі чежкі часі і на нъго ше затераз не можеме операц. Находзіміе ше, препушчены самі себе, у новай, але іще не зошицким ушоренай і змирэнай державы наших славянских братох Сербох, Хорватох і Словенцох.

У тих новых приликах і незмирених часох треба да ше застановіме над собу, да найдземе і означыме праву драгу, по котрой мame крохац, кже бі зме не препадли і не заостали за другіма народамі, цо жиу з нами у істей жемі, але же бі зме ше отримали і напредовали.

*

Пред 150 і вецей рокі приселело ше зос Подкарпатскай Русі або Горніцы невельке число русіх фамелій на бачванскі ровніни. Вони населілі першы Керестур і познейшы і Коцур. Тота гарсточка наших прадох не лем же не препадла у морю векших і напреднейших народах, але ше так разросла і омоцнела, кже нас Руснацох ёсць нешка коло 20 езри разшатых по валалах Бачкай, Сріму і Славоніі. А цо нас отримала на живоце і очувала од препасци! Ознакі ўдзенага народу, т. ё. гевто цо го разликує од других народах, то язік і обичаі. И цо вецей хторы народ поштуе і любі свой язік і свой обичаі, с тым і ѿмоцніш і отпорнейши. Па кед ше така гарсточка нас Руснацох отримала до нешка, далёко од свайго пня, то найлепши знак і доказ, кже наша предки свой язік барс любілі і поштовали, і же ше своіх обычайох твардо тримали. Але ёсць іще ёдна велька адика нашага народу, котра нас разликує од других народах, с котрима жилеме, а то і наша вира. Учени людзе, котры наш народ упознавали і о нім писали, тей су думы, кже баш наша вира найвецей дзіствовала на тим, кже зме ше очували од препасци. Ёдно прето, кже ше по вира або по обряду разликуєме од других, а

друге прето, кже ше наша предки, одкеды ше тадзи приселі, свой віры твардо тримали о по ней жили. Кажды валад, лем цо ше населел, уж себе і церкву будовал і мал свайго паноца, так же ше Руснацы не мишилі з другімі і лем свайго ше тримали.

Тоту чиненицу, кже нас вира, язік і обичаі отримали і очували, мали на разуме і основателе нашага Рускага Народнага Просвітнага Дружтва, кед му поставілі за ціль, выдавац і шырыц на нашым народнім язіку написані кніжкі набожнага, поучнага і забавнага содэржання, та выдавац рускі народны новінкі. Правда, спочатку было мале непорозумене, бо ёдна часць Руснацох жадала, кже бі зме за кніжкові язік вжали язік велькорускі або московскі, і же бі і Просвітніе Дружтво выдавало і новінкі пісані велькорускі. Але і тоті Руснацы помали упознали, кже то не може быць, бо ше наш язік барс разликуе од велькорускага, і мало бы медзі нами было таких, котры бі тоті кніжкі і новінкі разумели, а іще меней або і ніхто, кто бі такі кніжкі і новінкі за наш народ писал. Тоті Руснацы, котры жадали велькорускі язік, робілі то у добрым намірению, па кед свою хібу упознали, вони пристали зос сваім народом і РНПДружтвом.

*

Но же бі наш рускі народ напредовал і створэл себе лепшу будучносць, не досць лем того, да почитуе і любі свой язік, обичаі і віру, але треба да і економски лебо господарски добре стой і напреду. Бо тата економска страна ёднак ё важна за народны жывот. Цо вецей, нешка видзіміе, кже гевты державы і народы котры економски моцні і напредую, і іншак су моцні і напредні. Розумішь тата господарска моц не стой у тим, да держава лебо народ ма велькіх богачох, але у тим, кже да будзе цо меней бідных і худобных. Цо ма робіц наш народ, кже бі економски не заслаб і не застал, але же бі моцнел і напредовал? Одніт на тото запітане барс є велькі, і о тым бі ше могло пісац кніжкі. Я указаю лем на главны точки, котры су основа дальней роботы у тим напряму. А то су: просвіта на господарским полю, і организація на господарским полю. Да народ цо вецей господарски напредуе, муши о господарских питаньох цо вецей знац, а особено у сваім званю. Ту є у першай міри поволане Просвітніе Дружтво, да у своіх изданіях прыноши цо вецей господарской поуки. Рускі новінкі баш ту бі требали нашему народу як гладному фалаток хлеба. Не спрэведайме ше зос тим, кже нам будзе добра, кед будземе робіц так як наша стари робілі. Нешка віака велько того вінашаля цо олгччуе роботу і дава векши успіхи

з цо меншим трудом. Народи цо з нами жиу хаснью тоти здобутки науки, а кед ми не будземе исте робиц, не будземе напредовац, але назадовац.

Як другу важну точку господарскаго напретку спомнул сом господарску организацию. На тим зробено у нас барс мало, а то ипак нешкя у господарству барс важни фактор. Нашому народу потребни у першим шоре кредитни и конзумни задруги лебо союзи. О тих союзах написал красну статю подпредседатель РНПДружтва паноцец Биндас у календару за 1923. рок. Таки союзи роширені нешкя по цалим культурним швеце, а през нїх не може ані наш народ господарски напредовац. Цо скорей упозна наш народ потребу таких союзах и хасен од нїх, тим скорей будзе и нашо господарске напредоване осигуране.

*

Думи, цо сом их ту виложел, заступа и нашо Руске Народне Просвітне Дружтво. Воно є штредок, шерцо и душа нашого народного живота, и прето напредоване нашого народу овиши о моци и напредованю Просвітнаго Дружтва. А воно заш лем теди будзе напредовац, кед го ми будземе любиц и кажди по своїх способносцях потпомагац.

Древо на древо, а чловек ше на чловека опера.

О СОЮЗОХ.

(Пише: А. Б. Коцур).

Прешлого року писано у нашим Календару вобще о союзах, як вони постали и яки хасен приноша культурнейшим народом од нас.

Же о тим вопросу хасновите будзе частейше писац доказує то и еден брат, член РНПД, на главней схадаки у Миклошевцах. Вон предложел да ше вшадзі у наших валалол — населеньях осную одбори, котри би ше дознавали о згодней жемі, хижі и др. на предай, — о тим би на видомосці дали своім братам у наших дідинох, и на тот способ допомогли бы зме себе, да наш народ дойдзе до туньшай и добрей жемі и до того, да ше наш народ пре хліб насущны не разтреса ширцом по швеце и на такі места дзе не може мац свою школу и свою церкву.

Дума тата барз добра а нам би непроповедзено велью хасновала, да зме ю уж давно виконьчели. Не позно будзе ані тераз виправиц — дополніц заостати хиби. Того шицко и велью ище у

народним газдовству найлегчайше досцигнeme с помоцу добре ушорених союзох.

Прето я и того року дополнюем писане о союзах. Хасновите будзе о тим часто бешедовац и раздумовац.

Циль союзом є тата, же би члени союза своёю урожджайни плоды як у найвекшай цени предавали, а куповні своёю потреби як у найніжай цени видоволели и на конці же би члени у потреби до туней пенежней пожички дойсц могли.

У Немецкай року 1847. вибух обши глад. У тим року тамошні народ лем зосвішельяких жельох жил. Даскельо газдове, цо жили у тим краю раздумовали и догваряли ше як би народу помочи могли. Вони знали, же сами лем не годни народу помочи, та прето наведли шицких можнейших газдох у тим краю, да наскладаю пенежки, же би глад ублажели.

Кед уж кус пенежжи назберали, купели за нь' го муки направели вельки пец и у нім дзень и ноц хлеб пекли, а народу, предавали лем у тей цени як іх коштал.

Теди пришол народ на то: же кед ведно (серзую) набавяю ім потребни ствари, валью туньшы іх достаню, як кед би кажди окреме куповал. Догварели ше, же од тераз буду віше ведно куповац, цо ім треба будзе. Так постали у Немецкай од нужди перши союзи.

Як нужда прешла, понеже народ не мал зарно на шаце ані кромплі, и тото медзи народ дзелели. Зато ище віше видзели, же

Іван Бучко,
руски народолюбец у Детроіту (Америка).

з тим ище довольно нє помагаю народу, прето одредзели, же од тераз нє лем зарно, але и статок и вшельяки газдовски машини буду давац своим членом. А кед союз уж и пенежи мал на више, почали и пенеж под туні камат видавац. Так вишлебодзели людзох с под здэрніцких пазурох.

Але тот єден союз не мог помочи цалому краю, бо велі жадали таки пенеж, статок и шаце, а боме телько пенежи уж не мал тот союз.

Прето помали основали вецей союзи. А тоти союзи вшадзи, дзе їх лем честны людзе провадзели, на вельки хасен народу були. Так постали з рока на рок віше вецей союзи и нешка уж нед валалау у Немецкай, дзе би союз не бул, а нє лем єден, але и вецей союзи.

На приклад: у єдним союзу мож достац на пожичку пенеж под туні камат, то *кредитны союз*. У другим соль, муку, хлеб, міродії и др. за кухню, то *паштрови союз*. У тречім предава газдиня млеко, то *млекарски союз*. У штвартім може предац курчата кури, гуски, качки, вайца, то *дробізгов союз*. У пятім може газда свою роботу, до ю в жіме зготувел, предац: кошари, метли, лопати, видлі и др. а то *домашней индустрії (ремесла) союз*. У шестім може газда своє зарно и кромплі предац, то *зарнових плодох союзи*. У седмім може газда и роботнік потребну поуку за свою роботу достац, чита добри, хасновити новинки и книжки, може пожичац машини итд. то *газдовски союзи (кружки)*.

Видзімі даклем, же ше мудры Немац не задоволює лем зос єдним союзом, але у дзевоєдним валале основуе себе и пейц шейсц.

А чи думаце, мили газдове, же то Немец лем з роскошу роби? Дзе там, та кажды то добре зна, же Немец добри рахункош, и боме таке нє роби, з чого бы хасну нє мал. Вежніме лем н. пр. *млекарски союз* и вигледуйме прецо го Немец основаў?

Основаў вон то лем прето, бо сцел зос свойі жемі хасну мац. А то вон добре знал, кед не будзе жем довольно гноїц, же му тэди лем худи плод и мали хасен принёшэ. А же би до добра гною дошол, на то мушки статок тримац.

Але Немец раховал и то, же му не кажды статок єднаки хасен приноши. У рахованю дошол до того, же кед краву свою *добре карми*, вона му ше найбаржай упладци. Тримал даклем краву, та му млеко и целе шумни хасен приношело, а попри тым и жем обилено, гноел, и вона му вецей родзела, як скорей.

Правда, же на вецей местах зос скотоводством чежко ішло, бо не было надосц потрави. Але и тому вон легко помог, бо на место да шицку жем зашал зос зарном, так зробел, же єдну часц

жемі зашал зос потраву, бетеліну, луцерну, мухаром и др. А ні не жаловал, же так зробел, бо з тим и жем віправял, а крави му ище раз телько млека давали, як кед ўх лем зос ліху потраву кармел.

А наместо того, да дома правел сир и масло и да му го жена до варошу ноши, вон млеко предал, млекарскому союзу. И так за млеко достал красни пенеж, а жена му, наместо битанго-вац по варошу, дома свою роботу коньчела. *Так робел и роби Немец, а и сломог ше.*

Приклад у Коцуре: Ту постої уж барз давно т.зв. *млекарня*. Власносц в едного Немца. Же то барз добре, доказує сам властнік *млекарні*, котри ше добре спомага од того. Доказую то и тоти жени, що ше кожде рано и вечар понагляю ношиц *млеко* до *млекарні*. Доставаю шумни пенеж, а обисца ше полня зос зачуваних грайцарох.

Законъчене. Руснацы! учме ше од других од нас культурнейших народах и їх у напредним народним газдованию нашлідуйме. Наши ділове то добре похопели уж давно. Правда, вони існували, ледво церковни псалтир читац знали, бо свою просвіту не узнали. Але на то похопни були, же своє дзёци посылали гу Немцам и служиц, лем най би ше научели звод напредного газдованя. С тим нам осигурали моцну и богату будучносц. Лем на тим темелю ше нє шмеме застановиц. Днешні часи ище баржай пожадаю нашу обачносц и животну способносц. Просвітни степень нашего народа ище віше нізши од других народах, медзі которима живеме, а криделка нашого младкого Просвітнаго Дружтва ище віше преслабки, же би воно саме зос гарсточку своїх роботнікох видоволіц могло шицким нашым напредно-культурним потребам.

Прето, кед сцеме буц моцни и невосіни, берме себе приклад од других мудрейших и просвіщеных народах: *основуйме руски газдовско-просвітни союзи!*

По гною познава ше добри газда.

III. Нашо обычай.

Зос рукопису: Пап-Радвані Ферна.

Наша руска пословица так нам приповеда, же за давни времена нашо праотци лем на роваш резали а зато добре газдовали, а нешка уж з веckій часці знаю читац и писац а прецо од нас шицко препада, топя ше од нас нашо газдовства, як воск пред очми огня, приходза з веckій часці лем до цудзіх рукох.

То правда иста, але то шицко задармо ми будземе себе приношовац наших старых газдоване, як давно было, бо теди легчайше было през науки и жиц як нешкя зос науку. Бо теди людзох силовали, же примушени були задармо жем уживац, орац и шац и за оречну ю мац. Поля ўм були отворени. Пашу скоро з векшай часци даром доставали, а особито после жетви шлебодні ўм будо гоч до хторого хотара статок погнац на пашу. Находзели ше аж по суботицких, сентомашких и варадинских салашох як дома и статку силно отtrimовали и тим свою нужду подперали и богатими постали. Але як пословица приповеда, же була то бида и на нашого діда.

У днешнім времену то уж шицко препадло. Долу главу ше обрацело, бо жем вше лем една а людзох вше вецей. Жем их роздробела уж на вецей страни, преляла ше у злато, у стрибло. З дня на дзень сходзи ше лем до можнейших людзох. Газдовства ше дзеля зос трох класох у два, и так ше указув, же штредня класа, кед за длugo так будзе, муши препаднуц. Бо нешка и за вельки пенёжи жеми ше не мож докупиц, и таким способом штредня класа не може ше жеми докупиц, и у таким случаю не сподзивано нараз претопя ше у два класи, же не буду лем богати и худобни, якко ше то уж случело у Енглескай и Ирскай, бо там уж лем богаче жем отrimую, а средня класа постала ўх слугами

Бо так випатра и у нас, бо ше швет сциснул. Бандур стої на кождай меджи, же не шлебодно уж нікому ані за колік прейсці, бо кожди квадрат з порцию є обтерховані. На кожду нам страну драга цесна так, же уж вшадзи на фунти премерано, же да не можу лем едни шицко хасновац. Зато нешка кожда тарговина лем ше при пальцу дзелі, да ше з ней кождому удзелі.

И с тей причини принуждени зме и на веци страни розшириц свою терговину и утемелїц ю, же гоч як помали, кед вельскапки та ше чурок направи. Бо кед на єдней страни страциштели це будзе з другой страни тарговина подперац.

Маме ми и вецей приклади кед сцеме свойо иминис под-
полно помножиц. Найперше зме дружни шицко себе добре пре-
патриц и оштроумно пресудзиц и шицко викоренїц, що нам чкодзі
и нашему иминию жили под жему подедує и нас до худобства
наганяя. Найвекша є погибель и убиток нашоtotи необычни трошки
наших обычайох, хтори би не мушели буц, бо у Немцах и Жидох
їх не видно...

Напримир нешкя, кед ше сце легинъ оженїц, найперше ше
оцец ма остарац; же одкадз би набавиц пенежы лем на дозволене
женитби. И ту дораз на хотаре наших обычайох стої вельке не-

щесце, бо ше му дораз газдовство ущербуе. Легинъ, кед ше заручи во дзивку, вона примушена му таку покрейтку купиц а себе парту, хтори їх тоти скоро нінач неспособни шмати виноша у цени до 20 форинти, так, же ше у тих неспособных шматох ані спросциц не може пред оштрумним народом.

Алѣ кед то шицко задармо. Кед нам наш обичай так заповѣда питане є, же ѿ то значи обичай? Шак то є не таки барз вельки пан, анї то є ніяка не терха, бо на то нет егзекуций, анї

На храм церкви у Барбитону — Амер.

(Образ послал наш агилни добротвор РНПД — А. Малацко).

праукатора, ані страху, же то баш муши буц. Але кед пословица приповеда, же би го людзе вишмейли, кед би обичаї не виполнел и же не помагаю його добро розношиц.

Мудри, розсудни и задовольни то не вишмес, але лем пажерни, цо люби люцке уживац. Тому не лем шмишно, але му и жаль, же не будзе вецей даремщини уживац. А кед ше случи даєдному, же го приду егзеквирац пре длуство, хторе му од обичая пришло, алебо му обичай не допущел го виплациц, теди ше нараз обраца шміх на плач, а так думам же плач є велью векша терха як шміх.

У першим шоре наших обычайох найвекши є убиток пітанки, бо примушени оцець або маць своїх приятельох по трираз

госциц, а и таких, хторих скоро ище ані з очми не видзел и свою худобу опустошиц и до 150 фор. у недзбал швету примушени ё роздац, за хторима го болі цали його живот. Але пре осетлівосць наших предняцох, а опомена нашого дружтва и с потвердзенем наших священикох у Керестуре уж ше тот обичай викоренел.. .

Напримир так исто и свадзба, бо муши поволац найменей од 15 до 20 хижі лем самих сущедох, але ище гу тому 50 до 60 хижі свойого роду аж до штвартого поколеня. А так исто и млада найменей до 20 хижі. А ище легінь своїх пайташох од 10 до 20, па нараз на юну громаду назбера ше преко 100 фамилий. То ве-цей нед на швеце, ані гледац нё треба, да ше таке силне дружтво на юнай громади свадзбуе. То би досц було трошку и на юнаго графа, да таке силне дружтво поштено вигосци.

Бо госци нё лем зато ше зишли, да ше видза, але зато да ёдза и да пию. А ти доматін тераз пать гоч на яки процент пе-нежи пожичиц и своїх скоро ані непознатых госциц и сам ше долу главу упрепасциц. Бо як наша пословица приповеда, же пре, штири свадзби гоч яке моцне газдовство до кожого рошка на-женю. Але то нам ище мало.

Напримир случи ше нам даєдному, же му умре оцец або мац або жена, хторому остане громада широти. Смуток и жаль вельки. Шерцо му закаменєте. Нужда и худобство вельке так, же ище нема ані да с готовими пенежми дески за труну заплаци, да тово мертвое цело може у гроб положиц. Але наш обичай зато нё по-зна нужду, нё видзи жаль, нёдзба за смуток, нет у нім милосердия, нема пощешэння. Лем ти наготуй довольно вина и паленки, красного хлеба и меса а гоч и пост. А вон нещестнік примушени до найвецей поволац.. . и направи ше у тим жалостним даме цала свадзба.

Кед ше добротвори посходза, док нё пию благодаря Богу за усопшим, а як ше мало понапіваю нараз престава там молитва, стане жубротане, гук у кождым куце. Ученіци препераю ше свою наукую, а други о общей политики, треци о газдовству, штварти о ремеслу и терговини, и на другой страни стари жени огваряю свою нёвесты, а млади швекри и швекрох.

Видзеш на драгу а там світови вандрови полна уліца. Ёден лежи, други блюва, треци Бога страшне ображуе, и у тим на-става бітка и крик, як у Содоми и Гомори. А доматін стоі смутни и жалостни попатра на кажду страну, як його добро на очи патраци препада. Нё так ше стара зос своїма широтами як зніма будзе бідовац, але му найвекша рана на шерцу його лежи тоти

нажичани до 100 форинти кеди ўх виплаци, хтори би нё мушели буц, хтори його добру у погибель пошли.

Чудуєме ше, же Немци и Жидзи так барз напредую а ми з дня на дзень препадаме. Маме ми с того красни приклад, бо по-знато нам, же кельо ми езері рочно потраціме помедзі другими народами и то лем пре неосетлівосц, хтора ё ище кождому ані нё позната, же дзе ми свойо кирвачни муки розношіме и у недз-бал траціме и то з ве-кшай часци лем пре тот наш обичай.. . Вельо нашо добра прешли до цудзіх рукох, бо з таких и ве-цей случайох нужни чловек шмишни випатра, хтора ше випена за маєтним як жаба, хтора би сцела буц да ё така велька як целе. Бо як по-словица приповеда, же лем вельки ладі шму ше на средину мор-ску пущиц, а мали ладі лем най ше края тримаю.. .

Майме приклад од Немцах и панох. Н. пр. кед вони ше женя та дзепоєдним ані бочни сущед нё зна, же кеди вон снайого сина ожекел або дзівку одал. Бо видзіме и то, же у нашей околини скоро на кождым валалу сами Немци бываю, а нё може ніхто по-весц, же би видзел, же би всіи с таку помпу и лярму ишли на други або треци валал по младу як ми. Бо ми кед идземе, та ім ище ані по драже мира нё даме, а нас лем таке мале число ту ёст. Требало би, да за нас ніхто ані нё зна. Але ми то нё припознаме за зле.. . Теди не чудуйме ше, же шицко богатство лем у Немцах стоі, бо Немец нё траци свойо пенежи у недзбал. Вон нё идзе до других на тарговину, але купуе од свойого.. . вон нё купуе шмати на вашаре, але купуе дома од свойого майстра. Вон не керуе свой народ. Вон не ноши зарно на други валал млец, але мелє у своім народу. Теди у таких и ве-цей случайох ми сами себе кридла подштригуеме и нашему до-бру. Бо цо раз од нас прейдзе у другие народы то нашо нігда нё будзе и с тим з дня на дзень вше худобнейшими поставаме.

Кед би ми нё трацели нашо кирвачни муки помедзі други народы, теди би ми з дня на дзень вше силнейшими постали, бо таким способом сами ше подпомагаме. Бо гоч юнай худобнею, але би шицко богатство лем медзі нами остало.*)

(На рок далей предлужиме.)

*) Думам, жё би наш народолюбиви писатель и нешка, да жие, так висте писал. Учме ше с того и змагайме ше добри обичаі усоворшиц, а зли викореніц.
Ред.

Найвекши неприятель чловеческого роду.

Страшни цар „Шмерц“, до бива у цемних палатах, хтори ужива у найвекших мухох тих до умераю, до ше купа у горких слизох малих дзецах, хтори траца своїх милих родичох, хтори уничтожує шицко, до ше вола живот, повола раз шицких своїх чарних слугох, до род чловечески уничтожую, да видзи хтори му слуга найвернейши, хтори найвецей животи уничтожи и найвецей зла направи, та того вецка царски наградзи за його діла.

Цар шедне на свой пристол.

Еден по єден уходза гу ньому и приповедаю.

Перши на шор придзе наймладши слуга царов. Ценки є а високи, косц и скора и чежко кашле.

„Пане“, почне по цихи, „я не кошим баш тих малих або старих, але тих найволім, до у найлепших рокох, у найлепшим живоце. Я ше им по цихи уцагнем просто до першох, и поцихи гашим огень — живот. С початку ме ані не осетя, а аж кед ше добре утверджим теди на погари пием живот и снагу, цадзим крев, сушим месо. Робим помали, але близовно. Я, цару, суха хорота, волам ше Єфтика, я твой найвернейши слуга, мнє треба да царски наградзиш“.

За нім войдзе гу царови други слуга и почне так: „То шицко ніч, але дзе я пойдзем до валалу або да варошу, там, хто легне tot не става; хто стане, не дочека поладне. Кадзи я прейдзем, не остава за мну живей души, я труем и губим шицко: и дзецко у коліски и легиня и младих и старих и здравих и хорих.

Предомну квитню валали и вароши, шпиваю ше шпиванки, а за мну лем теметов (цвінттар) па нет ані хто плакац за мертвима. И о сто роки, кед дахто видзи мой теметов барз му чежко и подумац на мнє. Я за людзок найвекши страх, я колера. Одомне цару не маш вернейшого слугу, мнє царски наградзі!“

Придзе гу царови треци слуга и почне так: „Я време. Познаце ме? Ево опатъце ме! З яри вилагодзим шицкому. Шицко ше радуе доброму урожаю, а я теди зоз тресканьем, лядом и дижджом зотрем шицку трапезу людзом и шицку роботу.

Або пущым, да будзе барз горуцо. За пар мешаци не пущим ані капку дижджу. Шицко теди вигори и остатня травка. Вецка я жнем. Людзе ме волаю глад. Векшай и чешай шмерци одомне нет. Забудзе теди мац на дзецко, брат на шестру, пайташ на пайташа. Глад очи не ма. Чоловек є чоловека, мац є родзене дзецко свой. И так зато ше одомне не можу одняц. Терас аж падаю мертві. Та чи ёст дахто вернейши слуга одомне? Чи ёст векшого

неприятеля роду чловеческому одомне? Вецка близовно, же я будзем наградзени“.

Страшни цар „Шмерц“ помаха зоз главу и так випатрало, же глад будае царски наградзени.

Пред пристол ступи терас штварти слуга, моцни як дуб, попатрунок ма барз страшни ягод глуха цемна ноц, а зоз ліцох му и зоз рукох чече горуца и червена людска крев. Очи му страшни, як да зніх оген вибухуе. Тот страшни слуга почне так:

„Я война. Видзели сце як витор роби зоз хмарами. Так и ище горшее гонім я народ на народ, брата на брата, синох на оца.

Вредны роботніци.

Завяжем им очи, витаргнем им шерцо. Не знаю вони теди цо то любов, цо крев, цо милосердие. Виняла сом им глібоко зоз жеми железо, направела сом им шаблі, пушки, дзела да ше зобиваю, колю. Шицко цо род чловечески роки и роки правел я за час на прах преправим. Цо ме брита за слизи малих дзецах, цо остали дома през отцох. Дзе я зашевім мерзосц и опакосц, дзе належенім народ на народ, царство на царство, там ше памета за роки и роки, да ше ище раз отворя рани и крев прецекне. Кажды камень зоз креву залеем.

Я знам войовац и през ножа. Положим нэзлогу медзи братох. Повадза ше на малей ствари огень у хижі. Я лем посадзим чловеку до шерца, до шерца народом езер али жаданя за добром и богатством; я правим очи, цо су нігда незасицены, цо цудзе грабу и однімаю, я віше жнем. Знаш ти цару, же було

на тим швеце вельки и моцни народи. Шабля их моя витарда, па им ше терас ані за мено вецей не зна. Зруцела сом зоз пристола велью и велью моцних царох, зоз жеми сом направеда голи пустині.

Чи не мне наградзиш?“

Шмерц ше уш ошмихла, нацагла руку за тим царским даром да окорунуе того наисце верного слугу.

Но баш терас почне хтошка вонка лярмац, шпивац, лац.. Идзе ище ёден царов слуга, и допл янта ше нука. Уцихли шицкы слугове цара „Шмерци“. „Ха, ха, ха“, почне тот слуга. „Та чи ви найвекши неприятел роду человеческому, чи ви сцеце да вас цар наградзи?! Цо ше хвалішти Ефтико? Однешеш през рок даскелью моцних младих людзох а за тобу останю ище езри далей мирни. Но а до колера? Ша вона унічтожи даскелью валали и вароши, але други останю и далей мирно жию а о даскелью роки заш населя и до тих валалох и варошох. А глад? Тварди людзе барз велью витrimaю од гладу, а за гладом приду добри родны роки, радосц ище векша. Шицко ше то позабува. Война заш правда велью унічтожи, але не може шицко.

А я? Знаце ви хто я? През мне ше дзецко не народзи, през мне ше легинъ не оженї, през мне мертві не похова ше. Я не понаглям. Кед це шицко на швеце охаби, я це нігда не охабим. Я ци знімам бригу зоз чола, я це цешим. Поволай ме, кед ци жимно, я це зогреэм; кед ше зноїш, я це охладзим; кед ци чежко, я ци дам полегчене; кед ши весели, будз ище веселши. Трояку я крев леэм до своїх жертвоех. Перше спочатку су як когути. Кед я людзом лем мало крев порушам розогрею ше и почервения, языки ше им одяжу па дораз сто шшиванки, перше цихи, а вец віше баржей док ше не почню надзерац, хто лем як може. Вецка направим з них фаркашох, крев их палі и пече, по очах ше им розлез крев, теди им дам нож до рукох або револвер, а вони штреляю до главох, джобаю до шерцох и крев чурком чече. Не патри ше ту чия то глава: па гоч би то бул и брат, пайташ або неприятель, шицко ёдно им теди. А вецка им однеем ноги и зоз них направим скоти и вони ше валяю по блаце, по яркох. Мойо жертві не знаю же до то чесц и поштене, любов и милосердие, цо то крев и родзина. Шицко то вони заблаца и обещесца. Там дома мац з дзецми гладна и жадна, гола и боса, а чловек по карчмох ше надзера, лупа ше и бие. Кед приду дому таки людзе до празного обисца, напольньюе го зоз зваду, зоз лярму, зоз лацом и зоз преклятством, бие жену и невини дзеци, але кед го я раз влапим до свойих пазурах, не може ше вецей зніх ви-

таргац нігда. Док ма ище у себе сили, я го гонім на вшеліяки грихи и пакосци; а вецка го почнем мучиц зоз койдзеяку хороту и вон муши лєгнуц до посцелі, кед ю лем ма.

Тераз му уш и разум помишам и вон жалошне законьчуе у шаленей школи свой живот. Дзеци их заш постаю найвекши битанги и бетяре. Я так затрем фамелию до дзевятого колена. И нігде не можу найсц ліка, лем кед ме покоштую.

Но патьце лем! Оцец ше напис и вола гу себе свійого мадого сина и понука му моей отрови. Мале дзецко ше аж треше кед першираз літа тоту отрову. Але не хіба! Ніч то зато! Ша то так було дараз и оцови! Научи ше воно помали, па други раз пойдзе уж лєгчайше, трецираз уж зо шицким лєгко випне туту отрову, а штвартираз ше ошлішне по гарле як зоз брега. И син мало помало досцигне оца; цо не препис оцец, препис то син. Я тубим шицко зоз фундаменту, дзе я розвалям, ту ше вецей не находити Божи благослов. Я по цалим швеце лапам людох и то як худобних так и богатих. Идз на сивер або на юг, на восток або на заход слунка, впадзи ци треба присц до моей хижі. Я труем людох а им ше видзі же отпочиваю и розганяю бригу. Нет того кутика на тей жеми, дзе я не пануюм и дзе я не тровим. А тровим крев, аруцуем з очах ганьбу, я забивам, краднем, циганім и цагам ше гладни як ыес. Нет того гриха, цо би го я не зробела. Зоз газди направим жобрaka, а жобрaka руцам зоз ярку до ярку. Дзе бул мир и Божи благослов у обисцу я ту зачас направим праве пекло: одведзем оца од дзецох, жеву од чловека. Предавам зоз хижі шицко од коня до остатней игли. Нет того богатства, да го я не пожрем, нет задовольства, да го я ке унічтожим.

Познаце ме тераз хто сом и цо сом. Най пове тераз цар чи ест ище даеден на тим швеце векши неприятел роду человеческому. Шицко може ожиц, преквитнущ, але хіжа ёдней ляняці нігда док швет — шветом. Ефтика дави ту або ту, але не шицких, колера влада лем у тим або у тим краю, глад ту лебо ту, война ше дзвигне о роки и роки але я тата цо віше и вшадзи, рано и вечар, як водне так вноци. Я віше давим и мучим людох и будзэм до конца швета. Опать кадзи год лем сцеш, полни мойо хижі як в швето так и роботни дні. Идз на суд, ту найвецей найдзеш мойо жертві. Презомне би, були цемніци готово празни: я на шицко зле наводзим людзох. Войдз до шалених школох, па да видзиших нещешлівих людзох, тих бидних, цо их я там на віше позаверала. Шицко то лем моя робота. Но поведце тераз, чи може буц дахто векши неприятель людзом од мнё?“

Стоя як нєми шицки слугове страшного цара „Шмерци“ и таньба ше, бо кед видза, же их робота барз мала, а того слугу робота найвекша и найхасновитша за страшного цара. Стоя як нєми а страшни цар „Шмерц“ стане зоз своего пристолу вежме царски дар, и наградзи свойого найвернейшого слугу — паленку.

С хорватскаго:

Русин.

Вечей людзох помарло од єздзеня
и пица — як од гладу и жажды.

Цо то, и цо сце соціальна демократія.

Змагане и начела соц. демократії, ведно собрац досц чежко, бо кельо держави тельо фели и сац. демократіох, и ледво ще дацо находзи у програму соціальнай демократії, у чим би ще шицки соціалистицки предняци зложели. Так же нешка и сам изворни Марксов соціализам, ма досц противнікох и медзи самима соціалистами (ревізіоністи); а окрем того велі ще трудза, да зос вшеліякима покретами и союзами, оживотворя соціалистицки думки. Понеже Маркса теория прави темельни камень у соціалистичному труду, и же ю їх штампа патри медзи народ, як даяку евангелию рошириц, мушиме ми насампрец, тити темельни думки попретресац. По тому первесному соціалистичному програму дало бы ще дружтвене питане, так похотиц и вирозумиц.

Темельни думки червоного соціализма.

1) По червеним соціализму, кажди чловек, хтори другому роботу дава, газдує на чходу того хто роби (бо шицок хасен од роботи в газдов, док вон роботнікови лем тельо да, кельо му за витримоване його роботніцкей сили, дакле за дальнюю роботу, нужно). Зос того по Марксу тито происходзи, же кажди приватни маєток ест неморальни, и же би го требало, лебо голем того ѿ приноши плод, преписац на соціалистичку державу, хтора би ще старала да шицки державляне єднак робя (заєдніцка робота), и по одношоа їх роботи, були бы учешнікове у заєдніцких плодох, заєдніцкей роботи (колективизам). Зос державну власцу би управляли, на темелю найстрогшого демократизма (народней влади), вибрани чиновникове.

2) Едине добре и вредносц на тим швеце, ест материяльне газдовске благостане. Шицко друге на швеце о тим овиши, и

едине то управля и зос историю. Стаемних и абсолютных душевных доброх нет на тим швеце. Морал, вира, фамелийски живот, домовина, знаносц, начела, шицко то настало зос думки газдовского благостаня, и зос газдовским ше напредованьом ведно и меню (Гисторийски материализам). Прето соціалистицка держава, шицко друге виглаши, як споредне, и подложи го материяльному благостаню. Та и так гуторя, же ще на виру, морал и т. д. будзе патриц, як на приватни ствари, зато ані у уредби дружтвеней, не треба ще на їх оглядац, а у кельо пожадую явне одобрене и припознане, муша ще прешлідовац,

3) Попри подполней и абсолютней единакосци права, соціалистицка держава будзе єдини правни циль и источник. Дакле и фамелийски живот, будзе спадац на державни роботи; виховане дзецох, треба да зос шицким прейдзе до державных рукох; оцовске и мужово право, надалей женідба, як стаемни и обяжви союз медзи єдним мужом и жену, зос шицким преставаю (шлебодна любов).

4) Да ще то у народ цо скорей доведзе, зато нам служа тити средства:

а) Горе назначени начела треба шириц, особито медзи роботнікох, и ошвetchиц їх, же накеди ще оснусе соціалистицка держава, такой нестане шицкого зла и неправди на тим швеце, и же за людзох настане на жеми прави рай;

б) треба ослабійовац моц розліки, медзи поєдиними народами, затим виру и морал, бо то шицко поставя соціалистицким начелом вельке препятство на їх драгу,

в) Да ще нешкайши дружтвени порядок унічтожи, мушки ще вшадзи медзи людзох шириц вшеліякє незадовольство. Надалей треба патриц, же би ще маєток цо скорей збил до даскеліх рукох, а ведно да ще візви народни класи, зос шицким охудобнею, а жаданя да ще віше баржей и баржей множа, да ще так цо скорей и цо баржей розшири мережня и незадовольство, док на концу не вибухнє соціална буна и змеце нешкайши дружтвени порядок, унічтожи приватни маєток, а постави на владу соціални державни порядок.

Треба ище и то добре запаметац, же соціалисти часто знаю буц и лукави, лем да за себе предобиу цо вечей людзох. Так н. пр. з єднай страни приповедаю вони ремесельніком и вшеліяким роботніком, же шицки добра буду заєдніцки, а з другой страни меньшим газдом и наднічаром о дзеленю жеми, док ми видзиме, же ще дзелене жеми баш проциви самому главному соціалистичкому начелу, колективизму, а ведно же є то примане начела приватнаго маєтка.

Оценюване соціалістичких начелох.

Гоч тоти соціалістици обецунки уж по шицким швеце розшати, іпак є и то сигурне, же соціалістицка демократія зосініх ані едину єдину не випольнї. Тоти шицки начела, происходза воскривих темельних предпоставеньох, вони предпоставяю и тверда вшеліяки невозможносци, а да посцигню свой циль, служа ще и зос найнеморалнієшими средствами, а так же мож благостане народа на сигурни темель поставиц. Едини прави циль, за чим соціалістицка демократія идеє ест тот: да ше страначки предняци докопаю державней власци, през роботнїцки плеца, а затим кед би возможно було, да ше сотвори єдно таке обще рабство, по при хторому би рабство давних народох, випатрало ище як да яки рай. Але вежме ствари за шором.

Перше и первше уж су сами темельни предпоставеня соціальней демократії криви и не возможни. Хто н. пр. лем дакус простодушніє станове предумовац о материализму лебо о Марксовій теорії, о наднїци и о праву приватного маєтка, дораз увидзі же шицки тоти теорії лем зато добри, да заведу тих людзох цо не знаю далей од носа думац. Тот чловек ище барз слабо просьвіщени, хтори ше да спревесц, же людзе при дружтвеному ureдzenю, на ніч друге не прициснути, лем на материальне и газдовске благостане. То не правда, же ше шицко на швеце, муши ценіц лем патраци на материальна благостане, и же людзе скорей ані не оценьовали з другей страни поедини появі, науки и начела и же їх ані нігда не буду иньшак преценьовац, як патраци на материальне благостане задовольство.

Мац, хтора ше стара за своє хоре дзецко, и стреже над нім дзень и ноц: оец, хтори ше за своє домашні у твардей роботи зної и мучи, мудрец, хтори завжати за мудросц, гледа, учи и винаходзи; катона, хтори ше на фронту зос неприятельом бори на живот и шмерц, пре чесцівой вири и домовини; апостол, хтори за роширене правди претвори ноц у дзень, и жертвую и живот и здраве за туту ствар, хтору вон як святу позна — шицки, чи озда шицки тоти людзе ше трудза и робя лем за материальни хасен, а за ніч друге?

Любов гу домовини, вира, знаносц, любов гу своей фамелії, морал, карактер, юнацтво, любов, жертвоване самого себе — чи то шицко можебуц лем пусте тарговане?

Християнство, Христов наступ. Його особа, живот, наука и шмерц; Апостоли, хтори церпели и свой живот жертвовали за Христа и його науку, перши християне, хтори служили Богу по какомбох, и кажду минуту ше находзели медзі животом и шмерцу,

еари и милийони чистих дівицох, вироисповиднікох, мученикох, рєметох, монахах, церквених отцох, вировистнікох, шестрох служебніцох, хтори ше шицкого одрекли, же да ше зос любови гу Христови пошвеца стараню за широти; хорих, старих и раненіх, надалей еари и милийони добрих християнських отцох и мацери, чи можебуц шицки тоти патрели, лем на материальни хасен? Милийони людзох, хтори ше одрекли каждого мат. ужитка пре душевни добра, озда можебуц и тоти то зробели, лем пре материальне благостане? Яке би то було шаленство то ище и подумац!

Простота соціальних думкох.

Ніяке б и просте и того похопіоване, же при будущому дружтвеному уредзеню, не треба будзе на ніч друге патриц, лем на мат. благостане, лем да кажди чловек ма цо есц и пиц, да ма шмати, хижу, цо вецей роскоши и забави. Ту є уж саме темельне предпоставене криве, ягод кед би зос кождодневним хлебом и кущик роскоши, було осигуране цале людске блаженство.

Але поведзме н. пр. же би соціальна демократія дараз и посцигла свой циль, цо би вецка було? Чи би мож було, по ей правилах уредзиц дружтво, лебо чи би ше уж теди вимирел род людски? Чи би ше вецка можебуц одгадали и вельки животни питаня, хторих зос ніякими газдовскими справами не мож одгадац? Чи би вецка нестало человеческой несовершеносци, и шицкого зос тим скапчаного вла; зависци, бояжлівосци, лукавосци, вшеліяких чкодох, крадзи, хороти, бригій, жалосци, спревоцки стараня и шмерци? Чи би ше нашол дагдзе на швеце чловек, хтори би и таке даци твердзиц могол?

Дармо, але чловек окрем жалудка ма ище и розум и душу, зато вон ше и о иньшим стара, а не лем як би ше добре наеф и роскошовал. То б и залог блаженства, и прето потребна и дружтвена реформа. Але саме материальне благостане б премало за блаженство. Ту б потребна и просвіта и то не лем просвіта да знаш читац и писац, але и душевни блага, шерцо и карактер.

Блажени (щешліви) може буц лем тот чловек, хтори на вельки животни питаня: одкаль походзім? дзе ідзэм? начсом ту на швеце? прецо постої швет? цо будзе зомну по шмерци? — годзен дац видовольни одвит, и хтори окрем того, ище ма у себе телью душевней моци, да живе правим християнским животом, и да може себе розказац. Особито су тоти душевни добра потребни чловеку, у вшеліяких пробох и искушеньох.

О тих висших животных потребах, як у розуме, так исто у карактеру, соціальна демократія зос шицким забула. Вона дума

же зос худобством и вшеліякима бидамі не стане и щыцкого зла и ненасцца. Так? Та, чом же вецка, не щешліви кожди богаты? Чом же вецка ёст скоро вецей нэміра и вшеліякого незадовольства медзі богатым як худобным. То ясне, же жыд Маркс, хтори поставел темель соціяльнай демократіі, немал ніякого чувства за другі добра и потребы, лем хтори засицу жалудок и цело.

Права душевна ученосць и доброта, су найлепшэ ремесло чловіческага задовольства на тым швеце. Попатриме н. пр. до юдней правей християнскай фамеліі, у хтореі пануе християнски дух и правила, живот такей фамеліі вельораз и попри велькай худобі, випатра як прави рай. Ту живог ма вельку ціль о хторей ше ёднак стара кожди член фамеліі, хтори су попри кождаго искушэння досць моцны на то, да зачуваю дух моральний чистоты, любови и пожертвованай охотовосці за окончэнне должностох, вони су помоць, утіха, потпора и порада ёдно другому. Дзе зме годни найсць и бляду слику тому душевному складу, у будучым соц. дружтву.

Да, але, одвитую соц. демократіі, а ми сцеме просвіту. Бо цо ше наука лепшэ будзе шириць и розвиваць, людзе віше лепшэ себе буду знаць помочи, віше буду лепши и совершеньши, док на концу не наука да звладаю шыцкі чловіческі бриги и слабосці. О слухай лё, слухай, глубокай філозофіі! Озда непрестане усовершаване крилатицох (летаціях машинох) и фабрических уредзеньгох, затым штатистики дружтвенай знаносці, лебо гоч и соц. законі, годни дараз так розвіць людзох, же би не было вецей ані хороти, ані трапези, ані зависці, ані борбы за опстанак, ані борбы за праведносці.

Мат. благостане и культурне напредоване, то су барз важны ствары; бо чловек не лем душу ма, але и цело. Але не можу буць лем юдини важны ствары, бо чловек не лем цело, але и душу, шерцо и чуд ма. Чловек ше не состоі лем зос устох и жалудка, зато окрем хлеба потребуе вон и любов, идеализам, моральны порядак, дружтвену просвіту, виру, душевну моц и моральну снагу, потпору, утіху, фамелию, церкву, нацию, то су шыцко такі ствары цо ше не даю заткац с покривку газдовскаго благостаня. Зато ёдно дружтвене ушорене, хторе чловека на тельо роби жывотиньом, же у будущому дружтву не сце ні о чым другім да ше стара, лем о оброку, потрави, ёдзеню, може здабац на дружтво штыроножных жвирох, але не на чловека, хтори свой цело просто трима и горе патри, а окрем и поверх матеріі гледа и душевни добра.

Двоме браца.

Жили у юдним городе двоме браца од котрих ёден был милосердны а други немилосердны.

За кратки час немилосердны постал преображеніе чловек, бывал у красней палати и лем на штирох конъюх ше вожел. А милосердны остал худобным. Немилосердны кельо раз лем го обачел, да му у прекосць роби, віше ше викриковал на ныго: О Ты голодранець. Плакал на то худобни брат, бо гоч вон и у платаних шматох ходзел, іпак не был голодранець. Вон также могол уж давно постаць богатым, кед би шыцко тогто, цо му не было нужно не подаровал тим, хтори еще худобнейши були однього. Во не было того, хторому би вон просьбу одбил.

Раз ёден вечар барз смутно шедзел у своій хижочки, а було то в жиме.

Ёден стари худобни жобрак, хтори лем ёден подрані ценки кабат мал, модлел го, же би му дал даяки уяш. Але и вон сам лем ёден стари кабат мал, та му го не мог даровац. И як тераз вон так при цеплім пецу шедзел, подумал у себе: Тебе добрае, а стари чловек марзнуц може, іпак ши требац дац свой за його уяш.

Як вон о тым раздумовал, нараз хтошкі задуркал на дзверох и жобрак вступел до хижі. Накеди го милосердны обачел, дораз му было легчайше, бо тот бул, хтори од ныго кабат питал. Чуеш лё, озве ше милосердны, баж ши добре пришол! Черайме ше. Мой

О. Владимир Сегеди и паніматка
Поч. члены РНПД.

длугоки кабат барз ми завадза у роботи, я ци го дам за твой кабат. Ти го и баржей требаш, як цо я.

Ушмихнул ше на то жобрак и прегварел: „Будце здрави за вашу доброту, я уж нешкя добил як дарунок єден кабат, але кед ме примеце на ноцнік, та би сце ми вельке добре зробели!“ „Здзечне здзечне, отповед гевтот, уж ти при мнє останеш, я на патки будзем а ти до посцелі легні!“ Жобрак недал себе двараз повесц, легнул и слатко заспал у мекей посцелі, док милосердни на твардей патки спал.

Други дзень рано в час пошол жобрак през да и повед здрави будце. Милосердному не было но волі, но не то, же му госц не подзековал, и прегварел у себе. „О бидний, близовно еще длугоку драгу ма пред собу. Жаль ми, же сом му не могол, еще скорей як пошол, єну добру цеплу юшку навариц, не требал сом так длugo спац“. О тим раздумуюци посцеліц ше рихтал. Давига перину, кед нараз цошка зачеркнє, попатри а там єну вельку суму обачел бліщаціх дукатах. Як престрашени на перши попатрунок подумал себе милосердні: Чудни то госц бул! Але мило ми же ми таки красни дарунок дал, бо досц часто ме прицисковала худоба. Но од тераз роскошно будзем жиц. А тот роскошни живот у тим бул, же милосердні вецей не чекал док го єден худобни модлел за милостиню, але вон сам поглядал худобных у іх колібкох, да им поможе.

Як учул немилосердни за несподзиване щесце свайго брата, пошол да го опатри и да да себе виприповедац таки чудесний випад. „О, думал себе, кед ест жобракох, хтори так заплаца вецка ше уж уплади таким шубравцом пририхтац госьчину и дац ноцнік. Шумна лісица мой брат! Радуем ше, же сом му нашол шлід.

Як дому пришол немилосердни, дораз направел план и дал збудовац єну вельку хижу, на хтору з велькими буквами дал написац.

„Гостилиня жобракох!“

„Шицко задармо!“

Хіжа була на главней драги пред варошом и як стал немилосердни припатаюци ше на свой діло подумал себе: „Уж я влапим тоту златну птицу! Лем кед ю мам — вецка муши шором у шицких сто посцельох спац! Вец будзем мац надосц злата!

Гостилиня — за кратки час — постала барз весела. Зосшицких странох приходзели худобни, дзе ше служели зос єдлом и пицом, у меких посцельох спали и то: „Шицко задармо!“

Але кед каси пребогатого человека уж ше випражњовали и кед ледво ше могол ошлебодзиц од пожичальнікох, ледво раз пришол тот стари жобрак зос подраным кабатом.

Немилосердни як го обачел скочел од радосци и скричел; „Лем нука, добри приятелю! Шицко задармо!“ Але стари жобрак лем зос главу махнул пак прешол коло нього лем тельо гуторел: „Гей, уж шицко задармо“.

„Вирвеш ми очи и душу ми вирвеш — а не вежнеш
милосц одомне и виру не вежнеш и не видреш любов
и виру не видреш, бо руске ми шерцо та и вира руска.“

М. Шашкевич.

Цо пишу о нас?

Цо пишу о нас и нашей роботи РНПД. нашо подкарпатски браца?

(Доношиме ч. читачом Р. Календара критику наших подкарпатских братох Русинох о нашей младей ище просвітней роботи и модліме каждого Русина най то добре прочита. С того кажди разсудни Русин-народолюбец упозна, же ше ми у нашей Просвітней роботи не лем віч не oddaljueme од нашого руского пняка, ані ніяку нову просвіту руску не правиме, — але ше баш збліжиц жадаме гу нашему рускому кореню. У Ужгороду виходзца кождодньова новинка „Руен“ од дня 17. II. 1923. р. то пише о нас южних Русинох:)

Наш малый народ, если мае здорово развивати ся, повинен пильно заниматися зносинами до найближших своих братов, в первом рядѣ до всіх галузей руського (малоруського) народа. Из сих галузей найближша нам найменьша из них Бачванскѣ (Южнославянскѣ) Русини. Наша газета хоче съвѣдомо и систематично занимати ся сими зносинами, як свѣдчит дописъ из Руського Керестура в 1 чис. „Русина“. Теперь получила редакція на свою просьбу драгоцѣнну статю про Бачванскѣ Русины од славного духовнаго провѣдника Бачванских братов о. Дра Габора Костельника, котру с щирою радостю и гордостю помѣщаемъ сегодня на первом мѣстѣ.

О. Др. Габор Костельник е правдивый, великій поет. Се познаютъ нашъ читателъ найлипше сами, бо славный автор намъ ѿзвавъ, что стане нашимъ сповѣдникомъ. Уже яко молодый теолог писавъ о. Костельник вѣрши, а то народною мовою. Его поезіѣ появили

ся 1904. р. в Жовквѣ под назвою „З мойого валала“ іческій професор Пастринек на основѣ их доказав, что діалект бачванских Русинов належить до групи словацких діалектов в Шаришѣ и Земплинѣ. Минулого року появила ся у Львовѣ велика поема о Костельнику „Пісня Богови“ с подназвою „Вічна драма чоловіка“. Ся поема е твор глубокого, філозофично основаного духа, и е написана письменним руським (українским) языком.

О. Костельник е один из найсьвѣдомѣйших Русинов нашої добы. Про се свѣдчать его статьи в календарях „Руського просвітного народного друштва“ и наша сегоднійша статя. Про се свѣдчит впрочем цѣлый живот и цѣла житъєва творчость поета.

Его щиру любов до нас, Подкарпатских Русинов, доказує слѣдуюче мѣсце из допису поета до нашого редактора, где говорить: „Кто як кто, але я тѣшу ся, что на Подкарпатской Руси зачав процвітати народный дух. Не знаю, чи не быв я може однокій з цѣловѣ Мадярщины, якій не раз слезы ляв, коли — ще за мадярскаго панованя — проїзджiv через Подкарп. Русь, плакав над бѣдным нашим тамошним опущеным народом... Илише тому перенѣс ся я до Галичины, чтобы жити для своего народа. Зрозумѣете отже, як менѣ на серци лежить Ваша справа“.

Думаеме, что говориме из сердца всѣх честных Русинов, коли о. Костельникови кличиме щире „Спасибо“ за его слова ласки, и одночасно щире „До свѣданя“ на стовпцах „Русина!“

Бачванськѣ Русини.

Межи бачванськими Русинами е така легенда: Коли⁶ в 1848. р. вибухла мадярска революція, московскій царь писав до цѣсаря австрійскаго: „Зважай ти на мої два снопы, якѣ маю в Бачкѣ: Керестур та Коцур. И дѣйсно: революція пощадила оба тѣ руськи села. Ясно для чого: бо тамошнѣ Русини не мѣшали ся до революції. А легенда была выдумана вже по революції, тож мусъла справдити ся. Однакъ та легенда много каже. Она свѣдчить, что бачванськѣ Русини не забыли свою звязь з цѣлым руським народом, хоч они одорванѣ од него хоч их мало, только „два снопы“. Образ „два снопы“ цѣлком влучный: на плодной бачванськай ровнинѣ завязали ся два руськѣ гнѣзда — давно, давно, але днесъ тых гнѣзд едалеко болыше... „Два первѣснѣ снопы“ з часом выдали з себе болыше снопов.

*

Бачванськѣ Русини походять з Подкарпатскої Руси, як они сами кажуть з „Горницѣ“. По выгнаню Турков з бывшої дольної Мадярщины 1719. р. почала ся колонизація тих земель. Так вы-

творив ся там правдивий „Вавилон“: одно село нѣмецке, друге мадярске, трете сербске, четверте словацке, пяте руське... А то часто тѣ нації и перемѣшанѣ з собою в одном и том тамом селѣ. Русини поселили ся там в часов Марії Тересії. Але не од разу, только постепено. Так до Керестура першѣ переселенї прїшли (11 родин) в. р. 1746., а послѣднїй гдесть в 1884. р., бо тогдѣ колонизація тих країв была застановлена. В. р. 1751. Керестур уже має свою (місійну) парохію. Его жителѣ походять з Земплинской жупы, з епархії пряшевской. Коцур быв заселеный Русинами 1765. р., Его жителѣ походять з боршодскої жупы. До р. 1778. подпали съ двѣ парохії под колочаньскаго архієпископа: а того року прийдѣлено их до гр. кат. крижевакої епархії.

Керестур од разу быв чисто руським селом, а в Коцурѣ коло Русинов (яки там найбольше есть) живуть ще Мадяре й Нѣмцѣ. З тых двох сел зачали ся Русини выселявати дальше и так у Новом Садѣ (Уйвідек) вже 1781. р. была руська парохія. До Шиду зачали Русини селити ся 1800. р. — дещо познѣйше до Бачиниїв и до Беркасова, до Петровцѣв и Миклушевцѣв 1835. р. до Вербасу 1848. р. до Дюрдьова до 1860. р. А познѣйше по части заселили еще Пишкеревцѣв, Раевосело (1911.) и заколько сто пошло аж до Боснѣ. Всѣ тѣ Русини вышли з Керестура и Коцура, и говорять

Янко Сивч и його супруга.
Добротвор РПНД (Амер.)

одною мовою. Та мова дуже пословачена и спольщена (як говорять Русини з околицѣ Пряшева). Гдѣсь коло 1860. р. прийшло до Бачки да сколько сот Русинов з Подкарпатской Руси, их бесѣда була больше руська, но они поселили ся познѣше в сербской мѣстѣ Митровицѣ и до днѣсъ забули вже свою мову, та говорять по сербски. Статистика бачваньских Русинов днес так представляє ся: села, зглядно мѣста, в яких е руськѣ гр. кат. парохії: Керестур (6300 жителїв) 788 школьних дѣтий, 1000 хижних нумеров, 11.776 катастр. гольдов землї, (Коцур) 2654 Русинов, 359 шк. д., 420 руських хиж, 5000 кат. гольдов з.; (Вербас) 700 Русинов, 116 шк. д., 116 руських хиж, 186 гольдов з.; (Дюрдьов) 1915 Русинов, 317 шк. д., 358 руських хиж, 2964 гольдов землї, (Новий Сад) 502 Русинов, 41 шк. д., (Митровица) 900 Русинов, (Бачинцѣ) 750 Русинов, 75 шк. д., 135 р. х. 966 гольдов землї, (Шид) 1130 Рус., 121 шк. д., 170 р. х., 860 гольдов землї, (Беркасово) 850 Рус., 85 шк. д., 143 рус. х., 808 гольдов землї, (Миклушевцѣ) 750 Рус., 121 шк. д., 134 рус. х., 1622 голь. з., (Петровцѣ) 818 Рус., 106 шк. д., 180 р. х., 2045 голь. з., (Пишкуревцѣ) 603 Русинов, 112 шк. д., 132 рус. х., 1490 голь. з., (Раевосело) 510 Русинов, шк. д., 871 голь. з. Поинших селах е Русинов около 2000. Так всѣх Русинов в Бачцѣ и Славониї е 20382, шк. д. 2252, руських хиж 2788, их земельна посѣлость 28.588 гольдов землї. Видно з того, що они добре мають ся. Они дуже працьовитѣ и господарнѣ. В материальнїй культурѣ они займаютъ мѣсце зараз по Нѣмцях.

*

До розпаду Австро-Угорщини бачваньскѣ Русини були подѣленї Дунаем на двѣ политично-административнї части: мадярску та хорватску. В Бачцѣ всѣ народнї школи в руських селах були мадярскѣ (державнї), только один Коцур мав свою конфесиональну-руську школу. А в Слованїї всѣ школи були хорватскѣ. По свѣтовой войнї бачваньскѣ Русини всѣ знайшли ся в одной державѣ в Югославїї яка им дала національну свободу. И так тепер Русини там мають свої народнї школы (державнї) в Керестури, Коцури, в Дюрдьовѣ, в Новом Садѣ, в Петровпях и Миклушевциах. Керестур, як чисто руське село, достав урядову назvu „Руський Керестур“.

Ще за пановання Австро-Угорщины больша часть тих дѣтей бачв. Русинов, который ишли до выших школ, кончили свої студї в Хорвацї. Так всѣ тѣ, который ставали священиками, а коли так за молоду набрали ся славянского духа, то оставали добрыми славянами-Русинами и хоронили свой народ од національной смерти. Для того то межи бачв. Русинами навѣть под Мадярами не було

слѣдно Мадяризацї. Мадяризовали ся только тѣ который кончили свої студї в мадярских школах, и вступали до державной службы по мадярских мѣстах.

А коли в 1919. р. засвітала свобода для бачв. Русинов то они зараз зачали будовати свое національне житъ. Дня 2/VIII. 1919. р. на народном собранї в Новом Садѣ в салѣ магістрату основали они „Руське Народне Просвітне Дружество (товариство)“ якого членов дотепер уже е 561, а майно его виносить 287.722 югосл. корон. Предсѣдателем товариства вже по раз другїй, парох керестурскїй, а секретарем о. Георгій Биндас, парох джердьовский. Тѣ два духовнї отцы найбольше заслужили ся для національной справи бачв. Русинов. Они од хижи до хижы ходили и при всякой нагодѣ агитовали за Р. П. Пр. Д. Обидва они походять з Керестура, и третий (також з Керестура) до великої помочи був им: Преос. владика Крижевицкї О. др. Д. Ниради. Под зглядом літературным до помочи був им о. др. Гавриїл Костельник (такоже Керестурець), професор гр. кат. богословскаго факультету у Львовѣ.

„Руське Н. Пр. Дружство“ до тепер выдало четыри школьни книжки и три календарь (на 1921., 1922. и 1923. р.). Календарь з кождым роком красшѣ — послѣдний (од 1923. р.) под кождим зглядом дуже красний. Потѣшаюче се, що голосить ся чим раз больше роботников пера — такоже свѣтских: студентов унив., учителов и т. д. Есть отже надѣя, що нашѣ найближшѣ братя в Югославїи не загинуть, але будуть что раз красше розвивати ся.

Свої книжки бачв. Русини пишуть такою мовою, як говорять, и так у школѣ дѣти учать. Така ухвала запала на зборах у Н. Садѣ 1919. р. Для бачв. Русинов не было иного выходу як писати своим діяллектом. Мова не така рѣч, что бы мож за два три дни змѣнити ю, и се не зробить двох-трех, анѣ сто людей. А коли они хотѣли бы чоть такого зробити, то доведу до того, что будуть писати якимсь славянським воляником... будуть творити казѣцтва — на ганьбу столѣтю. Подкарпатскѣ Русини могутъ про се переконати ся такоже на своїх москофилах. Бачв. Русини стали тепер одорванї од всѣх своїх братов и мусятъ думати и працьовати самї за себе. Самї собї мусятъ книжки писати, тож не було ишої ради, як писати тою мовою, яку умѣють. Так їх книжки и для славянської лингвистики будуть мати велику вартость и легко им праця пойде. Але они знаютъ, что им треба учити ся також літературного руського язика, почуввати ся едним з великим своїм руським родом и наколько се тепер можливое, зносити ся з тим своим великим родом.

Др. Габор Костелник:

Дзециньски писні.

В и т о р .

Пришол гу нам витор,
До дзверох нам дурка;
„Вонка цемно, вонка жимно,
Пушце-ле ме нука!“

І як щене драпе
По дзверох, и стука:
„Вонка цемно, вонка жимно,
Пушце-ле ме нука!“

Нѣ пущиме ми це,
Дзвери зме замкнули —
Ти би нам загашел лампу,
Поцме би зме були!

Нѣ пущиме ми це,
Бо зме за це чули:
Же ти в жиме цепло краднеш,
Та би зме змарзнули!

Годзина.

Тик-так, тик-так — мойо зуби
Барз помали єдза,
Але вони твою цело,
Чловече, поєдза!

Тик-так, тик-так — найже мойо
Слова ци поведза:
Же то мойо тварди зуби
Твою цело єдза!

А цо будзе з твою душу,
Кед ше з цела руши?
Тик-так, тик-так — кед то чуєш,
Подумай о души!

Бачкей.

(По українски.)

Гей ридна Бачко ривна!
Гей, деж твое житя?
Минулось — — — та не може
Запастись в забутя!

Гей, деж ти писні — съпиви?
Ти хутори¹⁾ у полї?
Вино, забави, конї?
Той съмих твоей долї²⁾?

Де люди ти весели,
Сей рид и твий и мий?
Без них весь съвит немилий,
Немилий и пустий!

Твоими споминами
Я душу звеселяю —
Мов³⁾ вервицю⁴⁾ що дня їх
В души перебираю.

На неби мисяць съвитить,
Вертаємо домив⁵⁾ —
Так тихо в ривним полї,
Лиш наш лунає⁶⁾ съпив!

Из хутора у полї
Вертаємо з гостини —
Дви фири⁷⁾ съмих розносять,
Съмих братньої дружини.

„Гей-гей, ви на переді!
Гей-гей, брати, заждіть!⁸⁾
Чи ваша фляшка повна?
Вина й для нас лишить!⁹⁾

Лишить! лишить! . . . по полї
Широкому лунає,
Женуть — мов витер — конї —
Лиш в Бачцї так буває!

¹⁾ салаша; ²⁾ доля == серенча. ³⁾ як; ⁴⁾ модляци пацерки; ⁵⁾ дому; ⁶⁾ одглашаць ше; ⁷⁾ кочи (два); ⁸⁾ зачекайце; ⁹⁾ окабие.

Лише одно бажаня¹⁾
В мой жеврие²⁾ груди:³⁾
Коли⁴⁾ ще раз, хоч, раз ще
До тебе повернути!

Чежка и легка робота.

Кед робота з дзеки идзе,
— Паметайце, дзеци!
Гоч ё чежка, та ё легка:
Як да сама леци!

Янко кромплі мал преберац
Лем ёдну миричку,
Але дзека го цагала
Вшё лем гу бависку.

„Чежка то робота!“ — так ше
Видзело Янкови —
„Скорей жем препаднє, якцо
Я будзем готови!“

Михал кромплі тиж преберал
Ёден цали долік,
Але з дзеку робел, не стал,
Як у плоце колік.

До вечара уж готови
Михал бул з роботу,
А Янко лем телью зробел,
Як колік у плоту.

Бо то, кед ше з дзеки роби,
— Паметайце, дзеци!
Та и чежка праца легка:
Як да сама леци!

Ковач.

Чарни ковач, чарни руки,
Але били його хлеб —
Кажды чесна праца красна!
— Клеп, ковачу, плуг наш клеп!

¹⁾ жадане; ²⁾ палі ше як жиричка; ³⁾ перши; ⁴⁾ кед би.

Чарна жем — и чим чарнейша,
Па тим билши дава хлеб —
Кажды чесна праца красна!
— Клеп, ковачу, плуг наш, клеп!

Ластовичка.

Ластовичка мала
Гу нам уж прилетла,
Не забула нашу стреху:
Прилетла аж споза моря,
З далекого швета.

Яка ё весела!
И шпива и лёта,
Же под нашу хижну стреху
Нашла свойо давне гніздо,
Кед пришла зос швета.

Ластовичко мала,
Яр ши нам принесла!
Кед чвиринкаш, жем ше будзи,
А зос ней желене лісце
І квице воскреса.

Витай, ластовичко!
Чвиринкай и лётай!
Длugo у нас будз! — па о тим,
Цо за морйом ши видзела,
Ти нам приповедай!

Небо.

Гвізда гвізди ше питала:
„Чи далеко накрай неба?“
А на одвит езер роки,
Кед не вецей, чекац треба.

Пришол одвит, гвізда гвари:
„Я сушедки ше питала,
Дзешец езри роки прешло,
Ледво одвит сом достала.

А сушедка так гутори:
 „Уж милийон роки дзешка,
 Як сом шестри глас послала,
 А одвиту нет до нешкага!“

Од гвізочки до гвізочки
 Така барз далека драга —
 Порозумце, дзеци, з того:
 Яка велька божа слава!

Ташок и мачка.

Таки мали ташок —
 Мачка му ше модлі,
 Гоч як му ше крашне модлі,
 Та го не ўмодлі:
 „Дай лем ёдну ножку!
 Дай лем ёдно кридло!
 Па ти будзеш предза — а я
 Будзем мотовидло!“

А ташок у праху
 На слунку ше грее —
 Чир-чир-чир-чир — так чвиринка,
 Так ше з мачки шмее:
 „Дзеци мойо, дзеци!
 Не верце ви мачки!
 Нігда пред ню не танцуйце
 Задком — нездобачки!
 Чир-чир-чир-чир, мачко!
 Як це ше не боім!
 Чир-чир-чир-чир, гоч танцуем,
 Вше на стражи стойм!“

Мачка ше руцела,
 Ташка не влапела,
 Ташку, цо на грушку злетол,
 Знова ше модлела:
 „Дай лем ёдну ножку!
 Дай лем ёдно кридло!
 Па ти будзеш предза — а я
 Будзем мотовидло!“

А ташок ше шмее:
 „Гепо, кед маш дзеку!
 Ти на грушку — я на хижу,
 З хижи — гоч на церкву!“

Таки мали ташок
 Так зос мачку дре ше:
 „Тебе, мачко, ноги нешу,
 А мне витор неше!
 Вера так ме учел
 Тот, цо ми дал кридла:
 „З мачку ти ше бав фуркадла,
 А не мотовидла!“

Гледа кура гніздочко.

Гледа кура гніздочко —
 Кот-ко-да! Кот-ко-да!
 Знеше вона вайочко —
 Кот-ко-да! Кот-ко-да!*)
 Хто же його погледа?
 Хто погледа, тот преда!
 Красне биле вайочко —
 Укаж же ше, гніздочко!

Марча вайцо погледа,
 За ружички го преда!
 Мижо вайцо погледа,
 За пищалку го преда!
 Чкода тебе, вайочко!
 Скрий ше, скрий ше, гніздочко!

А мац вайцо погледа,
 За пенежи го преда!
 Марчи купи хусточку,
 Мижови кошульчик!
 Не чкода це, вайочко!
 Укаж же ше, гніздочко!
 Кот-ко-да! Кот-ко-да!

*) То ше повторюе за кождым стихом.

Г о р д а м у х а .

(По українськи)

В жито муха прилетіла,
И на колос жита сіла;
Аж тут колос захитав ся,
Бо витрець якраз зирвав ся;
Але муха погадала:
„Я його розколисала!“

Як не стане вихвалятись:
»Хто ж би миг мені ривнатись?
В мене очі як огниска,
В мене ноги як граблиска,
В мене крила як витрила¹⁾ —
Гей, якби я так хотіла,
Я би колос вмить²⁾ зломила,
Та все жито змолотила!“

А сверщок зарегатав ся:
„Тож то раз силач удав ся
Гей, якби ти силу мала,
Ти би хату зруйнувала,
Де тебе маленьки діти
Вже хотіли задусити!“

К о м а р .

Прийшов комар	Збирав, збирав,
На базар,	Не давав
Став ся торгувати —	Своїй комарисії ⁴⁾ —
Що погляне на товар,	Тяжко гриш запрацював,
Тяжко гроши ³⁾ дати!	Та сковав десь в лісі!

Скупар, скупар
Той комар —
Бог скупих карає!
Вже забув скупий комар:
Де свій гриш ховає!

Горлиці,¹⁾)

Добре жити голубятам,
А ще красще горличатам!
Кличе²⁾ тато³⁾: „Слухай, мати!⁴⁾
Цукру треба назбирати!
Цукру, цукру дітям дати!“

Та сьмиєть ся добрий тато:
„Цукру, цукру — а богато!⁵⁾
Цукру треба дітям дати!
Цукру, цукру — слухай, мати:
Цукру треба назбирати!“

Там у лісі, де горлиці,
Мають свій димок⁶⁾ на гильці,⁷⁾
Там одну лиш⁸⁾ писню чути:
„Цукру треба роздобути!⁹⁾
Цукру, цукру — не забути!“

Так горлиці проживають —
Лиш одну роботу мають:
Кличе тато: „Слухай, мати!
Цукру треба назбирати!
Цукру, цукру дітям дати!“

Хто не чува своє полю — зної ше на цудзим.

З ос в а ш а р у .

(З гал.-руського преведол М. Ч.)

Василь Цимбала врацал ше з вашару шпиваюци:

Моя мила ніч не маме,
Лем на себе попатраме, Гей!

Камене на драже завадзalo my, bo вше ше лем шпотал и
плянтал од ярку до ярку.

Милши нашо два позори,
Як дачій штири воли, Гей!
Штири воли ніч не знача,
Як тот грайцар, що ше кача, Гей!

¹⁾ витрило = по горватски jedro; ²⁾ дораз (за єдним кліпнудом); (жито = раж, а: пшениця = жито по нашому). ³⁾ гроши = гроші; а гриш = грош; ⁴⁾ Комариха = жена комара (суньога).

⁵⁾ герлічки; ⁶⁾ вола; ⁷⁾ оцец; ⁸⁾ мамо; ⁹⁾ велью; ¹⁰⁾ димок (хвіжочка); ¹¹⁾ конарик; ¹²⁾ лем; ¹³⁾ видостац.

— „И през волох нѣ добре и през грайцарох нѣ добре. Бо кед чловек нѣма свойого статку, то муши и плуг наняц и до леса наняц, а нѣшка за шицко плац и то дупло. Бо за дармо нікто нѣ пойдзе. А одкаль плациц, кед нет з чого?

Вжал сом трицец вайца, мирку кромплі до варошу, купел ширки, солі, витриону, и уж по пенежох. Ані погарика паленки нѣ було зач випиц.

Але як то буц у варошу и ані погарик паленки нѣ випиц? Випил сом, ша баяко, ідзэм до Мошка, дай, реку, ёдну децу и запиш там запиш, а я на други понедзелок дацо винешем та ўе порахуєме.

Кельо сом випил, то не паметам. Вон ма там шицко записане. Але цошкага не было вельо, бо лем два раз поцагнул клайбасом по паперу и уж.

Цо то за чудо тото писане! Покруци по паперу цошкага геваль-тамаль и воно, як гваря, стої уж написане. А цо? то зналем тот, цо є у тим учени. Мне ше то барз пачи, кед дахто значитац и писац, хоч я не знам ані едно, ані друге.

Але прето я седем роки биров бул и шицки міс поважали, бо мі нікто иньшак нѣ поведол, як лем: пан биров. Аж міс якашкага пшамац в новинки пущела и шицко препадло.

Приходзім до нашого Юдки, бо мі віше там урядовали, а писар циска мі под якошкага новинки и гвари: патьце пан биров!

Та нач будзем патриц, реку, цо я ту видзім, як би хто мак насіпал на били папер и готове.

Бере писар окуляри и гвари:

— „Дали нас до новинкох, шицко описали, цо мі робім.“
— „Но то добре, гварим я, най пишу“.
— „Ба нѣ добре, бо ше питаю, дзе су валалски пенежы, цо пришли за древо з валалскага лесу?“

— „Як то, дзе су пенежы, гварим, оздаль ви думаце, же я будзем ходзіц до начальства за дармо. А там у начальстве треба и з тим побешедовац и з гевтим, тому заплац фриштик, гевтому привеж вайца лебо масла, а откаль я тото шицко мам вжац? Чи я ходзім по свой роботи, чи валалскей? Як зме, сами знаце, ходзеля фасовац витрион и цукер за валал та поведце, кельо зме страцели?“

— „Кед, гвари писар, уж стої у новинкох, же тот витрион и цукер мі у варошу до дутяну предали, а валал ніч не достал“.

„Но роб, цо сці! Таку мі ганьбу наробели учени людзе. Але цо мі зробя? З бировства ме зруцели, але я себе газда дадзей. Я им шицким... най не повем“.

Так ше розгварял сам зос собу Василь Цімбала, кед ше врацал дому. И ані му на розум нѣ пришло, же треба було на поладнє дома буц, бо жито на гарсцох, а ту уж вечар, а ютро швето.

— „Ох, а я зошицким забул, же мі Текля наказовала на поладнє буц дома, бо гвари ютро не пойдзeme на польо, кед таке рочне швето.“

Я би не патрел, же швето, але паноцец дараз у церкви на казаню буду ганьбиц, а я уж досц мам тей ганьби. А же Текля будзе дома ганьбиц, най ганьби, тельо мойого, цо на вашаре у варошу.

Слунко уж зашло, кед Василь доходзел до валалу. На лёво при каменей драги стала Юдкова карчма, на право ишла дражка праз сади до його хижі.

— „Не пойдзем тадзи по дражки, бо уж нѣ видно, та себе ище зуби вибием, чом нѣ мам пойсц каменов драгов, кущик даляко, правда, але цо я тераз вечар будзем дома робиц, шак на польо уж не пойдзем. А кед придзем дому та повем: Теклюню, не годзен сом бул так фришко шицко поробиц, ша ти знаш, як то у варошу, и з тим ше стретнёш и з гевтим и там пойдзеш и ту опатриш и уж вечар.“

У Юдки ище ше швицело. Василь дума: войсц чи нѣ? Требало бы опатриц, чом ше у Юдки так длуго швици? За мойого бировства то я го віше страшел, же го приявим, кед будзе вечар длуго швициц, бо начальство забраняло длуго в ноци швициц. Але я віше бул Юдкови на руку. Вон мне, а я йому. Кед часом пришли жандаре, то я гварел, не бойшіе Юдка, ша ту засиданье валалскаго одбору.

А Юдка уж знал як коло мне ходзіц. Но нѣшка нови часи настали. Нови биров уж у Юдки нѣ урядуе, а бидни Жидзиско муши облаки вечар плахтами закрывац, же би шветла нѣ було видно.

Задуркал Василь до облака.

— „Юдка не бойшіе, то я Василь Цімбала. Дзвери ше отворели, а пред Васильм столи, шинквас, а при ёдним столу Данил Натегача, Ферко Бундава и якишкага треци цудзи чловек, а на столе фляша зос шпиритусом, яки уж з далека пахне, аж ше душа радуе.“

Шеднул Василь гу компанії и казал дац децу, випил погарик и ище добре гамби нѣ поуцерал, як ту хтошка до облака задурка.

Шицки ше зорвали на ноги.

— „Юдка, Юдка, чи нѣт там мойого хлопа! Скарэне Боже зос таким чловеком!“

Василь препознал свою Теклю по гласу.

— „На маш, тераз сом ше влател!“

А Текля под облаком кричи далей:

— „Юдка, отвор, а кед нє, то жандарох приведзем, же пияніцох у карчми претримуеш!“

— „Идз Василь, модлі Юдка, бо ме ище баба до нужди приведзе“. Василь ше почухал за ухо.

— „Гей, же би не тоти новіп орядки, я би показал бабі, чи ше ёй боїм, а так мушым пойсц. Запишеш там Юдка, цо сом випіл“, повед Василь а вишол вонка.

— „А здох биш дораз, пияніцо швецка!“ — прывітала його Текля, — „то я робим, аж мі крев біс до очох, а вон шедзи цали дзень у варошу, а вецка ище заходзі до Юдкі. А смолі би ши ше горуцей напіл, та би ше напіл!“

— „Но подзле, подз, Теклюню, не роб мі ганьби по валале, ти знаш як то на вашаре і з тим ше стретнеш, і там опатриш, і тадзи пойдзеш, та уж вечар“.

И пошол тачкаюци ше, а Текля за нім, а як там далей було медзи німи, то я уж нє знам.

Чия жем — того отечество.

Загадки.

Л. Глібов.

(Преведол М. Ч.)

Видзіц — нє видзі
И чуц — нє чує,
Мовчки гутори
И барз мудруе,
И кривду ганьби
Правду научи
Дараз франтуе
Шмишне прилучи.
Мила бешеда;
Дай Боже, людзе
Зос ню до вику
Знац ше и дружиц.

Отвіт.
Хто же то така
В швеце щешліва
Мудра, правдива
И франтовліва?

Кед нє згадали,
Мнє запитайце.
Ствар є барз лёгка:
Книжка — то знайце.

Яка птица.

Медз' людзми як птичка лета
У людзох ё и пие;
Ходзи дідо, модлі, пита,
А ёй вшадзи полно ё.

Весели куцік.

Пітаня и отвіти.

1. Яке пице наймоцнейше?

— Вода, вона неше шифи и порушує млини.

2. Кому мож поверіц кожду тайну?

— Брехунови, йому ніхто не повери.

3. Яку тайну може дотримац найбаржай бешедліва жена?

— Число своіх років.

Тиж зависц.

Бидни гладни канцелярски роботнік ідзе польом, на хторим рошнє густа трава и гвари:

— Господи, чом же то я не статок.

Цыганська лукавосц.

За време велького вітру нашол земледілец цигана на своім полю, як вицаговал цвіклу.

— „Цо ти ту робиш?“ закричал.

— Я ше лем тримам за цвіклу, да ме вітор нє однеше.

*

Котра жвир є найсильнейша?

— Шлімак, бо сам ноши свою хижу.

*

Кому пост найбаржай досадзи?

— Жалудку.

*

Кеди найлепше шено кошиц?

— Нігда, бо шено ше нє коши, лем трава.

*

До якого гаршку не мож налиц води?

— До польного.

*

— Идз ле Янку, обеш плахту на слунко.

Янко ше врачи и гвари:

— Идце ви мамо и обешце, бо я слунко нє годзен достац.

Потолковал.

— Бачи, цо то байка?

— Байка є теди, кед ше жвири розгваряю, н. пр. швіння з ослом, як я тераз з тобу.

Мудри виречения.

(Позберал М. Ч.)

Вредносць маленкосци.

Хто по гарсточки жем ноши
Гори ше дочека,
Капля до каплі з временом
Назбера ше рика.

*

Найчешше почац, вецка уж пойдзе.

*

Зло зос правду — зло зос брехню.
За правду бию — за брехню виру не даю.

*

По обийцу ше позна газда.

*

Дзе треба руки зограц, там треба и огня.

*

Не рушай зле, бо кед порушиш, будзе и дзешец.

*

Рука руку мие — нога ноги помага, при добрым приятелю ніхто не худобни.

*

Праца — благо найсигурнейше.

Хто роби и за живота ма хлеба и по шмерци охаби.

*

Нігда не треба престац з намирением пременіц ше на лепшого.

*

Не треба ніч одкладац на познейшее.

*

Вельо неприятелі — векша слава.

*

Практиносць — учителька у шицким.

*

Жену украшує стидлівосць и вира.

*

Волім нешка вайцо — як ютро куру.

Молитва Русина.

(Петро Дудаш).

Боже з неба предобри,
Не упрепасц народ руски
Свою любов вилей на нас,
Една злога да є у нас.
Спаси Боже, спаси нас,
Спаси руски народ наш!

Бо нам шерца охладли,
Велі од Це одпадли.
Віше лем правду гледаме
По местах ю шукаме.
Возбудз, Боже, возбудз нас.
Возбудз руски народ наш!

Же у Тебе єдина,
Аж на небе пребива,
А не ту на тей жеми,

Дзе ніхто не задовольни.
Спаси Боже, спаси нас,
Спаси руски народ наш!
Чуйце стари отцове
Медзи нами цо нове:
Мерзосць пришла медзи нас
Па нет злоги як у вас.
Спаси, Боже, спаси нас,
Спаси руски народ наш!

Най тот млади нови род
Да принесе лепши плод,
Да лем Тебе упозна,
Мено Твойо велича,
Спаси, Боже, спаси нас,
Спаси руски народ наш!

Руске писмо.

(П. Дудаш.)

Керестуру, яки ши нам славни,
Бо ши полни лем зос Руснацами,
А остатні нашо валалчики
С тебе вишли як рой зос кошніци.
Па баш зато ту ше шицко снує
И друкарня ту ше уж готове,
Да друкує нашо писмо міле
Страшней войны с креву задобите.
Помогли нам нашо браца Серби
На сиверу Чехи и Словани.
И я зато пишем шицким мило
Гу просвіти ступайме на діло.
Приготуйме нашим дзецом писмо
Велькай войны с креву задобито.
Не одбиме тераз у тей згоди
Кед нам браца тельо допомогли.

Кед уж мац нізаким нідзбала.

(Влад. Няради, Детройт-Дюрдьов.)

Кед уж слунко
На яр цепле швици,
Зос квітками
Цали швет заквици.

Квітки квітню
З росу ше купаю,
Як ти дзеци,
Цо мацери маю.

Рошне дзецко
Як квіток зос трави
Кед заплаче
А мац го забави.

Вельораз ше
Дзецко и похори,
Алє го мац
Нё да на дохтори.

Сама купа
И сама го лічи,
Зна мац добре,
Же дохтор нежичи.

Рошне дзецко,
Квітню його роки,
Нё о друга
И до школи ходзи.

Радує ше
Же уж читац може,
Уж покус и
Родичом поможе.

З дзеки дзецко
Родичи ховаю,
Бо ше дараз
Помоци надаю.

Не прешло то
Даскельо пар роки,
Уж ше дзвигли
Страшни вельки войни.

Теди роки
Небарз препатрали,
Од осемнац
До пейдзешат брали.

Бо, чи здрави
Чи с хибу пойсц мушел,
Би на суму
Цару ше одлужел.

Кед сом дожил
Осамнасти роки,
Зос пайташми
Вжали ме до войни.

А ви мамо
За мнё ше модліце,
Бо я не знам
Чи я дараз придзем.

Гоч ше дараз
И дому я врачам,
Премаржим ше
Лебо здраве страцим.

Не укажце
Вашо слизи при мне,
Бо думам, же
Шерцо ми застиднё.

Кед же сце ме
Так дзечнё ховали,
Да сце ме лём
До войни не дали.

Да од моіх
Осемнастых рокех,
Сом под пушку
У тих цудзих горох.

Кед би я ше
Дому не наврацел,
Лебо живот
Мой млади там страцел.

Дайце дзвоніц
Штирома дзвонами,
Би ме людзе
Дараз споминали.

Дакому то
Придзе до розума,
Же дахто уж
Заш у войни умар.

Як мац сина
Войни спровадзела,
Вше ё смутна
Нігда не весела.

Вше ёй лём син
На розум приходзи,
Сама себе
Ти слова гутори:

Мили дзеци!
Да можем буц з вами,
Оз达尔 бим вам
Загоєла рани.

А кед бим не
Вигоєла рани,
Голем бим ше
Наплакала з вами.

Оз达尔 би ми
Шерцу одлегчало,
Лебо би ми
На вики заспало.

А так плачу
Барз вельо мацери,
Кед задзвоня
Вечарши пацери.

Слизи лею
Алє ше лём модля,
Бо думаю,
Же то лём сам Бог дал.

Нё забудзе
То мац на ти часи,
Док лём чуб
Тоти смутни гласи.

Прешло тому
Даскельо мешаци,
Уж ше чули
З войни смутни гласи.

Таки гласи
З войни приходзели,
Даскельо су
И ту уведзени.

Знаце, мамо,
Як ше я ту мучим,
Гладни, брудни,
У страху жиц мушим.

Оз达尔 би сце
Шицко випредали,
А синови
До войни послали.

Я ту лежим
Под високу гору,
Живого ме
Уж не знешу долу.

Нешка куля
Мойо цело прешла,
Не можем ше
Анї рушиц з места.

Рани мойо
Зос креву ми засхли,
Шмати на мне
Як косц твардо змарзли.

Уж я чежко
Будзем мац помоци,
Я ту зашпим
Скорей як до ноци.

Уж ме, мамо,
Не чекайце дому,
Я ту умрем
Од страшного болю.

Ти чарна жем
И желеня траво,
Чом ши ме уж
Не прикрила давно.

Кед я мушим
Тераз не весело,
До гроба дац
Мойо младе цело.

Ніхто мой гроб
Не придзе опатриц,
Ані квица
Не придзе насадзиц.

Заквици мне
Зос желену траву,
Тот хто квици
Небо и жем чарну.

Кед би мойо
Мили за мне знали,
Зос слизами
Гроб мой би заляли.

Заляли би
Трава би не висхла,
Же би на рок
Виросла та иста.

Трава будзе
Мой желени венец,
Док не будзе
Шицким войном конец.

Гоч и конец
Дараз войном будзе,
А мой венец
Вше желени будзе.

З рока на рок
А так и на вики,
Док ми заря
З неба не зашивици.

Не ёден ше
Таки случай трафел,
Войни пошол,
Назад ше не врацел.

Чекаю го
Оцец и мац дому,
А вон, сегинь,
Давно уж у гробу.

Жалує мац,
У шерцу го ноши,
Аж док руки
На перши не зложи.

Теди уж за
Ніким нездзбала,
Кед зос сином
В юно спочивала.

Як ше ей звимсцело.

Ещи кус вирошнем
Та я будзем легинь,
Найдзем себе дзивче,
Та я ше оженім.

Не будзем я ходзиц,
Драги ноци трациц,
Бо то треба во дне
Чежко дома робиц.

Не так то ше стало,
Як я розраховал,
Бо я до остатку
Барз вельо спробовал.

Полюбел сом дзивче,
Цо ме найволело,
А кед на остатку
Воно ме не сцело.

Очи мало чарни,
Як два чарни тарки,
Але и гамишни
Ягод у циганки.

Кед руцело з очми
Милосердне на мне,
Дахто би подумал,
Же ше модлі за мне.

А тераз ми сладзи,
А так ми гутори,
Же оздаль од шицких,
Же лем мне найволі.

Але вона гунцут,
Не так барз ме сцела,
Теди ме любела,
Кед ме не видзела.

Не будзеш ти мила,
Мне вше за нос водзиц,
Шак ти ещи будзеш,
Сама за мну ходзиц.

Так як ше и стало,
Не о друге време,
Того цо любела,
Та ше ей оженел.

Тераз ше уж сама
Гу мне очухує,
З оком поджмуркує,
Так ме наводзує.

Я на то надумал
Пребачиц ей еши.
Бо то и я не бул
Зос тих цо найлепших.

Од кеди є моя
Шицко ми вивола,
Же як ме одслала,
З другим розгваряла.

Зос Руским Нар. Просвітним Дружтвом рошне и руски народ, а зос Дружтвом пада и руски народ!

Як жиє Руснак у Америки?

(Подава: Микола Виславски).

Позната велью людзом Америка, але велью людзе не знаю як ту народ жиє. Я приношим ёден примир, же як ту у Америки руски народ свой часи пребива.

Треба повесць, же Америка є ёдна богата держава и нігдзе ше так худобни чловек не може помочи як у Америки. Бо ту роботи ест, а за роботу ше добре плаци и ту у Америки чловек, то ест кед роби, шыцкого ма и еще себе може ушпоровац. Даклем видзиме, кед ніч зле не опомнісі, та у Америки барз добре. Але то кожди може знаць, же на швеце не лем саме добре, бо вшадзи ест и зло помишаць. А кед ше порахує у Америки и зле и добре та зме на ровно зос крайом. Але не повем за дальши народ лем за наших Руснацох, цо ше ту находза у Америки. То су лем барз ёдна мала частка и то да су у ёднай громадки, але су розшаты по цалей Америки. И тераз питайце ше: яку тот руски народ доброту ма и чи му даць миле и веселе у ширым швеце так як му было у своім краю и при своіому народу?

Зато, гварим, же добре до Америки присць на недlugi час и заробиць себе полегчене, котре Америка понука кождому худобному. Але, поведзмез, як да ше чловек ту утмелі, то за нешкай є еще барз чежка робота за наших Руснацох. Даҳто би повед, же чом кед так добре у Америки? Правда, же добре, лемже не ма чловек ніякай утгіхи. Бо, поведаме, одорве ше чловек од свой роднай жемі, од родичнох, од братох и шестрох и од шыцкай родзини. И токо нігда забуць не годзен. Друге: придзе медзі непознаты, цудзи народ, нема дзе висць, нема да с кім побешедзе, нема ше кому попоносовац, ані од кого даяку пораду достац. Бо не велью Руснацох у Америки ест, а и то ёден там, други ту. Правда, церкви єст грекокатоліцки и то лем по ридко, а школы руски лем так дагдзе потаемно. А як то крашне у краю! Кед придзе недзвеля, па вельки швeta та ше народ до церкви посходзі як младши, так старши и побожно Богу служа. А так вец по поладню млади гу младшим, старши гу старшим. И кед придзе роботни дзень весело иду до роботи на полью. Цо од свойх старших научели, цо чую шыцко разумя, цо видза шыцко познаю и шыцко ім миле. И так препровадзаю з дня по дзень весело.

А чи Руснаци и у Америки препровадзаю так весело? Кед дагдзе чловек пойдзе ніч и нікого не позна, даць чуе бешедовац — нерозуми. Даёгода попатри шыцко непознате и цудзе. Па так чловек провадзи з дня на дзень. У Америки нашо Руснаци не вельке

число, лем дагдзе по ёден и уж хтори дзе ше установи там роби и чловек пришол, да себе дакус зароби и да му легчайше у краю жиць и влапел ше до чежкай роботы, якто то обично нашим Руснацом ше ту уйдзе. И вон роби застарани и у бриги цали тидаень и в суботу, кед придзе зос роботи та гвари: ей, дал Бог и недзвелю та дакус одпочинем. Кед в недзвелю рано стане та себе дума: добра би було до церкви пойсць, але як пойдзем кед так барз далеко а я вистановети, а друге па цо там будзем, ша тоти унгварчане не так шпиваю як у нас, та легнem себе та ше випочинем, бо на ютро заш треба исць до роботи.

И дал Бог пришол и пондзелок. Идзе чловек заш на новодо роботи. И тераз заш през тидаень роби застарани и у бриги. Але придзе му на розум, же на суботу, цо придзе будзе „педа“ (виплацанка), па себе рапахує келью му велью треба. И до краю би послал жени и себе би даць купиць. Но пришла и субота. Чловек дostaл „педу“, цо ю знайно виробел, па придзе дому. Але тераз иньшака дума, па гвари (у Америки заказаны опойны напой): убило іх чудо, еще и токо санью роботному чловеку, да ше дакус напие, (але зато покрадзме напой ше може достаць, але цо покрадзме та є и драге), но але ідзэм дакус дагдзе найдзэм, па цо кошта, бо як Руснак гвари: ша кед пиць не будзем та сом ані робиць не го-дзен. Та себе набавел тей паленки и напил ше раз, другираз а вец уж знаце и сами же як далей. Лем телью повем: же яки кирбай у Коцуре лебо у Керестуре?! И так док трая пеняжи.

Але, кед заш пришол пондзелок, заш треба исць до роботи, газдиня виганя же гайд нялкоше, кед сце були вщера та и тераз до роботи. А вони ше кожди иньшак вигваряю. Еден гвари, же є хори, други гвари, же по кирбаю поютаре ше одправя, а трэци спущи главу, та чесно ідзе себе до роботи. А дараз и метла ма роботи.

Так видзице, людзе, таку нашо поєдини Руснаци доброту у Америки уживаю. И так им време прейдзе през и даякого хасну.

Можебуц читатель тих шорикох би рада знаць, же чом же поєдини да так роби? Ша чом ше не трима того як у краю? То зато, бо чловек кед до Америки придзе и вон є забановани цали час док є ту, бо не ма тога цо уживал у краю. Нема свой народносци валали, нема блізко церкву, недз наших паноцох, недз наших учительох. Але кед ше будзе народ силовац, може за длуги роки и ту будзе, бо американська держава еще упомага народу малому на таки цілі. Але вежніміе примир таки, да разумиме, же чом є за тераз так. То вам познате, читателе добри, же кожди чловек отримує у себе якуш натуру (норов). Лем же не у каж-

дим чловеку норов єднаки. У даєдним чловеку слабши, у даєдним моцнейши и таки моцни, цо го чловек сам превладац не може. И вон го віше на зле цагнє и шепта му до розума, же знаш чловече забановани, як ши чул и на свадзби од старости, цо сам цар Давид гуторел, же вино веселит серце чоловика. Но, цо же вец еще преостало, лем ше того тримац.

И так видзице, добри читателе, так за нешкака у Америки ще жие. Але зато віше и у Америки ще таки людзе находза, цо ще віше о тим змагаю, да ще зложно и покорно волаю на державу американску, котра понука слабому народу помоци. А вецка ніч не преостава лем моцно вочи стануц своей натури и змагац ще на будучносц жица руского народа у Америки и да посцигнью циль и да можу шицко мац як и у краю старим.

Шпиванка младей чледзи.

Шедла мушка на конарик, отресала квет, (2)
Нацо ши ми мила завязала швет? (2)

А я ци го не вязала, вязал ши го сам.
Хторому сцем шугайови, мою ручку дам.

Єдному сом ручку дала, другому є жаль,
Трецому сом поведала, же не пойдзем за нь.

Кед бим с тобу швет вязала, мацери жаль зробим.
Бо я еще барз младенька, да од ней одходзим.

Приповедка зос давнійших часох.

(Мікола Виславски, Амер.)

У старим варошу Равані, у Романії, було вецей младенцох, але од тих ще єден находзел барз богати. Але, як то бива медзи младима, залюбел ще до єднай дзвівки єще богатшого отца, як вон бул. И вон думал, же вон своім трудом ю задобие, але цо вон краши и похвалнейши труд кладол, та не да му помагало, але ще му видзело, же єще му баржей чкодзи. Бо так тварда и не умилена и як дзвіва ще му указовала дзвівка. Можебуц ще поношела, же в барз красна, лебо же в барз богата. И вона того ле-

тня ненавидзела. А то легіньови раз так пришло чежко, же вецераз мал думу, да ще забие. Але кед подума, яки то грих самоубийство, віше вец себе думал, же ма до такого гриху спаднуц, та волі ю опущиц и омержиц ю так як вона його. Але кед його дума ніч не помогала. Цо вон баржей сцел ще од ней одруциц тим віше векша любов у нім росла гу ней.

И так тот младенец свой натури розказац не мог и лем предлужовал свою любов гу дзівки и трошел свою пенежы. Але то його родзини ще видзело, кед так будзе робиц, та и сам скапе я цали свой капитал претроши. Зато му вецераз опоминали, да пойдзе зос Равані до других местах на даяке време, та му шерцо забудзе и зачува себе и свой маєток. Але младенец вецераз іх вишмеял прето, но але вони єднак не попущали и віше єдно му опоминали и вон уж ще так дugo не знал вигваряц. И раз ім обецкал, же іх послуха. И вец ще почал зберац, же пойдзе дагдзе до Французкай лебо Шпаньольскай, лебо индзей на далеки места. И по времену так и зробел. Вжал, ошедлал коня и зос пратню пайташох пошол зос Равене до Тяси места, котре ще находзело три милі од Равене, и ту вон себе направел шатор и гварел, же вон ту остане бивац за даяке време и гварел шицким своім пратільном, же вон ту остане а вони най ще врача дому.

И млади легінь, кед ще ту змесцел и ту започал свой жывот привремени и почал роскошовац як нігда дотлі. Поволал раз єдних раз других на госцині. И раз так на початку мая, ак красна хвіля була, дал ще до думкох на свою не ласкаву любіму дзівку и у тих думкох вицаг ще на само и ногу пред ногу задумани крача и не патрающи дзе ідзе и крочай по крочай и вошол до словового леса. И кед уж пришол пияти час дня а вон на добре пол милі у словим лесу. И ту себе мало легнул и предумовіл своій чекі думи и аві му єдло не приходзело на розум. А кед нараз ще му привидзи, же чуе нецерперзліви плач и страшни йойк женъски. Зато ще порве зос своіх сладких думкох и дзвігнє главу, да видзи, же цо то. И зачудуе ще кед видзи, же вон у леше. А кед попатри пред себе видзи, же зос густого леса и зос церня бежи напредз нього несподзівана и цалком гола дзівка. зос ро-спущеніма власами и шицка подрапана од церня и граня и на цале гарло вола го у помоц. И видзи коло ней єще два вельки зли пси, цо єден з єдного, а другі з другого боку за ню бежели. И хтори ю приздогонел и з боку не милосердне таргал за голе цело. А на задку за ню видзи єще єдного збойніка на коньове за ню. Бежи зос страшним попатренем и шаблю у руки и глас чуц од нього. Шмерц ей обеца и назива зоз бридкими словами. И

тото того легиня зачудовало. И на то вон посановал туту дзивку и вон оштре ше поставел, да тей дзивки поможе, кед лем будзе годзен. Але при себе оружие не мал. Место паліци одламал ёден конар и пущи ше пред псох и опредз збойнікови. Але кед го збойнік з далей увидзел, та на нъ'го кричел: млади младенец, не рушай ніч. Пуш мне и псох, да зос туту поганьску дзивку зробиме, цо заслужела. И после тих речох пси ухвацели дзивку и сагли ю долу и таргаю ю. У тим и збойнік досциг и зидзе с коня долу. И легинь гу нъому приступи и гвари му: ти мне, як видзим, познаш, але я тебе не. Лем ци повем, же є велька хульба, да ёден як витеиз на коньове и зос двома псома пуйкаюци на ёдну голу женьску напастовац як дзива жвир. Я вшеліак мам волю, да ю бранім.

На то му витеиз пове; я сом зос истого места одкаль и ти. И ти был еще мале дзецко, кед я ше так звани пан у твоім месту залюбел цо є ту, так само як ти до тей богатей. И вона зос ей охолносцу и пиху на тельо ме дognala, же я был примушени поробиц самоубийство зос туту шаблю, цо ми ю видзиш у рукох. И тераз сом осудзени на вични муки. А не траяло длуго вона, цо ше мої шмерци и радовала, умре и вона, а за свою пиху проци мне ані не подумала, же зогришела, та и вона осудзена на пекельски муки. И кед пришла до пекла гу мне, та и я и вона зме були осудзени: вона да бежи предомну а я цо сом ю так любел, да ю гонім як найвекшого душмана а не як любену. И келькогод раз ю здогонім тельо раз зос туту шаблю, цо сом ше з ню забил, да забиц ю и да ю розпарем и да тово жимне шерцо вій, до хторого не могла войсц ніяка любов ніяке милосердие, да ей винем, як цо дораз и увидзиш, и да го руцим тим псом, да го поєдза. И не потраяло длуго а вона, як праведна пресуда була божия сіла, скочи як да не була забита и почнє сцекац а пси и я за ню и то каждого пятку, ту ю здогонім на тим месце и ту ше оконьчи пресудзене, як цо и увидзиш. Але не думай, же медзи тим други дні одпочиваме. На други дні на других местах тово коньчиме, там дзе и индзей зогришела и о мне зле думала. Па зато ме пущ, да звершуем осудзене нам од Бога и ані ше не намагай, да станеш тому на драгу, цо ши не годзен.

Чул то легинь и так ше злекол, же кажда влас му станула на глави и поцагнє ше далей и смутнє патри на дзивку полну страху и очековал, цо з ню будзе. А тот витеиз, кед престал гуториц и як збешнєти зос шаблю у рукох полёци на дзивку, хтора клечала а пси ю тримаю и модлі го за помиловане. Але вон не слухаюци вимахнул зос шаблю и пребил ю крижком. И кед дзивка

прияла удер од шаблі и спадла на жем зос страшим йойком а витеиз ніч о тим не дзба (так як и вона за живота зань го) лем ю розпарал и винял зос ней шерцо жимне и руцел псом. И не потраяло длуго а дзивка нараз скочи так як кед би ніч не було. И почне сцекац а пси за ню. А витеиз хваци шаблю и шедне на коня и пошли оганяюци ше на проци морю и у фришко так одмакли, же легинь іх не мог веций видзиц.

И кед вон то шицко видзел, длуго не мог присц гу себе и думал себе, же тот пример би йому мог буц на хасен, бо каждого пятку ше става на тим месце. И вон тово место назначел и врацел ше до свайго шатру и послал ёдного пайташа до його места, да повола його родзину и да їм прида писемко до вон написал. У писемку пише, же: ви родбина моя, барз сце ме силовали, да охабим туту дзивку и да престанем зос розсыпаньем пе-ніжох. Я готови тово зробиц, кед ви мне ёдну любов зробице а то, да на приходни пяток придзеце и да придзе з вами тата моя дзивка и ей мац и оцец, а еще и велько других поволайце. И придзе ми на ёдну госчину. А нач я то жадам, док придзеце, та увидзице.

И його родзина го послухала. И поволали шицких, гоч трудно було дзивку нагвариц, але заш лем у дружтве коло родичнох пришла. И легинь тим часом порихтал шатор бліжей гу тому месту. И пририхтал красну госчину. И кед пришол час, да ше шеда за стол, а вон гостох понамесца, а дзивку баж на край проци того места, дзе ше будзе оконьчовац страхота. И кед мало време ше госцели и раз зачуе ше нецерпезліви плач дзивки. И тому ше зачудую шицки и питаю ше, же цо то. Але ніхто не знал ніч повесц. И шицки поставали и патрели. Кед увидзели нещешліву дзивку и витеиза и тоти пси — почали исц дзивки у помоц. Але витеиз на ніх кричи и гутори їм як гуторел и легиньови. И вони ше не шмели рушиц. И кед витеиз то зробел, цо и скорей и жени кед то видзели, цо там були, шицки горко плакали, так як да ше з німа то робело. Бо велько іх було, цо родбина тей дзивки и тому витеизови и добре іх познавали и сетяли ше витеизовей шмерци и дзивчиней гордосци. И кед то шицко видзели и витеиз и дзивка пошли, и вони веџ медзи собу сами койцо о ніх бешевовали.

А дзивка дотичного легиня шицко видзела и чула по старши бешевовали. И до ней вельки страх вдерел и цалком ослупла, бо ше сетяла, же и вона така немилосердна проци тому легиньови. И уж ше ей привидзовало, же бежи пред його гнівом, и же тоти пси коло ней. И у тим страху себе подумала, же як би обявиц легиньови, же німа веџ мерзосц на нъго и да ей опросци за

шицко и же вона готова му таку чесць даць як и тому цо богатши од нъсго. И за якиш час легинь о тим ше дознал и легчайше му було на шерцу.

И так вони ведно шицки ще назад врацели до свога места Равене и ту честно жили. И кед тей дзивки ще парняци поженели а вона остала, цо була горда и богата и веџ ледво чекала, да ю тот пита, цо го так с початку мержела. Але так ше и стало. Легинь ше о тим дознал. И вон дораз бул готови, бо вон знал, же лем вона ма буц його судзена, док ю забуц не може. И так вони ше повиньчали и сретно жили. Кедже не помарли — та жию и тераз.

Чи сце себе и челядз свою уписали за членох Руского Народ. Просвітнаго Дружтва?

Пчола и голуб.

(Прев. Ю. Ч.)

Пчола на польо по мед лещела,
Витор ю гнал, на воду трафела,
Бидна ратунку модлї и пита,
Та ей незгода шицким закрита.
А там лем голуб шедзел на древе
Та и у нім шерцо милосердне,
Як лем увидзел пчоли пригоду,
Одламал лісток, руцел у воду.
Пчола ше дораз лістка влапела,
Стрепала кридла, горе злєцела
И уж весела!... Прешол фрасунок,
Дзекуе широ за поратунок.
Голуб ше цешел з того учинку,
Злєцел на поля по одпочинку.

* * *

Недлugo заш там лещел голубчик.
Ослабли кридла, шеднул на дубчик,
Але здалека штрелець го видзел,
Гу нъому такой вон ше прибліжел,
Приходзи цихо и пушку рихта,
Хто би то повед, же правда иста.
Кед мал уж пущиц кульку на муку,
Пчола му жадло пущела в руку.

Пук! Штрелець штрелел, але не трафел,
Голуба вон лем зос древа сплащел,
Кому же дзековац голубчик мал?
Пчоли, цо ю з води вибавиц знал.

*

Будз милосерни, кед будзе треба,
Шицко ци Господь наградзи з неба.
А може того, цо ти нешка даш,
Одбереш ютро, як и голуб наш.

Чловек гутори — а то Бег ушори.

Вовк и ягнятко.

(Преведол М. Ч.)

Едно ягнятко ишло до рички напиц ше води. Аж ту надбег гладни вовк, зобачел младе ягнятко и аж му ше очи зашивцели од радосци.

„Ето смачни фалаток!“ подумал вовк, та ше пущел гу баранчатку. Але же би оправдац свою напасц, закричал лютю:

— „Як шмеш ты муциц мою воду? За ту горопадносц чека тебе велька кара!“

— „О пане ласкави!“ прегварело злекнуте баранчатко, „та я пием воду о яки двацец кроачай ніжей од Вашей Милосци, то якже можем Вам змуциц воду?“

— „Но пале, щене! Вони ище шме повесц же я брешем. Та ти мерзене ище влоні мнє знёважало!“

— „Яй Боже мой!“ прегварело ягнятко у вельким страху плачуци. „Як же сом могло Вас пане влоні знёважац, кед ме ище я швеце не було?“

— „Не було? Ну то бизовно то зробел твой брат!“

— „Ша и брата не мам ані единого“. .

— „То мнє шицко єдно, маш чи не маш, а сигурно хтошка зос твоей родзини. Ша я знам, же ви шицки, и вашо чуваре и пси ради би мнє у ложки води задавиц. За то я мушим ше на тебе вимсциц“. .

И веџка порвал ягнятко, зацагнул до леса, там го задавел и пожар.

Так исто поступаю сильни того швета зос слабшима; хто сильнейши, того правда на швеце.

Вшэліячина и зос Швэта.

Державы у Еўропі.

У Еўропі ёсць 35 державы, а од тых 18 рэспублікі, 13 краін, 1 султанат, 1 вельке воеводства і 2 княжовіны.

Рэспублікі тоты: Русія, Немецка, Француска, Польска, Украіна, Чехо-Славацка, Австрыя, Партугалія, Швайцарска, Фінска, Літвінія, Летонія, Естонія, Арбания, Гданск, Река (Фіум), Сан Марино і Ангора.

Краініні тоты: Енглійска, Італія, Шпания, Румунія, наша домовіна (краіновіна Сербох, Хорватох і Словенцох), Белгія, Мадярска, Холандія, Шведска, Греческа, Бугарска, Данска і Норвегія.

Султанат: Турска, велико воеводства: Луксембург, а княжовіны: Ліхтенштайн і Монако, а Сарска Область (под управу Ліги Народох) не засебна област.

Цала Еўропа зоз островамі мае 10 мільёни квадратніх кілометраў, даклам лем 7% од шыцкай сухай жемі.

У Еўропі на тых 10 мільёнах км² жилю 450 мільёна душы, а на кождым км² жилю от прилики 45 душы. Найгустейша держава Белгія (250 душы на км²), Холандія (205), Енглійска (148), і Немецка (125); а од других державох лем у Італіі ёсць вецея як 100 душы на км². Найридзе населены тоты державы: Русія (18), Швеція (13); Фінска (9) і Норвегія лем 8 душы приходзя на еден квадратны кілометар.

Якія велькія державы у Еўропі і келью маю жительства?

Число	Якія велькія державы?	Келью ма км ² ?	Келью ма жительства?	Келью бываю на км ² ?
1	Русія	4.135.000	72.500.000	18
2	Немецка	471.000	59.500.000	125
3	Енглійска	314.000	46.500.000	148
4	Француска	551.000	39.000.000	70
5	Італія	311.000	37.500.000	120
6	Польска	370.000	30.000.000	81
7	Шпания	505.000	21.600.000	41
8	Украіна	480.000	20.000.000	42
9	Румунія	297.000	15.500.000	52
10	Чехо-Славацка	140.000	13.500.000	95
11	Краініна СХС	250.000	12.000.000	48
12	Белгія	30.000	7.600.000	250
13	Мадярска	88.000	7.500.000	85
14	Холандія	34.000	7.000.000	205
15	Австрыя	84.000	6.500.000	77

Число	Якія велькія державы?	Келью ма км ² ?	Келью ма жительства?	Келью бываю на км ² ?
16	Швеція	450.000	6.000.000	13
17	Партугалія	90.000	6.000.000	66
18	Грецка	150.000	5.700.000	38
19	Бугарска	107.000	4.500.000	42
20	Швайцарска	41.300	3.900.000	94
21	Фінска	392.000	3.500.000	9
22	Дания	43.000	3.300.000	77
23	Літвінія	55.000	3.100.000	56
24	Норвешка	325.000	2.700.000	8
25	Летонія	65.000	1.700.000	25
26	Турска	1.800	1.000.000	—
27	Естонія	43.000	1.000.000	23
28	Албанія	23.000	700.000	23
29	Сарска область	1.950	650.000	—
30	Гданек	1.900	325.000	—
31	Луксембург	2.600	270.000	—
32	Река (Фіум)	50	60.000	—
33	Монако	1.5	25.000	—
34	Сан Марино	60	12.000	—
35	Ліхтенштайн	160	11.000	—
36	Андора	450	5.500	—

Вароши зос мільёном і вецея жительства.

По остатнім пописованю жительства Ньюйорк зос 5.620.000 жителем приходзі на першое место, а веце Лондон зос 4.485.000.

Паріс ма нешка 2.906.000 жителем, а то значи, же од остатніго пописованая 1916. р. ма вецея 18.000.

За тима приходзя тоты велькія вароши: Чикаго 2.702.000, Токіо 2.172.000, Філаделфія 1.862.000, Чанг-Кеі 1.320.000, Бомбай 1.176.000, Ріо-де-Жанеро 1.158.000, Глазгов 1.034.000, Москва 1.028.000, Шангай 1.000.000. Іншыя вароши не маю мільёна жителем.

Келью ёсць Славянох.

Чески пісатель Ян Червенка напісаць статистику о европейских Славянох, зос котрой доношыме слідуюче:

У пейціславянских державох днешней Еўропі ёсць 135.590.000 Славянох, і то: Русія 90.628.000, Польска 22.600.000, Югославія 10.162.000, Чехославацка 8.642.000 і Болгарія 3.558.000.

У немецких державох ёсць Славянох 2.078.000 а у латынских 2.086.000.

Русох (з Украінцамі) ёсць у Русії 90.108.000, у Польскай 6.408.000 і у Чехославацкай 434.000.

Полякох ест у Польской 16.138.000, у Руси 450.000 и у Чехословакей 166.000.

Чехословакох ест у Чехословакей 8.037.000 и у Югославиї 111.000.

У несловенских державох, у Румунії и у балтийских державох ест Русох 1.729.000.

Полякох ест у Немецкей 1.575.000; у Австриї, у Румунії и Италиї ест 897.000 Югославянох. Болгарох ест у Румунії и Грецькей 700.000. Чехословакох у Австриї, Мадарскей и Немецкей ест 461.000. Крем того ест у Немецкей 105.000 Югославянох.

Славяньски держави маю шицкого 163.602.000 жительох и поверхносц жеми 15.375.090 квадратни километери (55 од сто од поверхносци цалей Европи).

У славяньских державох ест 12.162.000 Немцох.

На цалим швеце Славянох ест:

Русох 114.000.000;

Полякох 24.000.000;

Югославянох 10.800.000;

Чехословакох 11.500.000;

Болгарох 3.700.000.

По тей статистики Славяне наймоцнейше племя у Европи.

По єднай другай статистики шицки славяньски держави маю 19 милийони квадратни километери и 230 милийони жительох. Даклем шицки славяньски жеми двараз так вельки як цала Европа и маю жительства преко половины цалей Европи. — Україндох Русинох на Подкарпатской Руси (Горніци) ест 536.000.

Вири у Зединеных Державох.

Кед ше створела уния Зединеных Державох (Америка) зос законами утврдзено было, же кажды мужески як и жена може по своей волі служыц Богу як ше йому будзе видзиц найлепшэ. С тим утврдзена була равноправносц каждого вироисповиданя пред законом.

Вечей як половка жительох Зединеных державох спадаю до различных вироисповидань. По найновшим попису ест 45 милиён дзецеох, чо до школи ходза.

У Зединеных Державох ест вечей як 200 фели вироисповиданя. Але од тих 158 барз бліско ёдно другому. Так ше Листеранцы дзеля на 18 класи, Баптисти на 14 класи, Методистох ест 15 класи. У главним ест якиш 50 фели церкви.

Половка шицких членох церковных спадаю до католіцкай вири. Але то ище не значи, же у Зед. Державох католіцка вира

у векшини, бо католіки и дзеци рахую за свойх членох а протестантска церква лем вироислих. Лепшэ ше то обачи, кед попатриме число священікох и церквох. Католіки маю 22.500 священікох и 17.500 церковни здания; протестанты веций як 170.000 священікох и 113.000 церкви.

Слідуючи седем вироисповиданя маю веций як милийон членох: католіки: 24 и пол милийона; баптисти: 8; лутеране 2 и пол; так званы учены Христово: 1 и пол милийона; пресбітериане: 2 и пол; методисти: 8. Иньши меньши вироисповиданя: конгрегаціоналисти, мормонцы, реформована церква, зединени браца жидзи, евангелски синод, браца Думкард, квакери, менонити, унітарци, пентекосталци, универзалісти, спіритуалисти и иньши.

Земледілски синове у америцким миністэрству.

Давни америцки обычай, же тому даваю предок, хто ше сам викаже достойним на то. Померши предсідатель вашингтонскай влади Гардинг вирох на паастским добру у держави Охіо а започал свою животну драгу як друкарски калфа. Подпредсідатель Koolidge жил на оцовим фарму (салашу) 19 роки. Державни тайник Гугес бул син худобного баптицкого священіка. Миністэр войни Веекс обраблял дідовску жем до 17. року. Паастки синове були ище тоти миністри: Гари Догерт, Фал, Генри Валак. Миністэр J. Davis бул син железнаго роботніка, а так и миністэр Говер котрого оцец бул ковач. С того видно як поштую американцы найвисшу школу живота.

Найвекши церкви на швеце.

Од шицких церквох цалого швета найвекша римскаго папи церква св. Петра у Риме, до котрой ше може змесци 45 езри людае. Друга найвекша церква ё св. Павла у енглійским варошу Лондон, до котрой ше може змесци 38 езри людах. До владической церкви у Мілану (Італія) змесци ше 37 езри людах. До церкви у немецким варошу Келну змесци ше 30 езри людзе. До церкви св. Софії у Цариграду змесци ше 12 езри людах. — У нас найвекши церкви у Суботици, Загребу и Якове, и до ніх ше змесци веций езри людах.

Крадзене поврац.

У франційским варошу Авриалас украд еден злодзей зос банку 100 езри франки (веций як милийон и 700 езри коруни). Поліція ше разбегла на шицки страни да найдзе злодзея, але дармо. Нараз дostaл банк цалу украдзену суму од юного священіка. Гу тому священікові пришол ше тот злодзей споведац и як

чул, же розришене (одпущене) дотля не може достац, док цудзе не навраци, придал цалу суму священікови. Священік пенеж послал до банку, але розуми ше, же мено злодзей не виволал, бо то не шме. **Добры ѿдвит.**

У гімназії у Словацкай задал ёден безвирни учитель учнікам таку задачу: „Рождество Христово (Крачун) без Христа“, а у тey задачі мали учніки описац Крачун як лем жимске (а не христианське) швето. Ёден похопни учнік написац то: „Вежмице зос яшльох Иисуса, Пр. Діву и св. Йосифа, та остане вол и осел“.

Хто видумал друкарню.

Зос вигляданьом утвэрдзено, же китайцы (хинци) маю первенство не лем у винайдзеню паперу але и у друкованю кніжкох, и же друковане не было видумане у Немецкай, але, же уж у шестым віку, у Китаю друковали зос древеніма словами. Огаль тото винайдзене прешло до Тибету дзе го воююци Арапи упазнали, котри друковане кніжкох пренесли до Шпаниі, даклем до Европи. Отоль прешла друкарска уметносц до Французскай и Италиі и так го упознал Гутемберг, котри по Европи путовал и усовершел го, бо вименял слова древени на оловяні.

Найстарши чловек.

У Цариграду жиё ёден Турок, котри прешлого року оконьчыл 147.rok, и по тим вон найстарши чловек на швеце. Лікарэ го не давно препатрели, и кед му гварели, же му шерцо правильно дурка, весели дідко виявел, же ище голем двацэт роки жиц будзе.

Силна рбота ичоли.

Док назбераю пчоли ёдну килу меду муша силну рботу оконьчиц. Ёден ентомолог вираховал, же пчоли за ёдну килу меду потроша сок (юшку) зос червеней бетеліни зос коло 6,000,000 квіткох, зос маслачка коло 125,000 главичкох, зос ледніка коло 4,000,000 квіткох, зос багрену 1,600,000 квіткох, зос фуксії 100,000 и зос грацьку коло 80,000 квіткох. То лем найменьше число, бо насправди треба веций квица, бо не кажде квице ёднаку сладкосц ма.

Хинска почлівосц.

Хинци то майстрове почлівосци и статочноносци. Прето не чудо, же и їх редактори врачаюци початковим спісательем неупотребими рукописи санью їх осетносц. Ёден редактор врацел младому пісательови, рукопис с туту вигварку: „Пречитали зме ваш рукопис и були зме одушевлени. Залаєме ше з устами наших дідох, же зме таке славне діло ище не видзели, одкеди доптаме чарну

жем. Кед би зме го друковали, наказало би нам їх царске величтво, да го вежмеме себе на приклад и да не влачиме папер выдаваюци койцо меньшай вредносци. Але не мож вериц, же би дахто у дзешец езри роках знал таке дацо славне написац. Прето зос страхом и трепетом врацаме...“

Кельо ше зродзи на 1□ метру жеми.

На ёдним квадратним метру жеми ше зродзи 300 грми жита и 600 грми слами, а то виноши 200 грми муки и 69 гр. отруби. Так исте квадратни метер жеми може да принеши 2200 гр. кромпіл або 4000 гр. цукровей репи.

Кельо ёст народны школы у Югославії?

Ест іх шицкого 6660, и у ніх 8745 учительох и 7844 учительки. До тих школох ходзело влоні 988 езри дзеци. Найвецей школы ёсть у Горватской, т. е. 1729, у Сербії 1477, у Словенії 822, у Войводині 766, у Босні и Херцеговіні 508, у Далмациі и Црнай Гори 206 народны (основны) школы.

Найстарши древа на швеце.

На острову Крфу ёст маслини котри старши од 3000 роки. У америцкай державі Мексико ёст ёдно древо, котре ше вола кипарис и ма уж веций як 5000 роки. Обим того древа виноши коло 38 метери, а скора му бара груба. У другай америцкай краіни ёст древо, котре уж 8000 роки старе, и у нім натура справела преход, през котри може коч прейсц. Ёст у швеце и други стари древа, котри чишли веций езри роки.

Лапай ше рботи.

Ёдны новини доношую поволане америцкого пароха дра Ф. Кране, котре и за нас добре пристава.

Место, дзе ше маш прилапиц рботи баш є *ту*. Место баж *ту*, а време за то баш *тераз*, баж *тераз*. Кед не знаш як ше найлепше прилапиш рботи, а ти ше прилап гоч и на незгодни способ, але ше ёй прилап. Шицко, що у живоце дацо вредзи, шицко чежке, лёгка лем недзбалосц. Векшина вопросох, котри ше тикаю твойого щесца, замервена а драгу, да оконьчиши таку замервену задачу, найдзеш кед ше ёй гоч як прилапиш, бо пробуюци учиш ше. Жывот то уметносц а не знаносц; учіме ше звладовац го зос пробованьом и церпезлівосцу зос непрестаным починаньем. Ніхто на швеце не може баш тото научиц, що ма робиц, скорей як зроби.

Кед ше боиш с даским стретнүц, бо з нім не можеш на край висц и вон ци живот обтерхує, на келько лем возможно а ти гайд просто гу ньому и оконьч даяк ствар.

Кед ши должен пенёжи, плац. Кед не можеш плащиц, та ѿ зос вировніком уж тераз поеднай, як найлепше можеш. Не сцекай и не будз гамишни.

Кед маш научиц задачу за школи, а видзи ци ше страшна, та не знаш як ю до ютра оконьчиш, тэди ше ёй такой прилап. Тераз такой дацо науч, лем не чекай, да ше даяке чудо стане.

Кед маш даяку недобру привичку, котра ци не мила, тэди ю такой хватай. Раз и так мушиш з вю обраховац ше, и з кождым днём, за котри oddalish борбу, твой неприятель будзе моцнейши.

Кед мушиш зашпоровац (защадиц) пенёж, тэди уж тераз полож ёдну часц пенёжи, цо маш, до шпоркаси. Не мож нігда виконац, цо нігда запачате не було.

Кед сцеш твойому близньому добре зробиц и помогнуц му, подай му зос того, цо тераз маш. Кед не помогнеш тэди, кед маш у кишенки лем ёден доллар, не помогнеш ані тэди, кед будзеш мац милиён.

Зроб тераз: цо думаш зробиц дараз, може остац лем сон. Лем тото, цо нешка зробиш, значи дацо.

А место дзе ше маш прилапиц роботи — баш ё ту.

Десят народны заповіди Русиніа.

- 1.) Не визнавай іншую народносць свойом.
- 2.) Будз благодарни свойому народові зос хторога походзіш.
- 3.) Паметай на свой родны край, хоч дзе будзеш.
- 4.) Поштуй, люб свою виру, свой народ и свой мацериньски ўзик, да длugo и щешліво жиенц на жемі.
- 5.) Не забивай свою виру и свой народ з недобрима обичаями як пиянством и другими грихамі.
- 6.) Не чужолож зос людску бешеду.
- 7.) Не украдні од своіх дзецеох руску науку.
- 8.) Не будз шведком фальшивым, же ты не Русин, греко-католик, але дацо іншое.
- 9.) Непожадай цудзей віри и цудзого ўзіка.
- 10.) Одуч ше подлих обичаюх як пиянства, картаня и отпраўляня служби божей у карчми так газдуй мудро на сваім цо маш и Бог це поблагослові.

Мойсей.

Кельо то ёдна милиярда?

О тей нумери часто ше нешка бешедує. Кажде зна, же цо то ёден милиён. Ёден милиён то езер езри, а ёдна милиярда то езер милиёны. Пише ше так 1,000.000.000.

Да видзіміе тераз на прикладох, же цо то ёдна милиярда.

Ёдна милиярда катонацох, кад би мали прэйсц през ёден мост штирме у реду, мушели бы исц през тот мост цали ёденац роки дзень и ноц. Кед би требало тэто войско превесц дагдзе на гайзібану, требало бы 20 милиёни вагони, а у кождым би було по 50 катонацох. Кед ше заш вежне кожди вагон 10 метери длуги, бул бы гайзібан зоз тым войском 200.000 кілометери длуги. Зос тым гайзібаном могла бы ше цала жем 5 раз опасац.

Чловек, хтори би мал ёдну милиярду динари, кед би тот пенеж тримал у ёдней хижі, могол бы кожди дзень потрошиц езер динари, и кед би му було 2740 роки потрошел бы остатню езердинарошку.

Ёдна милиярда динарох у фалатах од езер динари була бы чежка 30 метери, а у фалатах од 10 динари 8.000 метери або 80 вагони.

Хто не вері най пробуе! Шыцких людзох на швеце нет лем 1744 милиёни, дакле ёдна милиярда и 744 милиёни.

Чувайце цудзі и свой маёток.

Культурни чловек цудзе чува як свойо, кед и не баржей. Кед страци свойо, та нікому ніч, а кед страци цудзе, тэди му барз не право.

Культурни чловек одрилюе шыцко, цо би дакому могло чкодзіц. Крашнё то видзиц кед ёдно дзецко найдае дагдзе на драже оштру скленчину, кед ю дзвигнє и однеше на таке место дзе не може нікому начкодзіц. Некультурне дзецко тото би не зробело. Некультурносць то барз вельки душманин (неприятель) чловеку, то велька клятва за чловека, хтора го прыціска и гутори му: Трап ше кед ши таки.

Гушеніцы правя барз вельку чкоду, Задармо их буду таманіц ёден-двоме, кед некультурни людзе несцу их таманіц.

Так робя некультурни людзе, а чкодза себе и другому.

Хто ше опіва па ше плянта по драже або лёжи у ярку, тот наисце некультурни чловек и не поштуе ані сам себе, а тот, цо кед ше опіе, розбива фляши, погари, танери..., тот не лем некультурни, але зж дзвіви.

Кед ше зідзе дружтво таких некультурных людзох, страшно их попатриц, що вони робя, як лаю, цыганя, спрэведаю крадню... Од такого чловека може постац скот (жвир!) Дзе ёст у дружтве таких некультурных людзох, хтори цудзе добро губя, розбиваю, упрепасцю себе и свойх.

У культурним дружтве кожди чувствуе у себе должносты, же би чувал цудзе и опіще добро и маёток шыцких, од некультурных

людзох, од огня и од каждого страданя. Культурному чловекови мило, кед може за обществене добро дацо зробиц, кед може помагац свойому народови.

У культурним дружтве шицко красне и шицко напредуе. Культурни людзе помагаю ёден другому дзегод лем можу и шицки крашне напредую.

Цо культурнейши людзе, то людзе щешлівши, жилю лепшие и достойнейше и у нїх постої векша цигурносц за свойо, цудзе и обществене добро.

Хторе древко не заквита,
Тото ше вицина —
Народ тот препадне, цо ше
Гу небу не спина!

Йоан Бучко:

Вира, просвита и їх неприятеле.

Вельо раз чуеме од так названих „проповидатльох народней шлебоди“: Народ не потребує виру, вира є глупосц а тоти, цо проповидую виру, глупя народ итд. итд. — Чловек, цо так гутори, ніч не доказує лем то, же *нема просвіти у себе*. Дахто ше будзе питац чом? Зато, же: 1) вира Христова постої уж 1923. роки и за тоти 1923. роки вельо ше родзели и помарли таки особи, хтори ше старали и проповидали вініщеннє вири Христовей, але просвита народа допомогла людзом видзиц и розумиц и вира и нешка постої и кожди дзень ше шири и шири. Даклем, цо народ вери и твори през 1923. роки — *то муси буц добре и потребене*; 2) Извищеня статистики нам гуторя, же Споењи Статі Сіверней Америки (United States of America) а особито восточна часц аж по Чикаго є найпросвіщеннішы народ на швеце, то ёст кожди оконьчел школи (так хлоп, як жена) и то по возможносци висши школы. Аж мило медзи, таким народом бивац, дзе кожди новини чита, кожди свойо мнінне виповеда, кожди ше з политику заніма, кожди ма право гласу итд. итд. А медзи таким народом, думаце, же церква запарта? Не. — В недзелю рано а так и по поладню кожда церква (а вельо їх ёст) полна з народом, кожди ше силуе, же би у служби бул, а чом? Зато, же тот просвіщени народ видзі и припознава потребу *вирі*. Цо вецей, нешка вельо маю у своім імене такі звани „Радио“ и през тот Радио слуха у своім даме

Службу Божу, бо церкви ше отарали, же би мали таку справу (у церкви) помоцу хторей кожди хто ма у дому Радио (през дроту телефон) може Службу у своім дому чуц.

Напроців: хаждому нам познато, же руски народ (т. е. у Русії) ма найменей школи и просвіти. И цо ше там роби? Дас-кельо погане (пре свой хасен) ше положели (уцискали) на предок того народа и стараю ше, же би и тото кус вири и моралу, цо ше ище у руским народу находзи, викоренєли. Але на щесце тот швет ма таких поединцах, цо ше не боя проповидац правду и виру и су готови свой живот дац за вишлебодзене народа. Вични їм спомен! Іх живот не положени надармо, бо тоти, цо їх прешлідовали и забили, уж ше тераз боя и гањбя од свойого діла и придзе час, кед буду за свойо діла горко плаца.

Народу судз сам!

Америка є полна, полна благодати, мира и народней шлебоди, бо люби, поштуе и твори заповеди вири Христовей, а

Русия є полна биди, шмерци и диаволскаго неморалу, бо утрацела виру Христову.

Хторов драгов лепше исц? Судце сами! — Вира є Просвіта а Просвіта є Шлебода и Любов.

Жертуйце на Просвіту!

Кед не будзе Руского Нар. Просвітного Дружтва, не будзе
аві руских кнїжкох, ані руских школох, ані руского язику, ані
рускаго народу.

Ангел и чобан.

(Нар. приповедка).

По швеце путовал якиш чобан, бо му допило чувац цудзи овци и кози. Було жимно, аж зуби цвенкали, а вон заруцел на себе чугу, па гайд. Идуци так сцигнул ёдного худобного. Лем цо не голи и боси шедзел вон попри драги, аж ше тресол од жими.

„Цо ту робиш?“ спітал ше го чобан.

„Ето шедзим, та чекам, док ше не змаржнем, бо далей не можем ані крочиц“.

Чобан ше змиловал, знял с плечох чугу и окруцел з ню худобного, а вон остал лем у своіх шматох. Накеди ше худобни кус зограл спітал ше чобана: „Дзе ши ше рушел?“ „До ішвета“, одповед чобан, „ніемам щесца, лем цали дзень чувам цудзи овци

и кози, та бим рад дацо лепше найсц“... „Добре“, гвари худобни, „и я ше рушел до швета, та в ёдно пойдземе“... Чобан пристал и пошли в ёдно.

Путовали вони длugo и длugo, вше по горох а єдли зос чобан новей торби и аж о даскельо днї дошли до ёдного газди на ноцнік.

„Чи можеш нас прият на ноц, худобни зме?“ питал ше чобан.

„Можем“, одповед газда, „добрим людзом моя хижя вше отворена“.

И принял іх до хижи и почал бешедовац з німа як з братами. Приповедал як велью роки бул у звади зос братом и як ше нешка помирели а брат му поклонел драгоцені златни погар. Вон ім аж указал тот похар од сухого злата и гварел ім же на ютре направи госчину и з того погара ше опіе. Як преноцавали отпітили ше од газди и пошли далей. Накеди кус далей одишли од хижи, а худобни вине с под чуги златни погар и укаже го чобанови.

„Цо ши то зробел?“ спита ше чобан.

„Украд сом го“, одповед худобни.

„А прецо?“

„Не питай ше, бо ци ніч повесц не можем“...

Други вечар дошли на ноц до ёдного скупара, котри іх не сцел прият до хижи. Аж кед му худобни указал златни погар и гварел, же му го поклонї, кед іх приме, пущел іх, але не до хижи лем до хліва, дзе попри статку ноцавали. Худобни ипак отримал слово и на одходзе даровал погар скупарови.

Трецого вечара дошли подражни на ноц до ёдного параста, котри нікого не мал лем жену и ёдного сина. Параст іх погосцел як мог, а кед одходзели дал ім сина, най ім укаже драгу, котра през лес водзела до якогош варошу. Кед преходзели през ёден поток, худобни дрилел хлапца и вон ше задавел у води.

„Е, не будзем я с тобу вецей путовац“, закричал чобан на товариша, „таке дацо ище ніхто не зробел. Честному человекови украд погар и дал го скупарови, а тим добрым людзом задавел ши единъца“.

Худобни ше ошмихнул и гварел: „Гевтот погар бул отровени, а гевтот да покоштовал зней лем капку, умар би. Прето сом ю украд од честнаго человека и дал ю скупарови. Скупар веліх худобных уквилел, и вон ше зос ней отрови, а худоба одицхнє. А то же сом затопел того хлапца добре, бо да остал живи, запрепасцел би оца и мацер и велью зла би ім зробел. Лепше, да го не маю, як да ім таки будзе“.

„Але, хто ти“, спитал ше зачудованы чобан, „же тово шицко знаш?“

„Я ангел и чувам добрих людзох“, одповед товариш. „Водзел сом це зос собу, да ци укажем, як ше Бог стара за шицких добрих людзох, гоч вони шедза дома, або ходза за овцами, и же не гледаю щесце по швеце як ти. А ти ше врац гу своім овцом и жий у мире, а кед твой газда умре шицю тебе зохаби. Його дзивка ше запатри до тебе и побереце ше“. То гварел и нестало го, а чобан ше врацел одкаль ше и рушел.

ШМИХ И ЖАРТА.

Муж прииде дому, а жена ше го пита (в ноци): кельо годзин? Вон одпове 10 — а у тим годзина вибие 1.

Жена: та то не 10.

Муж: ша одзаль не будзе годзина и нулу биц.

*

Сушед Руснак пита ше сушеди швабици, хторей муж хори лежел: якже сушед?

Сушеда: Жие, але чежко (з)диха.

*

Руснак ше пита Швабови: чом так барз карми конї?

Шваб: Цо баржей кармим — тим лепши гной.

*

Сушед сушедови:

— Гевтот ше оженел.

— Слава Богу, я му и так жичел, да го Бог покаре, одицовед сушед.

*

Руснак ишол зос Червинки до Керестура (то давно було) и у драже сцел пипку запаліц зос кресадлом (кременъом) але му витор вше загашел. Кед так кресаюцу дармо уж до валалскай капури дошол, одложел до кишенки кресадло (оцилку) и сам себе гварел мирно: Та не мушим я баш вше куриц.

*

До пекла ше достал качмар и минар. Качмар ше пита минара: Прецо ше ти ту достал?

Минар: Бо сам барз верхом мирку брал. А ти?

Качмар: Бо сом барз празну мирку давал.

*

Чловек лежи на патки а жена тка.

Чловек: Уж ци ше утаргla ёдна нітка, уж друга, треца.

Жена, нагнівано: та идце, то моя брига.

О мали час чловек заш: патри нітка ше заш утаргла, але то не моя брига.

*

Муж: У глави мам прехладу.

Жена: Будз задовольни, да голем дацо маш у ней.

*

Жена: Уж стареем и очи ми ето ослабли.

Муж: А кеды же ци язик?

*

Мац гвари своеї дзивки, да пойдзе спац, бо сама сцела лойсц на пратки: „Видзиш, як курчата уж вщас пошли спац“.

Дзивочка: „Да, мамо, але и квока пошла зос німа, а ти сцеш да я сама ідзем“...

*

Поносовал ше раз ёден чловек дохторови:

— Пан дохторе, тей ноци ше ми страшне шніло. Видзел сом во шне мойого покойного оца!

— А цо же ши вечерал?

— Лем два колбаси.

— Нешка поєдз ище два, та увидзиш и покойного діда.

*

Еден перзийски мудрец гварел: Чловече знане ше дзелі на штверо:

Перши знаю и знаю же знаю. То ученыци.

Други знаю и не знаю, же знаю. Тих треба опомнүц най буду острожни (опрезни).

Треци не знаю а думаю же знаю. Тих треба поучиц.

Штварти не знаю и не знаю, же не знаю. Тих зогабце на миру.

*

Кед магарца волали на свадзбу, гварел:

„Знам, же ме волаю, лебо им треба дрэва лебо води“.

*

Кед австрыйске войско було побите перши раз у Сербіі сцекало ше кадзи хто знал гу Дрини. Да скелько воинох заблукали до ёдного валалу и нашли там ёдну бабу. Вона кед видзела неприятельске войско дзвигла руки до горе и кричи: „Жывио Франьо“!

Еден од ніх скочи гу баби и гвари:

„Зохаб бабо Франю и поведз дзе Дрина!

*

Дзвонар: Чом ту стойце и роздумуеце?

Професор: Спаднул ми на главу гарчок зос квецом и ніяк не можем ше сетиц, як ше квет вола по латынски.

*

Стретнул пан цигана и гвари:

Пан: Ей, Янку, але ши нешка барз весели кед так подскакуеш.

Циган: То з радосци, бо ше ми шніло тей ноци, же сце ми дали килу догану, а моей жени два кили сланіни.

Пан: Кед то ше нігда так не стане, як ше чловеку шніе, але віше наспак.

Циган: Недзбам хоч и наспак, вец жени килу догану а миє два кили сланіни.

*

Од страху скрил ше ёден чловек од своеї жени под посцель — а у тим приходза госци.

„Видз сполод посцелі, бо госци приходза“ — гвари жена.

„Вецей ти мне отадз не добиеш!“ — муж нагнівано.

„Та не будз дурни“, гвари жена, „та госци уж пред дзверми“.

„Най буду, па най видза, же ше моя воля виполнює и же я газда у хижі!“ гварел чловек.

*

Слаба потіха..

Ей, поносув ше цымбора ленівому свойому пайташови: — „Чежко то нешка на швеце жиц! Кельо ше бидни чловек натрапи, док себе заслужи на хлебик, да не скапе од гладу зос жену и дзецими.“

Е, одпове леніви: Аке, чежко! Лежим на патки при пецу, а жито ми саме рошне на полю, минар віше меле, а пекар віше хлеба пече. Цо ци треба вецей!

Маш право, цымбора, але лем на пола. — Ак?! Так, же жито саме рошне без твоей роботи, а пекар пече хлеби и минар меле, але ноле, ше их опттай: за кого ше то готове и роби! — За тебе сигурно не!

Народни ПОСЛОВИЦЫ.

- Хто ше ожені, тот ше премені.
- Чловек не ангел — хижа не церква.
- Хлеб плаче, кед го задармо еме.
- Мудры ше на цудзей чкоди учи.
- Без пчоли ані ше народзиц, ані умрец не мож.
- Чи камень до мне — чи мне о камень.
- Ишла би душа до раю — але грихи не даю.
- Кед зме ше зишли — най будземе ёдней мишлі.

Записник

списани на главним засиданню Р. Н. П. Д. з Миклошевцю
дня 22. XI. 1922.

Присутних ест у красним и вельким часлу коло 400 членок зосицких странох, а особено паноцове у красним числу сорбани: О. М. Мудри, председатель, о. Сп. Петранович, о. М. Гирьйовати, о. Г. Бесермені, о. Я. Гарапич, о. Фр. Латкович, о. М. Ванчик, о. М. Бесермені, о. Вл. Лабош.

Подпредседатель п. Яким Костельник з пару красних словах привітує присутніх членів і модлі предсидателя, да отвори засідання.

Председатель бере слово, отвера засидание, привитує и вон
собраних, предлага за писмоводителя пароха зос Шиду о. Г. Бе-
серменї, на цо собрани приставаю, — и по тим гутори слідуючу
бешеду. (Находзи ше видрукована на другим месце).

По прекрасней тей бешеди, котру присутни позорліво слухаю и одобрюю, у мено руского народу зос Коцуря поздравя и привитуе собрание п. Федор Лабош, а по тим предсдатель чита послани привит от руского народу зос Коцуря, цо ше зос радосцу и общим интересом слуха.

По пречитаним тим привиту І. касир М. Костельник предклада рахунки дружтвеней имовини до конца 1922. р. — цо ше прима на знане, а по тим предклада рахунки дружтва, од 1. януара 1923. до тераз — ІІ. касир М. Винай, а кед скончел присутни обидвом касиром одобрюю зос кляпканьем рукох и кликованьем: живили.

Кед пп. касире придали свой ракунок, бере слово тайник дружтва в. О. Фа и толкує живот и дійствоване дружтва, як ше розвивало и цо до тераз зробело и цо дума на далей зробиц, цо ше зос вельким интересом слуха, а на концу бурно и одушевлено одобрює зос громким: живио! (Реферади пп. касирох и тайника друковани на другим месце.)

друковані на другим месце.)
По тим бере слово предсідатель М. Мудри, у кратко толкую
правила дружства и предклада, да ще по валалох оснью „местни одбо-
ри“ дружства, — и дава слово правнику п. И. Крайцару, котри отримує
свою учене преподаване (котре ту друковане на другим месце).

Преподаваніє того кельо є учене у тельо є и интересанне и розумліве, прето го присутни зос найвекшу позорлівосцу слухаю и єдногласно одобрюю.

По тим преподаваню п. учитель Я. Костельник предклада, да члени дружтва явя ёден другому а и гл. дружтву, кед би дознали, же ест дагдзе жеми на предай и сличне, да так наш народ цо

легчайше може дойсць до жемі і да не пуща до других рукох, цо
годзен мац у свойх.

Кед сабраніе выбрало подпісательох тога записніка, записнік ше гласно чыта, прыма ше на знане, предсідатель даекує писмоводільцу за водзене записніка и по одушевлено одшпівань рускай гімні даекує присутнім цо пришли и завера засіданіе. М. Мудры, в. р., предсідатель; о. Г. Бесермені, в. р., писмоводітель; Петро Сопка, в. р., Микола Гірйовати, в. р.; Дюра Орос, в. р.; Павуга Михал, в. р.

**Михаил Джуня мл. (Керест.) и його жена р. Олеар Маря.
Поч. члены РНПД.**

Отвараюча бешеда предсидателя РНПД.

на главней схадзки у Міклошевецах 1923. р.

Честне собрание

Привітуєм вас та шицких собраних з нагоди головного зборання РНПД. на першим месце членох, а так шицких госцох і приятельох нашого дружства.

Скорей як отворим засидание и прейдземе на дневни ред мо-
длїм вас, да ме на кратки час церпезлїво послухаце:

Сам учитель, человеческого рода, І. Хр. повед: „хто не напредуе, тот назадуе“, „Иже не собирает, расточает“. Кажды живи организам або рошне, або пада. Длugo остац на ёдним степену сили не годзен. О тим сме прешвечени шицки.

И ми Русини ёден живи народни организам у державі С.Х.С. Ми змету репрезентанти велькай рускай нації и рахуеме ше як часц гу народом меньшини. Ми Русини були, таки зме, и таки сцеме остац на віше!

Правда є вична, же кажды народ по природи свой сце буц и сце остац тим, цо є. Нет такого народу на тим швеце, хтори бы од свой дзеки сцел зменїц свою крев, свой язык, свой характер, свою виру и т. д. и шицко тото, цо го вяже гу свой народносці.

Так ми Русини не сцеме то зробиц: *страциц свою народносць. Цо веций: Ми сцеме очувац свою прадідовску крев, свой язык, свой природны и газдовски розвиток, свою прадідовску виру з ёдним словом сцеме зачувац свой опстанак — так як и шицки други напредни, або просвіщени народи.*

Гуторим нароком *напредни народи*, бо сом твардо ошвечени, же лем тоти народи годни очувац свой опстанак, котры напредую у просвіти.

Хтори народ не ідзе напредок у просвіти, але стої, ёднак на истым степену, тот уж ноши на себе знаки препаданя. Так нам то потвердзуе история швеца. Яки был силни Индіянски народ у Амерыкі (южней и сиверней) — па препаднул. Прецо? Бо юесцел ше прошивиц, але волел у свой цемноты остац. Терас го Американцы на уметни способ отримую, да остане голем як живи памяток на ёдного велького народа, цо ше не сцел нічому учыц. Таких народох було и ест досц на швеце. Их судьба запечатована. Бо правда є, же род человечески як таки віше напредуе. Лем подумаймі себе, кельо зме напредовали лем дас од 200 роках навад. Яки су велькі ново-вики видуми: пара, електрика, магнетизам, — знаносци и т. д.

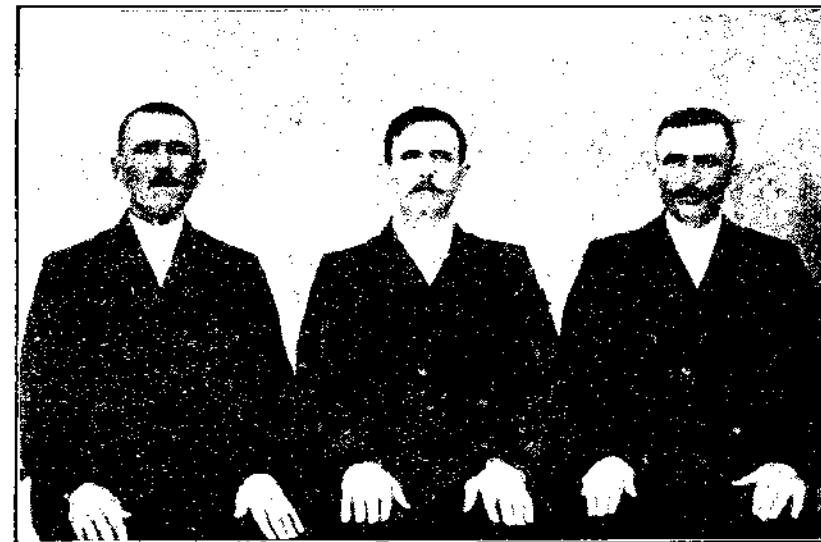
Але мушиме и то добре знац, же як цо поєдини людзе; — так и поєдини народи можу легко препаднуц, кед ше не тримаю общай и народней просвіти, хтора народу дава моц, да ше очува од препасци. Особено то ше може легко стац у XX, столітію, кед би велькі просвіщени народи сцели, да так новеме, полігац мали народи по прикладу у природи: Як велькі риби мали.

Прето кед сцеме остац цо зме, мушиме ше твардо, усиловно лапац до діла просвіти.

Бо цо нам просвіта?

Просвіта є усовершене шицких силох человека: душевных и физичных у каждым напряму. Просвіта облапує сили целого человека. Вона го сце високо подзвігнуц и морално и интелектуално, да себе олегча, украши, сладким и мілім зроби живот на тим швеце.

То нам влоні потолковал па главним собранию у Коцуре член нашого дружтва п. Мафей Вінаї. То було и видруковане у тогорочним календару. Ми ше терас питаме з якима средствіями то сце и може зробиц просвіта?

Браца Надвордь, поч. члени РНПД. (Керест.)

Дораз одвітуємо, же су главни условия просвіти: *Язык и писмо.* З бешеду и з писмом шири ше просвіта по швеце. *Просвіща и усовершую язык и пише книжки и новини* и так шири медзи людзи праву мудросц, хтора є на хасен шицким. То є главни задаток и ціль просвіти. То сцеме и ми по прикладу просвіщених народох твориц! И прето зме утемеліли „*P. Н. Просвітане дружтво*“, да зос штампу: т. є. книжку и новину шири просвіту медзи нашим тутейшим руским народи.

Як други напредни народи складаю свойо знане, мудросц и науку до писма, так сцеме и ми робиц.

Просвіта, то є *наша кошніца*, дзе ше збера сладки мед науки. Цо дацо добре, вредносне, поучне, хасновите, то будземе *класц до писма*, да себе людзе вибераю, цо є за ніх.

Каждому ше народу темель просвита на пишме. Дзе у народу нет пишемносци, тот ше народ не може волац просвищеним, напредним. Прето, же ми сцеме буц просвищни идзeme за тим красним цильом. Сцеме свой мацерински, слатки язык завесць добра раз до основных школах, да нам дзеци темель науки влапя на свой власним мацер. языку. Розуми ше, же сцеме учиц и державни язык, але сцеме знац на першым месце свой. Сцеме на далей видавац на милим мац. языку, научни забавни кніжки и новинки — у нашим руским християнским духу. *Наисце красни циль, красна робота!*

Русин ше, слава П. Богу, люби учиц.

До терас, правда, любел ше учиц баржей з прикладу, як ше по школски гутори: зорно, а тому була причина тата, же не мал ніяку свою лишемпосц. Па прето патрел на други напредни народи н. пр. як Шваби, як вони робя, та и вон ше силовал за німа иск. И наисце велью од ніх научел.

Лем же ми знаме, же и Швабом не спадла мудросц з веба як през ёден лівак. И вони мушели учиц. Так то и ми мушиме. — Лапац ше маме до науки, до просвити, да и сами зос свою главу дацо доброго и хасновитого вимудруєме.

Богу слава, наша руска буква уж на паперу видрукована и слово ей розноши ше медзи руски народ Югославії. Уж нам ше 4-ти Руски календар друкун, хтори будзе наскоро готови и будзе краши од шицких — дотерашніх. Два школски кніжки уж у школах ше читаю, трецу — написану чекаме, да нам Министерия одобри, па да ю друкуєме. Граматика нашого языку од др. Гаврила Костелника уж ше чита. Катақиси з библию; молитвенник — уж готови написани.

Чи зме дараз подумали же и то дожиєме? У часу войны, па по револуциї? А ето дал нам Бог то зробиц!

— Як то крашне?! А кед буду руски новинки розношовац глас наших думох, наших шерцох по наших руских валалох, як то будзе радосц!?

А тот час не далеко!

Циль нашей Просвити ест даклем прекрасни! *На нами е, да го оставариме, до животу приведземе!*

Яким способом найскорей то посцигнеме, то е задатончесних членох РНПД. Вони ше маю радзиц, совитовац, робиц, агитирац, да ше тот циль посцигне знаюци, же без нас самих остане нам наша народна просвітна ніва необробена, пуста, неплодна, практична. На роботу даклем шицки Русини, браца и шестри!

Кельо зме годни зробиц, зробме. Цо може Руснак зробиц кед му ше да шлебода и прилика за розвиток, то нам крашве

шведоча Русини у Америки, а и ми сами Русини, у Сріме и Бачкай. Як до у Америки крачаю нашо Русини о бок зос напредними народами, — бо дзе их ест векше число, там маю свойо церкви, школи, дружтва, новини; так и ми ту показали, же знаме з каждым народом о бок крачац.

Нас н. пр. Шваби и Мадяре не могли превладац нї у чим. — То шицко доказує способносц и енергию нашего народу за культурни свой розвиток.

Як би пак могли страдац, кед ше не будземе розвивац зос напредними народами, то нам шведочи Горніца, дзе Жидзи за мадярской власци скоро уничтожели наш руски народ.

Ище ёдно мушим наглашиц:

Темель Просвіти ест вира. Дзе вира у народу препада, там ше ківаю фундаменты просвіти, там ше укоренюю зли обичаї, там ше ширі царство неморала, цо точи здраве древко народнаго жывота.

Вира трима у моци народни енергії, чува народ од душевнай хорошы, и указуе му драгу поштэння, чесноты, слави, радосци и спасения.

На тим темелю сцеме и ми у нашей просвітней роботи стац и у християнским духу народ ховац. Наша Просвіта ест руска и християнска, така най и остане, та нам труд будзе од Бога благословени.

Чесне собрание!

Приходзим гу краю. Наш руски конар у Югославії показал ше до терас моцним, здравим, напредним. Ми ше не шмеме терас запущиц. Длужны зме го пестовац, чувац, допатрац, да нам замоцнюю ище баржей, да квитнё, да пуша конари, да род родзи. *Цеши нас, же млада руска интелигенция похопала високи задаток* нашаго дружтва и влапела ше зложно до роботи. Най ю Бог живи и благослови! Тим у мену Божим отверам засиданье.

Михаил Мудри,
председ.

Як ше стараш ясти — пити,

Так ше старай о просвіти,

Бо просвіта душу храні,

Цму глупосци утамані!

О. Сп. Петранович.

Дійствоване Р. Н. П. Д. у року 1923.

преподал тайник дружтва Йосиф Фа.

Хто не напредує, назадує, чули зме зос бешеди предсидателя. Живи організам на єдним месце стац не може. Так и нашо Р. Н. П. Д. е живи організам, у хторим ше сконцетровали шицка сила и моц руского народа у нашей держави, не шмелю ше застановиц на єдним месце, але мушело покрошиц напредок да не будзе осудзене на назадоване. Препятствия и неприлики особено економически, хтори застановю и други нації у їх напредованю и нам були на драже.

Управни Одбор ипак ше старал да їх надвлада; цо му з часци и пошло за руку так, же тогорочне дійствоване Дружтва у вельо е векшим обнятію, як до терашніх рокох. Так:

1.) „Руски Календар“ за 1923. р. не заостава по своїм содережанию ні у чим за дотерашніма а по фурми и по насловній народній винети надвишує. Да сами не хваліме себе най гутори єдна критика напечатана у „Єдинству“ число 1101. 1923. року.

„Није обичај приказувати календаре, као књижевна дела. Али руски календар г. Ђуре Биндаса је одскочио од свакидашњих, ваншарских календара и он преставља једну књижевну тековину младог народа у нашој краљевини. Ова књига, осим календарског дела, садржи у себи преко 200 страна књижевних радова, студија, поуке из свију грана науке а из пера најбољих интелектуалаца наших Русина. Писали су чланке учени људи, а могу их читати и они дуге, поткрасане косе побожни старци, жилавих и вредних руку из Куцуре, Крстура, Ђурђева и т. д. А поврх свега истичемо хришћански дух, који провејава кроз ову малу сеоску енциклопедију. Као црвена нит он се провлачи кроз читаву книгу, с крстом и Богом којим именом почиње и стим знамењима се и свршава. Само онај народ, који је религиозан и верски васпитан, може бити моралан и добар грађанин. Не чине услугу ни Отаџбини а ни нацији нови безверници, који трују народ зеленим атеистичким теоријама и неким новопеченим „погледима на свет“. Када би се оних кратких и јасних 10 заповести држали не би нам требало на хиљаде параграфа и закона и још више чувара реда и мира. Куда воде празне и подивљале душе, видимо у нашој несрећној великој Русији.

Ја поздрављам појаву рускога календара с искреном жељом, да ии једне године не изостане“.

2.) Р. Н. П. Д. надруковало „Граматику бачванско рускей бешеди“ од Др. Г. Костельника. За нас вона була велька по-

треба. Вона зос єдней страни представя тот златни мост, котри нас ведзе до нашого кнїжовного украінскаго язика, а зос другой страни служиц будзе нашему народу як ключ до порозуменя державного серпско-хорватскаго язика. А зос діялектолошкого становища вона е перша свойого рода и прето ей важност ище векша.

3. Зготовени и до штампавя придани „Християнски наук за руски дзеци“ біблія зос катехизом — по методи психолошкей як цо маю други западни народи. Написал го О. Юрий Павич.

4.) Исто так зготовени и „Молітвенік за дзеци“ по О. Дюри Біндасу, но нашо чежки матеріялни неприлики не допущели да уж того року видзе.

5.) Кед спомнеме, же уж 2 роки лежи у Міністериі читанка написана за II. класу и же е у плану така читанка и за IV. класу, теди е кождому ясно, яки трудби положел Управни Одбор за напредоване Дружтва.

Того року одобрела Міністерія и проширени Правила Р. Н. П. Д. зос т. зв. Местніма Одборами по шицких руских валалох. По тих местных организацийах наздаваме ше, же ше найдзе шицко тово, цо чувствує у себе ище куцичко руского духа, до тих организаций стої преквитане нашого Дружтва а понім и нашого народа. Вони муша буц темельни слупи нашей будущей культуры. Кед Наполеона питали цо треба да ше може провадзиц война, гварел вон: Да ше може провадзиц война треба З ствари: перша пенежи, друга пенежи и треца заш пенежи. Так исто вредзи за нас, да Р. Н. П. Д. може оконччиц свою задачу и культурно подзвигнуц наш Руски народ треба тоти Наполеоново три ствари: пенежи. А одкадз вжац пенежи? Кажды Руснак мали и вельки, стари и млади муши буц членом Р. Н. П. Д. и по возможносци даровац цо векшу суму. Вельки нас чекаю задачи и зато вельки муша буц и жертви. Ето єдни руски новини, котри би нас шицких слуговали и доношовали новосци о руским и опшым живоце — потребни нам як и кождодневни хлеб. А новини не мож видавац без друкарні, а друкарні нет без вельких пенежох, а пенежох нет, кед ше людзе не записую до Р. Н. П. Д. Зато време уж да піе пребудзиме и похопиме вельку важносць Р. Н. П. Д.

Поносую ше даедни члени, же мало зробено. Правда, кед ше патри на вельки цілі Дружтва хтори треба ище сцигнуц. — Але штатистика Дружтва од членох указує ясно, дзе ше з роботу заостало. Прето кажды руски валал най патри и твори свою должност так як ю твори Руски-Керестур.

Руски Керестур, 13. IX. 1923.

Р а ч у н

Русского Народного Просвітного Дружства
за време од 31. липня до 31. грудня 1923. року.

Рачун тогорочни розлични є од дотераших на тельо, же зме до тераз водзели рачун од 1. юла за еден рок до уключиво 30. юна, а од того року починаме водзиц рачун од 1. януара за еден рок до уключиво 31. децембра. И то того року придзе до рачуну лем друга пола 1922. року (то ёст рачун од 1. юла до 31. децембра), бо перша пола то ёст од 1. януара до 30. юна унешена у прешлорочни рачун. Тото меняне рачуна настало пре пременки протоколох, котри зме до тераз пре языкови и материјални обставини не мали у фурми у котрэй вони потребни дружтву. Так тогорочни рачун є лем полрочни рачун за 1922. рок. (Рачун за 1923. рок од 1. януара до 31. децембра придзе на шор у идущим року).

Гоч є то лем часц од ёдного року, ипак ше указує 21467 Дин. 70 п. то єст 36% повекшане дружтвеней имовини. Кед би зме вжали тутому и приход зоз 1923. року од 1. януара до 30. юна то єст, кед би зме заключели рачуни по скорашнім обичаю, видзели би зме, же ше дружтвена имовина повекшала за 64469 Дин. 98 п. т. е. за 90%. То значи имовини би було 136400 Дин. 48 п. т. е. през 10% имовина би постала двараз така, як що була влоні у исте време.

При похвали зоз таким вельким успіхом слада да спомнєме и тих, котри го допомогли. А то су:

Перше нашо найновши члени. Видзиме зоз найновшого іменника, же ше не лем у векших числу явель за членох, але и вельки суми значели за дружтво. Медзи німа найдземе и таких, котри уж и пред тим були члени, але тераз однова значели векши суми и прешли до висших класох, за векших потпомагательох. Тоти су нашо материялни пионире, котри не лем ступели за членох дружтва, але як таки вше ше стараю о нім. (Др. Шептицки, митроп.; Владика Няради, Й. Бучко, В. Сегеди, М. Джуня, И. Сивч, Андри Малацко).

Други су нашо морални и духовни потпомагателе, од којима походзи шицко одушевљене за народну идеју и шицка снага за потпомагање нашег друштва. Од тих најзаслужнијих је председатељ друштва о. Михаил Мудри. Вон неутрудимо роби и виха-
снује сваку згоду да помогне друштво материјално, да му найде доброворох и приятельох. Найлепше ће осети његово труда у ста-
ранју за материјалну помоћ друштва, котра је у наших обставинох

и у нашим початку найважнійша ствар. У своєї роботи за напредоване дружтва заинтересував вон за дружтво и Русинох по ширим швеце (у Америки), а по згоди и вельох людзох, котри не члени рускей нації а познаваю пре существо и по своїм званию наш народ. Помедзі іх найдземе владику, фишкалох, дохторох, богатших спайох и т. д. хтори як приятелі нашого предсідателя постали и приятелями нашого дружтва.

У тей племенітей роботи за наші руски народ найвекши є його помочнік, сотрудник, його капелан о. Дюра Павич. Родом Горват, але по духу прави син нашого народу. Од початку своєго службовання велики свой талант, глїбоку ученосць заз цалу свою младу снагу жертвую за просвіту нашого руского народу.

Окрем местних пионирох маме и других, хтои ше по странни ище и у иностранству трудза за нашо интереси. Там е наш любими преосвящени Владика Др. Дионизий Няради, Др. Гаврил Ко-стельник, професор, Дюра Биндас, коцурски парох — як родзени синове нашого народа и други, котри зоз словом и зоз пирком потпомагаю, храня нашо интереси, силую ше далеко по швеце да утвердза чесц и славу свойого руского племя. (Й. Бучко, Й. Сивч, А. Малашко).

Споминаємо шицьких тих роботників за просвіту зоз благо-
дарносцу яку им дружтво должно и да укажеме шицьким тим, що
иду упрощи идеї Р. Н. П. Д., же маме довольно одличних особох
за досягнуше дружтвенейшилї.

а) Заключак касовога дневника 31. дзяцембра 1922. року.

Название прихода або расхода	Приход		Расход	
	у гото- вих пен- жох	у вред- носци паперу	у гото- вих пен- жох	у вред- носци паперу
	динар	и.	динар	и.
Готовина зоз прошлого рачунского времена . .	54930	55	—	—
За време од 31. юлија до 31. децембра 1922. рока . .	27667	28	56754	10
Ведно . .	82597	83	56754	10
Винято расход зоз прихода	73013	40	73013	40
Остало готовини . .	9584	43	49854	10

Руски-Керестур, 31. децембра 1922

Михаил А. Поповка, **Михаил Костельник,**
книговодя. касир.

Михаил Мудри,
председатель.

б) Инвентар цалого имущества и длуства 31. децембра 1922.

Текуще число	П р е д м е т	Имовина		Длуство	
		динар	п.	динар	п.
1.	Пенежи у готовинї	9584	43		
2.	" под интересом	49854	10		
3.	" у учебних книжкох	7500	—		
4.	" у календару	12000	—		
5.	" у рештанции членарини . . .	14459	75		
	Ведно . .	93398	28		
	Виняте длуство зоз имовини . .		—		
	Осталас чиста имовина . .	93398	28		

У Руским-Керестуре, 31. децембра 1922.

Михаил А. Поливка,
книговодя.

Михаил Костельник,
касир.

Михаил Мудри,
председатель.

Зос Правилох Руского НародногоПросвітногого Дружтва.

I. Мено и циль Дружтва.

§. 1. Мено дружтва ест: *Руске Народне Просвітнє Дружтво*. Пребивалиште дружтва у месце дзе бива председатель (*за терас у Руским Керестуре*).

§. 2. Циль Дружтва ест культурне подзвиговане Русинох у Краљовини С. Х. С.

II. Средства Дружтва.

A.) Морални.

1.) Видаване и розширене популярним руским язиком написаних книжкох и брошурох набожного, поучного и забавного содржания.

2.) Видаване руских новинох.

3.) Видаване школских книжкох и другого до треба за школи, у кельо таке видаване не ограничує державни монопол.

4.) Основане читальнох, шпивацких, театральных и младенических кружкох по руских валалох.

5.) Отримоване поучних преподаваниях, концертох и представленийох.

- 6.) Основане народних касох.
- 7.) Потпомагане худобных школярох.

B.) Материални.

- 1.) Темельни маestок.
- 2.) Редовни рочни приход.
- 3.) Фундациї (штипендиї).
- 4.) Дарунки.

III. Приступ до Дружтва.

A.) Принятие членоз.

§. 6. Членом може буц кажди без розлики пола, вика и звання, кед уплади предписани дружтвени винос. И юридични персони н. п. школи, церковни общества, различни дружтва можу буц членом Дружтва, лем плаци три раз векшу членарину. У тим ше не маю розумиц поєдини фамелій.

§. 7. Хто жада приступиц до Руского народного просв. Дружтва треба да ше прияви даєдному члену управного одбора. Управни одбор одлучує о тим, хто будзе прияти за дружтвеного члена.

§. 8. Кажди член, кед уплади членарину добие подписане „приступне писмо“, котре подпише дружтвени председатель и тот одборнік, при котрому ше член приявл.

B.) Члены Дружтва.

§. 11. Дружтвени члени суть:

- а.) Почестни члени;
- б.) Утемелітельни члени I. класи;
- в.) Утемелітельни члени II. класи;
- г.) Рочни члени.

Почестним членом именує главное собрание на предложение одбора тоти особи, котри маю особити заслуги за Дружтво, лебо за руску народну просвіту, лебо котри даровали вельку суму голем 1000 Динара.

Утемелітельним членом I. класи ест тот, котри уплади суму од 500 Дин. раз навше.

Утемелітельни член II. класи ест тот, котри уплади 100 Дин. раз навше.

Виплацац ше може сума на рати найдлужей за 2 роки.

Рочни члени уплацую кажди рок 10 Дин.

B.) Права и должности членоз.

§. 12. Кажди член ма право участвовать, гласац на главних собраниях, кед оконьчел 20 роки.

§. 13. Аней ёден член не може пренесц свойого членскогого права на другого.

§. 14. Кажди член дужен купиц календар, котрого будзе
Дружтво видавац а по возможносци и други видания.

IV. Управа Дружтва.

§. 15. Зос Дружтвом управя Управни Одбор од 6 персонох.
Вони муша буц голем утемелітельними чланами.

§. 20. Управни Одбор творя: председатель, 2-ме подпредседателе, тайник, 2-ме касирове.

§. 21. Управному Одбору подложени Местни Одбори Руского Народного Просвитн. Дружтва, котри ше осную у каждом руским валале.

Местни Одбори состоя ше од председателя, тайника, касира и 2 одборника.

§. 22. Длужносци Местних Одборох су старац ше о тим, да ше циль Дружтва по спомнутими у точки И. А. Б. средствами цо лепше до животу приведзе. Особито, да ше Дружтво цо баржей розшири, да добие цо веций добротворох, членох, дарунки у пенежкох и т. д.

Местни Одбори дужни шицких членох як и шицок пенеж членарински дораз наявиц евентуално послац Управном Одбору. Управни Одбор може по потреби каждому Местному Одбору до значиц буджет.

Местни Одбори муша свой конкретн дїствования спомнути у точки II А (1—7) скорей наявиц Управному Одбору Р. Н. П. Д. и од нього добиц одобрене.

На концу каждого року а мешац пред главним Собранием дужни Местни Одбори послац Управном Одбору извещтай о местним дїствованю.

По потреби пошле Управни Одбор даєдного члена да препатри водзене Местних Одборох.

Ревизиональни одбор.

Ревизиональни Одбор вибера главне собрание на 3 роки, а састої од 3 членох.

Ма задаток каждого року найменей раз пред главним собранием препатриц рахунки, и о своїм препатрунку предложиц собранию записник.

Бр. 8495.

1923.

Видео и одобрио министар унутрашњих дела.

Београд 15. Јуна 1923.

Именик членох Руского Народнога Просвитнога Дружтва

(Составел тайник дружтва: Осиф Фа).

У календару прешлого, — 1923. року, на страни од 176 до 193 саопщени именик и статистика ознакомела нас зос шицкима членами, цо одпочатку до теди ше явели; зато тераз соопшаваме уж лем нових членох, котри ше од теди явели до 30. юна 1923. року. А и тих членох цо приступели за виших членох. Други, котри ше явља на далей приду уж аш до 1925. рочнога календара. Як видзиме и тога року ше явели нови члени и надаме ше же и тоти, котри ишче не ступели, наступя до Р. Н. П. Д., бо треба да кажди чловек жена, дзэци, як млади так стари, да буду члени того дружтва.

На концу именика є составена и статистика, хтора да ясни преглед, же кадзи и у якей количини шири ше дружтва.

Почестни члени:

Текуће число	Чланаринско число	МЕНО ЧЛЕНА	Место бивања	Значел Дин. п.
1	401	Янко Бучко, банкар	Америка	2000
2	418	Михал Джуня и ж. Маря р. Олеар	Руски Керестур	2500
3	58	Янко Колошняй 407 (бул у I. кл.)	"	1000
4	419	Габор Надь и ж. Маря р. Шовш	"	1000
5	420	Мойсей Надь и ж. Веруна р. Рац	"	1000
6	26	Янко Надь и ж. Юла р. Мудри (бул у I. кл.)	На Билей Петровци	1000
7	441	Петро Надъордь	Петровци	1000
8	11	Дюора Павич, гр. кат. капелан (бул у I. кл.)	Руски Керестур	1000
9	396	Др. Андрей Шептицки, Метро- полит львовски	Львов	2000
10	371	Школяре држ. осн. школи . .	Руски Керестур	1000
11	216	Владимир Сегеди, парох и ж. Мелания р. Олеар (бул у I. кл.)	Канижа	2500
12	461	Янко Сивч и ж. Борка . . .	Америка	1250

Утемелітельни члени I. класи:

Текуще число	Членарное число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел
				Дин. п.
1	376	Никола Абодич, званичник . . .	Стари Вербас	500 —
2	357	Теодор Бурчак	Петровци	500 —
3	315	Василь Джуджар	Руски Керестур	50 —
4	426	Евген Горняк, Кухар	Коцур	100 —
5	425	Михал Горняк, Кухар	"	100 —
6	423	Юла Горняк, Финдрик	"	100 —
7	424	Яков Горняк, Кухар	"	100 —
8	359	Владимир Еделински, дзияк . .	Руски Керестур	500 —
9	398	Дюра Малацко 21.	"	500 —
10	364	Михал Микловш	Америка	76 50
11	369	Юла Няради Янкова	Руски Керестур	50 —
12	397	Музикалне дружтво чизмар Якова	"	500 —
13	349	Дюра Павлович 438	"	500 —
14	354	Дюра Пап, инженер	"	100 —
15	454	Дюра Папуга 167	Бачинци	500 —
16	402	Др. Ризнич Пепел	Стари Вербас	500 —
17	462	Гдова Ана Провчи	Дюрдьов	100 —
18	416	Микола Рац, качмар	Руски Керестур	500 —
19	453	Ана Сабадош родз. Паплацко	"	500 —
20	452	Мария Сабадош р. Паплацко	"	500 —
21	470	Мария Надь родз. Дудаш 295	"	1000 —
22	474	Николай Микловш	Америка	1000 —

Утемелітельни члени II. класи:

Текуще число	Членарное число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел
				Дин. п.
1	459	Янко Бильњо 751	Руски Керестур	100 —
2	383	Юла Бучко	"	100 —
3	435	Михаил Винаї и ж. Юла 85. .	"	100 —
4	359	Яким Виславски 36. . . .	"	100 —
5	375	Габор Гарди	Стари Вербас	100 —
6	360	Петро Гарди 163.	Руски Керестур	100 —
7	389	Ана Гудак 310	"	100 —
8	436	Иля Грубеня родз. Шарик 90.	"	100 —
9	373	Михаил Гайдош	Стари Вербас	100 —
10	358	Кирил Дудаш 504.	Руски Керестур	100 —
11	451	Петро Дудаш(булрочни чл.) 62.	"	100 —
12	381	Яким Дудаш 489.	"	100 —

Текуще число	Членарное число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел
				Дин. п.
13	391	Дюра Еделински 630. . . .	Руски Керестур	100 —
14	394	Дюра Еделински млади 630. .	"	100 —
15	393	Еugen Еделински 630. . . .	"	100 —
16	390	Юла Еделински родз. Сабов 630.	"	100 —
17	392	Яким Еделински 630. . . .	"	100 —
18	455	Др. Янко Калаї, професор . . .	Загреб	100 —
19	384	Стефан Кирда 534.	Руски Керестур	100 —
20	439	Янко Колесар	Беркасов	100 —
21	374	Богомил Контра, дзияк . . .	Стари Вербас	100 —
22	385	Дюра Козар, столяр	Руски Керестур	100 —
23	457	Александар Макаї 442. . . .	"	100 —
24	462	Ирина Макаї родз. Цап . . .	"	100 —
25	456	Йоаким Макаї 442. . . .	"	100 —
26	458	Микола Макаї и ж. Мария р. Кухар 663.	"	100 —
27	444	Михал Макаї 663.	"	100 —
28	454	Янко Медеши млади 457. . .	"	100 —
29	386	Дюра Монар 658.	"	100 —
30	193	Митро Кончански	"	100 —
31	372	Ана Надьмитъ 83.	Дюрдьов	50 —
32	382	Янко Няради 57.	Руски Керестур	100 —
33	469	Веруна Павлович р. Будински	"	100 —
34	468	Мария Павлович родз. Биялош	"	100 —
35	356	Мария Пап р. Надьорд . . .	"	100 —
36	355	Янко Пап млади	Петровци	200 —
37	465	Денчи Папдюрань 292. . . .	"	200 —
38	361	Ана Папуга уд. Новта . . .	Руски Керестур	100 —
39	429	Владимир Папуга	"	100 —
40	430	Дюра Папуга	"	100 —
41	428	Мелана Папуга уд. Тиркайла	"	100 —
42	400	Янко Пастернак	"	100 —
43	377	Янко Пельха	Стари Вербас	100 —
44	442	Юла Рац уд. Ерделї 399. . .	Руски Керестур	100 —
45	370	Янко Рац 98.	"	100 —
46	388	Михал Рацацко 684. . . .	"	100 —
47	438	Михал Сабов млади 269. . .	"	100 —
48	78	Дюра Сегеди, ковач	"	100 —
49	432	Веруна Сабадош р. Гербут 15.	"	100 —
50	395	Дюра Сабадош, младши 268.	"	100 —
51	431	Микола Сабадош, млади 15.	"	100 —
52	417	Дюра Сегеди	"	100 —
53	450	Василь Фа, чижмар 680. . .	"	100 —
54	447	Емил Фа 680.	"	100 —
55	449	Кирил Фа, колесар 550. . .	"	100 —
56	448	Осиф Фа, кројач 680. . .	"	100 —

Ище се явели нови члени:

Текуще число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
			Дин.	п.
1	Анди Малацко, Америка			
2	Мелана Шимко р. Гудак			
3	Василь Гарди			
4	Михал Дорокгази			
5	Микола Папуга			
6	Петро Еделински			
7	Ана Еделински			
8	Симон Гербут			
9	Дионизий Гарди			
10	Михал Такач			
11	Ферко Сегеди			
12	Михал Арвай			
13	Лука Гарди			
14	Василь Сивч			
15	Дюра Шовш			
16	Михал Гербут			
17	Лука Грубеня			
18	Кароль Хромиш			
19	Янко Гербут			
20	Данил Такач			
21	Михал Гарди			
22	О. Михаил Бесермені			
23	Мария Бесермені			
24	Симон Лендел, благайник			
25	Микола Гирйовати ст. и ж. Ганя			
26	Микола Гирйовати мл. и ж. Ганя			
27	Дюра Мудри ст			
28	Дюра Дудаш, учитель			
29	Мелана Лендел			
30	Янко Мудри			
31	Ганя Мудри родз. Орос			
32	Драген Лабош, жель. чиновник			
33	Лука Лендел			
34	Микола Сабадош			
35	Дюра Москаль			
36	Петро Керекдярто			
37	Мафтей Сендерак			
38	Янко Магоч			
39	Михаил Дорокгази			
40	Мирон Яким			
41	Ксена Яким р. Керекдярто			
42	Маря Яким р. Павлович			
43	Штефан Яким			

Рочни члени:

Текуще число	Членарске чиисло	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
				Дин.	п.
1	222	Юла Джуня	Руски Керестур	10	
2	224	Ферко Джуня	Беркасов	10	
3	244	Лука Дротар	Руски Керестур	10	
4	223	Денчи Паланчаї, ковач	Миклошевци	10	
5	221	Михал Семан	Руски Керестур	10	
6	245	Дюра Силадї	Коцур	10	
7	220	Габор Скубан			

Текуще число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
			Дин.	п.
44	Веруна Яким р. Надь	Коцур	10	
45	Серафина Яким	"	10	
46	Леона Яким	"	10	
47	Павлина Яким	"	10	
48	Силвестер Яким	"	10	
49	Денчи Полдруги	"	10	
50	Макрина Полдруги р. Яким	Дюрдьов	10	
51	Мелана Полдруги	"	10	
52	Драген Провчи	"	10	
53	Павло Провчи	Коцур	10	
54	Мелана Провчи	"	100	
55	Лако Томаш	"	100	
56	Дюра Сакач	"	100	
57	Шимко Планчак	"	100	
58	Михал Стрибер	"	500	
59	Петро Магоч	"	500	
60	Илько Олеар	"	10	
61	Ана Олеар	"	10	
62	Мелана Макан р. Цап	"	10	
63	Иринка Макай	"	10	
64	Тадей Макай	"	10	
65	Ирина Макай р. Гарди	"	10	
66	Наталка Макай	"	100	
67	Янко Дорокгази	"	100	
68	Емил Олеар	"	100	
69	Маря Олеар р. Бесермені	"	100	
70	Ксения Лабош, учителька	"	10	
71	Юлиян Сакач, п. новтаруш	"	100	
72	Дюра Киш	"	100	
73	Михал Михняк ст.	"	100	
74	Михал Хромиш	"	10	
75	Янко Фейса	"	100	
76	Петро Югас	"	10	
77	Янко Салак	"	10	
78	Юстина Салак р. Фейса	"	10	
79	Маря Салак р. Гирийовати	"	100	
80	Емил Пап	"	10	
81	Михал Сабадош	"	100	
82	Веруна Сабадош р. Салак	"	100	
83	Петро Томаш	"	10	
84	Веруна Томаш р. Мади	"	10	
85	Осиф Бучко	"	10	
86	Мария Бучко р. Шандор	"	10	
87	Мария Биндас	"	100	
88	Дюра Олеар	"		

Текуще число	МЕНО ЧЛЕНА	Место биваня	Значел	
			Дин.	п.
89	Мария Олеар р. Югас	Коцур	100	
90	Василь Олеар	"	10	
91	Мирон Олеар	"	10	
92	Петро Олеар	"	10	
93	Симеон Олеар	"	10	
94	Святослав Олеар	"	10	
95	Мария Олеар	"	10	
96	Иринка Олеар	"	10	
97	Йосефина Олеар	"	10	
98	Юстинка Олеар	"	10	
99	Ганя Югас р. Копчански	"	10	
100	Веруна Олеар р. Гафич	"	100	
101	Мария Бесермині р. Шовш	"	50	
102	Федор Лабош	"	10	
103	Люблица Югас	"	50	
104	Юлиян Югас (уплацел за њих ту- тор Ф. Мункачи)	"	50	
105	Михал Дротар	"	100	
106	Дионизий Магоч	"	100	
107	Петро Горняк Кухар	"	100	
108				

Даровали на Р. Н. П. Д.

		Дин.	п.
1	Др. Дионисий Няради, владика за друкованє рус- кей граматики од Др. Г. Костелника	3000	
2	Анди Сабов, на друкарню, Руски Керестур . . .	5000	
3	Назберано на кирбай у Керестуре	830	
4	" на Петра и на кирбай у Коцуре	385	
5	Школа на Билей	231	
6	Дюрдьовски руски школяре	240	
7	Др. Дионисий Няради, владика	200	
8	Назберане при Христовим гробу у Керестуре . .	200	
9	Зос Миклошевцих	176	70
10	Янко Гафич, Руски Керестур	70	
11	Михайл Мудри, предс., Руски Керестур	40	
12	Райово-Село	60	
13	Дюра Биндас, парох, Дюрдьов	20	
14	Н. Н.	50	
15	Ана Костелник, Руски Керестур	10	
16	Владимир Еделински, дваяк, Руски Керестур . .	10	
17	Мелания Рамач, Руски Керестур	5	
18	Юла Сегеди, Руски Керестур	5	

		Дн.	п.
19	Зос Шкрабици у Руским Керестуре	5	
20	Иля Няради, Руски Керестур	5	
21	З Бачинзох Н. Н.	50	
22	Назберано на Петра у Миклошевцих	200	
23	" Михаил Ерделі, тарговац, Н. Сад	247	
24	У церкви коцурской на Петра и на кирбай	100	
25	Осиф Бучко, Коцур	458	
26	Мария Бучко р. Шандор, Коцур	10	
27	Н. Н., Коцур	10	
28		10	

Исказ числа членох по их биваню.

Текуще число	НАЗВАНЕ МЕСТА	Почесни члени					Ведно
		Утемелителни члени І. класи	Утемелителни члени II. класи	Рочни члени			
1	Америка	2	2	—			4
2	Бачинци	—	1	1			2
3	Бела Пуста	—	—	1			1
4	Беркасов	—	2	4			6
5	Вербас Стари	—	1	1			2
6	Дюрдьов	—	—	1			1
7	Загреб	1	—	—			1
8	Канижа	6	11	67	4	88	
9	Руски Керестур	—	—	1			1
10	Козаревац	—	4	1	1	6	
11	Коцур	—	1	—			1
12	Львов	—	—	—	1	1	
13	Миклошевци	1	1	2	—		4
14	Петровци	—	—	—			
	у штатистики не були вжати 1923. року:	—	3	—			3
15	Барбитон Америка	1	—	—			1
16	В. Бечкерек	1	1	1	11	14	
17	Дюрдьов	—	14	—	29	43	
18	Коцур	—	1	—	—	1	
19	Миклошевци	—	15	40	80	47	182
	Ведно	64	175	108	214	561	
	1923. року було	—	2	19	—	21	
	Пишкоревци	79	217	207	261	764	
	Шидцких ведно	—					

Табла о плодзеню домашніх скотох.

Кед зачаце	Конь	Крава	Магарец	Овца и коза	Швияня	До- машні заяц
Ян. 1	Дец. 6.	Окт. 12.	Ян. 1.	Юни 3.	Апр. 30.	Феб. 1.
" 10.	" 15.	" 21.	" 10.	" 12.	Май 9.	" 10.
" 20.	" 25.	" 30.	" 20.	" 22.	" 19.	" 20.
" 30.	Ян. 4.	Нов. 10.	" 30.	Юли 2.	" 29.	Март 2.
Феб. 10.	" 15.	" 21.	Феб. 10.	" 13.	Юни 9.	" 10.
" 20.	" 25.	Дец. 1.	" 20.	" 23.	" 19.	" 20.
" 28.	Феб. 2.	" 9.	" 30.	" 31.	" 29.	" 30.
Мар. 10.	" 12.	" 19.	Мар. 10.	Авг. 10.	Юли 7.	Апр. 10.
" 20.	" 22.	" 29.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Март 4.	Ян. 8.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Апр. 10.	" 15.	" 19.	Апр. 10.	Сеп. 10.	Авг. 7.	Май 10.
" 20.	" 25.	" 29.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Апр. 4.	Фебр. 8.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Май 10.	" 14.	" 18.	Май 10.	Окт. 10.	Сеп. 6.	Юни 10.
" 20.	" 24.	" 28.	" 20.	" 20.	" 16.	" 20.
" 30.	Май 4.	Мар. 10.	" 30.	" 30.	" 26.	" 30.
Юни 10.	" 15.	" 20.	Юни 10.	Нов. 10.	Окт. 1.	Юли 10.
" 20.	" 25.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Юни 4.	Апр. 10.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Юли 10.	" 14.	" 20.	Юли 10.	Дец. 10.	Нов. 6.	Авг. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 20.	" 16.	" 20.
" 30.	Юли 3.	Май 10.	" 30.	" 30.	" 26.	" 30.
Авг. 10.	" 14.	" 20.	Авг. 10.	Ян. 10.	Дец. 7.	Сеп. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Авг. 2.	Юни 10.	" 30.	" 30.	" 27.	" 30.
Сеп. 10.	" 12.	" 20.	Сеп. 10.	Феб. 10.	Ян. 7.	Окт. 10.
" 20.	" 22.	" 30.	" 20.	" 20.	" 17.	" 20.
" 30.	Септ. 4.	Юли 11.	" 30.	Мар. 2.	" 27.	" 30.
Окт. 10.	" 14.	" 21.	Окт. 10.	" 12.	Феб. 6.	Нов. 10.
" 20.	" 2.	" 31.	" 20.	" 22.	" 16.	" 20.
" 30.	Окт. 4.	Авг. 10.	" 30.	Апр. 1.	" 26.	" 30.
Нов. 10.	" 14.	" 20.	Нов. 10.	" 11.	Мар. 9.	Дец. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 21.	" 19.	" 20.
" 30.	Нов. 4.	Сеп. 10.	" 30.	Май 1.	" 29.	" 30.
Дец. 10.	" 14.	" 20.	Дец. 10.	" 11.	Апр. 8.	Ян. 10.
" 20.	" 24.	" 30.	" 20.	" 21.	" 19.	" 20.

По тай таблічкы кажда газда легто може вырахонаць, кеды ше му кобула ождреби, крана оцелі, швияня опраши и т. д. Але и то познате же време породу не вще точне. Мужеска пород познейше приходзи на явет як женски Пездрава мац нешоровше шо ждреби от здравей и мояцей. Кед и то до раҳунык вежмеме теди кобула може буд жребна 330 до 429 дн; крана цэльпа 240 до 330 дн; овца 140 до 160; коза 144 до 146; швияня 110 до 134 дн. Домашні заяцы скотан су 28 до 31 дн. Кури шедза на 16—20 вайцох 20 до 22 дн; пулька на 12—16 вайцох 27—28 дн; гуска на 12—15 вайцох 28—32 дн; качка на 15—18 вайцох 27—32 дн.

Вашари.

У Войводини (Бачка Срим, Банат).

Ада 19. марта, 15. юна, 25. октоб. Алмаш 9. фебр., 1. мая, 14. септ. и 22. новемб. Анатии 12. мая, 17. окт. Бач першай недзельи рим. кат. вель. посту, 1. мая, на Русадля, 15. августа, 7. септ. и 28. окт. Бездан 15. марта, 16. юла, 29. септ. и 19. нов. вше понедзелок. Стари Бечай 8. апр., 5. юла, 17. окт. В. Бечкёrek 1. марта, 25. мая, 17. авг., 11. окт. и 11. нов. Нови Вербас 28. марта, 2. юна, 12. септ. Вуковар 1 мая, 24. юна, 15. нов. Голубицци 19., 20., и 21. мая, 8, 9. и 10. септ. Даль 4. мая и 30. окт. Дебельчаца 19. марта и 1. септ. Ердут 10. марта и 21. юла. Ердевик на Благо-вищенье и Дзвига. Жабаль 15. апр., 20. юна и 29. септ. Земун 1. мая, на Дзвига и 25. авг. Илок 24. юна, 2. авг. и 23. окт. Ип-дия 24. апр., 20. септ. и 6. десембра. Карловци 2., 3. и 4. десембра. Коцур недзеля по 23. юни и 3. окт. В. Кикин-да 24. апр., 24. юна, 20. септ. и 1. дец. Руски-Керестур по 8. юниу и по 16. октобру перша недзеля. Ковиль на Арх. Гавриила. Кукуевци на св. Троицу. Кула 29. апр., 24. юна, 6. авг. и 15. окт. Дяково 20. януара, 24. апр., 24. юла, 26. окт. Гуя 15. авг. Ловас 9. нов. Раевосело 19.

и 20. юла, 30. нов. Ст. Јашковиц 13. авг. Мелениц на Сритење, на Вель. Матку Б. и на Митра. Митровица на Дзуря, Мученици, на Илии, на М. Матку Б. и на св. Луки. Нови Сад 20. марта, 19. мая, 10. авг. и 29. окт. Шалапка 3. мая и 4. окт. Привина Глава 25. юла. Петровци (у Бачке) 11. марта, 13. мая, 26. авг. и 11. новемб. Пиввиц вше в недзелю пред 17. апр., 1. юла, 23. окт. Рума 1. фебр. на квитни штварток, на Крижа, на Петра, 26. септ. и 8. новем. Сента 26. марта, 22. юна, 17. авг. и 19. нов. Сентомаш (Србобран) 12. марта, 26. юла, и 20. септ. Сомбор 26. марта, на Крижа, на Вель. Матку Б. и 15. нов. Суботица вше недзелю пред 24. фебр., 16. мая, 8. септ. и 28. окт. Телерид 26. фебр., 5. мая, 4. септ. и 22. окт. Титель 2. апр., 22. авг., 20. окт. Тополья 8. апр., 13. юла и 4. окт. Товарник 14. септ. Футок 3. апр., 16. юна, 17. авг. и 6. новембра. Фелдварац 22. марта, 7. юна и 2. авг. Годжак 9. апр. и 28. септ. Шаренград на Крижа, 9. юла. Шид 10., 11. и 12. фебр.; 17., 18. и 19. мар.; 30. и 31. окт.; 1. нов.; 11., 12. и 13. дец. Вше перши два днї вашар за статок а трети дзенъ: „сабадвашар“.

народней Просвити и вони не рушели ше далей од церковного язика. Прето добре ми гварел недавно ёден страхи наш учитель: мадярска власц нароком сцела наш народ у глупоти и неукоси затримац, да го легчайше виродиц може.

Але тілесно и духовно здрави народ вельо витримац може. То доказали ми и нашо праділове. Гоч народни сон глібоки и длуги бул повойнове народне вишлебодзене легко збудзело и наш народ зос твардого сну.

Народ ще наисце збудзел, полюбел свойо..., збачел, же сили його у нім самим ше находза, — основал РНПД. И гоч початок чежки бул, нешка уж *вшадзи Руснаци* знаю же їх моц сила: лем у РНПД, бо кед би його не було — анѣ би за нас ніхто не знал, же жиреме!...

Тоти штири роки живота РНПД. ясно доказую нашу моц и указую драгу кадзі нам исц...

А цо зробело нашо РНПД? Кед би інъше ніч не зробело крем цо дало тоти Календари народу и теди того просвітного дружтва превеліка заслуга, бо вельо сто роки прешло и наш народ того не мал. Але воно крем того видало уж даскельо и други книжки, од котрих ше школски уж муша віправени знова друковац, а даскельо нови чекаю да ше друкую. Хто зна у яким кратким часу то шицко зробено а гу тому попри так малим числу наших школованих людзох, — тот ше лем радовац може нашей Просвітней роботи!...

Наш Календар доказал, же воно лем руским сце буц и шицко тово цо ше тиче нашого народа доноши. Шицки нашо людзе школовани и прости озвали ше на поволане РНПД. и свою любов гу народу ясно преуказали.

До тераз учасцавали у тей народней роботи веций як 50 пісателе.

То шицко не досц ишче, ми маме векши потреби. Мали сме народ, а потреби нашо ёднак вельки як и даеного велького народу. Прето нам нужно сили совокупиц до ёдного гнізда — места а то ёдине РНПД. У нім и коло нього шицки ше мушиме найсц, як пчолки коло своєй кошніцы. Хто ше слави, же в Руснак, а за свою крев, свою будучносц — РНПД. не дзба, тот е уж цудзи свойому роду. А кед гу тому анѣ ніч не зробел, не подпомог свойо дружтво и лем геди ше поволує, на нього кед в у нужди, — таки с як шрут у кошніцы, котри лем готове троши и ронтує народне добро.

Прето шицки до ёднай громадки! Кажды валал може и сам свойо неспоразумки оконъчиц у своим обисцу. А кед ше роби о так велькай цилі, яку себе дало РНПД. — ту муша лем злога — единосц, пановац!...

Зос шицких руских странох чуеме и видзиме, як ше Руснаци гарню под кридла свойого Просвітного Дружтва и жертві на то ефирюю. Так и треба, бо цо го баржей подпомагац будземе — тим моцнейши його кридла буду, тим баржей зачува нашо святыні: виру св. и руску крев. А нам потребни ище вельо-вельо други ствари: кніжочки, новинки... а то шицко лем у єдносци — злоги и пожертвовноносцы посцигнуц можеме.

Руснаци! Примце прето и туто кніжку, нови Руски Календар до Вашых обисцох и радо го вше читайце. Не забувайце слова вашей просвіти: *збивайме ше до громадки — у громадки моц и сила!*

З новым роком дай Боже щесце и благослов читачом и слухачом Руского Календара!

Редактор.

Просба писателем Р. Календара. Шицких тих котри сцу и знаю дацо шумне хасновите написац до календара най то уж жими зробя и пошлю РНПД або просто редакторови. Найбажан би нам потребно було писац о газдовству, позберац народни пріповедки, писні гоч яки давни вони, опис и жицे каждого валалу, опис обичаюх народних, а и списац цо през рок нове було у каждом валале и иньше цо ё хасновите назначиц. *Писац мож лем по руски а за друкарню лем на ёднай страни.* Писаня ше ані ёдно не одруцю, але хтори за тераз висц не можу одкладаю ше за на далей. Дотерашнім роботніком найсердечнейше подзековане!

Ред.

Виданя РНПД.

1. *R. Календар* на р. 1921. (розпредани);
2. *R. Календар* на р. 1922. (розпредани);
3. *R. Календар* на р. 1923.
4. *R. Календар* на р. 1924.
5. М. Поливка: *Чишанка* за III. кл. осн. шк. Цена 8 д.
6. Мудри-Поливка: *Букварка* за осн. шк. Цена 7 д.
7. Др. Г. Костельник: *Граматика* бачко-сримской р. бешеди. Цена 20 д.

У друку ше находзи: 1) *Чишанка* за II. кл. осн. шк.; 2) *Молитвенік* за шк. дзеци; 3) *Біблія* за шк. дзеци.